

בעזהש"ת

ספר

על מצות עירוב

לקוטי בתר לקוטי משפתי ישנים מדברי רבותינו ז"ל חכמי הש"ס
וזה"ק, ומהנהו אשלי רברבי, גדולי הקדמונים, שרפי קודש, שרי
התורה, קדושי עליון, מצוקי תבל, גדולי ומאורי הדורות,
גדולי הפוסקים הראשונים עד גדולי האחרונים, אשר
על הוראתם אנו נשענים, ומפיהם אנו חיים,
ובצלם אנו חוסים, ומימיהם אנו שותים,
אודות המסורה שנמסרה לנו
מרבותינו הק' על

תיקון עירובין בעיירות

אשר תקנתם פשטה בכל תפוצות ישראל
בכל מקומות מושבותם
כבר מאות בשנים

ונלוה אליו

השתלשלות תיקוני עירובין
בעיר נוא יארק וברוקלין
במשך מאה שנים האחרונות

(תרס"ז – תש"ט – תש"כ – תשל"ג – תשמ"א – תש"ס)

יוצא לאור בס"ד ע"י

מכון "זכרון קדמונים"

פה ברוקלין יצ"ו

שנת "חכם לב יקח מצוות" (תש"ס) לפ"ק

**כל הזכויות שמורות
ואיסור השגת גבול ידוע**

Copyright © 2000
All Rights Reserved
By
M'chon Zichron Kadmonim

**להשיג הספר אצל:
(718) 633-0573**

**מכון "זכרון קדמונים"
5014 16th Avenue #288
Brooklyn, New York 11219**

הודעה ובקשה

שניאות מי יבין, ע"כ אף כי הרכבה יגיעות יגענו להוציא לאור דבר שלם,
מ"מ אם ימצא איזה שניאה או טעות, נא לדון אותנו לכף זכות. וכל מי
שיש לו איזה הערות או הנהות, נא לשלוח להמכון, כדי שנוכל אי"ה
לתקנו בעתיד, ותודה למפרע.

"ספרא"

עריכת ספרים והוצאה לאור
יודא הכהן שטראססער — אהרן הכהן פערל
(718) 438-4714 (914) 425-0635

נדפס בדפוס האחים גרויס
Printed in the U.S.A. by:
GROSS BROS. Printing Co. Inc.
3125 Summit Avenue,
Union city N.J. 07087
Tel. (201) 865-4606 * (212) 594-7757

שלום קרויז

אב"ד דק"ק אודווארי

בעת הרב בביהמ"ד בית ישעי

מח"ס שו"ת דברי שלום ד"ח ושאר ספרים עה"ת וסוגיות

בס"ד יום א' שלח לך אנשים תש"ס לפ"ק

שלום וברכה מאלקי המערכה, לאיש אשר לו ככה, ה"ה הרב הגדול בתורה,
עומה אורה כליל המעלה חוב"ט אוצר בלום, נופך ספיר ויהלום וכו'...

ראיתי את הספר ליקוטים אשר יגע הרבה ללקט את דעת הגאונים הצדיקים,
מדור הקדום ומדורינו, מהראשונים עד אחרוני האחרונים, הרבה מאות מכתבים ושם
נתגלה דעתם האמיתי כמה מעלות טובות לעשות עירוב ובשמחה רבה
הסכימו והשתדלו לעשות עירובין ואין שום אחד מהם שחשש לאיזה מין
פריצות או לתערובות אנשים ונשים, לכן שמח לבי בקרבי כי אקוה שגם הרבנים
האברכים בימינו שהתנגדו לתיקון העירוב, יתחרטו ויכירו האמת כי טוב מאוד לעשות
עירוב והוא ענין נחוץ מאוד לבטל הדינים ויקרב השלום, ואדרבה ישתדלו לעשות
עירוב גם בויליאמסבורג כרצון האמיתי של כ"ק רבינו הקדוש אדמו"ר מסאטמאר
זי"ע זצוק"ל וכרצון כ"ק אדמו"ר הגה"צ ממ"ק מסאטמאר שליט"א וכרצון הרבנים
הגאונים מזקני הוראה מתלמידי החת"ס זי"ע ותלמידי הבעש"ט הקדוש זי"ע.

וערבה לה' אם יעשו עירוב לשם שמים אז נזכה לראות בנחמת יהודה וירושלים
להביא קרבנות בביהמ"ק ויתחדש ימינו וכשנים קדמוניות בב"א. ואסיים בברכה שיזכה
להפיץ הספרים ליהנות מהם בני אדם היראים ושלמים. ויצליח בכל דרכיו ובכל
מעשיו כי טוב עשה בעמיו.

הכותב למען הכרת האמת והשלום,

הק' שלום קרויז

אבדק"ק אודווארי

אפרים פישל הערשקאוויטש

אב"ד דק"ק האליין יע"א

כעת דומ"ץ דק"ק צאנז-קלויזענבורג

בעזהש"ת

האירו מול פני ועיני ראתה מגילת ספר כתוב אשר איזן ותיקן ה"ה הרב המאה"ג המופלא ומפלג בתורה וביראה מהורה החו"ב בחד"ת דולה מים מבארות מים חיים וכו'... אשר חיבר ספר על מצות עירוב אשר בו אסף כעמר גורנה מדברי סופרים וספרים גודל מעלות וחשובות לתקן עירובין בעיירות החל מדברי התלמוד ומגדולי הראשונים עד האחרונים כולם הביא בצקלונז וסדרם בסדר נכון מלא זיו ומפיקים נוגה הפליא עצה והגדיל תושיה הליכות עולם לו הורד לגנו דברים חדשים וגם ישנים, ויפה עשה בעתו לחזק בזה ידי עושי מצוה העוסקים בתיקון עירובין, וכבר כתב בסה"ק אוהב ישראל לשבועות עמ' רפה וז"ל כי סוד העירוב הוא סוד יחוד וקישור עלמין עילאין בעלמין תתאין בסוד יחוד הוי"ה אדנ"י לבל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל, כי רשות הרבים הוא מקום שיש אחיזה לחיצונים ר"ל וסוד העירוב הוא לקשר ולייחד הקדושה לבל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל עכ"ל, מובן מזה דהעירוב מלבד נחוצו בש"ק יותר נחוץ לימי חול שלא יהא מדור החיצונים רק רשות דקדושה להנצל מכל עקתין בישין אכ"ה.

הכו"ח ד' שלח תש"ס לפ"ק

אפרים פישל הערשקאוויטש

יחזקאל ראטה

אבדק"ק קארלסבורג
בארא פארק, ברוקלין, נ.י. יע"א

בעזה"י לסדר זאת חקת התורה תמוז תש"ס לפ"ק

הן הובא לפני חיבור הנקרא על מצות עירוב שחיברו וחירצו האברך החשוב החו"ב תורת ה' חפצו וכו'... אשר בו לקט ואסף איש טהור חוות דעתם של מרנן ורבנן מאורי הדורות בענין חשיבת ונחיצת תיקון עירובן בעיירות שיש בידם לתקן התיקון ולמותר ליכתב ע"ז דברי שבח כי קול דברים של מאורי עולם עומדין ומכרזין גודל תועלתו של תיקון העירוב.

ובוודאי נכון הדבר לילך בעקבותיהם במקום שיש אפשרות לתקן בלי גיבוב קולות ובדרכי נועם ושלום, ובכרכין גדולים מן הראוי שלא יערבו כל הכרך רק שכונות שכונות, כי כן יש אפשרות בהשגחה יותר מעולה, וגם שיהיו נעשה באופן המעולה.

והרהמ"ח שטרח בזה ועבר עבודה קשה ותמה שבמקדש להראות תקפה ויפיה של הלכתא גבירתא הדין יהא שכרו בין מזכי רבים להתברך ברב טוב וחסד אמן.

דבר צדק ומשפט,

הק' יחזקאל ראטה

מנשה הקטן

אברק"ק אונגוואר ור"מ רשיבת "בית שערים"

ברוקלין, נ.י.

ר' לסדר עלה נעלה וירשנו אותה התש"ס בני יצו"א.

למען דבעי למידע הן איקלע לאתרן האי צורב עוסק בחוקי חורף אברך כמשנתו זך הרעיון וז"ח נז"כ וכו'... אתא ואייתי מתניתא בידו תכריך כתבים מכתבתי פתוחי חותם מזה ומזה הם כתובים ליקומי שושנים בעניני עירובין אשר אסף גורנה מפוסקי זמנינו ומדור הקודם, והצצתי בו קצת מפה ומפה וראיתי שעשה מעשה אומן כלומר חיבר ואסף ממחברים הרבה וציין לכל שיטה ושיטה מבטן מי יצאו הדברים, וגם סידר הדברים בסידור יפה ונאה כדי שירויץ הקורא בו, וגם עשה מפתח חשוב על הכל. ועתה רוצה להוציאו לאור ובקש ממני הסכמה, והיות כי רוב או כל הדברים הם ליקומים ואין צריכים להסכמות ורק להגיד שהביא דברים כהויתן ולא עירבב ולא סילף הדברים ולכן הנני מסכים בלב שלם להוציא לאור דברי תורה אלו אשר ישיל אור על כמה וכמה הלכות אשר העולם נבוכך בהם. ובאמת כל המרבה בביאור הדברים הרי זה משובח כי הדברים מאד מסובכים ונעלם ומכוסה מן הציבור ואפי' מהרבה ת"ח יש שלא הגיעו לפשטות הדברים וכשבאו לפסוק אף הפתח לא מצאו (עיין מאירי יומא כ"ה).

וכבר תמהתי למה בכל הש"ס לא מצאנו יותר ממסכת אחת על יו"ט אחד או כיוצא בזה ולמשל, מסכת פסחים על כל דיני פסח מסכ' ר"ה או מס' יומא וכו' אבל במס' שבת מצינו מסכת על כל ל"ט מלאכות והלכות עירובין בכלל, ושוב עשו חז"ל ותיקנו מסכת כולה והוא מסכת עירובין על מלאכה אחת מל"ט מלאכות ועוד כל המסכת נשנית על מלאכה גרועה לפי דעת התוס' ומ"ש מלאכה זו שתקנו לה מסכת בפני עצמה מה שלא מצינו בתרי"ג מצות או מלאכות ולא מצאתי מענה, עד שהעיר לי ה' וראיתי לרבינו הגדול המהרי"ל ז"ל בהל' סוכות וז"ל אמר מהר"י סג"ל דהוא שאל מגדול אחד אמאי האריך רש"י ושאר פוסקים במסכ' סוכה ועירובין יותר מבשום מסכת, והשיב לו לפי שדיניהם רחוקים מדעת הבריות, כגון גודא אסיק גודא אחית, ודין לבוד ודופן עקומה ולחי וקורה שמתירין את המבוי, והרבה כה"ג אשר קשה

הסכמות

לדעת סברתם, להכי חזרו הפרשנים להבינם ולהשכילם לכל עכ"ל. הנה בשביל שהלכות עירובין וסוכה רחוקים מדעת הבריות להבינם הוסיפו בפירושים ולכן נראה נמי דחז"ל בכיון תקנו מסכת עירובין על אחד מל"ט מלאכות מפני שקשה להעולם להבינם פרטי הדינים, ומה מוכן בזה משנה ראשונה דעירובין מבוין שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט וכו' ומיד פריך תנן התם סוכה ובתוס' ד"ה מבוין הקשו וכו' ות"י דתנא נחא ליה להתחיל בהאי לישנא כמו שמתחלת מתניתין דסוכה ולמהרי"ל הנ"ל אתי שפיר מאד וק"ל.

ועכ"פ דבר גדול עשה שאין לך דבר עומד בפני הרצון ואם ילמדו יראו ויבינו מה שלא ראו ומה שלא הבינו מקודם כי כל דבריהם כגחלי אש, ולכן בואי ונחזיק טובה להאי גברא יקירא אשר טרח ואסף כל הנ"ל לזכות הרבים. והנני מבקש מכל ידידי לקנות ספר אחד בכסף מלא ולהביאו לביתו ולעיין בהעניינים עד שיתרגל להבין כל עניני עירובין ואז יתקיים מאמר הנביא אם חכם בני ישמח לבי גם אני כי תורת ה' תמימה משיבת נפש.

החותם למען כבוד התורה בלב ונפש

מנשה הקטן

חיים ישעי' קעניג

אב"ד ור"מ דקהל חשק שלמה ד'אקע

בעמח"ס שרית חק' חיים ה"ח

עלז לבי יגל כבודי בראותי מעשי ידי אומן נפלא שקיבץ ואסף כעמיר גורנא הני מילי מעליותא הנאמרים באמת מפי גדולי פוסקים מדורות שלפנינו ולפני לפנינו וגדולי זמנינו בהיתר טלמול דש"ק ע"י "צורת הפתח" בהרווחה רבה כנהוג מאז ומקדם בעיירות הכי גדולות בארץ ובחו"ל בלי שום פיקפוק – והלכות גדולות שנו כאן להציל ישראל קדושים שלא יכשלו ח"ו באיסור הוצאת שבת כמובא בשו"ת חתם סופר או"ח סימן צ"ט עיי"ש, ותועלת הספר נקוב בשם "על מצות עירוב" יעיד על עצמו להאיר עיניים עורים שמנששים בהלכה זו מחמת חיסרון ידיעה, כי הלכות עירובין הם מאותם הלכות שנאמרו עליו היודעים מועמים והמורים מרובים.

ע"כ בואו ונחזיק טובה להא צורבא מרבנן, מופלג בתורה ויראה וחסידות חומר מגזע גאונים וקדושים וכו'... שטרח וינע לסדר שיטת גדולי הפוסקים הכל בכרך אחד וראה סימן יפה בעמלו – מובן ממילא שספר כזו לא צריך להסכמה שכבר הסכימו מן השמים – ולא בא הכותב אלא בחד פסוקי דרחמי קדם אחנא גדיבי עם אלוקי אברהם להושיט להרב הנ"ל שרביט הזהב במדה גדושה ולקנות הספר בכסף מלא לחזק הני ברכי חכמים הכושלות – ונוצר תאנה יאכל פריז – ונזכה לשמור שבת קודש בשמחת הלב ככתוב בגמירת ש"ק שמחים לשמרו ולערב ערובו – אשרי לו שזכה לחזק מצוה יקרה זו, אשרנו אנו שזכינו לראות מצוה זו שעומד ונתקיים בפועל בזמנינו דור ירוד של עקבתא דמשיחא, ובזכות שמירת שבת כהלכתו נזכה לקבל פני השכינה שלש פעמים בשנה בביאת גו"צ אמן.

הכותב וחותם לכבוד קדושת מצות עירוב,

פה ברוקלין כ"ט סיון תש"ס לפ"ק

חיים ישעי' קעניג

אב"ד ור"מ דק"ק הנ"ל

תוכן הענינים

13 פתח השער

ג שער א: כמה שקדו על מצות עירובין

תורה / תרגום יונתן בן עוזיאל / תלמוד בבלי / תלמוד ירושלמי / שאלות
/ מדרש שכל טוב / מדרש לקח טוב / תיקוני זוהר / רעיא מהימנא / ר"ן
/ ריסב"א / מאירי / מרדכי / סמ"ג / טור / בית יוסף / כסף משנה /
מגיד משנה / ב"ח / פרישה / שולחן ערוך / מורי זהב / פרי מגדים /
שולחן ערוך הרב / משנה ברורה.

הרא"ש / תשב"ץ / רבינו מהר"ם בר כרוך / קרבן נתנאל / הלכות גדולות
לר"י גאון / רב נטרונאי גאון / ספר הכוזרי / הרמח"ל בעל מסילת ישרים /
בעל שו"ת גנת ורדים / בעל שו"ת מים רבים / הג"מ רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל
/ היעב"ץ / השל"ה הק' / האר"י הק' / בעל קרבן שבת / החיד"א /
בעל יסוד ושורש העבודה / הג"מ רבי אברהם צבי לבוב זצ"ל מפרעשבורג /
הג"מ רבי מרדכי בנעט זצ"ל / בעל חתם סופר / שו"ת מהרי"ט צהלון / שו"ת
בית אפרים / בעל קיצור שלחן ערוך / שו"ת מהרי"א הלוי / בעל אבן יקרה
/ הג"מ רבי אברהם אלי" זצ"ל אב"ד בארנוב / בעל בן איש חי / בעל דברי
חיים / בעל ייטב לב / הג"מ רבי חיים ארי" לייבש הלוי איש הורוויץ זצ"ל אב"ד
זאלקווא / הג"מ רבי שלמה זלמן מווארשא זצ"ל והג"מ רבי יצחק מווארקי זצ"ל
/ בעל חידושי הרי"ם / בעל בני יששכר / המלבי"ם / בעל אבני נזר /
בעל חזון נחום / בעל שו"ת ישועות מלכו / בעל משמרת שלום / בעל דברי
שלום / הג"מ יצחק זעליג אב"ד סאקולוב זצ"ל / בעל ערוך השולחן / בעל
קרן לדוד / בעל שו"ת לחם שלמה / בעל חפץ חיים / בעל שו"ת מהרש"ג /
בעל שו"ת מהר"ם בריסק / בעל מנחת אלעזר / בעל ליקוטי מהרי"ח / הג"מ
רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל / הג"מ רבי יעקב יוסף זצ"ל רב הכולל בנוא יארק
/ בעל ברכת שלום / קול קורא מהג"מ רבי יוסף צבי דושינסקאי זצ"ל / בעל
חזון איש / בעל קהלת יעקב / בעל מנחת יצחק / בעל דברי יואל / בעל
תורת א' / בעל חלקת יעקב / הג"מ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל אב"ד קוממיות.

נה שער ב: כח וסגולת והשפעת ורמזי מצות עירובין

מרן הבעל שם טוב זצ"ל / אוהב ישראל / באר מים חיים / ייטב לב / כליל
תפארת / החתם סופר / דרך אמונה / חידושי הרי"ם / בני יששכר /
ישמח ישראל / מהרש"ם / אמרי ברכה / צמח צדיק / דברי יחזקאל /
אמרי נועם / פתחא זוסא / מעדני מלך.

שער ג: דין רה"ר בזמן הזה בעיירות גדולות עא

שלחן ערוך / שולחן ערוך הרב / שו"ת אבני נזר / בעל פרי השדה / בעל זכרון יוסף / כף החיים / ערוך השולחן.

הג"מ רבי שלמה קלוגער זצ"ל / המהרש"ם / בעל דברי מלכאל / בעל תיו יהושע / בעל מנחת אלעזר / בעל שו"ת בית אב תנינא / הג"מ רבי שלמה דוד כהנא זצ"ל אב"ד ווארשא / בעל שו"ת אחיעזר / בעל שו"ת זקן אהרן / משנה ברורה / בעל חזון איש / כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל / בעל קהלת יעקב / בעל מנחת יצחק / הג"מ רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל / הג"מ רבי ישראל יעקב פישער שליט"א ראב"ד בר"ץ דעדה החרדית / הג"מ רבי אברהם דוד הורוויץ שליט"א חבר הבר"ץ דעדה החרדית / הג"מ רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א בעל שבט הלוי / הג"מ רבי חיים קניבסקי שליט"א / הג"מ רבי חיים קרייסוויטסה שליט"א / הג"מ רבי פסח אליהו פאלק שליט"א / הג"מ רבי אלחנן היילפרין שליט"א.

שער ד: תיקון עירובין במאנהאטען נוא יארק תרס"ז-תש"כ קג

רשימת הפוסקים שעיר נוא יארק [מאנהעטן או ברוקלין] אינה רשות הרבים דאורייתא / השתלשלות תיקוני עירובין בנוא יארק / הג"מ רבי יהושע סיגל זצ"ל / הג"מ מהרש"ם זצ"ל / הג"מ רבי ארי' לייבש הלוי איש הורוויץ זצ"ל בעל הרי בשמים / הג"מ רבי משה מייזילש זצ"ל אב"ד פרעמישלא / הג"מ רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל אב"ד קיעליץ / הג"מ רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל אב"ד פלונסק / הג"מ רבי מנחם צבי אייזנשטאט זצ"ל / הג"מ רבי מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל אב"ד סערענמש / הג"מ רבי צבי פסח פראנק זצ"ל / הג"מ רבי יונתן שטייף זצ"ל / הג"מ רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל / הג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש זצ"ל אדמו"ר משאץ-סאטוב / קול קורא משנת תש"כ מוועד למען תיקון עירובין במאנהאטען / הג"מ רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל / כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל / הג"מ רבי יוסף דוד מיימלבוים שליט"א אב"ד סאטוב / הג"מ רבי יצחק מאנדעל שליט"א דומ"ץ במאנראו נ.י. / כ"ק אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל / כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל / הג"מ אב"ד שאפראן זצ"ל / הג"מ אב"ד קאפיש זצ"ל / הג"מ אב"ד קראסנא זצ"ל / כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל / הג"מ רבי משה פיינשטיין זצ"ל / הג"מ רבי אברהם בלומנקראנץ שליט"א.

שער ה: תיקון עירובין בויליאמסבורג תשל"ג-תשמ"א קנה

השתלשלות העירוב בויליאמסבורג [ברוקלין, נ.י.] / גילוי דברים בדבר העירוב בויליאמסבורג למען האמת מהג"מ מראצפערט זצ"ל / כ"ק אדמו"ר מסאטמאר

זצ"ל / הג"מ רבי שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודווארי / כ"ק אדמו"ר מפאפא
 זצ"ל / הג"מ רבי נפתלי הירצקא העניג זצ"ל אבד"ק שארמאש / הג"מ רבי
 יהושע כ"ץ זצ"ל אבד"ק סאמבאטהעלי / הג"מ רבי שמואל אברהם זעלטענרייך
 זצ"ל אבד"ק שטשאקאווא / הג"מ רבי שמעון זאב מיללער זצ"ל אבד"ק אראד /
 הג"מ רבי חיים כערנער זצ"ל ראב"ד דק"ק מישקאלץ / הג"מ רבי יוסף אלי' הכהן
 שטיינער זצ"ל דומ"ץ דקהל עדת יראים ברוקלין / הג"מ רבי חיים אויש זצ"ל
 אב"ד דק"ק לופעני / הג"מ רבי מרדכי האלפערן זצ"ל אב"ד קאזניץ / הג"מ רבי
 מאיר גרינבערג זצ"ל אב"ד קעזמארק / הג"מ רבי חיים הלכרשטאם זצ"ל נכד
 הג"מ בעל דברי חיים מצאנז / הג"מ רבי אברהם מאיר איזראעל זצ"ל אב"ד
 הוניאד / הג"מ רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האליין / הג"מ
 רבי אהרן וויעדער שליט"א אב"ד לינץ / הג"מ רבי מנשה קליין שליט"א אבד"ק
 אונגוואר / הג"מ רבי מנחם מענדל רובין שליט"א אבד"ק מוזשאי / הג"מ רבי
 חיים ישעי' קעניג שליט"א אב"ד יאקע / הג"מ רבי גבריאל צינער שליט"א רב
 דקהל נסעי גבראל.

שער ו: תיקון עירובין בבארא פארק תשמ"א

תמצית יסודי ההיתר לסדר עירוב בבארא פארק תשמ"א / הסכמת רוב רבני
 וגדולי הפוסקים לתקן עירובין בבארא פארק בשנת תשמ"א / בענין ה"קול קורא"
 של שנת תשל"ט / בענין הקול קורא בנוגע העירוב בבארא פארק בשנת תשמ"א
 / המכתבים ברעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל.

שער ז: תיקון עירובין בבארא פארק תש"ס

יסודי תיקון צוה"פ בשכונתנו יצ"ו בשנת תש"ס לפ"ק / קריאת קודש מהרבנים
 הנאונים שליט"א אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק תש"ס לפ"ק / הג"מ
 רבי יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג / הג"מ רבי שלום קרויז שליט"א
 אבד"ק אודווארי / עוד מהנ"ל / מכתב עוז מהג"מ רבי חיים יהודה כ"ץ שליט"א
 אבד"ק ור"מ סערדאהעלי בענין הפיקוח ונחיצות העירוב בב"פ / מכתב גלוי מאת
 הג"מ אבד"ק ור"מ סערדאהעלי שליט"א על אמיתות הדברים אודות ביקורו אצל כ"ק
 אדמו"ר מסאטמאר שליט"א / הג"מ רבי יוחנן סופר שליט"א אבד"ק ערלוי /
 הג"מ רבי יעקב יצחק ניימאן שליט"א אב"ד דקהל מחזיקי הדת מאנטריאל / הג"מ
 רבי מנחם מענדל רובין שליט"א אבד"ק מוזשאי / עוד מהנ"ל / עוד מהנ"ל /
 הג"מ רבי חיים ישעי' קעניג שליט"א אבד"ק יאקע / עוד מהנ"ל / הג"מ רבי
 ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א אבד"ק פאפא ב.פ. / קהל מחזיקי הדת דחסידי
 בעלזא בארא פארק - הדומ"ץ הג"מ רבי שלמה הכהן גראס שליט"א - והדומ"ץ רבי
 שלום פסח לאנגסאם שליט"א - והדומ"ץ הג"מ רבי אשר אנשיל עקשטיין שליט"א
 / הג"מ רבי צבי היילפערן שליט"א דומ"ץ דקהל עדת יראים ב.פ. / הג"מ רבי

בן ציון הכהן שטראססער שליט"א דומ"ץ דקהל נייטרא ב.פ. / הג"מ רבי רבי גבריאל צינגער שליט"א רב דקהל נטעי גבריאל / הג"מ רבי בן ציון יעקב הלוי ואזנר שליט"א רב דבד"ץ ובית הוראה "שבט הלוי" מאנסי / הג"מ רבי יעקב זיידה שליט"א דומ"ץ דקהל וויזניץ ב"ב וראה"כ למצויינים / הג"מ רבי יעקב קאפיל שווארץ שליט"א ר"מ אהלי יעקב / הג"מ רבי יחיאל יעקב הכהן מיללער שליט"א אבד"ק אייזנשטאט וראה"כ נועם אלימלך ובית חנוך / הג"מ רבי אברהם רייך שליט"א אבד"ק מנחם ציון רימינוב / מכתב להשלמת העירוב מהג"מ רבי חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד ור"מ סערדאהעלי / מתוך מכתב הג"מ רבי מנשה קליין שליט"א אבד"ק אונגוואר / מתוך "מכתב לאנ"ש" שכתב כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א / מתוך דרשת שבת-הגדול שנת תש"ס לפ"ק מהג"מ אב"ד ור"מ סערדאהעלי שליט"א.

פתח רבי עקיבא ואמר ברוך אלקי ישראל שכחר בדברי תורה ובדברי חכמים שדברי תורה ודברי חכמים הם לעולם ולעולמי עולמים.
(אדר"נ פ"ג)

פתח השער

י'תברך ה' כורא ו'ישתבח ה' יוצר אשר כחר בנו מכל עם והנחילנו את תורתו הקדושה ללמוד וללמד לשמור ולעשות כרת של תורה שבכתב ותורה שבעל פה המסורה לנו ע"י חכמינו ז"ל דור דור ודורשיו, ותכלית לימוד התורה היא להגיע לידי מעשה לדעת המעשה אשר יעשון, ולזה מצינו שרבותינו ז"ל ככל הדורות שקרו להוציא הלכה כרורה מתוך פלפולה של תורה, ודכריהם כנחלי אש נתקבלו כתפוצות ישראל.

אמנם כן, מצינו שככמה ענינים נחלקו הדעות והשיטות בין גדולי הפוסקים לחומרא או לקולא, וכך היא דרכה של תורה זה כונה וזה סותר ככסף צרוף מזוקק שבעתים, עד שהוציאו כאור משפטי וחוקי התורה"ק כמקובל לנו עפ"י דברי המור והשולחן ערוך והרמ"א ונושאי כליהם, ומנהג ישראל תורה, כידוע וכמפורסם בשער כת רבים.

* * *

ועתה באתי כנוגע לאחת מתקנות חז"ל שהנהיגו במשך כל הדורות, והיא תיקון עירובין בעיירות, שנחנקה כרי שלא ישלכו באיסור הוצאה כיום שבת קדשנו, וכאשר מצינו בגמ' (שבת י"ד:) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונמילת ידים, יצתה כת קול ואמרה בני אם חכם לכך ישמח לבי גם אני, וכתב המהרש"א בזה"ל: רדיינו בני אם חכם לכך לעשות גדר לאיסור הוצאה בשבת, ישמח לבי גם אני, שיתקיים מצות שבת באיסור הוצאה דאורייתא, עכ"ל.

עד היכן מגיעין הדברים נוכל לראות ממה שכתב הפני יהושע (שבת פ"ז: בתוס' ד"ה כאשר), וז"ל: נראה דעיקר שכר ועונש כשמירת שבת ומלאכה היינו לענין הוצאה, שצריך זהירות ושמירה יתירה, כדאמרינן לעיל (שבת י"ב.) חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת, ואמר רב יוסף הלכתא רכתא לשכתא, והכי נמי אשכחן בירמיה שאמר לישראל "כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תשאו משא כיום השבת", וכתוב בתרי' "וכאו בשערי העיר הזאת מלכים ושרים וגו' וישבה העיר הזאת לעולם", וכהאי גוונא מוכא כנחמי' וכו', עכ"ל.

ובה כתוב לאמר בספה"ק בני יששכר (מאמרי השבתות, מאמר ז', אות ו'), וזה לשונו: באנו עד הלום לדבר ממלאכת הוצאה, הנה אומר לך, תנו רבנן (שבת ו.) ארבע רשויות לשבת, רשות היחיד, רשות הרבים, ברמלית, מקום פמור, קא מיתנח בהו סימנא "כי כיום הזה יכפר" (ויקרא טז, ל), "יכפר" ראשי תיבות "יחיד, ברמלית, פמור, רבים", מרמז, כל המשמר שבת בהלכתו אפילו וכו' מוחלין לו, עיי"ש עור.

ובא וראה מה שכתב הסמ"ג בהלכות עירובין, וזה לשונו: "ג"ל מתוך דברי רב יהוראי גאון כי כימי ירמי' הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב כחצרות ולשתף במבואות, אלא היו מוציאים בלא עירוב, ומתוך כך היו מכיזין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מכתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומכיזין אותן משאות כשערי ירושלים, ולכך כשהזהיר ירמי' על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו, וזהו לשון הנביא "כה אמר ה' השמרו כנפשותיכם ואל תוציאו משא כיום השבת והבאתם כשערי ירושלים", זה גוף האיסור של תורה, ואח"כ אמר "ולא תוציאו משא מכתיהם כיום השבת", זו גזירת שלמה המלך, כי לבני ירושלים הי' מזהיר, וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים, אלא ווראי על גזירת שלמה הזהיר מפי הגבורה שע"י שעברו גזירתו באו לגוף האיסור של תורה, עכ"ל.

ובתיקוני זוה"ק (תקונא תמיא וארבעין) מבואר שהיתה זו הגורם אשר הגלו כלל ישראל אל הגולה אשר הגלתה בעוה"ר, וזל"ק: רציאות השבת שתיים, אינן עקירה והנחה דעביר לון בבת אחת, מאן דאעקר חפץ מאתריה ואנח ליה לבר מאתריה ומרשותיה, באלו אעקר אילנא רחיי דאיהו אות ברית ואנח ליה כרשות נוכראה, מאן דעביר דא גרים דאעקר נשמתיא מרשות דילה ואנח לה כרשות אחרא, דאיהו מרה ומחול, ודא גרם לישראל דאתעקרו מארעא דישראל ואתגליאו בארעא נוכראה דאיהו רשות הרבים וכו', עיי"ש.

* * *

ואכן היתה מנהג ותיקין בישראל לדורותיהם מאז ומקדם לחזור אחר תיקון עירובין, כעידות גדולות כקטנות, בהם תיקנו רבותינו הקדמונים עירובין ע"י צורת הפתח המתיר מלטול מכיתם חוצה לרחובה של עיר.

וידוע ומפורסם בשער בת רבים מה שכתב הג"מ החתם סופר זצ"ל בתשובתו (חאו"ח סי' צ"ט) ש"השכל הפשוט גזור, שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר מלמול... והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לא מבשול וקולר העם על צווארו... דהאי ברכה על מצות עירוב היא על מצות התיקון הגדול הלז, להשמר מאיסור הוצאה, אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו..."

גם הג"מ בעל יימב לב זצ"ל אב"ד סיגוט חשש ממבשלת הוצאה בשוגג, וכתב (בספרו ייטב לב פ' וישלח) "ואני בעניי בשרתי צדק בקהל רב, בשבת שוכה בין כסא לעשור, לעורר לכב אנשי העיר לתקן עירובי חצירות, להציל העם ממבשלה היוצאת מתחת ידם, באיסור הוצאה בשבת, בשוגג".

יתר על כן, הבטיח הג"מ בעל יימב לב זצ"ל בצוואתו את העוה"ב שלו למי שיוציא מבח אל הפועל את העירוב בעירו, שהיו איזה אנשים שהתנגדו שם לכך (גדולת יהושע, נאסויד, אר"ק לב).

ואכן רוב גדולי ומאורי ישראל, ובכללם הג"מ הדברי חיים מצאנז זצ"ל, והג"מ החידושי תרי"ם מגור זצ"ל, אשר הלכו בדרך המלך הלזו, השתדלו ועודדו וזירזו ע"ד תיקון עירובין בבל עיירות ישראל די בבל אתר ואתר, ועד כדי כך, שאפילו אם לצורך תיקונן היו צריכים להשתמש בכמה "קולות", החמירו להקל. (שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ג ובהשמטות לס"י ג', חידושי הרי"ם סי' ד', שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' צ"ח, שו"ת אבני נזר אור"ח סי' רס"ו, ושו"ת נפש חי' אור"ח סי' כ"ה, ועוד כפי שיוכא אי"ה בפנים הספר).

מלבד מטרתה על פי הלכה כדי להשמר ממבשול האיסור החמור של הוצאה בשוגג בשבת, יש בה גם משום מצות עונג שבת, וכמו שכתב הפרישה (אור"ח סי' שצ"ה), וז"ל: דמ"ש כאן מצוה לחזר, אותה מצוה לצורך הנאתו כדי לטייל או להביא צרכי אכילתו וזה מצוה כמ"ש וקראת לשבת עונג עיי"ש, וכן כתב בספר הכוזרי (מאמר שלישי אות נ, נא). וכן כתב פרמ"ג באשל אברהם (סי' ר"ס ס"ק ג') כזה"ל: "דודאי עירובי חצירות שבות הוא ומשום מצות כבוד שבת שלא יהיו ידיו אסורות מלהוציא ולהכניס התירו ביה"ש", יעו"ש. ואשר לכן אומרים בזמירות ש"ק (בזמר "כל מקדש שביעי") "שמחים לשמרו ולערב ערובו".

וכבר כתב המהרש"א (שבת קיח: ברה"ה עונג) וז"ל: "דלא מצינו שיהא מותר להתענג לילך אחר המותרות אלא בשבת שנא' וקראת לשבת עונג" ע"ב,

ועיין בדברי המהר"ל שם שמבאר הגמ' "כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים", שהוא מדה כנגד מדה, שכל שהוא בעונג הוא בהתפשטות ואינו במיצר וגבול, שנבול ומיצר הם סתירה לעונג, וכיון שמענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים.

וגם שימש תיקון עירובין כמטרה עליונה נשגבה כרחיונן ממנהג האר"י תק' שמלמל מליתו וחומשו בצפרא דשבתא עד המקוה הידועה (מובא בשעה"כ ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו), וכאשר ראינו אצל רבותינו תלמידי תלמידיו של הבעש"ט תק' ז"ע, שראו בתיקון צורת הפתח הרחבת גבולי הקדושה לרה"ר מקום שליטת החיצונים והשראת קדושה עליונה של רה"י שנעשה ע"י הלחי וקורה וזיכוי הפת, המתקת הדינים (גבור"ה בימ' רי"ו) בחסדים (חסד גימ' ע"ב), וקדושת מקום המוקף בעירוב"ב עולה עד לרקיע, ותיקוניו וסודותיו הנשגבים ידועים למארי דרזון (כפי שיתבאר כל זה בפנים הספר), וכידוע מאמר הבעש"ט תק', שתיקון עירובין הוא אחד מג' דברים שעליהם תצער ארץ (בעש"ט עה"ת פ' יתרו).

עד כדי כך, שהג"מ בעל בני יששכר זצ"ל הקפיד בעצמו למלמל בעיר המתוקן בעירוב, כדי שלא יהי' בכלל גדר "מי שאינו מודה בעירוב". וכן כתב הג"מ בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זצ"ל, "שכן מקובל בדינו, ואכן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו תק' ז"ע לדרקק לישא במקום שיש עירוב." (נימוקי אורח חיים סי' שצ"ד).

בן ידוע שהג"מ בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל השתדל ועשה פעלים בעת ביקורו בכמה עיירות שעדיין לא נתקן בהם עירוב, עד שהבטיח למי שישתדל בממונו שיוכלו לשאת בעיר בשבת, עי"ז אשתו תוכל לישא (פרי בטן). (עי' "דברי יחזקאל החדש" עמוד קמ"א).

* * *

וכאשר ראינו דברי רבותינו ז"ל בענין תיקון עירובין בעיירות, אשר בעו"ה מחמת כמה סיבות הוזנחה כאן עד כעת, עלינו "להחזיר העטרה ליושנה" להתוודע ולהגלות שהגדרים והסייגים והתקנות אשר גבלו לנו ראשונים כמלאכים אשר מפיחם אנו חיים, הם חיים וקיימים לעד לנו ולזרענו וזרע זרענו עד עולם.

וכבר כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ב מהלכות ממרים הל' ב'): "בית דין שגזרו גזרה או תקנו תקנה ותנהיגו מנהג ופשט הדבר בכל ישראל, ועמד אחריהם בית דין אחר ובקש לבטל דברים הראשונים ולעקור אותה התקנה ואותה הגזרה ואותו

המנהג, אינו יכול עד שיהיה גדול מן הראשונים כחכמה וכמנין, היה גדול כחכמה אבל לא כמנין, כמנין אבל לא כחכמה, אינו יכול לכטל את דבריו, אפילו כטל המעם שבגללו גזרו הראשונים או התקינו אין האחרונים יכולין לכטל עד שיהיו גדולים מהם, והיאך יהיו גדולים מהם כמנין הואיל וכל בית דין ובית דין של שבעים ואחד הוא, זה מנין חכמי הדור שהסכימו וקבלו הדבר שאמרו בית דין הגדול ולא חלקו בו", עכ"ל.

ובפרט מצות תיקון עירובין שהוא משום סייג שלא לבוא לידי איסור מלמול (כמבואר בדברי הב"ח, הב"י, הטו"ז, החת"ס, שו"ע הרב, משנה ברורה, ועוד), וכנגדן דא כתב הרמב"ם (שם בהלכה ג'): "כמה דברים אמורים בדברים שלא אסרו אותן כדי לעשות סייג לתורה אלא בשאר דיני תורה, אבל דברים שראו בית דין לגזור ולאסרן לעשות סייג אם פשט איסורן ככל [ישראל] אין בית דין גדול אחר יכול לעקרן ולהתירן אפילו היה גדול מן הראשונים", עכ"ל.

וזוה לשון החינוך (מצוה תצ"ה) "לשמוע בקול כ"ד הגדול ולעשות כל מה שיצו אותנו בדרכי התורה באסור ומותר וטמא וטהור וחייב ופטור ובכל דבר שיראה להם שהוא חיזוק ותיקון כדתינו, ועל זה נאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ונכפל בסמוך לחיזוק הדבר, על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה, ואין הפרש כזה בין הדבר שיראוהו הם מידעתם, או הדבר שיוציאוהו בהיקש מן ההיקשים שהתורה נדרשת בהם, או הדבר שיסכימו עליו שהוא מור התורה או ככל ענין אחר שיראה להם שהדבר כן, על הכל אנו חייבים לשמוע להם, והראי' שזה ממנין מצות עשה וכו'".

ובן מובא בהנהגות טובות מהג"מ בעל ישמח משה זצ"ל (נדפס בתהלים תפלה למשה) אות כ"ג שכתב: "וקודם מצוה דרבנן יחשוב שרוצה לקיים עשה שתקנו חז"ל ולקיים עשה ועשית על הדבר אשר יגידו לך, ולא תעשה דלא תסור וכו'", עכ"ל.

וראוי לציין מה שכותב הג"מ החזון איש זצ"ל באגרותיו (ח"ב אגרת מ"ד): "חז"ל היו יודעים דעת קונם מפי מינן וידעו מהו תיקון ומהו קלקול, וחז"ל להכניס עצמינו לשקול ע"פ שכלנו ולומר שיש חילוק בין הזמנים, וכל הדברים שנאמרו בגמ' ופסקוהו הפוסקים הם דברים נצחיים וקיימים, עבודה הרצוי' היא לשמור את קדוה הדין, וזו הדרך הנכונה שיכור לו האדם ולא כאותן המפקפקים על... ואומרים שזהו נגד כוונת התורה."

ועד ימינו אלו אנו רואים שנתפשט המנהג לתקן עירובין כמעט בכל תפוצות ישראל עפ"י הוראתם בקדושה של גדולי ישראל בכל מקומות מושבותיהם, כדוגמת ירושלים עיה"ק ובני ברק ת"ו, ושאר עיירות שבארץ ישראל, אנטווערפן, טארנא, במעלבירן-אסטרליע, דיטרויט-שיקאגא, דענווער, באלטימאר, מיאמי-פלארידע. כמו כן נמצאו עירובין בנוא יארק בקרית יואל, מאנסי, שיכון סקווירא, קיו גארדענס, פאר ראקאוואי, בעלל הארכער. נוסף לכך הותקנו עירובין על תרבה רחובות בויליאמסבורג, ומטללים שם, וכן היו בכמה רחובות בבארא פארק קודם שנעשה העירוב בכל השכונה בשנה זו.

* * *

ומרם כל שיח יצמח, יש להקדים ולהרגיש שאין הכוונה כאן לדון ולפלפל בצדדי ההיתר בתיקון העירובין בנוא יארק מצד ההלכה, כי דבר זה נפתח ונפסק ע"י גדולי ישראל מדור שלפנינו וצוק"ל, ומרבנים מובהקים בדורנו ה' עליהם יחיו, אלא הכוונה לידע ולהודיע מקורן של דברים והשתלשלות הענינים, כפי אשר ידינו מגעת בעזרת השי"ת.

והאמת ניתן להאמר שבנידון תיקון עירובין בשכונתנו נוא יארק או ברוקלין, ה' דעת הרבה מהרבנים הגאונים גדולי פוסקי דורינו אשר קיבלו דרכי הוראה ומסורת דור ודור מאבותיהם ורבותיהם גדולי הדור זי"ע, שדעתם דעת תורה רמצוה רבה וגדולה לעשות עירוב בכל העיירות, וחשבו זאת לצורך השעה ולתיקון גדול, ובמשך השנים עוררו ותבעו ועשו פעולות למען יסוד העירוב בנוא יארק או בברוקלין, כפי שיתבאר בקונטרס הנוכחי בס"ר, ואלו הם:

משנת תרס"ז

הג"מ רבי יהושע סיגעל זצ"ל

אב"ד נוא יארק

הג"מ רבי ארי' לייביש תורוויץ זצ"ל

אבד"ק סטאניסלאוו בעל הרי בשמים

הג"מ רבי משה מייזליש זצ"ל

אבד"ק פרעמיסלא

הג"מ רבי שלום מרדכי הכהן זצ"ל

בעל שו"ת מהרש"ם

הג"מ רבי צבי יחזקאל מיכלזאן זצ"ל

אבד"ק פלאנסק בעל תירוש ויצהר

הג"מ רבי משה נחום ירושלימסקי זצ"ל

אבד"ק קיעלץ

משנת תש"מ-תש"כ

הג"מ רבי צבי פסח פראנק זצ"ל
 בעמח"ס הר צבי ר"ה בירושלים עיה"ק
 הג"מ רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל
 אב"ד סמאליען
 הג"מ רבי אברהם יהושע העשיל זצ"ל
 כ"ק אדמו"ר מקאפיטשניץ
 הג"מ רבי מרדכי שלמה פרידמאן זצ"ל
 כ"ק אדמו"ר מבאיון
 הג"מ רבי מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל
 אבד"ק סערענטש
 הג"מ רבי מנחם צבי אייזענשטאם זצ"ל
 הג"מ רבי רוד ליפשיץ זצ"ל
 אבד"ק סובאלק
 הג"מ רבי יוסף רוד מאשקאוויץ זצ"ל
 אבד"ק שאץ סאסוב

הג"מ רבי יונתן שטייף זצ"ל
 אב"ד קהל עדת יראים וויען
 הג"מ רבי מיכאל בער ווייסמאנרל זצ"ל
 אב"ד ור"מ דישיבת נייטרא
 הג"מ רבי שמעון שלום קאליש זצ"ל
 כ"ק אדמו"ר מאמשניאוו
 הג"מ רבי ירוחם ליינער זצ"ל
 כ"ק אדמו"ר מראדזין
 הג"מ רבי נחום פערלאוו זצ"ל
 כ"ק אדמו"ר מנאוואמינסק
 הג"מ רבי יוסף הירש זצ"ל
 אבד"ק טארנא
 הג"מ רבי משה שמיינבערג זצ"ל
 אבד"ק בראד

משנת תשל"ג-תשמ"א

כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל
 בעל "ויחי יוסף", וסגן נשיא התאחדות
 הג"מ רבי נפתלי הירצקא העניג זצ"ל
 אבד"ק שארמאש יושב ראש התאחדות הרכנים
 הג"מ רבי שמואל אברהם זעלמענרייך זצ"ל
 אבד"ק שטשאקאווא ויו"ר לבתי דינים דהתאחדות
 הג"מ רבי יוסף אלי' שמיינער זצ"ל
 דומ"ץ קהל עדת יראים וויען
 הג"מ רבי חיים בערגער זצ"ל
 אבד"ק מיסקאלץ
 הג"מ רבי אברהם מאיר איווראעל זצ"ל
 אבד"ק הוניאד
 הג"מ רבי אשר אנשיל קרויז זצ"ל
 אבד"ק ראצפערט

כ"ק אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל
 בעל "דברי יציב"
 הג"מ רבי יהושע כ"ץ זצ"ל
 אבד"ק סאמבאטהעלי יו"ר לחיזוק הדת דהתאחדות
 הג"מ רבי שמעון זאב מיללער זצ"ל
 אבד"ק אראד
 הג"מ רבי חיים אויש זצ"ל
 אבד"ק לופעני
 הג"מ רבי מאיר גרינבערג זצ"ל
 אבד"ק קעזמארק
 הג"מ רבי חיים הלברשטאם זצ"ל
 נכד הרה"ק בעל דברי חיים מצאנז
 הג"מ רבי מרדכי היילפערין זצ"ל
 אב"ד קאזניץ

בשנות תשל"ג – תשמ"א – תש"ס

הג"מ רבי שלום קרוין שליט"א אבד"ק אדווארי, יר"ד התאחה"ר	הג"מ רבי יוסף אשכנזי שליט"א משכ"ק, בשם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל
הג"מ רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האליין	הג"מ רבי מנחם מענדל רובין שליט"א אבד"ק מוזשאי
הג"מ רבי מנשה קליין שליט"א אב"ד ור"מ אונגוואר	הג"מ רבי אהרן ווידער שליט"א אבד"ק לינו
הג"מ רבי חיים ישעי' קעניג שליט"א אבד"ק יאקע	הג"מ רבי גבריאל צינגער שליט"א אב"ד דקהל נטעי גבריאל

בשנת תש"ס:

הג"מ רבי חיים יודא כ"ץ שליט"א אב"ד ור"מ סעדראהעלי	כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א ב"מכתב לאנ"ש
הג"מ רבי יוחנן סופר שליט"א אבד"ק ערלוי	הג"מ רבי יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג
הג"מ רבי יעקב יצחק ניימאן שליט"א רב דק' מחזיקי הדת מאנטריאל	הג"מ רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א ראש הישיבה עמק הלכה
הג"מ רבי שלמה הכהן גראס שליט"א דומ"ץ קהל מחזיקי הדת בעלזא ב"פ	הג"מ רבי ישראל מנחם גרינוואלד שליט"א אבד"ק פאפא ב.פ.
הג"מ רבי צבי היילפרין שליט"א דומ"ץ קהל יראים וויען ב"פ	הג"מ רבי בן ציון שטראססער שליט"א דומ"ץ דק"ק נייטרא ב"פ
הג"מ רבי בן ציון הלוי וואזנר שליט"א רב בד"ץ ובית הוראה שבת הלוי מאנסי	הג"מ רבי שמואל שמעלקא לייפער שליט"א אדמו"ר חוסט ור"מ תורת חסד
הג"מ רבי זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א רב דק"ק כתב סופר ערלוי	הג"מ רבי שלום פסח לאנגזאם שליט"א דומ"ץ בביהמ"ד בעלזא 50 סט.
הג"מ רבי יוסף מאיר לייפער שליט"א אבד"ק טעמעשוואר	הג"מ רבי אשר אנשיל עקשטיין שליט"א דומ"ץ בביהמ"ד בעלזא 18 עוו.
הג"מ רבי חיים מאיר י. מ. רובין שליט"א אדמו"ר מראפשיץ	הג"מ רבי יעקב קאפל שווארץ שליט"א ר"מ אהלי יעקב
הג"מ רבי דוד יצחק שיק שליט"א רב דק"ק תפלה לדוד	הג"מ רבי חיים אלעזר ברוין שליט"א אבד"ק שערי ציון
הג"מ רבי יוסף מויסיג שליט"א אבד"ק בעלעד	הג"מ רבי יעקב ויידא שליט"א דומ"ץ, וראש כולל הוראה למצוינים
הג"מ רבי יחיאל יעקב הכהן מיללער שליט"א אב"ד אייזשטאט, ראש כולל נועם אלימלך ובית חנוך	הג"מ רבי יצחק רוב הלוי יונגריין שליט"א אדמו"ר מגארליץ
הג"מ רבי שלום יוסף האלפרין שליט"א אב"ד בית שמואל ראדימשלא	הג"מ רבי משה חיים גאלד שליט"א אב"ד קראלי
	הג"מ רבי ישראל אברהם אלמר מייב שליט"א אב"ד תולדות נפתלי

ואם כי כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל מנע עצמו מלהתערב בפומבי בימים ההם בענין תיקון העירוב במאנהאטען ממעמיו ונימוקיו, מפי עדות נאמנות ומסתברות: (א) שהי' אז הנידון לתקן עירוב בכל מאנהטן, וחשש הוא ז"ל על ההשגחה שקשה ביותר מפאת גודל השטח, (ב) שהעירוב הי' בצירוף מחיצות של גשרי מסילות הברזל וכיוצ"ב שעלולים להשתנות, וחשש שיכשלו בו רבים שלא ידעו אודות השינויים, ובפרט שחשש שהישוב החרדי לא ימשיך לגור שם כמו שהי' בשאר מקומות בשנים הראשונים להתיישבות אחב"י בנוא יארק, (ג) בתוך חברי הוועד של תיקון העירובין נמצאו כאלו שלא רצה הוא ז"ל להשתתף עמהם כמובן.

ברם, מאוחר יותר, בשנת תשל"ב, כשבאו לשאול חוות דעתו, ואמרו לו שרוצים לעשות עירוב בויליאמסבורג ע"י רבנים מובהקים דשם, חיזק את הענין ואף גם השתתף בעצמו ונתן כסף בשביל זה כידוע, והורה אז ג' תנאים שכראי לעשות לזה (כפי שיובא להלן בפנים הספר), כעדות הג"מ רבי יוסף אשכנזי שליט"א, משב"ק, במכתבו עוד בשנת תשמ"א, וכך העיד גם כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, ועוד כמה רבנים שכדורנו הי' עליהם יחיו.

ובן מעידים הרבנים הזקנים הג"מ מאודווארי שליט"א והג"מ ממאזשאי שליט"א והג"מ מיאקע שליט"א שדעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל היה שיש לעשות עירובין בויליאמסבורג. כמו כן, הבאנו להלן (עמ' קכט) מכתבו של הג"מ רבי יוסף דוד מייטלבוים שליט"א מסאסוב אב"ד קרית ישמח משה, ומהג"מ רבי יצחק מאנדעל שליט"א דומ"ץ במאנרוי, שמוכיחים שכן היתה דעתו.

היוצא לנו מכל זה שהדבר ברור שכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל לא היה נגד העירוב כלל, רק בודאי היה אצלו דבר חשוב מאוד כמסורת כל רבותינו ז"ע.

אמנם לא היה ניחא ליה, שכל אחד ואחד יעשה עירוב, ושיעמוד בלי אחריות והשגחה מעולה, כי לעשות עירוב בעיני רבנים מובהקים וכיוצ"ב שישגיח ויפקח על העירוב, ולכן כעת אשר הקימו בי"ד מרבנים מובהקים, וועד העירוב מבעלי בתים חשובים, שיפקחו וישאו בכשרות ובעול העירוב בקביעות פה בשכונתנו ב.פ., באופן זה בודאי היה ניחא ליה בעשיית עירוב.

ועל אף שכתב אז הג"מ רבי משה פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קל"ח, ובחלק ד' סי' פ"ח) שאין לעשות עירוב בברוקלין, לפי שחשש אז שיש כאן חשש רשות הרבים דאורייתא, ברם, הרי הוא עצמו כתב באגרות משה (או"ח חלק ד' סי' פ"ח, ובחלק ה' סימן כ"א) שכבר נודע לו משלמונות (אפיס) העיר

ומהמשמרה (פאליס) דהעיר, שאין שם בברוקלין מספר גדול כזה כג' מליון אנשים, וכתב שם שרק משום גזירה לא יעשו עירוב, שהרבה לא ידעו ויחשבו שיש שם מנין כזה יעו"ש.

וביותר, שהרי הוא ז"ל כתב באגרות משה (או"ח חלק ה' סי' כ"ח) דמצד מחיצות סביב ברוקלין זה אפשר לברר — וכעת נתברר הקפת המחיצות הכשרות סביב בארא פארק ע"י ערים נאמנים.

ובאמת כתב הוא ז"ל בעצמו (בשור"ת אגרות משה או"ח ח"ד סי' פ"ז) בנידון תיקון עירובין בברוקלין, וז"ל: "ואמרתי שאיני רוצה להתערב בזה כי הרי כמה שימות איכא בפירוש מה זה רשות הרכים וכפירוש דלתות נעולות וספרי הש"ע מצוים, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא מתיר בעצם מצד לשון זה שאמרתי מוכרח אני לבא בזה" וכו' עכ"ל.

ועוד כתב שם (בסי' פ"ט) שאין למחות ביד המקילין לעשות עירוב במאנהעמען, וכה לשונו: "אבל הא כבר אמרתי שאין בירדנו למחות ביד המקילין, ובשיתקנו הרי יהי מותר לאיוה שימות, גם הם רבנים גדולים, ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולין לתקן והם ראויים להוראה", עכ"ל.

ואמנם כבר כימיו נקמו גדולי ופוסקי הדור ההוא שלא כשימתו בזה, ביניהם: הג"מ החזון איש זצ"ל, הג"מ רבי יונתן שטייף זצ"ל, כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, כ"ק אדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל, כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל, ועוד כמה גדולי פוסקי דורנו כפי שיבואר אי"ה כפנים הספר, דליכא שום חשש רה"ר דאורייתא וחילול שבת קודש ח"ו.

ובאמת היו כמה מגדולי הרבנים שהתנגדו או לתיקון עירוב מטעם ההלכה, וגוסס לך, היו רבנים מדור הקודם ומדורנו שצידדו להיתר מטעם ההלכה, אלא שבכל זאת נמנעו מלהורות כן למעשה, מטעמים ונימוקים, וגם היו כמה רבנים שחששו אז מטעם מכשולות וכיוצא בו חששות, מ"מ היו גם באותה תקופה כמה מגדולי הרבנים שעוררו ותבעו ושקרו ועשו פעולות למען יסור תיקון עירובין בנא יאדק או בברוקלין (כמו שיבואר בפנים הספר).

ובן כהיום יש עירוב כהרבה רחובות בשכונת וויליאמסבורג שנעשו והוקמו עפ"י הוראת הרבנים המובהקים דשם, וכן הי' כבארא פארק בכמה רחובות [קודם שנעשה עירוב בכל השכונה], ואף גם רבנים שחתימתם נמצאת על ה"קול-קורא" לאיסור רשנת תשל"ט ותשמ"א (שכוונתם היתה רק על אותה עירוב מטעמים ונימוקים, ויש

לדעת שהעירוב בשנת תשמ"א נעשה רק על חלק משכונת בארא פארק, וסמכו אז על גשרי מסילת הברזל (טרעי"ן טרעק"ס) שלא ע"י צוה"פ שנתקן במיוחד בשביל העירוב, כמו שנתקן בשנה זו שנת תש"ס על כל שכונת בארא פארק), עשו בעצמם עירוב על רחוב שלהם בויליאמסבורג ובכארא פארק, וכיניהם ב"ק ארמו"ר מפאפא זצ"ל, ששלח את בנו הגדול שלימ"א לפקח על העירוב בויליאמסבורג בשנת תשמ"א, וב"ק ארמו"ר מכאכוב זצ"ל שעשה עירוב ברחוב שלו בכארא פארק וטלמל בו, וכירך עליו ככל ערב שבת קודש, כמעמד תלמידיו וחסידיו [ואף גם זאת גילו כמה רבנים שמעולם לא חתמו על קול קורא זו].

* * *

ולזאת אמרתי לילך כגנים וללקוט כשושנים מהני מילי דאתאמרי כבי מדרשא כש"ם ובפוסקים וגדולי האחרונים נושאי בליהם אשר מפיחם אנו חיים, כענין תיקון ועשיית עירובין בעיירות קטנות וגדולות, ואקבצם להיות הדברים מסודרים לדעת את הדרך אשר נלך בה ואת המעשה אשר יעשו, וכבר אמר החכם מכל אדם (שה"ש א, ח) צאי לך בעקבי הצאן ודעי את גדיתיך על משכנות הדועים, וצייתי מקור מוצא הדברים כדי לדעת ממי יצאו הני פנינים יקרים, דברי אלקים חיים, אמרות ה' אמרות מהורות, בוהר הרקיע מזהירות, והרבה יגעתי להביאם יחדיו לפונדק אחד, ערוך ומסודר דבר דבור על אפניו חדשים גם ישנים, מהם דברים ידועים, ומהם בלתי ידועים, והיה המשכן אחד.

וכבר האריך בספר פלא יועץ (ערך אסיפה) בשבח ומעלת האיסוף והליקוט, ובלשונו: רבותינו הקדושים אשר בכל דור ודור, זכו וזיכו את הרבים, וזכות הרבים תלוי בם, שאלמלא הם נשתכחה תורה מישראל. כפרט כגון אנן דור יתום, יתמי דיתמי, אשר מרדות הזמן רבו עלינו ואין הפנאי מסכים איתנו ללמוד בשקידה כל כך כמו הראשונים, ודעתנו קצרה, ואם נכוא ללמוד ספרים הרבה אין קץ, מי הוא זה אשר תשיג ידו להיות כל הספרים נמצאים אצלו, אבל על ידי האסיפות נוכל לצאת מעט ידי חובותינו... כל תלמיד חכם אשר חננו ה' דעת וספרים הרבה, ישתדל להועיל לרבים בדברים הנצרכים מאוד, כאמרם: הבל צריכים למארי חטייא, ויעשו אסיפות ביד ה' הטובה עליהם. ואין לך חסד גדול מזה. עושי אלה הם מזכים את הרבים, וזכות הרבים תלוי בם, יעו"ש עוד.

הן כל אלה הרחיבו עוז כנפשי לגשת עד הלום להקריב את קרכני לחמי, לחמה של תורה, אם כי ידעתי גם ידעתי שכוודאי לא הגעתי בקונטרס זה לשלימות המלאכה, ואחזיק טובה לכל מי שיש לו איזה הערה או הוספה הנוגעות לספר

הנוכחי ואי"ה אתקן ואמלא במהדרה הבאה בעזהשי"ת. ותקותי איתנה שגם זה המעט אשר עלה במצודתי להגיש דבר השווה לכל נפש, יהא לתועלת לבאר ולברר כמה ענינים שאינם ברורים כל צרכם, ובכר אחז"ל (מכות כ"א:) אי לאו דדלאי לך חספא, מי משכחת מרגניתא תותה, ואקוה שיתקבל האמת בקרב הציבור הרחב.

* * *

ובאמת, מה יפה ומה נהדר היה המראה אם יתאחדו וישתתפו כולם באיש אחד בלב אחד בקשר של קיימא לעסוק בתיקון ועשיית העירוב פה בשכונתנו בארא פארק בלי שום פירוד ומבשול (כמו שכתב הג"מ אבד"ק אראד זצ"ל במכתבו עוד בשנת תשל"ד), ולא נאמר נואש ח"ו, ועל זה בכר אמרו חז"ל (חגיגה ט:): על הפסוק "מעוות לא יוכל לתקון" זה שנמנו חביריו לדבר מצוה והוא לא נמנה עמהם, ואמרו בירושלמי (תענית פ"ז ה"י) כל המעבב רבים מלעשות מצוה צריך נידוי, ובן נפסק בשו"ע (יו"ד סי' של"ד סעי' מ"ג). ובכר אמר שלמה המלך ע"ה (קהלת י'): **אשריך ארץ שמלכך בן חודים וגו', ופי' הזהר הק' (פ' אחרי מות דף ע"ט ע"ב) מהו בן חורין דוקיף רישא לגלאה ולפרשא מלין ולא דחיל בהאי דאיהו בן חורין ויימר מאי דבעיא ולא דחיל, יעו"ש.**

ואכן, מה גדלה זכותם של אלו שנפשם גדולה וחזקה ביסוד איתן שלא לנענע בראשם על כל גל וגל שעובר עליהם, ועומדים הם בצורים איתנים ונאמנים לה' ולתורתו, על דרך המסודה לנו מרבותינו הקדושים מוסרי דוד ודוד זי"ע, ואשרי להם שזוכין שהשפעתם הולכת ומתגברת ומזכין את הרבים, וכ"ה רואים היום שנתקבלה דבריהם בקרב הציבור הרחב בשכונתנו בארא פארק יע"א, ומה מאד יש להמליץ בזה דברי חזו"ל (יומא ס"ט ע"ב) אמר ר' יהושע בן לוי למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עמרת ליושנה.

האמנם יש חולקין ואוסרין בדבר זה, אבל מדוע יהי' נידון זה גרוע משאר חילוקי דיעות שהתקיימו מעולם בין חוגים השונים בקרב ציבור החרדי, כגון תגלחת חוקן, זמן יציאת השבת מוקדם (קודם שיטת ר"ת), וכמה פרטי הלכות שבת (כמו פתיחת בקבוקים וכדומה), דקדוק באכילת חדש וישן, מאשי"ן מצות, ואכילת מצה שרוי' בפסח, ובכללות כשרות המאכלים בדרגות שונות, לבישת פיאה נכרית לנשים, ושאר עניני צניעות (כגון אופני הפגישה במשודכת וכדומה), אשר בכל ענינים הללו מתנהג כל אחד לפי הוראת ומנהג אבותיו ורביתיו, ולא נמצא מי שימחה ויכפה דעתו אחד על חבירו בשום מנהג או הלכה, וזאת למרות שהדברים נוגעים לאיסורי דאורייתא לפי כמה שיטות ודיעות.

ואין בזה חשש "לא תתגודדו", שדרשו חז"ל (יבמות י"ד). לא תעשו אגודות אגודות, דכאן באמעריקא, ובפרט בנוא יארק וברוקלין, שנקבצו לכאן אחב"י מכל המדינות, וכל אחד נוהג כפי המקום שבא משם, שבכי האי גוונא ליכא משום לא תתגודדו, ולא שייך מחלוקת, שידוע זה לכל שיש בכאן כמה מנהגים והיה כשני בתי דינין בעיר אחת, כמובא בשו"ת מהר"ם אלשקר (סי' מ"ח) ובשו"ת מהרשד"ם (יו"ד סי' קנ"ג) דעיר אחת שיש בה קהלות הרבה אין רוב הקהילות יכולות לכופ לקהלה אחת שתיכנס בתקנתם, דכל קהלה וקהלה חשובה בעיר אחת והם כשני בתי דינין בעיר אחת, ולית כאן משום לא תתגודדו כדמסיק רבא בפ"ק ביבמות (דף י"ד ע"א), עיי"ש. וכן כתב בזה בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קנ"ט ובאבן העזר ח"א סי' קנ"ט) [ראה להלן בפנים הספר עמ' ק"ג].

ובלפי שישנם המוענים דאע"פ שמותר עפ"י הלכה, מכל מקום מדוע לא נחמיר בדבר זה, מאחר שעכ"פ לפי כמה שיטות ודיעות יש להחמיר, מן הנכון לציין בזה למש"כ בשו"ת מהרשד"ם (יו"ד סי' קצ"ב) וז"ל: "אין אדם רשאי להחמיר במקום דאיכא למיחש שמא ימעו ויקבעו הלכה לדורות, לפי שחותמו של הקב"ה אמת, וצריך לקיים האמת במה שהוא אמת אפילו לקולא".

ועייין מה שכתב הג"מ רבי שלמה קלוגער זצ"ל בשו"ת טוב טעם ודעת (סימן ע') דאף דנהגו איסור עד הנה, אין להשגיח בזה, כיון שהוא מחמת שראו כן בספרי האוסרין, ולא ידעו ההיתר, אך אח"כ נודע להם מהמתירין, יכולין להתיר, עיי"ש.

* * *

ואסיים עם דברי קדשו של החפץ חיים זצ"ל ב"מאמר קדושת שבת", ובה לשונו:

"ובודאי אם נתחזק בימינו אלה כראוי בענין שמירת השבת, זאת תהיה סיבה גדולה לקרב גאולתנו במהרה ונוכה להשיב שבות עמנו, ולהעמיד מלכות בית דוד על מכוננו. אך כעת אשר זכינו להתעוררות הזאת והתחלתה נעשתה בפרסום גדול בכל העולם, העיקר צריכים אנחנו להתחזק בכל שארית כחנו להוסיף אומץ בענין הקדוש הזה, ושיתגדל ויתפשט הרעיון הקדוש הזה בכל העולם בכל תוקף ועז. וכל מי שיתעסק ויחזק איש את רעהו בזה, תקום עליו נבואת עזריהו (דברי הימים ב' ט"ו ג') "וימים רבים לישראל" וגו', "וישב בצר לו על ה' אלקי ישראל ויבקשוהו וימצא להם" וגו', וכתוב אחריו בפסוק ז' "ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם כי יש שכר לפעולתכם", עד כאן דבריו הק' החוצבים להבות אש.

ויקריים בנו מאמר חכמינו ז"ל (שבת קי"ח). א"ד יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצדים, שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו' (ישעי' נ"ח), [ופירש"י (בישעי' נ"ח) ועקב שמר את השבת שנאמר ויחן את פני העיר, שקבע תחומין].

* * *

מ"מ אכלה לדבר, אבוא נא בזה כהתנצלות, כהיות שאין לנו השגה בגודל צדקתם וקדושתם של רבותינו הקדושים גדולי הדורות לתקופותיהם ודורותיהם, לכן יראתי בפצותי שיה להתחיל כתוארים מופלגים כנהוג, ולאחר התייעצות עם ת"ח חשובים, עלתה ההחלטה להשתמש כתואר כללי "הג"מ" בכל רחבי הספר, וכבודם במקומם מונח.

אחזיקנא מלא מיכותא לכל אותם שסייעו לי בליקוט כל הענינים השייכים לספר זה ובהכנתו לדפוס, ימלא השי"ת את כל משאלות לבם למובה, ויזכו לכל טוב מלה.

ובצאתי מן הקודש תפלתי שגורה בפי בהוראה על העבר ובבקשה על העתיד, יהא רעוא מן קדם אכוהון רבשמיא שנעביד מילתא דתתקבל, ויהא חלקי ממזכי הרבים, ולא יסיר השי"ת חסדו ואמיתו מאתי כל הימים, וישלח ברכה והצלחה במעשי ידי, ולא תמוש התורה מפינו ומפי זרענו וזרע זרענו עד עולם.

ובזכות שמידת שבת קדשנו, המקום יהא בעזרנו ובסעדנו, ויחיש וימהר גאולתנו ופדות נפשנו, כפי שאמרו חז"ל (שבת קי"ח) אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי אלמלי משמדין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין וכו', ונעלה לציון ברנה בביאת גואלנו ובנין בית מקדשנו בב"א.

סיימתי במייעתא דשמיא בחודש אלול, חודש הרחמים והמליחות, תש"ם לפ"ק.

בתפלה להשי"ת שפועל ידי ירצה, לתועלת הנרצה למען יראו וידעו שדברי הרבנים הגאון"צ שליט"א המעוררים ומחייבים עשיית ותיקון עירובין כשכונתנו, יסודתם בהררי קודש, מרבתינו הק' מוסדי דור ודור.

המלקט והמסדר

שער א

אוסף דברי חז"ל הקדושים
וגדולי הראשונים ואחרונים

כמה שקדו על
מצות תיקון עירובין
בישראל

הנה לפנינו ליקוט ותמצית רברי רבותינו שנמסר לנו מסיני ומנהג אבותינו התנאים והאמוראים הקרושים ומגדולי הראשונים והאחרונים, בקיצור נמרץ, למען ירוץ כל הרואה בהם וישקיף השקפה לטובה שהשקיפו עליה רבותינו ז"ל עד כמה שקדו על מצות תיקון עירובין בישראל.

כל מצוה שאין לה דורש ואין מי שיבקש אותה תדרשנה, לפי שהיא כמת מצוה, ומצוה שאין לה רודפים, רדוף אחריה לעשותה שהמצוה מקטרגת ואומרת כמה גרועה אנכי שנתעלמתי מכל וכל... (ספר חסידים אות ק"ה)

תורה

והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום.
(שמות טז ה)

תרגום יונתן בן עוזיאל

ויהי ביומא שתיטאי ויזמנון מה דייטון לקמיהון למיכל ביומא דשבתא ויערבון כבתיא וישתתפון בדרתיהון בגין למיטיא מדין לדין ויהי להון בכופלא על מה דמלקטון יומא יומא.
(תרגום יונתן בן עוזיאל שם)

תלמוד בבלי

אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה "בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני" (משלי כ"ג) ואומר "חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר". (משלי כ"ז)
(שבת יד: — עירובין כא:)

הנהו בני קקונאי דאתו לקמיה דרב יוסף, אמרו ליה חב לן גברא דליערב לן מאתין, א"ל לאבוי זיל ערב להו, וחזי דלא מצווחי' עלה כבי מדרשא.
(עירובין ס.)

א"ל רבה בר רב חנן לאביי מבואה דאית ביה תרי גברי דברכי כרכנן לא ליהוי ביה לא עירוב ולא שיתוף?

(עירובין סח.)

אלא אי אתמר לחומרא מאי קלקולא איכא, כיון דמקלקלי בה רבים היינו קלקולא, פירש"י כיון דמקלקלי בה רבים, ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב, היינו קלקולא, אם הי' מותר לערב אתמול והוא אסר.

(ביצה ט"ז:)

תלמוד ירושלמי

א"ר יהושע מפני מה מערבין בחצירות מפני דרכי שלום... מתוך כך עשו שלום הרא הוא רכתיב "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

(ירושלמי עירובין פ"ג ה"ב)

ובקרבן העדה: "מפני דרכי שלום — כרי שיבאו לרכב זה עם זה גם שע"י עירוב כולם נחשבים כאיש אחד.

ובפני משה: דרכיה של התורה דרכי נועם וכל נתיבותיה היוצאים מרכי' והן דרכי סופרים שהן נתיבות לרכי' גורמים שלום.

שאלות

במשנה (שבת לר.): ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשכה עשרתם ערבתם הרליקו את הנר, ובגמרא: מנא הני מילי א"ר יהושע בן לוי אמר קרא "וירעת כי שלום אהלך ופקרת נוך ולא תחטא" וכו'.

וכתב השאלות — פי' ואי לא מערבי כיון דלא שרי לטלטולי מאניה, ליכא שלמא בביתיה, ואי לא מרלקי שרגא ולא מעשרי ליכא שלמא בביתיה, עכ"ל.

(שאלות סי' ס"ג, ופי' בהעלותך סימן קכ"ב)

מדרש שכל טוב

"והכיננו את אשר יביאו", את אשר יאכלו לא נאמר, אלא את אשר יביאו, כלומר יבינו ביום הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורות וצורת פתחים ועירובים ושיתופים, להחזיר להם את אשר יביאו ביום השבת מרשות לרשות עכ"ל.

(מדרש שכל טוב פ' בשלח עמור ר"ר)

מדרש לקח טוב

"והכינו את אשר יביאו" מכאן לעירובי חצירות מן התורה, שיערב אדם בשבת כפת או בשום מאכל, כדי שימלטל מבית לבית ומחצר לחצר עכ"ל.
(מדרש לקח טוב פ' בשלח)

תיקוני זוהר

עירוב איהו עמודא דאמצעיטא וביה מטלטלין מבית לבית, דאינן שכינתא עילאה ותתאה, ועלייהו איתמר "את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו", דא מקדש, דא מקדש יו"ר.

(תיקוני זוהר תיקון כ"ד)

עירוב איהו עמודא דאמצעיטא — וכמ"ש (לעיל תיקון כ"א דף נב) איהו עירוב דילה מסטרא דימינא ושמאלא, דאינו ע"כ רי"ו דהיינו חסד וגבורה, ועיי"ש בכיאוורנו דהיינו סוד תפארת עמודא דאמצעיטא מסטרא דאות ו' של הוי"ה עיי"ש.
(באר לחי רואי שם)

ו' דא קורה ועמודא לסמוך עלה בית ואינון ב' מלכות י' יסוד ספירה תשיעאה, ואיהו סומך גאולה לתפלה, וביה סומך ה' לכל הנופלים ואיהו עירוב דישפיל ביה הקורה, אם היא למעלה מעשרים, דאיהי יו"ד דלעילא מכ', דאיהו כ' כתר איהו עילת העילות על כולא, דלית עינא שליט עליה.

(תיקוני זוהר בהקדמה)

רעיא מהימנא

כתיב ב"י במשיח (זכרי' ט' ט') "עני ורוכב על החמור", ענ"י איהו תמן בסימן ע'ירובין ג'דה י'במות, ושאר מתניתין בכלל ולא איתקרי תמן מלך עד דרכיב בסוסיא דלילה כנסת ישראל.

(רעיא מהימנא ר"פ כי תצא)

ר"ן

בגמרא ופקדת נוך: זה עירוב שהוא דבר הצריך לנוה למלטלל מבית לבית.
(ר"ן שבת ל"ד.)

ריטב"א

מבואה דדיירין ביה כו' מהא שמעינן דלא מבעי ליה לצורכא מרבנן למידר במבוי וחצר שאינה מעורבים.

(ריטב"א עירובין ס"ח.)

מאירי

הזכרו עוד במעשה זה, דברים שאתה צריך ללמוד מהם הלכה למעשה, והוא שחקרו מבואה דדיירי ב' תרי גברי רברבי כרבנן, לא ליהוי ב' לא עירוב ולא שיתוף.

(מאירי עירובין שם)

מרדכי

מבואה דאית ב' תרי גברי רברבי כרבנן ליהוי בלא עירוב, משמע מכאן דמצוה לערב, ומעמא רבא איכא, דלא ליתי לידי איסורא לאפוקי ולעילוי, מבתים לחצירות.

(מרדכי עירובין פרק הדר)

סמ"ג

נ"ל מתוך דברי רב יהודאי גאון כי בימי ירמ' הנביא לא שמרו דברי גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות, אלא היו מוציאים בלא עירוב, ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל מיני משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהיא רה"ר ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים, ולכך כשהזהיר ירמ' על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן ערבו, וזהו לשון הנביא "כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים", זה גוף האיסור של תורה, ואח"כ אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת, זו גזירת שלמה המלך, כי לבני ירושלים ה' מזהיר וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים, אלא וודאי על גזירת שלמה הזהיר מפי הגבורה שע"י שעברו גזירתו באו לגוף האיסור של תורה, עכ"ל.

(סמ"ג בהלכות עירובין)

מור

מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות בין אחר שיתופי מבואות ועל שניהם מברך על מצות עירוב.

(טור או"ח סי' שצ"ה)

בית יוסף

מצוה לחזור בין אחר עירובי חצירות וכו' כ"כ המרדכי בפרק הדר והביא ראיה מדאמר מבואה דדיירי בה תרי גברי כרבנן ליהוי בלא עירוב ומעמא רבה איכא דלא ליתו לירי איסור לאפוקי ולעיולי באיסור וכ"כ בהגהות בפ"א מה"ע.
(בית יוסף שם)

כסף משנה

לכך י"ל דתלתא גווני נינהו חובה ואינה חובה ודבר הרשות ונט"י ושחיטה הם דברי הרשות שהרי אפשר לו שלא לאכול בשר ולא דבר שיצטרך נטילת ידים אלא פירות או ירקות, אבל עירוב אע"פ שאינו חובה מצוה עליו לעשות עירוב שמא ישכח ויוציא, ולא תיקשי לרבינו מעל הטבילה דמילתא דרשות היא לא ליטבל ולא ליטהר ואע"ג דחייב אדם לטהר עצמו ברגל לאו חיוב גמור הוא א"נ דלא רצו חכמים לשנות הברכה שלש פעמים בשנה מבכל השנה....

(כסף משנה הלכות ברכות פ"א הי"א)

מגיד משנה

...לפי שידוע שדבר תורה מותר להוציא מן הבתים לחצרות ולמבואות בלא שום עירוב וחכמים אסרו זה גזרה משום הוצאה מרה"י לרה"ר והתירו ע"י עירוב ואנו מברכין וצונו לומר שאין אנו רשאים לטלטל בלא עירוב וצונו שכנרצה להוציא מן הבית לחצר שנעדר והרי זה כמצות נט"י ושחיטה וכיוצא בהן... ולא עוד אלא שבחצרות ע"י עירוב נעקר לגמרי איסור של דבריהם להוצאת הבתים.

(מגיד משנה הלכות עירובין פ"ו הכ"ד)

ב"ח

מצוה לחזור וכו' כלומר אע"ג דבעירובי חצירות ושתופי מבואות מערבין אפילו

לדבר הרשות מכל מקום מצות לחזור אחריהם כרי שלא יגיעו לירי איסור מלמול
בחצר ובמבוי.

(ב"ח שם)

פרישה

מצוה לחזור אחר עירובי חצרות בין אחר שיתופי מבואות וכו', במ"ש כאן מצוה
לחזור פי' אותה מצוה לצורך הנאתו כרי לטייל או להביא צורכי אכילתו וזה מצוה
במ"ש וקראת לשבת עונג, ומכל מקום אותה מצוה היא בשביל הנאתינו וכו'...

(פרישה סימן שצ"ה)

שולחן ערוך

מצוה לחזור אחר עירובי חצרות.

(או"ח סימן שס"ו סעיף י"ג)

מצוה לחזור אחר שיתופי מבוא' ומכרך עליו על מצות עירוב, ואומר בזה
השיתוף יהיה מותר לכל בני המבוי להוציא ולהכניס מחצירות למבוי בשבת וכו'.

(או"ח סימן שצ"ה סעיף א')

בני מבוי כופין זה את זה לעשות לחי וקורה למבוי.

(חו"מ סימן קס"ב סעיף א')

מורי זהב

מצוה לחזור כו', רלא יבא לירי איסור מלמול.

(ט"ז סי' שצ"ה ס"ק א')

פרי מגדים

דודאי עירובי חצרות שבות הוא ומשום מצות כבוד שבת שלא יהיו יריו אסורות
מלהוציא ולהכניס התירו בין השמשות...

(פמ"ג סי' ר"ס א"א ס"ק ג')

שולחן ערוך הרב

מצוה לחזור אחר עירובי חצירות כדי שלא יבאו למלטל באיסור וצריך לברך עליו אקב"ו על מצות עירוב כמו שצריך לברך על כל מצות של דבריהם.

(שו"ע הרב סי' שס"ו סי"ח)

משנה ברורה

סעיף י"ג מצוה לחזור אחר עירובי חצירות. כדי שלא יבאו לטלטל באיסור.

(סימן שס"ו ס"ק ע"ח)

סעיף א' מצוה לחזור וכו': פן ישכחו ויבואו לידי איסור טלטול.

(סימן שצ"ה ס"ק א')

* * *

הרא"ש

אזהרת רבינו הרא"ש נגד מנגד עירוב

בתשובות הרא"ש (כלל כ"א אות ח' וט') מובא שרב אחד התנגד לתקוני המבואות בעירו, והתמרמר הרא"ש מאוד על זה עד שהחרימו ונידו, וז"ל שם:

תשובת. על שלא רצה לשוב מאולתו מענין העירוב, "...אתה רבי יעקב ברכי משה דבאלינסיא, כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גליות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשין בין הגוים, בצורת פתח, ואתה אסרת אותו לקהל פרייזש, וכתבת לי ראיותיך, ואני הודעתך שאין בהם ממש.

והזהרתך שתחזור בך ותאמר לקהל, שיתקנו מבואותיהם כאשר הורגלו עפ"י גדולייהם. והנה הוגד לי שאתה עומד במרדך ואתה מכשיל את הרבים בחלול שבת.

לכן אני גוזר עליך, אחר שינתן לך כתב זה בעדים, שתתקן המבואות המפולשין של גוים לרה"ר בצורת פתח, תוך שבועיים אחר שתראה כתב זה.

ואם לא תתקן המבואות כאשר כתבתי, אני מנדה אותך. ואם היית כימי הסנהדרין, היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור תלמוד שסידר רב אשי, ולחלוק

על כל הגדולים שהיו עד היום הזה אותם שמתו ז"ל ואת אשר חיים עד הנה. לכן חזור כך ואל תטוש תורת משה רבינו ע"ה..."

"הכתב ששלחתי לאותו חסר מח... ואם לא יחזור בו אני מתרה כך ואת כל הקהל, שינהגו בו נידוי באותו המשוגע יעקב בר משה, וירחיקוהו ויבדילוהו מעדת ישראל.

כל דבר זה צריך חיזוק שלא יבוא כל שומע חסר דעת לבטל תורת מרע"ה. ואם יעמוד במדרדו ולא ינהוג דין מנודה בעצמו, אני גוזר עליו במצות אדונינו המלך יר"ה, שיתן אלף זוז למושל העיר. ואני גוזר עליך ר"י שתמסור כתבי זה למושל העיר, שיגבה ממנו קנס הנזכר. ואם כל זה לא יועיל, גוזרני עליך שתודיעני הכל. ומצוה לנדונו בכל הקהלות ספרד, וגם ידונו אותו למות כדין זקן ממרא, כי אנו חייבין למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבנו ואתה שלום..." נאום אשר בן ה"ר יחיאל ז"ל.

(שו"ת הרא"ש כלל כ"א או"ק ח' וט')

תשב"ץ

נשאל אם יש חשש עבירה בתיקוני מבואות לת"ח, והשיב: חס ושלום, אבל הודיו חרי זה משובח, ארובה, הם תמהים בגמרא על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן, דאמרין בפרק הרר (עירובין סח). א"ל רבה בר רב חנן לאבבי, מבואה דדיירין בה תרי גברי רברבי כרבנן, לא להוי ליה עירוב ולא שיתוף? א"ל, מאי נעביד, מר לאו ארביה, אנא טרידנא בגירסאי, אינהו לא משגחי.

ונראה מכאן, שאלמלא טרדת הגירסא, דרך ת"ח הוא לתקן, ומי שלבו נוקמו בזה, הריומות גמורה היא, או מינות נזרקה בו, וזכות גדולה היא למתקן.

ובפ"ק דביצה (טז:) אמרינן התם (תחלת הוראה דהאי צורבא מרבנן לקלולא, בשלמא לקולא קאמר, היינו לקלולא. אלא אי אמרת לחומרא, מאי לקולא איכא? כיון דמקלקלי בה רבים היינו לקולא. ופרש"י ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב), דמאן דאודי לאיסורא, הויא הוראה לקלולא, משום דמקלקלי בה רבים ובאים למלטל בלא עירוב.

(תשב"ץ בתשובותיו ח"ב סי' ל"ז)

רבינו מהר"מ בר ברוך

(לענין צרכי העיר) "ואמר אחרי רבים להטות, כמו שמסכימים הרוב, אע"פ שהמיעוט

המתנגדים נראה יש להם טענותיהם חזקות, הרי הם בטלים ברוב, ואין שומעין להם כמו שאין שומעין אם טענו לא נכניס אורחים, לא נחלוק צדקה וכו', וכן לענין לחי וקודרת, אם טען למה אתן לתקנם כדי להכניס ולהוציא בשבת, אני איני רוצה להכניס ולהוציא, או איני צריך להכניס ולהוציא, או לכולנו אין צריך לנו כ"כ בתקנה זו וכו'... **אלא** כופין זה את זה".

(מובא בשו"ת ר"י מינץ סי' ד')

קרבן נתנאל

הרא"ש: ולא מסתבר כלל למיזל לחומרא בתרי לישני לענין עירובין, וכן כתב ר"מ ז"ל, ונראה כלישנא קמא דבשל סופרים אפילו בעלמא הלך אחר המיקל וכל שכן בעירוב שאין לו עיקר מן התורה שהלכה כדברי המיקל בעירוב.

וכתב הקרבן נתנאל: דהלכה כדברי המיקל בעירובין "ונראה מכאן דהלכה כדברי המיקל אפילו בפלוגתת הפוסקים" עכ"ל.

(קרבן נתנאל עירובין פ"ה סי' ט' סק"ל)

הלכות גדולות לר"י גאון

"וצריכא מתא למיעבר לה עירוב הדר הדרנא (פ"י סחור סחור) בחבלים או בצורת

הפתח"

(הלכות עירובין פרק הדר)

רב נטרונאי גאון

"תימה גדולה תמהנו בדבר זה, חכמים גדולים שכמותכם, בעלי תורה, מדקדקים בדבר הלכה כו', מפני מה אין אתם מערבין עירובי חצרות כדאמר ליה רבא בר רב חנן לאביי (עירובין סח.) מבואה דאית בה תרי גברא רברבי כרבנן, לא ליהוי ליה עירוב ולא שיתוף?" וברישב"א (שם) מהא שמעינן דלא מבעי ליה לצורכא מרבנן למירד במבוי וחצר שאינה מעורבים.

(תשובות גאוני מזרח ומערב סי' כ"ז)

ספר הכוזרי

החכם החבר ר' יצחק הסנגרי זצ"ל

אמר הכוזרי... אבל נשאר לי לשאול אותך בעירוב, והוא קלות במצות השבת, איך

יתיר מה שאסרו הכורא בתחבולה ההיא הנקלה והפחותה: אמר החבר: חס ושלום שיסכימו המון חסידים וחכמים על מה שיתיר קשר מקשרי התורה, אך הם מזרזים ואומרים עשו סייג לתורה, ומן הסייגות שסייגו שאסרו ההוצאה וההכנסה מרשות היחיד לרשות הרבים ובהפך, מה שלא אסרה זה התורה, ואחר כן גלגלו בסייג ההיא גלגול לתרוחה, כדי שלא תחשב לעמל השתדלותם בתורה, ושיתהיה ריוח לבני אדם בהשתמשם, ולא יגיעו אל הריוח ההוא אלא ברשות, והרשות הוא עשות העירוב, כדי שתהיה הכרה בין המותר לגמרי ובין האסור ובין הסייג.

(ספר הכוזרי מאמר שלישי אות ג, נא)

הרמח"ל בעל מסילת ישרים

הגה"ק רבי משה חיים לוצאטו זצ"ל

מתוך מכתב לרבו הר"י באסאן, בו מגלה לו שורש נשמתו, וז"ל:

ההר הגדול ירום ונשא, פנת יקרת אבן הראשה, נר"ו

פניני אמרותיו, אמרים נעימים מליאים חכמה והשכל, ראיתי ואשמח מאד, כי כאיש גבורתו, לתפוש מגן ולהוריק חרב לקראת מתקוממים על האמת ועל השלום ולתור מנוחה אל עם ה', וכאשר צוני עשיתי, ולא אחרתי...

ועל אשר חפץ כ"ת שאכתוב לו על עניניו, בקיצור אומר לו, כי הלא כבר הודעתי לכ"ת איך שרשו מר"ע בן יוסף ונתגלגל על הוצאה מרשות לרשות בשבת, ועי"ז נתקן בתקנו תיקון העירוב פה פאדובה העיר...

יחנני לשלוח העתק כתב רבני ויניציאה לכ"ת מיד בלי עיכוב.

שותה בצמא דבריו,

משה חיים לוצאטו

פאדובה, יום א' ח"י לחודש שבט הת"ץ

(מובא בספר ירים משה להרמח"ל)

בעל שו"ת גנת ורדים

הגאון רבי אברהם הלוי אב"ד במצרים

יען וביען באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו פועל פעלו כימיהם ימי קדם רבנן סבוראי אשר בארץ החיים המה דתיקנו תיקון גדול מצות עירוב להתיר הטלטול במחנה

העברים חוץ לד' אמות ולהוציא מבית לבית ומחוץ למחנה בקצת שכונות שמכאן ומכאן פה מצרים העיר הגדולה של חכמים ושל סופרים יע"א והיה כי ארכו הימים כהיום הזה נולדו כמה ספקות עד היכן גבלו ראשונים התר של עירוב כי נאספו (נפטרו) הזקנים שהיו יודעין היטב וביחוד דבר זה על בוריו גם בגופו של עירוב נפל ספק אם הוא עדיין קיים ולא ידענו מה היה לו ואנה מקומו. אשר על כן נתתי אל לבי לתקן עירוב מחדש ולהעלות על ספר סי' הגבולים של התר העירוב ואגב אורחין נוסיף אומץ בכחא דהתרא להרחיב מקו' ההתר להסיר מכשלה מהמון עם המזולזין בדבר ולהיות הלכות אלו עמומות אצלנו מאין דורש ואין מבקש והקורא בהם כקורא בספר החתום על כן אמרתי אלקטה נא ראשי בשמים לבאר קצת דברים המצטרכים לנו בעירוב ובתיקונו. (שו"ת גנת ורדים, או"ח כלל ג' סימן כ"ב)

בעל שו"ת מים רבים הג"מ רבי רפאל מילדולה זצ"ל

...ומה גם בהיות עיקר הדברים איסורא דרבנן וזמנין דאם נחמיר ביה נפיק מיניה חורבא וזלזול ע"ה בהוצאה דאורייתא כמו שהרחיב בדיבורו הרב מוהרר"ש אבוחב ז"ל בסוף תשובה קמ"ה ובתשובה ק"ן כפל הדברים באמרו כמה עמקו מחשבות רז"ל הרועים הקדמונים להרים מכשול מדרך בני עמינו למען ייטב להם למלטלל חפציהם ממקום למקום בהיתר ולא באיסור יעו"ש.

(שו"ת מים רבים ח"א סי' ל"ו)

הג"מ רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל

... וכמו שהי' עובדא אצל הגאון רבי ר' יונתן אייבשיץ זצ"ל שבעירו היה שם רשע אחד שהיהודים סבלו ממנו צרות רבות, ופעם שלח הגאון הנ"ל את משמשו לתקן עירוב העיר, וכשראה אותו הרשע איך שמטפל וטורח עצמו בעשיית העירוב, רצה לסייעו והשיב לו הלא אני שלוחו של הרב וצריך אני לשאול רשות ממנו, וכשבא לפני הרב אמר לו שח"ו להניחו לסייע בעשיית העירוב, כי זה הרשע אין לו שום לחלוחית דקדושה, וכבר הגיע קיצו להסתלק מן העולם, אך הבע"ד רוצה להעמידו ולקיימו, לכן שלחו לקיים איזה דבר מצוה, כדי שיהי' לו יניקה מקדושה, ולמחר מת אותו רשע. (מובא בס' ויחי יוסף פ' חוקת)

היעב"ץ

ז"ל במוסד השבת, צוה האר"י לערב כל ערב שבת עירובי חצירות ושיתופי

מבואות. וזכורני שגם אמ"ה ז"ל היה מערב כל ערב שבת עירובי חצירות בלבד, והיה מוכה לבני עירו על ידי אחר. ומצאתי בספר מהרי"ל ז"ל שהיה נוהג כך... וכן הייתי נוהג....

(סידור היעב"ץ)

סי' שצ"ד בב"י, ותימה עד כאן לא אמרין אלא גבי עירובי תחומין וכו' אבל גבי עירובי חצירות מאי מצוה: תימה על הרב אוצר בלום לתורה, איך לא ידע ולא ראה מ"ש בסימן הסמוך, דעירובי חצירות מצוה היא, והא מברכינן עלה נמי על מצות עירוב.

(מור וקציעה או"ח סי' שצ"ד)

השל"ה הק'

עירובי חצירות מצוה גדולה אמרו רז"ל בשעה שתיקן שלמה המלך ע"ה עירובי חצירות יצאה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך וכו'.

(של"ה מס' שבת)

האר"י הק'

והנה ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום שבת ה' מוליך עמו המלית והחומש מבייתו לביהכ"נ וגם ה' מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנודעת ולא ה' מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ת"ו או אשר נעשה לבית הטבילה אם היו נעשין כהלכתן או לאו.

(שעה"כ — ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בדר"ה ענין העירוב)

"ועל ידי כך (העירוב) יתבטל כח הדינין ותתבטל אחיזת הקליפות, ויוכל האדם להכניס ולהוציא בחצרות ומבואות בלי פחד מהקליפות".

(שער המצוות פ' בשלח דרוש ג)

בעל קרבן שבת

הג"מ רבי בצלאל וצ"ל מסלוצק ופרעמיסלא

גרסינן בשבת פרק א' ובעירובין פרק עושין פסין וז"ל אר"י אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצתה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר עכ"ל...

ודע סודם כפי המבואר בכתבי הקודש רבינו האר"י זלה"ה. בסוד עמוק עמוק מי ימצאנו ואני לא באתי לסתום אלא לפרש אפרש הדברי' דע כי העולם מתנהג בשלשה קוין שבמרכבה קו הימין חסד קו השמאל גבורה קו האמצעי רחמים והם הנקראים ידיים עליונים קו ימין יד הגדולה קו שמאל יד החזקה קו אמצעי יד רמה... שהוא עירובי חצירות ושתופי מבואות קו הימין והשמאל חסד וגבורה הם סוד החצירות והמבואות וקו אמצעי הוא סוד בעל הבית שנוטל משתי החצירות והמבואות ומחברם יחד ועשה עירוב כי בהצרף חס"ד שהוא עולה מספר ע"ב למספר גבורה שעולה רי"ו. וע"ב ורי"ו הם אותיות עירוב. ואז רשות היחיד נעשה רשות יחידו של עולם שאין לחיצונים אחיזה כי בשיתוף חסד וגבורה יחד בטילים כל הדינים שבעולם והמן נדחף אל ביתו והעיר שושן צהלה ושמחה. משא"כ קודם לכן הם בפירוד ונקרא רשות הרבים רשות חיצונים ואין לטלטל מזה לזה....

והנה עולה לנו מזה ששני תועליות יוצא ע"י תיקון עירוב ונטילת ידיים חדא לשכיני' שאין צריכ' אורה לירד למט'. וגם לשם מ"ב שהוא נטהר ונגבה יותר ע"י הגבהות ידיים. ודע מה שכתוב בתיקונים ישנים דף מ"א שכל הגאולות שהיו ושיהיו הכל ע"י שם מ"ב. וגם הנקמ' לעתיד יהי' על ידה וזה סוד כי יום נקם בלבי הוא שם מ"ב דאיקרי לב"י דשכיני' ועולה מגין לב"י עיין שם. וכבר נודע שסוד הבת קול היא השכיני' ורבים נבוכי' בזה וגמרא ערוכה היא בפ"ק דברכות בת קול אומר אוי לי שהחרבתי את ביתי ומדקאמר ביתי משמע בהדיא שהיא השכיני' כי שם ביתה. ולכך בשתיקן שלמה עירובין ונט"י וראה השכיני' התועלת שיצא לה מזה וללכת שהוא מ"ב. מיד יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני. ר"ל מה שהי' בני חכם ותיקן זאת לזאת ישמח לב"י שהוא שם מ"ב דאקרי לבי וגם אני בעצמי שגם לי יש הנאה בזה. ולכך בפסוק שני באה כמצווה על האדם ואמרה חכם בני וגו' ר"ל אחרי שהתחלת במצוה גמור וראה וחכם תמיד לעשות פעולות ומצות טובות כדי לשמח זה השם שנקרא לבי וכ"כ למה דווקא זה השם ולא אחר, ואומר הפסוק ואשיבה חורפי דבר ר"ל שעיי"ז השם אשיב לחורפי ומנאצי לנקם מהם וכו' אתנקם ע"כ שמח לבי. ובזה מיושב למה תיקן שלמה אלו יחד עירובין ונט"י מפני שהם דומים בעניניהם וסוד אחד להם...

התורה אמרה ובאת אל השופט אשר יהי' בימים ההם ועשית על פי התורה אשר יורוך, כי בכל דור ודור אע"פ שקמני ראשונים הי' עבים ממתנינו מ"מ אין לך דוד ודוד שאינו מתחדש בו דברים הרבה ע"פ פוסקים ותשובות הרבה ומודות הקבל' לכך ירא שמים יחוש לעצמו ומצוה היא המוטלת על חכם שבעירו לחקור בדברים האלה והשם דרך יזכה לראות בישע אלקים.

(קרבן שבת פרק י"א — סוד עירובין ותחומין)

החיד"א

... אין חשש עבירה בתיקוני מבואות ח"ו, ואדרבא הוריו הרי זה משובח ואיכא לאתמוהי על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן ואלמלא מרדת הגירסא דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה הריופות גמורה הוא או מינות נזרקה בו. הרשב"ץ בתשובותיו ח"ב סי' ל"ז.

(ברכי יוסף או"ח סימן שס"ג)

בעל יסוד ושורש העבודה

הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' במצותיו חפץ מאד, ותעש בחפץ כפיך מצוה שאין לה דורשין והיא עירובי חצירות, ואף שפשטה אורה על חלוצים חלוצי הצבא צבאות ישראל בכל תפוצותם, המנהג לעשות עירובי חצירות בכל ערב פסח ממצה אפויה ולהניחה בבהכ"נ כל השנה, ומנהג ישראל תורה הוא, ודורש אין לה מכלל דבעי דרישה...

לכן הירא את דבר ה' מעברי ה' ומעם קרושו הישראלי, ראוי לזרז עצמו בכל עש"ק לעשות עירובי חצירות בשבילו, ולזכות ג"כ ע"י אחר לכל הדורים בעירו.

(יסוד ושורש העבודה שער השמיני, שער העליון)

הג"מ רבי אברהם צבי לבוב זצ"ל

מפרעשבורג

...גם היה עסקן גדול במצות, שילח אברהם את ידו למול את ילדי העברים, זה וזה עלתה בידו, לפתוח דלתי ביתו יומם ולילה לכל איש מצוק ומר לב, והיה עקב אשר נסע אברהם בשנת תקצ"ג לעמוד בהיכלי מלך, הוא אדונינו המלך האדיר החסיד והרחמן פראנץ ע"ה לקיים לדורות מצות עירוב. (יעוין היטב בשו"ת מרגא הח"ס חאו"ח סי' צ"ט). ודין עירובא יהא שרי לן, להעמידו בכל תחומי העיר המעטירה קהילתינו ק"ק פרעשבורג יע"א, ועלתה בידו ויט ה' עליו חסד לפני המלך האדיר ע"ה, ונכתב ונכתם בפקודת המלך, אשר נתן המלך ליהודים אשר בעיר פרעשבורג, להעמיד בכל דורות, את העמדים עמודי שבת בכל תחומי העיר, פתשגן הכתב שניתן הדת, גלוי לכל העמים בלשון לאטיין, ונכתב בספר המונח בבית הגדול, בית העצה אשר פה העיר המעטירה, וניתן להעתיקו בלשון אשכנז, וזהו פתשגן הכתב:

6/אויגוסט/1833

מיינע האכפערעהרטען אומזיכטיגען אונד איבערלעגענדע שטענדען
 "זיינע מאיעסטעט האט אין זיינעם ערלאססע גערוהט, יענער ביטטע דער
 פרעסבורגער איזראעליטישען געמיינדע. דעמצופאלגע זיע אן, דען ביידען טהיילען
 דער פארשטאט אויס דען אין רעדע שטעהענדען סאבבאטה. ביימען אללערהאנד
 שראנקען אויפריכטען, איבערהויפט קיין הינדערניס אין דען וועג צוא שטעללען, אונד
 גערוהט אללערגענעדיגסט יענעם רעקורזא רויס צוא געבען וואנאך דיא
 ביטטשטעללער איהרע סיגנאלא (אדער צייכען) אויף איהרען טערריטאריען האך
 אויפריכטען קאנען, יעדאך מאגען זיע דען אפפענטליכען פערקעהר ניכט העממען, זיא
 זאללען דאזעלבסט ניכט אויסריימען, אונד זיא מעגען אויך דיא גרענצען דער
 קאצעסיאניערטען שטאטיאן ניכט ערווייטערן, אויס דעם גרונדע האבע זיך דיא
 געמיינדע ביס אויף וויידערע פערפיגונג ווייטער דען געגענווארטיגען (אבוואלטענדען)
 פעהראלטניססען, דעם אם אפריל אונטער צאהל הערויס געגעבענען אויסווייזע צוא
 פיגען".

(מובא בס' אלף כתב ח"ב עמ' ר"א)

הג"מ רבי מרדכי בנעט זצ"ל

אבר"ק ניקלשבורג

ברכת צדיק עושה רושם

בעזה"י. ניקאלסבורג יום א' י"ב מרחשון תרל"ד.

ת"ר מה שלחו בני לשכת הגזית לחוני המעגל, ותגור אומר ויקם לך, אתה גזרת
 מלמטה והקב"ה מקיים מאמריך מלמעלה (תענית כ"ג ע"א).

על דברי אמת במאמר הזה נתעוררנו, בראותנו פה עדתינו מעשי ה' ונפלאותיו. —
 שלשום בנטות צללי ערב, ובא העת הגיע היום שבת קדש לה', והנה פתע פתאום גדלה
 צעקת אנשי העיר גם רבה, כי אש אלקים נפלה משמים ותבער בית איש נוצרי ברחוב
 היהודים. בעזרת ה' עושה גדולות ונפלאות, טרם בא הכנסת כלה, כבר אש אבדון כלה,
 ונאום הארון ה' צבאות למשרתיו אש לזהט: עד פה תבא ולא תוסיף.

אכן כל עין רואה כן יתמה וישתומם על המראה ואין מבין, כי קרוב הבית מאוד אל
 בית שכנו הנוצרי עד אפס מקום, וחצר א' לשניהם, והנה כידודי אש יתמלטו מפה ומפה,

וגדרות צאן של שכנו מחופות בתבן ובחציר יבש, נצבות מבלי נזק מאומה, הלא זה אוד מצל מאש. — וכולם פה אחד השיבו מלים: אין זה כי אם ברכת צדיק, וטוב עליו תבא, ולא לבד מאחינו בני ישראל נשמע כן, אף גם בגוים אומרים ככה.

המעשה אשר נעשה, היא ממעשה תוקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי. — בעת אשר האיש מרדכי גדול ליהודים הי' רועה עדתנו, ה"ה אמ"ו הרב הגאון קדוש ישראל מ' מרדכי בנעט וצוק"ל זי"ע, קרה כי הנוצרי (אדון הבית הניצל) לא אבה להציג מומח העירוב אצל חומת ביתו, ולדברים רבים דברים טובים ונכוחים, אזניו הכביד משמוע, ונתן כתף סוררת, לכל לשון מדברת, עד כי נקרא אל מורנו הרב הגאון הנ"ל, והוא הבטיחו על משענת הקנה אם יסמך אל ביתו, ישא ברכה מאת ה', כי לא תשלוט בו אש להבה. וכשמוע את הברכה הזאת חרד לבו והטה אזנו לשמוע בקול דברי איש האלקים הזה, ועד היום הזה מוצב ארצה.

והנה אנכי יודע ועד, כי לא א' ולא פעמים שמעתי מאדון הבית הזה קמוט בכלחו משבח ומפאר עצמו בברכה הזאת, כי תצא אש ונאכל הגדיש, תמיד תהלתו בפיו לאמר: "איך פירכטע ניכט, איך האבע פאן דעם הייליגען מאנן איינען זעגען בעקאמען" (אני לא אירא רע, יען הברכה היא לי מאת איש אלקים הקדוש), וגדול הי' כבוד הבית הזה גם בפעם הזאת בעיני כל רואיו, באמרם כאשר גזר הצדיק והקדוש, כן קם הבית הזה לבעליו, ועל זה נאמר מן החכם שבחכמים, "זכר צדיק לברכה" - ואנכי אומר "אמן כן יעשה וכן יקום ה' לנצח"...

משה ליב כהן דיין דק"ק הנ"ל

(הובא בקובץ כרם שלמה שנה כ"א קונט' ו' אייר-סיון תשנ"ח)

בעל חתם סופר

בני אם חכם לבך ישמח לבי. עיין תוס' עירובין [כ"א ע"ב ד"ה בשעה] שהקשו, הא תיקן גם שניות לעריות ואיזן ותקן משלים הרבה. ואני אומר להוסיף איסורים וגדרים כבר הי' לעולמים, ואדם הראשון הוסיף איסור נגיעה, אעפ"י שחטא בזה, היינו משום שלא אמר שהוא מגזירה דילי, ונעשה כמוסיף על דברי ה', אבל יפה עשה שגזר, עיין באבות דר"ג [פ"א ה"ה]. ומרע"ה גזר על הזאה בשבת כמו שכתב סמ"ג [עשין רכ"ד]. אך שלמה המלך ע"ה עשה תקנה לבל יכשלו, הוא גזר שלא יאכל קודש בידים, ותקן לזה נטילה, נמצא לא תצא מכשול מתחת ידו, וכן אסר להוציא מחצר למבוי ומבתים לחצר, ועשה לזה תקנה עירובי חצירות לבל יכשלו בתוספות איסורו, עיין ביצה ט"ז ע"ב כיון דמקלקלי בי' רבים היינו קלקולא.

(חי' חת"ס מס' שבת דף י"ד ע"ב)

שאל ממני ידידי הרב נ"י לברר לו בראיות מדברי חז"ל, שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם, לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח כו' כדי שלא יכשלו רוב המון עם בהוצאה מרשות לרשות ביום ש"ק.

דבר זה אינו צריך לפנינו ולראי', והוא מן השכל, ומן המבואר להריא ברברי חז"ל. השכל מחייב באשר ידוע ששמירת יום ש"ק מעשות כל חפץ, הוא אצלנו ממצות הראשיות, ומי שאינו משמר כהלכתו, הרי הוא ככופר ומומר בכל התורה כולה, כמבואר בעירובין ס"ט. ואיסור הוצאה מרה"ר לרה"י או בהיפוך הוא א' מאותן המלאכות שהעובר עליהם הוא מומר לכל התורה כולה. וזה מבואר שם בעירובין ס"ט דההוא גברא נפיק בחומרתא דמדושא, פרש"י שהוא טבעת שבאצבע, ודנהו כדין כופר בכל התורה וכמי שיצא מדת ישראל. וכל כך חמור הדבר, עד שאפי' באונס דליקה ח"ו, לא התירו להציל לחצר שאינה מעורבת, עי' שו"ע א"ח סי' של"ד סעי' י' ובמג"א שם סק"ד ונ"ל דשלא כדרך מלבוש, אפי' מלבוש אסור וכו' ע"ש. ואנו מצווין על הקטנים שלא להרגילם בחילולי שבת כמבואר בשו"ע א"ח סי' שמ"ג סעי' א'. וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפי' בדברים שהם משום שבות. ומבואר שם דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך שהוא כבן ד' וה' שנים, אבל כשהוא בן שש כבר הגיע לחינוך כמבואר שם בשו"ע סי' תי"ז ובמג"א סק"ב שם.

וא"כ כל בר דעת ישפוט בשכלו שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את כל בני ביתם קטנים כאלו, וגם לא נשותיהם וחלושי דעת, לשמרם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, וקטנים ופתם בידם. וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים וכו'. א"כ השכל הפשוט נוזר, שראוי ומחוייב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר מלמול.

ואמנם ע"כ מצינו לחז"ל במס' ביצה י"ו סוף ע"ב דההוא מרבנן שהי' אוסר לערב ערובי חצרות ביו"ט שחל להיות בע"ש, ואמרו עליו שהוראתו לקלקולא, ופריך הש"ס מאי קלקולא, הרי החמיר. ומתרץ, כיון דמקלקלי ב'י רבים היינו קלקולא. פרש"י דמקלקלי ב'י רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב היינו קלקולא אם היה מותר לערב אתמול והוא אוסרו עכ"ל. א"כ ק"ו, השתא ומה התם אינו אלא לשבת אחת, ונקל יכולים להזהר בטלטול שבת א', ומה גם דהמורה ההוא עשה כן משום חומרת יו"ט שלא לערב בע"ש שהוא יו"ט, קרי לי' קלקולא, מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולו.

והרב ר' מנחם על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולד חעם על צווארו, כדאמרינן בעירובין ס"ח. אמר לי' רבב"ח לאביי מבואה דאית ביה

גברי רברבי כרבנן, לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף. והוצרך אביי שם להתנצל על המכשלה שתחת ידו יעו"ש.

ועי' עירובין כ"א: בשעה שתיקן שלמה עירובין ונמ"י יצאה בת קול ואמרה, אם חכם בני ישמח לבי גם אני. והקשה תוס' הא גם שניות תיקן, וי"ל לפי הנ"ל במה שהוסיף חומרא לאיסור שניות אע"ג שהוא מצוה לעשות סייג לתורה, מ"מ לא שייך ישמח לבי, כי אולי יכשלו בזה בני אדם שאינם הגונים, אבל כשעשה סייג לשמירת שבת וגם עשה תיקון שלא יקלקלו בו, היינו שיערבו עירובין, אז ישמח לבי גם אני וכו'.

ובטשו"ע סי' שס"ו סעיף י"ג וי"ד מצוה לחזור אחר עירובי חצרות. מברך על מצות עירוב. והנה אין כוונת הברכה על אשר קדשנו ואסר לנו ההוצאה וטלטול בשבת, חדא דלא שייך וצונו על המניעה, דה"ל למימר ואסר לנו הוצאה מרשות לרשות בשבת, כמו שמברכים בחופה ואסר לנו את הארוסת. ומ"ש וצונו על העריות כבר כ' שם הר"ן בזה עי"ש. ועוד, מאי שנא דמברכין על איסור הוצאה בפרוטרוט, טפי משאר מלאכות שבת שהכל נכלל בברכה שאנו מברכים בקידוש ובתפלה מקדש השבת, אע"כ לומר, דהאי ברכה על מצות עירוב היא על מצות התיקון הגדול הלו, להשמר מאיסור הוצאה, אשר ממש אי אפשר לחזור ממנו כמ"ש לעיל.

וברוך ה' אלקי ישראל אשר נתן בלב מלכים וסגנים ושרים אשר עם ה' חוסים בצילם, שנותנים רשות לשמור דתינו בכלל, ובפרט לקבוע עירובין במבואותיהם, אפי' במבואות שגדולי מלכות דרים בהם, אם צריכים להתיר טלטול לישראל נותנים רשות לתקן. ומי לנו גדול מעירנו פרעסבורג מטרפולין דמדינתא, וכמה פעמים המלך יר"ה ושריו וסגניו נעצרים פה, וכעת הוא וועד המדינה וכל שרי המלוכה נאספים, ויש כאן במקום אחד שצריך תיקון צורת הפתח בשני קנים וקורה על גביהם, ובמקום א' אצל המים יש תיקון אחר פס גבוה הכל לפי הצורך, ואין מכלים דבר והדברים מפורסמים וגלויים אין בו ספק. ע"כ אין להאריך יותר, ופשוט שמעלתו ידידי הרב נ"י ישתדל ככל עוז לתקן בני קהלתו, וה' יתנהו לחן ולחסד בעיני האדון הגדול החסיד הפישאף נסיך עירו, ויתן רשות להסיר מכשול ותקלה, ובחסדו ירים הודו וכסא כבודו.

ואחתום בברכה א"נ דש"ת פ"ב נגהי ליום ה' י"ב טבת תקפ"ז לפ"ק

משח"ק סופר מפפד"מ

(שר"ת חת"ס אר"ח סי' צ"ט)

שו"ת מהרי"מ צהלון

הג"מ רבי יום טוב צהלון וצ"ל מצפת

הנה זאת חקרונה על דבר בקיעי עיר אלקינו צפת אמת תכון לעד כי רבו ובאו זרים

וחללים ופרצו בה פרצות תחת היות מימי קדם סוגרת ומסוגרת נאווה כירושלם דלתותיה נעולות בלילה ועתה בעונותיי עיר פרוצה אין חומה ותחת זאת פקפקו הלמדנים וקצת תלמידי חכמים על הטלטול בה בשבת על כן ראיתי בחמלת ה' עלי לבקר כל פרטי הדינים דשייכי בענין בדרך קצרה אקצר ואעלה ...

זאת ועוד דהרי כתב רש"י זלה"ה דבעינן ששים רבוא בוקעין בו, וכן כתב הרא"ש זלה"ה דרך פשיטות רבזמן הזה אין רשות תרבים דליכא ששים רבוא, וכן כתבו התוספות ז"ל פירקא קמא דשבת גבי הא דפריך בגמרא, אמאי לא חשיב מדבר רשות הרבים, ומשני לא קשיא כאן בזמן שהיו ישראל שרויין במדבר כתבו התוספות משמע קצת דבעינן ששים רבוא עוברים בו עכ"ל, הרי שהתוס' ז"ל סוברים כן, וכתבו הפוסקים נהגו לפסוק כהר"ף ז"ל כשאין התוספות חולקים עליו משמע דאם התוס' חולקים עליו פוסקים כתוספות, והכא הרי התוספות ורש"י והרא"ש והטור כלם סוברים דבעינן ששים רבוא, וכמה גדולים גאוני עולם נוחי נפש אשר היו בארצנו ולא פקפק שום אדם מעולם, וע"ז נאמר אל תסיג גבול עולם וצור יש' יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אמן.

כ"מ הצעיר יום טוב צחלון.

(שו"ת מהרי"ט צהלון שאלה רנ"א)

שו"ת בית אפרים

הג"מ רבי אפרים זלמן מרגליות זצ"ל מבראד

שאלה עיירות שיש בהם דרכים המפולשים שעוברים תוך העיר והוא דרך המלך ורוחב י"ו אמה אם יש היתר לטלטל בעיירות אילו בשבת ע"י תיקון צה"פ קנה מכאן כמנהג כל שאר עיירות במקום שהפרצה רחבה...

ועתה נדבר בענין ההיתר מצד רבזמנינו אין לנו ד"ה דאף אם הוא רחב ט"ז אמה אין ס' רבוא בוקעין בו תריד והוא דעת רש"י בעירובין דף ו' ובדף כ"ו ובדף סמך והתוספות שם כתבו כן בשם בה"ג...

הנה ערכתי לעין הקורא דעת הרבה גדולי הראשונים אשר עליהם סמכו בהיתר הרבה דברים התלויים באיסור הוצאת שבת, אף שיש כמה גדולי עולם החולקים על שיטת רש"י מכל מקום אין כח ביד שום אדם לעדער על המנהג אשר נתיימר עפ"י גדולי עולם חכמי צדפת ואשכנז אשר אנו מבני בניהם ומימיהם אנו שותים וכל מה שטרחתי לא טרחתי אלא בשביל ידידי החכם השלם החריף ובקי בחדרי תורה מו' יעקב נ"י מק"ק האראדק...

... ולענ"ד דאף הפוסקים דתלו טעמייהו שאין רה"ר משום שאין רחב י"ו אמה ולא הזכירו ס"ר לפי שהיה מצוי שם כמה עיירות גדולים במדינות אשכנז וצרפת ואינגלטריא שהיה בו ס"ר כגון עיר גדולה פאריז לונדון ווינא פפד"מ, ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלסין מאוד והיו גם ישראל הרבה דרים שם, ועיין בתשובות ח"צ סי' ס"ז לענין אינגלטריא שכתב איך יתכן כי ויש בה כמה סרטיות ופלטיות דדשו בה רבים ואולי ס"ר ואמנם עיירות שבמדינות אלו רחובותיהם קצרים ואין בהם רוחב י"ו וגם אין מבוונים משער לשער ולכך נקטי טפי הנך שהם כוללים יותר אף לכרכים גדולים...

... ועיין בריב"ש סימן ת"ה שכתב דה"ה לצורת הפתח שאינו מונע רגל הרבים מלאסור כי ואעפ"כ הרא"ש מדעתו דעת תורה ודעת נוטה ויגזור אומר ויקם לעשות תיקון צורת הפתח וצווח בכרוביא שלא להכשיל את הרבים בביטול תיקון זה ואם כן בנ"ד דבר ברור הוא שחלילה לבטל התיקון והרוצה לסמוך יבא ויסמוך על רבים מגדולי עולם אשר מפיחם אנו חיים ומכ"ש בצירוף התירים אשר כתבנו... וה' ישים דרכינו דרכי נועם ונתיבותינו שלום.

דברי זעירא מן חברי"א. תק' אפרים זלמן מרגליות מבראד.

(שו"ת בית אפרים חאו"ח סי' כ"ו)

בעל קיצור שלחן ערוך

הג"מ רבי שלמה גאנצפריד זצ"ל

בהרבה קהלות מתקנים כל המבואות והרחובות בעירובין (דהיינו בצוה"פ וכדומה) ושוכרין רשות מן העכו"ם למען יוכלו למלטל בכל העיר, וצריכין לעשות כל התיקונים ע"י רב מומחה ובקי.

(קיצור שולחן ערוך סימן צ"ד)

שו"ת מהרי"א הלוי

הג"מ רבי יצחק אהרן אימינגא הלוי זצ"ל אבד"ק לבוב

ב"ה יום א' ז' מרחשון תרל"ה לפ"ק לבוב
ערת שלום וברכה וכל טוב, לכבוד ידיד נפשי, הרב הגדול החריף ובקי המפורסם, ערוגת הבושם, צח השכל ונקי הרעיון, כקש"ת מוה' נתפלי הירץ נ"י אבד"ק וואלאטשיסק יע"א.

מכתב יקרתו הגיעני, בדבר השאלה בעירו אשר שרי המלך לא יניחו שמה לעשות צוה"פ בשווקים להתיר הטלטול בשבת, ומחמת גודל חלול שבת הנצמח עי"ז מוכרחים לחזור ולחפש על כל צדדי ההיתר להתיר הטלטול...

אמנם יען כי חובת עלינו לחפש בחורין ובסרקין אחרי פתח חיתר כרי להנצל מן חילול שבת ח"ו, אמרתי אפתח אנא פתחאי... וביתר הדברים שכתב מעכת"ה צדקו דבריו, ומסכים אנכי עמם להלכה ולמעשה.

דברי ידידו.

(שו"ת מהרי"א הלוי ח"ב סי' ק"ח)

בעל אבן יקרה

הג"מ רבי בנימין אריה הכהן ווייס זצ"ל אבד"ק משערנאוויץ והגליל

ב"ה

בבואי הנה עירה משערנאוויץ לאחזו פני כסא הרבנות מצאתיה עיר פרוצה בלתי מתוקנת בתיקון עירובין מיום הוסדה זולת מיעוט ממיעוט העיר, רחוב מגורי היהודים מקדם קדמתה ואחרי אשר עדת היהודים פה ת"ל עלתה למעלה ראש והנה נפוצה מלוא רוחב (כן תרבה וכן תפרוץ) הלא מובן מאליו כמה רבו המכשולות באיסורי טלטול בשבת בשוקים וברחובות וכמה לא ירעו לחזור בתיקון עירובי חצרות. וגם הרבה אנשים ממקומות אחרים הבאים הנה לעיר רוכלת העמים לרגל מלאכתם ומסחרם נאחזו בפח האיסורים האלה מבלי דעת כי תחתיתם בדרך וחטאת חילול שבת רובץ על כל מדרך כף רגל. על כן נתתי אל לבי לתקן המעוות הזה, ראתה עיני כי בקעה מצאתי לגדור בה גדר בישע אלקי"ם.

אולם אחרי אשר החילותי לעשות בזה ראיתי כי המלאכה מרובה והמלחמה כבדה...

ועד בשחק נאמן כי נגזלה שנתי לא נחתי ולא שלותי מאשר חסתי על עמלי שנים רבות לזכות את הרבים ולא הצליח חפץ ה' בידי. והנה ראה ה' בעיני העיר ויאר את עיני למצוא דרך סלולה עצם ותחבולה להעמיד העירובין באופן יקר מאד נעלה והשגחה מעולה אין ערוך אלי' ולא הי' כמוה. ובראשית שנת תרמ"ט קודם יוה"כ נגמרה המלאכה לשמחת כל יראי ה' וחושבי שמו, והעיר צחלה. גם גדולי העיר אשר לא מבני ישראל המה אשר בתחלה עמדו לשטן לי בדבר העמדת העירובין שבחו והודו לשמי בגלל עצתי הנמרצה ומכחם שחדו בעדי וזרועם סמכתני לבצע זממי. וכל העם רואים כי יר ה' עשתה זאת.

ולמען זכות את בית ישראל בכל המקומות אשר לא יחסרו להם האמצעים האלו

לעשות כמוני, כאשר עשתה עדה המעוטרה לבוב כשנתיים או שלש אחר אשר נגמרו העירובין פ"ק, אחרי אשר נדרשתי משם מעת ידיד נעורי הרב החר"ף הגביר היחסן מו"ה שאול בערנשטיין נ"י להורות להם הדרך הנכון בזה והעצות היעוצות לתכלית הרבר, אמרתי אציגה נא פה אופן תיקונם ענינם ומהותם... וע"כ יצא הדבר מאתי להתיר בלי שום פקפוק.

(שו"ת אבן יקרה או"ח סי' ט"ו)

הג"מ רבי אברהם אלי' זצ"ל

אב"ד בארנוב

אודה ה' מאוד בפי ובתוך רבים אהללנו שזכיתי להיות מחובשי ביהמ"ד ולהעלות המעט מחידושי תורה כמאן דמסיק תעלא מבי כרבא. ואף כי מי יאמר זכיתי לבי ללמוד בתוה"ק במהרה ובפרישות ובפרטות בטירדות פצעי הזמן ודוחק הפרנסה. אולם עכ"ז בעוה"ר שלומדי התורה הם לבז וממש שחים עד לעפר נחשב גם זה המעט לפניו ית"ש לרב מאוד. כמבואר בס' הקדוש ליקוטי תורה למהרח"ו זצ"ל. ויען כי שמירת שבת היא העיקר הגדול בדתינו הקדושה. ובפרטות לשמרו מחילול ח"ו לכל יבוא המשחית בגבולינו. וע"י קדושת שבת ששומרים ישראל כהלכתו נתגלה תוקף אורות עליונים. כמבואר במקובלים הק'...

וענין עירוב הוא כי הראש וסוף של תיבת עירוב הוא לרמוז על ע"ב גשרים דחסד שנמתקים על ידם הדינים הרומזים ברי"ו שבאמצע שהם גימטרי' גבורה. אריה. שרומז לתוקף הדינים. שלזה רומז הפסוק הושיעני מפי ארי'. וזה הוא מדת ת"ת דז"א שבא מבחי' התרבויות והתכללות שנכללו אבא ואמא זע"ז. ומההתכללות הזה נעשה ת"ת דז"א כלול מחסד וגבורה שנמתקו זב"ז. כמבואר ברע"מ פ' פנחס ובס' הק' עץ חיים (בשער הנ"ל פרק ג'). ולזה יעקב אבינו ע"ה שמדתו הוא מדת ת"ת שהוא עמודא דאמצעיתא. יושב אוהלים. כתיב ב' ויחן את פני העיר ודרשו חז"ל עירובין תיקן להם כי הוא שייך לשורש קדושתו...

ובן שלמה ע"ה תיקן עירובין להמתיק הדינים בהחסדים והוא התקנה ראשונה שהכניס בתורה שבע"פ... והדברים עתיקים מדבש מתוקים בספרן של צדיקים בס' הנ"ל טעמי מצות פ' בשלח ומגלה עמוקות ועשרה מאמרות וחז"י... ויהא רעווא דאימא מלתא דתתקבל.

(הקדמה לספרו תיקון עירובין)

ספר

תיקון עירובין

בו יבואר כרת מה לעשות בעירות ובפרים שאינם
מחוקנים בעירובין . היאך יש לנהוג בהם בשאיבת
המים מן הבארות ונהרות שיריה מותר עצהירם גם
לראי השי' לדעת גדולי הפוסקים . וגם להבין
דברי רבותינו בעלי הש"ע בהל' אלו אשר אמרוהו
אמרות שהורות . עטקות וחמורות . מאוד קצרות .
ודיני רגל הסותרת ואסורה במקום ופלפול בש"ס בזה .
ואחרון חבי נכבד אדנות הדלתות לעירובין הנהנין בעת
בכמה עירות כתבתי מה שפלפלו בזה גאוני הדור שי'
וחקנות שכתבו לזה היאך לעשותם שיחי' עצהירם
ופלפולים בש"ס ופוסקים ומה שני' בזה נעימים הדברים
לאזון שוטעת . כל ההנהגה בהם ימצא טוב מעט ודעת :

ממני יצאו הדברים : באמת נאמרים , להסיר הסכסול
ואכן ניגף להרים . כמי דעת גדולי המורים . אברהם
ארי' בר' דוד צבי אב"ד דק"ק בארנובז ובקרב יורם
איה' כל דיני מדינת החומין ופרטיהם לסחלוקותיהם
הלכה למעשה ע"ס הסכמת גדולי אחרונים :

נדפס על כותבים

הרכני הנניד מהר' משה נ"י , שניידמפער

והננידה האלמנה מהר' נחמיה חי' ,

הם כהנא ס"ר יעקב ויל' הערשענחארן .

בלובלין

ש"ס

הרנ"א

שנה

ТИФАНЪ АИРВИНЪ т. о. разборъ

правилъ о ношеніи вещей въ субботу

и о проч. раввина Абрамъ-Байя Фейнгольда

בעל בן איש חי

הג"מ רבי יוסף חיים זצ"ל אב"ד באגדד

בגמ' (שבת י"ד:) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה וכו', י"ל למה אמרה עליו פסוק זה אחר שתיקן גם נט"י ולא אמרה כשתיקן עירובין בלבד. ונ"ל בס"ד כי בשעה שתיקן עירובין היה פתחון פה לאיש שוגג ופתי לחשוב שתיקן זאת להנאתו לחקל מעליו משא הכבד הזה של איסור הוצאה וחולכה מרשות לרשות ואין בוונתו לש"ש וגם אין רוח ה' דיבר בו בזה, אך אחר שתיקן נט"י שהיא טירחה גדולה ועול כבד שיאסור לאדם לאכול בלא נט"י ולפעמים קור גדול וקשה הרחיצה, גם לפעמים לא יזדמן לפניו מים ליטול ומה לו להוסיף טרחה זו ומשא כבד עליו ועל העולם, אלא ודאי רוח ה' דבר בו וכל מעשיו לש"ש, וא"כ ממילא ידעינן גם ענין עירובין רוח ה' דבר בו ולא נתבון לשם פניה ח"ו, ולכך כיון שתיקן עירובין ונט"י אז אמרה עליו פסוק זה אם חכם לבך להשיג האמת מה שהוא רצון שמים ישמח לבי גם אני כי הנה עתה חכם בני ושמח לבי בתיקון נט"י ואשיבה חורפי דבר בתיקון עירובין שלא יאמרו מלבך בדית תיקון זה להנאתך ואמרה חורפי כי כל המחרחף בדברי חכמים כאלו מתהרהר אחר השכינה.

(בן יהוידע שבת י"ד:)

בעל דברי חיים

הג"מ רבי חיים הלברשטאם זצ"ל אבד"ק צאנז

הרבה מכשולים באים בעיר שאין בו עירוב

ג' וישלח תרכ"ז

להרב המופלג בנש"ק כו' מוה"ה אליעזר כ"ץ ביושב סטאריזינטץ סמוך לטשערנאוויתץ יע"א

שאלה: בישוב אחד שדרים בו עכו"ם מאז ומלאים בתים וכותלים נמשכים לאורך ורוחב הישוב, אך יש... ולכן שואלים ומבקשים למצוא היתר לעשות עירוב בצורת הפתח כמנהגינו כי הרבה מכשולים באים באין עירוב.

תשובה: לפענ"ד אין לחוש כלל דכן קיי"ל... והי' שלום.

(שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ג)

אין לחדש דבר שהוא נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים

להרב המאה"ג חריף ובקי וכו' אבד"ק חיראב יע"א

אודות שאלתו לאשר בזמן הזה רשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר בלי מוחה, אם מהני עירוב ע"י צוה"פ כי הוי רה"ר שס' רבוא בוקעין בה.

אינני אוכל להאריך בפלפול כי תש כחי ואור עיני גם המה אין אתי כבראשונה, ורק זאת הנני לשאול, מה הרעש הזה ממה שמצא בספר חידושי הר"ן, הלוא גם באו"ח במקומו (סי' שמה) בטו"ז מביאו, אע"פ כן, כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וגם הרמ"א והברכי יוסף ובאלי' רבה והפרי מגדים והשע"ת, כולם מביאים להתיר, ואין רצוני לחדש דבר שהוא נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים כו'... ואין בכחי להאריך בפלפול, וקצאתי, וד"ל.

(שר"ת דברי חיים ליקוטים והשמטות מח"ב סימן ג)

בעל ייטב לב

הג"מ רבי יקותיאל יהודא מייטלבוים זצ"ל אבד"ק סיגוט

חובה עלינו לתקן עירובי לצירות להציל העם ממכשול איסור הוצאה בשוגג בשבת

ויבא יעקב שלם עיר שכם וגו' ויחן את פני העיר, במדרש נכנס בע"ש עם דמדומי חמה מבעו"י ששמר יעקב את השבת, ופי' בנזה"ק דדריש ויחן לשון מנוחה, את פני העיר כמשמעו לפני העיר, וקבע שם תחומין עיי"ש, ואני בעניי בעת בשרתי צדק בקהל רב בש"ש בין כסא לעשור לעורר לבב אנשי העיר לתקן עירובי חצרות להציל העם ממכשלה היוצאת מתח"י באיסור הוצאה בשבת בשוגג אמרתי בזה הפסוק רמז מוסר לענין זה, עפ"מ דק"ל ביו"ט של ר"ה שחל בשבת אין תוקעין בגבולין, ומסיק דהטעם משום שמא יטלנו ויעבירונו ד' אמות בר"ה, וה"ט דלולב וה"ט דמגילה דאין דוחה שבת, ועתה נחזי אנן אם באלו ג' מצות שופר לולב ומגילה החביבות שאינן אלא פעם א' בשנה וחובה עלינו מן התורה, שגם מקרא מגילה מצאו חכמים סמך מן התורה מדכת' כתוב זאת זכרון בספר ובה"ג מונה אותה בין המצו' ועכ"ז בטלום חכמים מאת כל ישראל לבלי לקיים מצו' אלו כשחל זמנן בשבת, משום שמא יטרד וישכח ויעבירונו ד"א ברה"ר או מרה"י לרה"ר כמבואר ברמב"ם ה' שופר, וכ"ז למען לעשות תיקון וגדר ומשמרת לבלי עבור על איסור הוצאה של שבת, ממנו נקח ונלמוד איך חובה עלינו לעשות תיקון עירובין למען לא יכשלו באיסור הוצאה בשבת בשוגג.

ועפ"ז אני אומר שיעקב תיקן להם עירובי חצרות לבלי יכשלו בענין הוצאה

ויצא לו זה מכח מה שתקנו חכמים לבטל מצו' שופר לולב מגילה מה"ט, וזש"ה ויבא יעקב ש"ל"ם ר"ת "שופר" לולב" מגילה, שבא לשום לב על מה שתקנו לבטל בשבת אלו הג' מצו' החביבות, והבין הטעם משום שמא ישכח ויעבירונו כו' (כי הם השיגו וידעו כל מצו' רובן), לכך ויחן את פני העיר שתיקן עירובי חצירות בקצה העיר דהיינו פני העיר, (ואח"ז יצא לאור ס' אגרא דכלה ומצאתי שם רמז זה אבל בר"א)

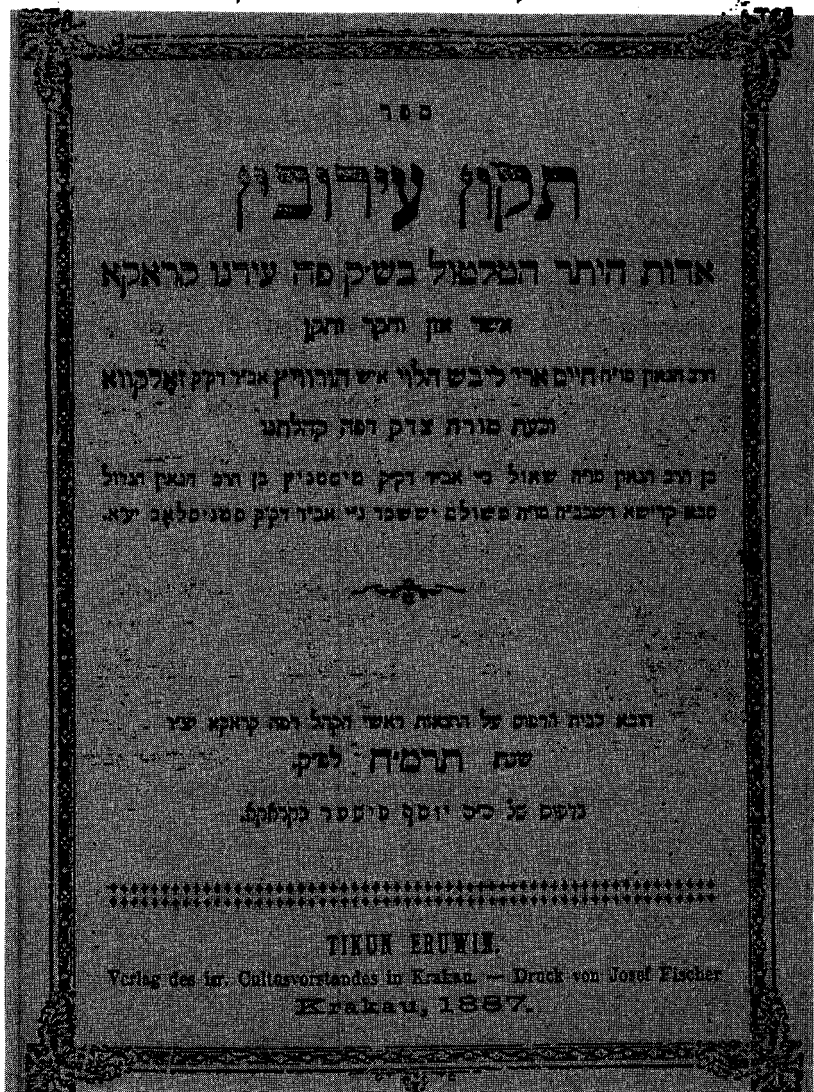
(ייטב לב פ' וישלח)

הייטב לב זצ"ל הבטיח שמי שמתקן עיר סיוגו בתיקון עירובין לא יחסר לו עוד שום דבר בעוה"ז ויתן לו ג"כ העוה"ב שלו

הגה"צ מוה"ר משה ארי' לעוו זצ"ל אבד"ק טעמעשוואר שמע מפני זקיני הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד זצ"ל אבד"ק נאסאד, וז"ל: שמעתי מפ"ק רבינו זי"ע שפ"א ביום שבת קודש פרצה שריפה בבית הרב החסיד המפורסם מוה"ר יוסף ליב כהנא ז"ל ואכל את כל מחמדיו ל"ע, ובשבת שלאחריו רדש הגה"ק רבינו בעל ייטב לב זיעוכי"א האבדק"ק סיגוט יצ"ו ונשא מדברותיו בקודש בביהכ"נ דשם, ובין הדברים הזכיר מאמר חזו"ל (מסכת שבת קי"ט): אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת וכו', וליהוי ידוע לכון שברור הדבר אצלי שאצל הרה"ח הג"ל לא הי' ח"ו חילול ש"ק, והדליקה נפלה רק בעון של בני העיר שיש ביניהם חילול ש"ק, היינו שיש שאינם נזהרים בהוצאה לר"ה ר"ל, כי בימים ההם עדיין לא הי' עירובי חצרות בעיר סיגוט יצ"ו, והמליץ הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הפסוק (תהלים קמ"ז, י"ד) "השם גבולך שלום" וגו', היינו אם יהי' עירוב בעיר, אז יהי' עירנו בבחינת רשות היחיד שהוא כענין שלום, כגוף אחד. ומי שיעשה ויפעול עשיית העירוב לזה אני מבטיחו "חלב חטים ישביעך" וגו' כלומר שלא יחסר לו דבר מעולם, ואני נותן לו את העולם הבא שלי. (ורבינו זי"ע שהי' אז עדיין אברך צעיר לימים, עמד אז אצל פתח הביהכ"נ, ושמע מאחד שהי' מן המתנגדים עליו (מפני כבוד משפחתו לא אזכיר את שמו), איך שקרא ואמר, דער אלטער וויל, וועט קיין תיקון עירובין נישט זיין!) וזקנינו הנגיד הצדיק המפורסם בחסידותו ובפעולותיו הנשגבות מוה"ר משה ארי' פריינד זצ"ל, אבי רבינו זי"ע, עשה והשתדל והרבה פעלים לצורך הדבר, ולא עלתה בידו, שחמתנגדים לרבר עמדו בעוכריו ועכבו הדבר להכעיס. וסיפר רבינו זי"ע שאחר פטירתו של הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע פעל אביו ה"ה זקנינו זצ"ל ותיקן את העירוב. ואמר ע"ז הלא אמרו חזו"ל (מסכת חולין ז:) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייתם וכו', וע"כ בוודאי הבטחתו זו של הייטב לב זי"ע נשארה לעולם.

(גדולת יהושע — שיחות קודש)

שער הספר "תיקון עירובין" בעיר קראקא
 מהג"מ רבי חיים ארי' לייביש הלוי איש הורוויץ זצ"ל
 אב"ד דק"ק זאלקווא
 שהופיע בשנת תרמ"ח לפ"ק

הג"מ רבי שלמה זלמן מווארשא זצ"ל והג"מ רבי יצחק מווארקי זצ"ל

בעיר שאין בו עירוב יתעוררו הבעלי בתים שיהי' להם עירוב בעיר בהכשר

ראיתי להעתיק בכאן קונטרס "הנחגת ארם" אשר יצא מהני תרי קדושי עליון הרב הגאון המפורסם מו"ה שלמה זלמן זצלה"ה האב"ד רק"ק ווארשא, והרב הגאון הקדוש המאור הגדול מו"ה יצחק זצלה"ה הרב רק"ק ווארקי, ובצירוף כמה רבנים גדולים נ"ע.

לאחינו בני ישראל להטות לבכם לקבל מוסר...

ה) במקומות שיש עירובין ישגיח שיהיו כתקנם, ובאותן עיירות שאין שם עירובין עריין, יתעוררו הבע"ב בהתעוררות רב שיהיה להם עירובין בהכשר.

הכתב הזה ראוי לשלוח מהעיירות הגדולות העתקה להעיירות קטנות ובכל הבהמ"ד לקבוע על הכותל לפרסם לכל, והעיקר שכל רב ומורה ישגיח על כל הנזכר לעיל, הן כל אלה ראינו כי ראוי ונכון לעורר לב אחב"י ומובטחנו כי ישמעו לקולנו, וה' יפרס סוכת שלומו עלינו ויסיר מאתנו כל מחלה, ויגן בעדינו מעתה ועד עולם.

כל זה יצא מאתנו בצירוף רבנים מכמה קהלות ובא"ע החתום יום ד' י"ט חשוון שנת תקצ"ח לפ"ק פה ווארשא

נאם הק' שלמה זלמן מק"ק פוזנן חונה פ"ק ווארשא
ונאום הק' יצחק במוהר"ש ז"ל אב"ד רק"ק ווארשא
(מובא בספר חמדת שלמה)

בעל חידושי הרי"ם

הג"מ רבי יצחק מאיר זצ"ל מגור

בענין מחיצות העירוב אין לחפש אחר חומרות

"על דבר הטלטול בעירנו (ווארשא) על סמך מחיצות הווייסיל, איני יודע למה רו"מ מחפש אחר חומרות, בדבר שהעיד מהרי"ט שנהגו היתר ע"פ זקנים ואחריו (בעל) כנסת הגדולה תלמידו, והגאון החסיד דבר שמואל סי' ק"נ, ושיבח הרבה המתירין, כי באמת הוא להדים מבשול, וחכם צבי מחזיק הרב דבר שמואל לחסיד, והי' חבירו של הגידולי תרומה כו'. הגם שאנו מחוייבים לכוף עצמנו לדעת רמ"א ז"ל כו' לענ"ד אין להחמיר רק כשאפשר לתקן בנקל כו'.

(שו"ת חידושי הרי"ם אר"ח סי' ד')

בעל בני יששכר

הג"מ רבי צבי אלימלך זצ"ל אבד"ק דינוב

הבני יששכר זצ"ל הי' מקפיד למלמל עמו איזה דבר במקום שיש עירוב

וכמו שמקובל בידינו בשם קדוש זקני בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או במקום שהוחזקו העירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק לקח לתוך בגדו מפתח וכיוצא, כדי שישאווהו במקום העירוב ולא יהי' בכלל מי שאינו מודה בעירוב, עכד"ה.
(נימוקי אורח חיים סימן שצ"ד)

המלבי"ם

הג"מ רבי מאיר לייביש זצ"ל

מאמצים רבים הקדיש המלבי"ם להתקין בבוקרשט חומי עירובין כדי להציל את יהודיה מאיסור מלמול בשבת. הוא התייצב לפני מושל העיר, גוי, והסביר לו בלשון למודים את חשיבות הדבר מבחינה דתית-יהודית, עד שהעניק לו הרשאה חוקית כדרוש לבצע את סידורי העירוב בכל רובעי היהודים.

לימים הוסיפו בעיר שכונה יהודית חדשה, אשר בתיה גבלו עם ארמונו של אחד משרי המלוכה, שונא ישראל, וחלה שכר אנשי-בליעל לנתק באישון-לילה את חומי העירוב. הדבר נודע לטובי-הקהל אחרי מארב ממושך, הענין נמסר לשוטרים, אך אלו חששו מלהסתבך עם השר ולא פעלו בנדון זה כלום.

כתגובה על כך הוחלט באוכלוסיה היהודית, להחרים חרם את תוצרתו של שר זה, שהיה מגדולי הייצרנים של קדרות וכלי מטבח, ורוב לקוחותיו היו מישראל.

כיון שקרב חג הפסח, והשר, בהיותו מורגל בעונה זאת לקבל הזמנות מלקוחותיו היהודים, הרגיש עכשיו כי החרימוהו, פנה לערכאות ודרש לרדן בפלילים את רב הקהילה, המלבי"ם, אשר עושה דין לעצמו ומחרים את תוצרתו בלא שום סמכות. הרב, ללא מורך, הופיע בעצמו בבית-המשפט הרומני, ללא סניגור. הוא טען להגנתו, שזוהי לגביי חובה מצפונית שאסור להתחמק ממנה, התפקיד שלו מחייבו להורות לבני-הקהילה באלו כלים מותר או אסור ליהודים להשתמש בחג הפסח כמצוות דתם.

ולשאלת הקטיגור, מה יסוד יש להטיל דופי בתוצרתו של השר, השיב באומץ: "ארם המסוגל כמותו להסב נזק וסבל לוולת, לקלקל את חומי העירובין שמאפשרים

לאוכלוסיה היהודית לשלשל בשבתות, איננו יכולים לרחוש לו אימון כלשהו בענייני בשרות".

והשופטים, אכן, קיבלו את נימוקיו בהבנה מלאה, וזיכו אותו לחלוטין.
(המעשה הובא בספר סופה וסערה עמ' קיח-קיט)

בעל אבני נזר

הג"מ רבי אברהם זצ"ל מסאכאמשוב

המתעקש ומונע מלהעמיד עירובין הוא מחטיא את הרבים

"והמתעקש בזה ומונע מלהעמיד העירובין, הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, ושמח לבי שלמעשה לא מלאה לבם של המתעקשים מלהפריע את המעמידים העירובין ממעשיהם".

(שו"ת אבני נזר או"ד סי' רס"ו)

בעל חוון נחום

הג"מ רבי נחום וויידענפעלד זצ"ל אבד"ק דאמבראווא

ע"ד שאלתו בעירו שרוצה לתקן תיקון עירובין אבל כאשר נמצא בעיר מפלגות לשמון כדי להכעים ימאנו לזכות בפת העירוב שיזכה להם ע"י אחר, והביא כ"ת מפמ"ג סי' שס"ז א"א סק"ג שצ"ע אי מועיל להם הזיכוי בכה"ג שמוחים בפירוש שאין רוצים לזכות ולסמוך אדעת הרשב"א קידושין (כ"ג) דאפי' העבד עומד וצווח יכול לזכות לו... והנה יש לך קולא בנ"ד שיועיל לזכות להם פת העירוב בעל כרחם, ע"פ המח"א בהלכות זכי' שהעלה דבזכות גמור זכין לאדם אפילו עומד וצווח, ועיין ריטב"א (דף ו') בזה, ומה שבש"ע סי' שס"ז אתי עלה רק מדין ב"ד יורדין לנכסי התם בשותפים בחצר ובית אפשר דל"ה זכות גמור שאולי יש קצת חוב לחבירו ע"י שיהי' שכנו רגיל להכניס ולהוציא אותו, משא"כ בכה"ג בעירובי חצירות של כל העיר דליכא קצת חוב רק זכות גמור זכות הדמים שלא יהיו נכשלים בחילול שבת, א"כ י"ל דמהני לזכות להם בע"כ, ובשו"ת מחז"א הג"ל בנידון שלו כתב דל"ה זכות גמור משום שהם רוצים ג"כ בעירוב רק שיהיו הם המזכים או שינתן בביהכ"ג שלהם, משא"כ בנ"ד שאין רוצים כלל בעירוב הוי זיכוי העירוב זכות גמור ועכ"פ בצירוף תלתא לגבות מכל אחד, ושינתן ע"ז מכיס הקהל וגם לזכות ע"י אחר בעד כל אנשי העיר ודאי דמהני זה הנלע"ד.

(שו"ת חוון נחום ח"א סימן מ"ב)

בעל שו"ת ישועות מלכו

הג"מ רבי ישראל יהושע מקוטנא זצ"ל

...אלא שכבר נהגו לסמוך על שאין רה"ר בזה"ז, והוא דעת בה"ג ורש"י ותוס' עירובין נ"ט. ומי הוא זה שיתחזק לבטל המנהג שנהגו זה כמה מאות שנים. עם היות עמדי על דעתי הייתי נזהר שלא להוציא משא הגם שהיו עירובין הנהגין מאז, אמנם לא הוריתי לאחרים אחר שכן נהגו מהרבה שנים...

(שו"ת ישועות מלכו סי' כ"א)

יש להורות לעת הצורך בפשיטות בדברי מהרי"ט, בפרט שנהגו כן אחריו כל החכמים שהיו אחריו והגאון בעל נה"מ ובעל בני יעקב והגאון המל"מ והכנה"ג וזלילה להרהר אחרי הוראתם בשעת הדחק, כי ידוע כי קלקול העירוב מביא לירי עבירות חמורות.

(שו"ת ישועות מלכו סי' כ"ה)

בעל משמרת שלום

הג"מ רבי שלום מקאדינאוו זצ"ל

יש להשתדל בכל היכולת שיהי' העיר מתוקנת בעירובין וכן נהגו ברוב מקומות.

יש וכו' כתבתי זאת כי שמעתי שהג' בעיר מינסק מיאנו בזה מטעם אשר אתם, אבל ראיתי בעיר ווארשא לאדו בריסק ווילנא שמתקנים בעירובין, וכן ראיתי בת' אחת מהגאון מקוטנא שכתב בזה"ל כי קלקול העירוב מביא לירי עבירות חמורות והאריכות בזה הוא ללא צורך עכ"ל, וכן אמר רוח אפינו קדוש ישראל הכעש"ט זי"ע כתיב בזעם תצער ארץ, ועם ר"ת זביחה עירובין מקוואות, היינו להשתדל שהשוי"ב יהי' י"ש והעיר תהיה מתוקנת בעירובין, וכן מקוה הגונה, ובזה תצער ארץ, ע"כ צריכים להשתדל הרבה שתהיה העיר מתוקנת בעירובין.

(משמרת שלום סימן כ"ד אות י')

בעל דברי שלום

הג"מ רבי אברהם שלום הלברשטאם מסטראפקוב זצ"ל

אלו שאין מטלטלין בעירוב מצד חשש תיקוני העירוב, החכמים קראו לזה הדיוט

בחיי אדם כלל ע"א דין תיקון מבוא וחצר, בתוס"ח ס"ק א', ומה שיש איזה אנשים

יראים שנוהרים מלהוציא שום דבר בש"ק אף כשהעיר מתוקן בעירובין הוא מטעם שחוששין שמא נתקלקל העירוב וכדומה ובפרט בערים הגדולות שכמה פעמים נודע באמצע ש"ק שנתקלקל העירוב בע"ש, עכ"ל.

נ"ב בכי"ק מה שכ' התוספת חיים בס"ק א' מטעם שחוששין שמא נתקלקל העירוב, במחכ"ת נראה שזה טעות, דאם מחמיר יותר ממה שחכמינו ז"ל החמירו הוא הדיוט. ואם המתקני העירוב חיינו חב"ד שבעיר הם תלמידי חכמים ובקיאים בריני עשיית עירוב אסור להחמיר רחכמים קראו לזה הדין, ואם מחמיר מטעם שמא לא תקנו העירוב כדן חרי הוא מבוה התלמידי חכמים שתקנו העירוב עכ"ל.

(בספרו דברי שלום — בחלק הגהות על חיי אדם)

הג"מ רבי יצחק זעליג זצ"ל אב"ד סאקולוב

ביום א' וב' דר"ח תמוז התאספו לפה, הרבנים מפלך שעדליץ רובם ככולם לבית אדמו"ר הגאון הקדוש מו"ה יצחק זעליג זצ"ל דקהלתינו. גם באו הרבנים מנאווימינסק ואיוואנגאראד אשר המה תחת פלכים אחרים. המו"מ של האטפה נמסכה שני ימים, תחת נשיאות הרב הגאון מקהלתנו. נתקבלו החלטות האלו....

ה) שירשו לנו (הממשלה) לעשות עירובין בכל עיר כי זה יסוד גדול לשמירת שבת; ושבת הוא מעיקרי יסודי האמונה....

ועל זה באו כל הרבנים על החתום:

הק' יצחק זעליג מקאצק האבד"ק סאקולוב

(ועוד כשלישים רבנים)

(מתוך פרטי-כל מהאסיפה שנדפס בעתון "הקול קול יעקב", ווארשא י"ז תמוז תרס"ח)

בעל ערוך השולחן

הג"מ רבי יחיאל מיכל עפשטיין זצ"ל אבד"ק נאווהרדאק

מצוה לחזור אחד שיתופי מבואות כמו על עירובי חצירות כרי שלא יבשלו לבא לירי איסור מלמול בשבת להמכו.

(ערוך השולחן סי' שצ"ה ס"א)

בני מבוי כופין וא"ז ואפילו המיעוט כופין את המרובין [נ"ל] לעשות לחי או קורה להתיר למלמל בשבת כמ"ש בא"ח סי' שס"ב, ובמבוי מפולש כופין על עשיית צורת הפתח כמ"ש בס"י שס"ג, ויש להסתפק בזמננו שמעדיבין העדים בצורת

הפתח אף שהם רחבים מ"ז אמה ואין בה ששים רבוא ע"פ הכרעת רבינו הרמ"א שם, והרבה פוסקים חולקים על זה אם יכול אחד לומר לא אתן חלק בזה כי אני חושש להפוסקים האוסרים, ויראה לי דמ"מ צריך ליתן חלקו כמ"ש בס"י קס"ג לעניין מקוה דצריך ליתן אף זה שא"צ לה, כמו כן בזה יכולים לומר לו אף שאתה מחמיר על עצמך מ"מ לתקנת העיר אתה מוכרח ליתן, ואינו יכול לומר קים לי כהפוסקים האוסרים כיון שכבר נתפשט החיתר ע"פ הכרעת רבינו הרמ"א אין שום אדם יכול לומר קים לי, ועשיית עירוב הוא מצוה כדמוכח בש"ס [עירובין ס"ח.].

(ערוך השלחן חו"מ סימן קס"ב)

בעל קרן לדוד

הג"מ רבי אליעזר דוד גרינוואלד זצ"ל אבר"ק סאטמאר

...ע"כ לדעתי אם א"א לתקן הצוה"פ סמוך לכותל א"צ למנוע מטעם זה מלעשות תיקון עירובין שהוא דבר גדול להציל רבים ממכשול כמו שהאריך בתשרי חת"ס חאו"ח סי' צ"ט ושפיר יש להקל אף בכמה מקומות מכש"כ במקום אחד וכן עשינו בעזרת השי"ת בקהילתנו פק"ק סאטמאר יע"א שלא הי' אפשר להעמיד הצוה"פ סמוך לכותל ותקנוהו בלחי אצל צוה"פ, והנלפענ"ד בס"ד כתבתי.

(שו"ת קרן לדוד או"ח סי' ק"ו)

בעל שו"ת לחם שלמה

הג"מ רבי שלמה זלמן עהרענרייך זצ"ל הי"ד משאמלויא

...וכן יתאמץ כל אחד ואחד במסירות נפש שלא יפריעו ח"ו העירוב שעשינו ב"ה על צד היותר טוב, והארכתי בביאור הטובה הרבה של העירוב וכוונתו לעשות מרשות הרבים רשות היחיד, ודרשות הרבים הוא מעלמא דפירודא הסטרא אחרא, ורשות היחיד הוא רשות הבורא עולם סטרא דקדושה כמבואר בספרים הקדושים, והוספתי דרש"י ז"ל כתב בפרשת וירא כי שם אלקים הוא לשון רבים, עיין שם בפסוק ויהי כאשר התעו אותי אלקים, ושם הוי"ה ב"ה הוא לשון יחיד, (וחוץ מזה שם הוי"ה הוא רה"י רחבו ד' אותיות גבוה עשרה במילוי יו"ד אותיות, עיין במעשה רוקח מסכת שבת) ובשעושינו עירוב נעשה מרשות הרבים רשות היחיד ונתהפך מרין לרחמים, משם אלקים להויה ב"ה, ונמתק הדין לרחמים, וזכות זה יעמוד לנו להשמר מכל יגון וצרה, ויתרומם קרנינו בפרנסה טובה, ונזכה להושע בדבר ישועה ורחמים במהרה בימינו אמן.

(דרשות לחם שלמה לשמחת תורה דרוש ע')

עלתה ביריניו בעז"ה לתקן עירוב פה בקהילתנו בתוצאה רבה ובקישוי מאור.

ועלה ברעיוני, כי הכוונה בעירוב כ' האריז"ל שהוא להמתיק הדין ע"ב רי"ו. והנה אחז"ל יעקב אע"ה תיקן עירוב ויחן את פני העיר. וע"כ ויח"ן מספרו תשכ"ד י"ג מילואי הוי" ב"ה שהמה י"ג מדות של רחמים כמבואר בסהפ"ק בני יששכר ריש הספר באות ג', ועם העירוב נשפע מי"ג מדות של רחמים.

(נדפס בספרו אגרות לחם שלמה)

בעל חפץ חיים

הג"מ רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל מראדין

מן החפץ חיים זצ"ל היה משגיח על העירובין בעיר [ראדין] שיהיו כתיקונם. אמנם הוא עצמו כמעט לא הוציא שום דבר מעורר, בחוששו לדעת הפוסקים שגם בעיירות לא גדולות שייך דין רשות הרבים באם רחבה ט"ז אמה, ולפ"ז אינו מועיל עירוב של צורת הפתח, דבעינן דוקא דלתות נעולות בלילה ולדעה ראשונה שבשו"ע סי' שס"ד סעיף ב' ראויות לינעל אינו מועיל, אלא דוקא נעולות ממש. ובמ"ב סי' שמ"ה ס"ק כ"ג הוא מסיים: "וכל בעל נפש יחמיר לעצמו", יעו"ש.

("דוגמא מדרכי אבי" עמוד ל"א או"ק י"ד, החפץ חיים — חייו ופעליו)

בעל שו"ת מהרש"ג

הג"מ רבי שמעון גרינפעלד זצ"ל אב"ק סעמיהעלי

...דנראה מדברי הט"ז ומג"א בכמה דוכתי שאנו תופסין שבזמ"ז ליבא רה"ר לאו ספיקא הוא כלל אלא בוודאי נמור אנו תופסים אותו ומעשים בכל יום שאנו מניחין להביא בשבת ע"י עכו"ם דברים וחפצים כמו טשאלינט וטליתים וסידורים לביהכנ"ס וכן אנו נושאים ע"י עירוב ואי הוי לנו ספק שמא אף בזמ"ז יש לנו רה"ר לא היינו רשאים להקל כ"כ אף לצורך מצוה ולצורך שבת כמו שאין אנו מקילין בהדלקת הנר בשבת ע"י עכו"ם, אלא ודאי משמע דאנו תופסין בהחלט שאין לנו רה"ר.

(שו"ת מהרש"ג סימן צ')

בעל שו"ת מהר"ם בריסק

הג"מ רבי מרדכי בריסק זצ"ל אבד"ק טאשנאד

ככה אוכל לומר כעת כאשר עזר לנו השי"ת שזכינו לתקן בעירנו תיקון עירובין. לפי ערך היסורים ושברון רוח שהי' לי בעת רואי חילול ש"ק בהוצאה וטלטול אשר

אצל ההמון הותרה הרצועה בזה בעוה"ר, כך תגדל השמחה כעת כאשר נרפא הנגע והותרה בהיתר כראוי.

אמנם חוץ מזה הוא ענין נשגב, כי בתקון הלזה נתחזק בישראל סמל האחרות, והם עם לבדד ישכון בהשתתף בפת העירוב ואין לזרים אתו, וכזה ניתן אות גם מבחוץ לדת היהודית, וכן תקנו חז"ל הרבה גדרים וסייגים למען ידע הישראל כי ישראל הוא, לבלתי התערב בגוים אשר הם שרויים ביניהם הן בלבישה הן במאכלים, וכן בנטילת ידיים, הוא גדר לשימור דתי התורה כמו שאמר רב דימי בחולין ק"ו, מים ראשונים האכילו בשר חזיר עי"ש ברש"י ז"ל. ויש להמליץ בזה מה דאמר רב יהודה אמר שמואל בשבת י"ד ועירובין כ"א, בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. יתכן אשר שלמה המע"ה בחכמתו ראה את הנולד באחרית הימים ותיקן גדרים וסייגים לבל יתבולל בעמים, לכן שפיר יתאינו תיאור החכמה על תיקונים האלה.

(מרשימותיו לשבת נחמו תרצ"ג — הובא בהקדמה לשו"ת מהר"ט בריסק)

שנת תרצ"ג היתה אחת מאותן השנים הטובות, בהן נהנו היהודים ברומני משלוח יחסית. ואפשר הי' לתקן תיקון עירובין בעיר מאשנאד שבה היו מפוזרים כמאה וחמישים בתים יהודיים בין אוכלוסי' של כעשרת אלפים איש. כמה זמן וכמה כח השקיע כק"ז צ"ל הי"ד, עד שהשיג את רשיון השלטונות לכך, וכמה השתדל עם ראשי קהילתו עד שהוכיח להם צורך הרחוק בתיקון עירובין, יכולים אנו רק לשער. ברם הוא לא חסך עמל והוצאות ומה שחשוב מכל זה, שלא חסך זמן, שהרי הזמן הי' לגביו היקר מכל יקר, לתקן מה שניתן לתקן, כדי להציל את ההמון מאיסור גדול של מלמול והוצאה. ההמון הי' כמובן "המון" רק בעיני כק"ז צ"ל הי"ד, שהרי רובה הגדול של יהודי טאשנאד, שומרי מצוות ומסורת הי', אבל המיעוט שלא ידע את חומר איסור ההוצאה והטלטול מחמת חסרון ידיעה ובורות — שחז"ל כבר הגדירה כמלאכה גרועה — וזלזל בו, מיעוט זה לא נתן לו מנוח, מיעוט זה שעבר עבירה בשוגג הוא שגרם לו יסורים ושברון רוח, וע"כ שמח כל כך כאשר נרפא הנגע ע"י תיקון עירוב כראוי.

(הקדמה לשו"ת מהר"ט בריסק)

בעל מנחת אלעזר

הג"מ רבי חיים אלעזר שפירא זצ"ל אבד"ק מונקאטש

סעיף א'. ספק עירוב וכו' והוא שיהי' לו חזקת כשרות. עי' בשעה"כ ופע"ח, וז"ל בשעה"כ (ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בד"ה ענין העירוב) והנה ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום שבת הי' מוליך עמו חמלית והחומש מביתו לביהכ"נ וגם הי' מוליכו

לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הנורעת ולא הי' מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת ת"ו או אשר נעשה לבית הטבילה אם היו נעשין כהלכתן או לאו עכ"ל".

וכמו שמקובל בידינו בשם קדוש זקני בעל בני יששכר ז"ל (כשהי' בעירו או במקום שהוחזקו העירובין בטוב) ביציאתו לחוץ מביתו בש"ק לקח לתוך בגדו מפתח וכיוצא, כרי שישאורו במקום העירוב ולא יהי' בכלל מי שאינו מורה בעירוב, עכ"ל".

(וכיון דאין מחמירין כדברי הרמב"ם (פט"ז, הט"ז) [ובשולחן ערוך סימן שס"ב סעיף י'] דצורת הפתח עושין רק במקום שעומד מרובה על הפרוץ, והיינו בכל העיר, על כן אין מקום להחמיר יותר כלל). שוב ראיתי כדברי זקני בעל בני יששכר הנזכר, הוא עוד נפתח בגדולי הראשונים ז"ל התשב"ץ (ח"ב סימן ל"ז) ומובא בברכי יוסף בזה (סימן שס"ג סק"ב), שכתב בזה הלשון ומי שלבו נוקפו בזה (בתיקון עירובין), הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו, עכ"ל"ה עיין שם.

והגם כי ראיתי בספר שערי רחמים דיני מנהגי הגר"א ממילנא ז"ל (הלכות שבת אות צ"ג) כי מנהגו היה שלא לישא כלל בשבת אפילו במקום שיש עירוב, אכן מנהגינו ומנהג אבותינו ורבותינו הקדושים זי"ע דקרק לישא במקום שיש עירוב, וכדברי רבינו האדוני"ל והתשב"ץ ז"ל כרי לחוק אמתיות דברי רבותינו וחכמינו ז"ל שהתקינו עירובין, ושלא להיות ח"ו (בחשש) בכלל מי שאינו מורה בעירוב, ויסודו משלמה המלך שאמרו חז"ל (שבת יד, ב) בשעה שתיקן עירובין [וכו'] יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני (משלי כג, טו).

(גימוקי אורח חיים סימן שצ"ד)

רבינו דקרק לתקן עירוב במקום שאפשר לתקן, ועי' בתשובות חת"ס או"ח סי' צ"ט.

(דרכי חיים ושלום בהשמטות סי' תכ"ה)

בענין אם יש להחמיר מלהוציא חפץ בעיר המתוקן בעירובין, בידי הוה עובדא שבא כ"ק ארמו"ר בעל מנחת אלעזר ממנוקאמטש וצל"ה על ש"ק לעיר בערעגסאס אשר אני [המוציא לאור ספר זה] הייתי ממונה שם על כשרות עירובין, ובש"ק בבוקר כשהלכו לתפלה לקח הארמו"ר חסידו ביד והוליכו בעצמו ואמר שבעיר אשר איש רוא שמים ות"ח ממונה על העירובין אין מן הראוי להחמיר שלא להוציא כרי שלא יחא ח"ו כאינו מורה בעירוב, וכמדומני שאמר זאת בשם זקנו הקדוש בעל בני יששכר וצל"ה.

(מובא בספר דברי מנחם להגה"ק מסראפקיב וצל"ה)

בעל ליקוטי מהרי"ח

הג"מ רבי ישראל חיים פריעדמאן זצ"ל אבד"ק ראחוב

והנה אפרט עוד דבר אחד אשר בלי תיקון עירוב קשה ליוזר בו ובעוה"ר העולם פרוצים בו הרבה, עיין במג"א סי' ש"ח ובפרמ"ג שם דאסור לישא תינוק אפי' בזה"ז דלית לן ר"ה, וכ"כ בישועות יעקב סי' שמ"ט, וכ"כ בתשרי רע"א, רק דסיים דמאחר דבוראי לא ישמעו לנו בזה יפה שתיקתנו ומוטב שיהיו שוגגין, אבל לצנועים והבאים לשאול יש להם להורות כהלכה דאסור ע"ש, ועיין עוד בש"ע סי' ש"ן רוק שנתלש מפיו שנתגלל ונתהפך בפיו לא ילך ד' אמות עד שיריק, והוא דעת הטור שם, ואף שדעת הרמב"ם אינו כן כמ"ש בב"י שם, אך עיין בא"ר שם שדעת הרוקח וס' יראים וראב"ן ועוד כמה פוסקים כהטור ע"ש, ועיין בנגיד ומצוה שהאר"ז"ל ראה אדם אחד שמת מכמה שנים והיה מענישין אותו על שלא נזהר פעם אחד שנכנס מעט עפר בתוך מנעליו בלא כוונה ויצא לר"ה, עיין שם.

(ליקוטי מהרי"ח — סדר התנהגות ע"ש)

הג"מ רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל

בספר עמוד אש [תולדות רשכבה"ג המהרי"ל דיסקין] מעתיק כתב ההתקשרות והתקנות של "חברה אגודת מיסדי הישוב מחברת פתח תקוה", סוכן החברה יהי' אדמו"ר הגאון אבדק"ק בריסק שליט"א [דף פא.].

בתקנות של צרכי העיר תקנה ח' וז"ל "בכל מקום מושבינו נעשה עירוב דוקא בכדי שנוכל למלטל בשבת" — ע"כ.

(ס' עמוד אש עמ' פ"א)

הג"מ רבי יעקב יוסף זצ"ל

רב הכולל בנוא יארק

מהראשונים שעסקו בתיקון עירובין בארצות הברית, היה הרה"ג מוה"ר זכריה יוסף ראזענפעלד ז"ל, רב לאגודת הקהלות בסאנט לואיס. בשנת תרנ"ה הדפיס קונטרס בשם "תקות זכריה", בו מברר בבקיות רבה ובעומק הענינים כל צדדי ההיתר והאיסור ומסיק להיתרא. וכששאל להגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל מקאוונא, השיב לו שישאל אצל הרב הגאון המפורסם מו"ה יעקב יוסף נ"י, רב הכולל בניו-יארק, כי ידועים לו סדר הרחובות באמערקא, ועל פי תשובתו יעשה.

בראש הקונטרס יש הסכמה מהרב הכולל, שכותב בזה"ל:

האירו מול פני דברי ידידי הרב הגאון המפורסם מוה"ר זכריה יוסף ראזענפעלד שליט"א, מה שחיבר בדיני מלמול בשבת, ומזה מה שנוגע להיתירו שחידש בעיר סאנטלואיס.

והנה היטב אשר יגע להוציא כל דין מדברי הראשונים זי"ע, אמרתי לפעלא טבא יישר חילו ויהי ד' עמו שדבריו אלו עם יתר חידושויו בתורה יקבע ברפוס ליזכות את הרבים.

ובעה"ח היום ג' דסליחות תרנ"ה לפ"ק ניו יארק

נאם יעקב יוסף, הרב הכולל

(ספר תקות זכריה, סט. לואיס תרנ"ה)

הסכמות

הסכמת הרב הנאן רבניאנס

בקש"ח מו"ה יעקב יוסף שלוש"א רב

הכולל בניאורק.

האדמו"ר של בני דברי יחיד הרב הנאן רבניאנס

מל"ה זכ"ל יוסף ראזנפעלד שליט"א.

בה שריד ברני סלסול כשרה וסוף סוף שומרי

להקדו שחידה בעיר סאנסלואיס.

הנה דוסב אשר יע לזכרא כל דין סופר

האשונים ורע אבדו לפעלא טכא ישר חלל היה לו

קבו שבריו אל עם יתר חרדיו כחוד וקבו ברשם

לפניה אה הרבים.

נעדרה חוס י וסלחם חזרה למס נראית.

נאום יעקב יוסף הרב הכולל.

בקים וזחתי.

תקנות וברית

סוף למות אסיר חקוקה נר.

(ובית ש י"ב.)

באדי אסיר חקוקה

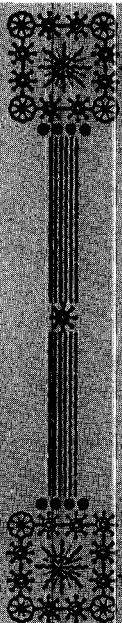
הנעור וברית יוסף ראזנפעלד.

חברת שניה

ברשם של זו שור

1888 בעברת יוסף ראזנפעלד.

CHICAGO.

בעל ברכת שלום

הג"מ רבי שלום יצחק שטערנבערג זצ"ל דומ"ץ אנשווערפן

הנה ראינו פה עיר אנשווערפן גודל המכשלה ר"ל באיסור הוצאה וטלטול מרשות לרשות בשבת ביודעים ובלא יודעים כי אחינו בני ישראל ככאן אין להם רחוב מיוחד והנזהר באיסור הוצאה אי אפשר לו לצאת מפתח ביתו כי אין לו להניח שמירת ביתו אצל שכניו ומגרת ביתו. וע"כ עבר ושנה נעשה כהיתר אשר בעו"ה מזלזלים באיסור הוצאה ונושאים אצלם מפתחות ביתם וכדומה, גם הרבה אנשים בלכתם לבית התפלה אין בלשונם מלה כי יחסר להם סידור וחומש או משקפים, וגם בענין מזונות הנצרך להוציא ולהביא לכבוד שבת חיי צער יחיו אם אינו מוכן מערב ש"ק, ועי' בתשרי חתם סופר סי' צ"ט שהאריך בזה כי דבר זה אינו צריך לפנינו כי מצוה גדולה לתקן בעיר שיתופי מבואות ועירובי חצירות ומטעם זה אנו מברכין על מצות עירוב כי הברכה לא קאי על האיסור לטלטל בלא עירוב רק קאי על המצוה והתיקון שע"י העירוב מותר לטלטל ועי"ז ינצלו עדת ישראל מחילול שבת אשר ח"ו היא ככופר בכל התורה כולה, והביא שם מה שאמרו במ' ביצה ט"ז: בהוא מרבנן שהי' אוסר לערב עירובי חצרות ביו"ט שחל להיות בשבת ואמרו עליו שהוראתו לקלוקלא במה שהחמיר, דכיון דמקלקלי ב' רבים היינו קלוקלא ופרש"י דמקלקלי ב' רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב ומשמע מזה דאין להחמיר שלא מן הדין אלא אדרבה מצוה לבקש היתר מן התורה כי אין לך שעת הדחק יותר מזה במה שרבים נכשלים. ובגמרא עירובין דף ס"ח א"ל ובה בר בר חנה לאביי מבואה דאית ב' תרי גברי רברבי כרבנן לא הוי בה לא עירוב ולא שיתוף, והוצרך אביי להתנצל עצמו על המכשלה שתחת ידו. ובשו"ע או"ח שס"ו סי' י"ג איתא מצוה לחזור אחר עירובי חצירות, ובסי' שצ"ה איתא דמצוה לחזור אחר שיתופי מבואות, וזה איזה שנים אשר חשבו לתקן פה תיקוני עירובין ולא עלתה בידן כי היו צריכין לעשות איזה תיקונין והממשלה לא הרשה אותן, אך עתה נתחדשו כמה גדרים ומחיצות ומסילות הברזל אשר עי"ז העיר מוקפת חומה סביב ואין פרץ ברחובותינו, וראינו כי אפשר להתיר בטח אחרי שכירת הרשות משרי הממשלה כדינא, אך מחמת איזה ספיקות ושאלות בדבר הזה דפקנו על פתחי חכמי הדור אשר מימיהם אנו שותים לפתוח לנו שערי ההיתר והם הרחיבו לנו פתח ההיתר, ומותר ע"פ תורתנו הקדושה לטלטל בעירנו בשבת בלי חשש ופקפוק כלל, ות"ל עשינו בן חלבה למעשה בשנת תרס"ב לפ"ק פ' וישלח לסדר ויחן את פני העיר, ואיתא במדרש קבע תחומין מבעוד יום, ויהי רצון מלפני השי"ת שלא אכשל בדבר הלכה ח"ו החונן לאדם דעת יאר עינינו בתורתו להבין ולהשכיל לאמיתה של תורה הט לבי אל עדותיך כי עמ"י עש"ו.

(בספרו ברכת שלום)

ספר

ברכת שלום

כח

שאלות ותשובות שונות בעניני עירובין, גמין וסקנות, תוך הירוש' תורה
שחשתי בענין השירה

ספר חזקוני שכתב

שלום יצחק נר ישעי הכהן ול שמעירובי

מקומה דין ומצ' רמ"צ אמונרפן יע"א

אמונרפן תר"ץ

בדפוס העברי של יוסף מלסטר

SEFER BIRCHAT SCHALOM

Editeur : S. I. Szwedro, Aversa, Kroonstraat, 206

קול קורא מהג"מ רבי יוסף צבי דושינסקיא זצ"ל גאב"ד ירושלים עיה"ק ת"ו

הלכתא רבתא לשבתא:

לרגלי המצב השורר כעת בארה"ק הנה אי אפשר לבדוק ולהשגיח על העירוב הכללי שהוא מחוץ לשוב היהודים בירושלם, ואי אפשר לסמוך על הערוב לטלטל בשבת ברחובות ירושלם ובשכונות שאין להם עירוב פרטי בפני עצמן, וגם אסור לטלטל בחצרות בלי עירובי חצרות כידוע.

ובכדי להנצל מחלול שבת, הנה חוב גמור מוטל על כל שכונה ושכונה ועל כל תושב ירושלם לתקן עירוב פרטי לכל שכונה בפני עצמה ולהשתתף בהוצאות העירוב הכללי הפנימי לקשר את שכונת הישוב היהודי בירושלים והרחובות.

ולפיכך אנו מכריזים את ש"ק פ' שלח ל"שבת של עירובין" שכל המתפללים בכל בתי כנסיות ינרבו ביד רחבה להקמת העירוב הפנימי הכללי.

כל הנדרים והנדבות ימסרו לגבאי בתי הכנסיות, והמנדבים יקבלו קבלות חתימות ע"י שני חברי ועד העירובין הר"ר זאווייל שפיצר והר"ר זלמן סאלאווייצ'ג הי"ו.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה בקרוב, כמאחז"ל אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד היו נגאלין.

הכ"ד לכבוד קדושת שבת ולמען ירושלים עיה"ק תובב"א

יוסף צבי דושינסקיא

2014-2015

בעל חזון איש

הג"מ רבי אברהם ישעי' קרליץ זצ"ל

וכתב לי נאמן שמסר לו הרב"צ ידלר שליט"א ממונה על תיקון עירובין בירושלים, שגם הגרש"ס זצ"ל זקן ההוראה של ירושלים הי' מיקל פרצה עד עשר אמות לחשוב הטפח 10 ס"מ כשלא היה אפשר לתקן, ואמנם היה מחמיר במקום דאפשר, למחשב הטפח 6 ס"מ, ואמנם זה שהיה מחמיר אין זו הוראה אלא מדה טובה ועין יפה. אבל זה שלא היה אוסר בשעה שלא היה אפשר לגדור [והיו אלפי רבבות ישראל מיקירי ירושלים נושאים משא בחוצות ירושלים ע"פ הוראת רבם באין מוחה ומערער] זו היא עיקר הוראה ברעת הנו"ב והח"ס והרי מנהג ירושלים כמנהג חו"ל.

(חזון איש חלק אר"ח קונטרס השיעורים סימן ל"ט אות ה')

כמו כן העמים עליו [החזו"א] לדאוג ראגת העירובין בעיר [ב"ב]. דעתו היתה, שלא יטלטל ירא שמים בשבת אף במקום שהתקינו עירוב כשר, מפני שעל הרוב יש בזה מכשולים. ובכל זאת, בכל יום ששי בצתדיים היה יוצא ביחר עם ר' זליג שפירא ז"ל, ומקיפים רגלי את כל המושבה מסביב לגבולותיה ובודקים אם הכלונסאות והחוטאים על מקומם במצב תקין.

בגליון לתשובה של גאון אחד שהתיר לטלטל בשבת על סמך בדיקת העירוב ביום ה' ועש"ק, כתב רבינו: "שלא נודמן אף פעם אחת כשבודקין את העירוב ביום ה' ועש"ק שימצאו שהצורות הפתח כולן קיימות, באופן שאי אפשר להתיר בשבת שלא נבדק על סמך שנבדק לפני שבת העבר..." (קוב"א ח"ג סי' ק"ה), ובכדי שלא יכשלו יהודי ב"ב הקפיד לברוק העירוב הוא עצמו בכל שבוע רוקא, קרוב לכניסת השבת.

(ס' מעשה איש ח"א)

אף שמרן החזו"א לא סמך על העירוב של העיר באף מקום וגם בני ברק בכלל, וכן הורה לאחרים שלא לסמוך על העירוב של העיר ולא לטלטל (להלן נימקיו) [מפני שלא נעשה כ"כ חזק והי' מתקלקל] וכן עובדות) אעפ"כ פסק מרן החזו"א בכל עניני עירוב של העיר ב"ב ועל פיו נעשה הכל, והממונה על העירובין בב"ב הי' מטעמו (וממונה זה עשה עירוב בהרבה ערים ומושבות בארץ ישראל) והכל בהתאמה עם מרן ועפ"י הוראותיו והרבה דינים מחודשים בעירובין בספר חזו"א הם כתוצאה מהשאלות שנתעוררו בב"ב ויתר המקומות) וכן שמעתי שבעיר ת"א הי' איש חסיד ת"ח שטפל בענין העירוב של ת"א והכל בשאלת מרן ועל פיו יעשה, וכמדומה שבת"א התחיל עוד משנת תרצ"ו. (מובא בספר אורחות רבינו [הל' עירובין])

בעל קהלת יעקב

הג"מ רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל – הסמייפלר

בשנים הראשונות מרן החזו"א זצוק"ל בליווי נאמן ביתו הר"ר זליג שפירא זצ"ל היו עוברים ובודקים את העירוב של העיר בכל עש"ק והצטרף אליהם מו"ר [הקהלת יעקב] זצוק"ל ואח"כ מרן החזון איש העביר את הפקוח על העירובין למו"ר, ומו"ר עם ר' זעליג עברו בערבי ש"ק לבדוק את העירוב. במקרה שנקרע העירוב בב"ב צוה מרן החזו"א להכריז בכל בתי הכנסת שהעירוב קרוע, ושאלו את מרן מה ראה לצוות להכריז, הלא הוא בעצמו הורה שלא לסמוך כלל על העירוב העירוני וכן בני התורה לא מטלטלים, והשיב מרן שעיר צריך שיהי' לה עירוב לכן מקפיד על כך.

(מובא בספר אורחות רבינו [הל' עירובין])

בעל מנחת יצחק

הג"מ רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל

גאב"ד חבר"ץ דעדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו

בענין תקון עירובין בעיר גראסוורדיין

ב"ה גרוו"ד יום ועש"ק בראשית ת"חל ש"נה ו"ברכותיה לפ"ק

הנה זה רבות בשנים, אשר הב"ד דעירנו ובראשם חותני הרב הגאון הגדול מו"ה ר' פנחס צימעטבוים הי"ד ראשי בית דין דפה בראותם גודל המכשילה, מה שנעשה בהוצאת משא בשבת, ע"כ התקינו תקון גדול בתיקון עירובין פה עירנו, ובאשר שלא היה במציאות לעשות בדרך פשוט קנה מכאן וקנה מכאן וקנה ע"ג לצוה"פ בכל קצה המבואות, ע"כ הוכרחו לצרף החוטי אלקטרי, באופן שהתחלת העירוב מתחיל אצל הכותל ומסיים אצל כותל, מכותלי הבתים או החצרות, היינו ע"י המשכת חוט מן הכותל עד קנה האלקטרי על ידינו, וקנה מכאן ומכאן תחת החוט באופן פשוט, שגם החוט הוא מכוון כנגד האויר שבין העמודים, ואחר כך מתחיל הצירוף חוטי האלקטרי, ובאשר שהמה מן הצד, על כן בתחילה הניחו תחת הברזל והחוט המתוח עליו לחי עב קצת גבוה עשרה טפחים, ובכוונה שיהיה מכוון תחת הברזל או החוט, אך אחר כך התחילו הרחק גבוהות החוט מהלחי, ועקמומית הקנה הגבוה, פעם לצד זה ופעם לצד זה, וא"א לצמצם, על כן המצאתי למשוך חוט מן הקרקע על הקנה הגבוה שבו קבוע הברזל והחוט עד למעלה תחת הברזל ממש, וזה החוט הוי במקום הקנה שמכאן ומכאן, והנה בררתי מאז

להלכה, שבוזה יצאנו מהרבה חששות וערכתי קונטרס גדול בזה, קודם שנגלתי מביתי בשעת הזעם, בידים ריקנות, וכאשר באתי לביתי חפשתי ולא מצאתי כלום מה שכתבתי בזה. (ועי' בת' מהר"מ בריסק מהרב הגאון מטאשנאד הי"ד, ח"ב סי' ע"ו מה שהסכים לדברי בזה), ומחמת טרדותי המרובים א"א לי לחזור כעת על כל פרשה דא רק לציין ראשי פרקים.

דהנה יש הרבה המקילים לצרף חוטי האלקטרי לעירוב בלא שום תיקון, וכל אחד ואחד בנתינת טעם לשבח לכל צד...

ואלו דברי הגאון הגדול מניאמץ שליט"א (ז"ל) מה שכתב בשולי דברי הנ"ל, (ורומז לזה במכתבו הנדפס לעיל סי' ד'). בעירובין (סי"ח ע"א), א"ל רבה בר חנה לאביי, מבואה דאית ביה גברי רברבי כרבנן, לא ליהוי בה לא עירוב ולא שיתוף, אשר זה המקור להלכה הפסוקה בטוש"ע (אר"ח סימן שס"ו, וסי' שצ"ה), דמצוה לחזור אחר עירובי חצרות ושיתופי מבואות, ובברכי יוסף ז"ל (בסי' שס"ג) כתב בשם התשב"ץ ז"ל, וז"ל אין חשש עבירה בתיקוני מבואות ואדרבה הזריז הרי זה משובח, ואיכא לאתמוהי על מי שאפשר לו לתקן, ואינו מתקן, ואלמלא טרדת הגירסא דרך ת"ח הוא לתקן, ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא וכו' עכ"ל, וכן בשו"ת חת"ס חאו"ח (סי' צ"ט) הזהיר מאד על זה לכל קהל ישראל, יעו"ש בארוכה, (וקצת אנשים היראים שזוהרים להוציא בש"ק, גם במקום שיש עירוב, הוא שחוששין שמא נתקלקל העירוב, או לחוש לשיטת המהרש"ל ומ"ב ז"ל, שהובאו בטו"ז ומג"א ז"ל (בסי' שמ"ה), אמנם כל בית ישראל יוצאים ביר פסק הרמ"א ז"ל שכל רשויות שלנו כרמלית הם כמבואר שם). ועיר גראסוורדיין הנכבדה זכתה על ידי גברי רברבי לתקנה, כי האיר בה זיוה והדרה של איש צדיק וקדוש גאון הגאונים כו' וכו' כקש"ת מוה"ד פנחס צימעמביום זצ"ל, הוא והב"ד שלו, תקנו את העיר בעירוב כדת התורה, וכהלכה ברורה, וקלקול קצת שהיה בזה על ידי שעוררה הנוראה, עתה כי קמה הסערה לדממה, קם האי גברא רברבא פרי צדיק חתנו כבנו הרב הגאון סוע"ה, קולע אל המטרה להלכה ברורה, מוה"ד יצחק יעקב ווייס שליט"א ראב"ר, ותיקן תיקון גדול בזה, ומלבד אשר בדרכנו שומעין להקל, וכללא הוא הלכה כדבריו המיקל בעירוב, (ולחלק יצאו בין עירובין למחיצתן ובין תנאי לאמוראי כידוע בזה שיטת הראשונים ז"ל, והברכ"י ז"ל (בסי' חש"ן) ביאר בארוכה יעו"ש), בבקיאיתו וברעתו הרחבה, עשה את העקום למישור, והראה פנים מסבירות בקונטרס דמעל"ד, אשר כולו יפה אף נעים, כי הוא כשר לכל הדעות, ויכולין לסמוך על עירוב זה, גם החרדים לרבר ר', כי נעשה בהשכל ודעת תורה כדת וכהלכה: ע"ז בעה"ח יום ו' כסלו לסדר ויצא יעקב שנת תש"ו לפ"ק

באר חיים מרדכי מניאמץ יצ"ו

(מובא בשו"ת מנחת יצחק ח"א סימן נ"ט)

בעל דברי יואל

הג"מ רבי יואל טייטלבוים זצ"ל אבד"ק סאטמאר

מעשה בעיר גראסווארדיין שנתעוררה שאלה על כשרות העירוב, הגה"צ ר' פנחס זצ"ל הראב"ר וחתנו הגה"צ רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל הכשירו את העירוב, ולעומת זה היו חסידים בעיר שנמנעו מלטלטל בשבת. כששבת רבינו [מסאטמאר] זי"ע בעיר גראסווארדיין באו החסידים וסיפרו לרבינו את כל הטענות שיש להם על כשרות העירוב.

ביום השבת הזמין הגרי"י ווייס זצ"ל את רבינו לקידושא רבא בביתו, ורבינו נענה לו והלך לכבודו, ושאל רבינו את הגרי"י על רבר העירוב, והגרי"י התחיל לסדר את צריי ההכשר על העירוב והשתעשעו אהרדי שעה ארוכה במשא ומתן של תורה בהלכות עירובין בעמקות ובהיקף כל הסוגיא, עד שהעלו ארוכה לכל הענין.

ורבינו זי"ע עשה שם "מעשה רב", שכשיצא מפתח הבית שם, הלך יותר מד' אמות עם המטפחת בידו, כדי לחזק העירוב נגד המערערים דשם.

(חלקו נדפס בס' מושיען של ישראל חלק ו' עמוד צ"ח)

בעל תורת א'

הג"מ רבי שמעון ישראל פאזען זצ"ל אב"ד שאפראן

ה' כי תבא תשכ"ד לפ"ק

...ונראה לי להוסיף עוד ענין, כי ידוע מדברי הגה"ק בעל בני יששכר זי"ע שהי' מקפיד מאד שבמקום שיש עירוב שלא יחמירו על עצמם שלא להשתמש בעירוב, וכן אחרי בניו ונכדיו הקדושים זי"ע, ואף במקום שלא היו חוששים לשיטת הרמב"ם בענין צורת הפתח, שלהרמב"ם אינו מועיל ביותר מעשר אמות (עי' או"ח סי' שס"ב סעי' י') ובסתם עיירות לא הי' אפשר לחוש לזה, והי' מכניסים ומוציאים ברחוב, כי אמר הקדוש הנ"ל שאם יחמירו אז יש חשש שאינו מורה בעירוב, ולכאורה קשה האין פה קדוש ידבר כזה, הלא למשל אם הי' איזה דיורים בחצר אחת והי' מערכים בחצר בודאי אין מי שיחמיר, ואם כן הם משתמשים בעירוב, והאין שייך לומר שאם יחמירו בענין הוצאה והכנסה מהרחוב יש לחוש שאינם מודים בעירוב.

ועלה על דעתי להסביר זה בטוב טעם בס"ד, כי הנה שלמה המלך ע"ה ובית רינו תקנו שני תקנות גדולות, עירובין ונטילת ידים, (עיין במס' שבת דף י"ד ע"ב) והנה אצל נטילת ידים לא מצינו שיש איזה דמו שצריך להקל אף שהוא רק מדרבנן, אלא אדרבא אנו מוסיפים חומרות על חומרות כידוע, ואצל עירובין אמרו חז"ל (במס'

עירובין דף מ"ו ע"א) הלכה כדברי המיקל בעירוב, ובודאי ברוח קדושתם לדברים גדולים ונוראים כיוונו בזה, ואין אתנו יודע עד מה, רק אנו מאמינים באמונה שלימה שקדושה חכמת אלקי ישראל ית' ויתעלה דבר מתוך פיהם (ואצל "עירוב" ידוע האין "חסד" בגי' ע"ב, "גבורה" בגי' רי"ו מתחברים בקדושת יסוד, וזהו "עירוב" אותיות "ע"ב-רי"ו" ואולי זה כוונה אחת מכוונותיהם העמוקות הקדושות).

וזה אולי הי' כוונת הקדוש בעל בני יששכר זי"ע, כאשר גזרו הלכה כדברי המיקל בעירוב, גם בזה כוונה קדושה, ובודאי הראשונים הקדושים הי' צריכין לפרש דברי הש"ס כל אחד לפי שורש נשמתו הקדושה, אבל כאשר נפסקה הלכה אחר כך, הופיע רוח הקדוש על רבותינו לפסוק כדברי המיקל, כרי לקיים מה שגזרו חז"ל הלכה כדברי המיקל, ובזה חשש הקדוש בעל בני יששכר זי"ע שלא יהי' ח"ו חולק על זה, וזה נראה לי דבר אמתי.

הק' שמעון ישראל פאוען

(ספר תורת א' ח"ד מכתב נ"ג)

בעל חלקת יעקב

הג"מ רבי מרדכי יעקב ברייש זצ"ל אב"ד ציריך

...וואס החת"ס בתשו' סימן צ"ט האריך כי דבר זה אינו צריך לפנים, כי מצוה גדולה לתקן בעיר שיתופי מבואות, ועירובי חצרות, וממעם זה אנו מברכים על מצות עירוב, כי הברכה לא קאי על האיסור לטלטל בלא עירוב, רק קאי על המצוה והתיקון, שע"י העירוב מותר לטלטל, ועי"ז ינצלו בני ישראל מחילולי שבת, אשר ח"ו הוא ככופר בכל התורה כולה, והביא שם מה שאמרו במס' ביצה (ט"ז) בהוא מרבנן שהי' אוסר לערב עירובי חצרות ביו"ט שחל להיות בשבת, ואמרו עליו שהוראתו לקלקולא במה שהחמיר, דכיון דמקלקלי ב' רבים היינו קלקולא ופירש"י דמקלקלי ב' רבים ששוכחים ומטלטלים בלא עירוב, ומשמע מזה דמצוה לבקש היתר מן התורה, כי אין לך שעת הרחק יותר מזה במה שרבים נכשלים. וגם בגמ' עירובין (ס"ח) א"ל רבב"ח לאביי, מבואה דאית ב' תרי גברי רברבי, כרבנן, לא הוי בו לא עירוב ולא שיתוף, והוצרך אביי להתנצל עצמו על המכשלה שתחת ידו, וגם בגמרא עירובין (כ"ו) גבי ההוא אבוורנקא דהוי לי' לריש גלותא, א"ל לר"ה ב"ח, ליעבד מר תקנתא, דלמחר נאכול נהמא וכו' עד קרי עליהו ריש גלותא "חכמים המה להרע ולהטיב לא ידעו", ואם בימים האלו הי' המצוה כך גדולה לחפש ולהתיר טלטול בשבת, על אחת כמה וכמה מה גדלה המצוה לחפש ולברר ולהתיר טלטול בשבת בימינו אלו...

וקראתי לשבת עונג, להתיר להם את הטלטול עפ"י דתוה"ק — ואם ני מיראי הוראה אנכי, עכ"ז נאלצתי לסמוך לפעמים על שיטת המקילין, כאשר אנארא איה"ש

להלן אחת אל אחת, ולא חששתי לכל אתקרי "רב המקיל", כי אמרתי מוטב שיכנסו החצים בי ואל יחללו בני קהלתי שבת בפרהסי' באונם וברצון כנ"ל.

...ואם רבותינו נוחי נפש שמו נפשם בכפם להתיר כל העיירות שבכל מקום ע"י צורת הפתח, שזה אינו מועיל רק להשיטות הסוברים שאין לנו היום רשות הרבים כיון שאין ס' ריבוא בוקעים בכל יום, ועכ"ז לגודל הדחק, אשר הוא בלתי אפשרי לעשות דלתות בכל עיר, סמכו נפשם על שיטות הללו, ולא חיישו לשיטות גדולי ראשונים ואחרונים, הובא בשו"ע סי' שמ"ה, דאף האידנא יש רשה"ר וא"צ ס"ר בוקעים, ולדידהו אינו מועיל צוה"פ רק דלתות או ראוי לנעול, וא"כ על אחת כמה וכמה בעירנו פוז כאשר אברר איה"ש להלן כל פרטי המחיצות מוקף מכל צד במחיצות, וממש מוקף חומה, וכל השאלות והמשא מתן יסובכו רק על איזה פרצות, ובאופן כזה לכל השיטות אינו רה"ר מדאורייתא ואינו רק חשש דרבנן, וביותר כשנצרף עוד השיטות שאין לנו האידנא ר"ה א"כ יהי' תרי דרבנן, ומבואר כמה פעמים בהפוסקים דתרי דרבנן הוי כמו שאין לו עיקר בדאורייתא, וע"ז סמכתי יסודותי, לחתור ולפתוח שערי ההיתר, והחונן לאדם דעת, יאיר לנו בתורתו תורת אמת וינחני במעגלי צדק לאמתה של תורה, "שלא אכשל ח"ו בדבר הלכה ואל ישמחו בי חבריי" (תפילת ר' נחוניא בן הקנה ברכות כ"ח)...

(בפתיחה להלכות עירובין בשו"ת חלקת יעקב חלק אר"ח)

הג"מ רבי בנימין מנדלזון זצ"ל

אב"ד קוממיות

זירזו לתיקון עירובין במעברה של העולים החדשים בסכיבות כפר-אתא

בעזה"י יום א' פ' שמיני תשי"א כפר-אתא ת"ו

לכבוד ידידי הרה"ח --- נ"י

אחדשה"ט

מאד נצטערתי על שלא עבדו בשבוע העבר בעשיית העירוב בהמעברה, והנני שולח שליח מיוחד לבקשך שתבא תיכף לפה לעשות בעירובין.

נא בא תיכף כי חבל על כל שבת. החלשים נכשלי ל"ע. והמרקרים מצטערים מאד על שלא יכולים לצאת כמעט מצריפיהם. וגם לי יש עג"נ מאד מזה, כי אומרים שאסדר לא על ירך, וזה אני לא רוצה. לכן נא בא תיכף אל תאחר, והש"י יגמור במהרה לטובה.

ידידך הד"ש

בנימין מנדלזון, רב דפה

(אגרות הרב מכתב קס"ה)

פעולות וסידור עירובין בישובים בסביבות קוממיות ת"ו

ב"ה קוממיות, יום ב' פ' מו"מ בין המצרים תשט"ז.

לכבוד ידידי הרה"ח --- נ"י

אחדשה"ט.

אבקש שתבא לפה על איזה ימים ותבקר הישובים הסמוכים שהם שייכינו להמועצה האיזורית דפה, ותעשה תובנית לעשות העירובין שמה, וכמה יעלה הכסף לזה, וגם סימני התחומין וכו'.

נא תמלא בקשתי בהקדם האפשרי.

ידידך הרו"ש ומברכך בכטו"ס

המצפה לראות בנחת ציון וירושלים במהרה דידן

בנימין מנדלזון, רב דפה

(אגרות הרב מכתב קס"ו)

הבטחה לנדיב, עבור סידור העירוב בכפר אתא ללמוד משניות לאחר
אריכות ימיו

ב"ה

הריני מאשר בזה שקבלתי מאת ר'... סך מאה וחמשים לא"י לעשות מהכסף הזה אי"ה העירובין בכפר עטה ועבור זה הבטחתי לו כל"נ אי"ה שאחרי מאה ועשרים שנה שלו אלמוד כל י"א חודש שלו פרק משניות בכל יום, ואם יהי' מנין בשעת הלימוד להגיד אחרי הלימוד קדיש דרבנן ואם יהי' לי האפשרות אזי ללמוד במקום שיש מנין שאוכל להגיד הקדיש דרבנן. גרר האפשרות תלוי ברעתי אז.

ובזכות זה יאריך ר'... נ"י ימים ושנים עד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו, אמן.

ובעה"ח ב' בלק ט' תמוז תש"ו

כפר עטה

בנימין מנדלזון, רב דפה

(אגרות הרב מכתב קס"ז)

שער ב

גודל מעלת כחה והשפעתו
ורמזיה של מצות עירוב

במשנת
רבותינו הקדושים
תלמידי הבעש"ט הק' זי"ע

מביאים אנו כאן כמה מקורות בענין כח סגולת והשפעת מצות עירובין, הן על הכלל המתגוררים בשטח העירוב, והן על הפרט המשתדל והמסייע לתיקונו, לרחם עם עמוסים בדבר ישועה ורחמים.

מרן הבעל שם טוב זצ"ל

עירובין הוא אחד מן היסודות שמייסד הארץ

שמעתי שתלמידי הריב"ש היו יושבים ביחד ומתווכחים איזהו הדבר העיקרי שראש ומנהיג הדור צריך להשגיח עליו, יש מהם אמרו שהעיקר הוא להשגיח על הזביחה שיהיה השו"ב ירא שמים, וכן בכל שאר ענינים השייכים לזה, כי ח"ו מאכלות אסורים מטמטמים את הלב, ויש שאמרו עירובין הוא העיקר כי הלבנות שבת כהררים התלויים בשערה (חגיגה דף י' ע"א) והאיסור חמור מאד, ויש שאמרו מקוה היא העיקר להשגיח שהמקוה תהיה כשרה בלי שום חשש, כי אם יסוד בנין האדם הוא ח"ו בלי כשרות קשה לו מאוד להתגבר על הרע ר"ל. ואחר זה אמר להם מרן הריב"ש ז"ל בזה הלשון, תיתי לי כי בעת הזאת פלפלו גם כן במתיבתא דרקיע איזה מהם עיקר ואמרו כמר וכמר, והסימן הוא במקרא (חבקוק ג') "בועם תצעד ארץ" ר"ת ז'ביחה ע'ירובין מ'קוה, כל אלה הם יסוד הארץ.

(ברכת אברהם פ' ואתחנן — מובא בס' בעש"ט עה"ת פ' יתרו)

אוהב ישראל

והנה ארז"ל בשעה שתיקן שהמע"ה עירובין ונמ"י יצאה ב"ק ואמרה בני אם חבם לבך ישמח לבי גם אני ע"כ. וכדי להבין ולדעת סוד נט"י. וסוד עירו"ב גם מהו החכמה הגדולה כ"כ שעשה בזה. י"ל... והעירוב הוא סוד אבידה שלא מדעת כי נשמתו של אדה"ר נחצבה מאתר עילאה וזיהרא קדישא וכאשר בא לידו אותו מעשה האכילה מעץ הדעת טו"ר אז כל הנשמות נתערבו בטו"ר כי באדה"ר היו כלולים נשמות ישראל כולם. וכן כשהאדם הולך אחר תאוות לבו ותוקף תשוקת חומרו ובא לידי חטאים ר"ל אז עי"ז מערב ג"כ טוב ברע ח"ו וזהו בבחי' אבידה שלא מדעת ע"ד אין אדנו עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות גם כי לא על דעת כן ברא הבורא ב"ה וב"ש את העולם כ"א לעבדו ולבחור רק בטוב סלה ולבל יהיה שום אחיזה להחיצונים ע"י מעשה ב"א ר"ל כי מפשעיה לכל חטאתם ר"ל ע"י המחשבו רעות ר"ל שמביאם לזה יש אחיזה להחיצונים ר"ל בהכחות שבאו מעולם המחשבה וצריך להעלותן למקורן ולשורשן לעולם המחשבה שהוא בסוד שם ע"ב הק' הוא הוי"ה במילוי יודי"ן ולזה תיקן שהמע"ה בחכמתו הנפלאה עירובין לשבת קודש, והמוציא חוץ לעירוב הוא מוציא מרשות

לרשות אחר. כי מבפנים לעירוב הוא רשות הקרושה והטוב, וחזן להעירוב הוא רש' ס"א ר"ל וע"י העירוב יופרד ויתפרש אחיותן לגמרי וישאר אך קודש לבד ואז אינו מעורב טוב ברע כלל. כי עיקר אחיותן נמשך מבחי' יד השמאלי בחי' גבורה שהוא מספר רי"ו וסוד עירוב הוא ע"ב רי"ו ועי"ז נכלל השמאל בהימין כי שם הק' ע"ב הוי"ה במילוי יודי"ן הוא מקור ושורש החדס עליון גם רי"ו אותיות ישנו בהשם הק' והגורא שם ע"ב המפורש יוצא מפסוקי ויסע ויבא ויט והבן זה. ואז בימי שהמע"ה נשאר כולו טוב וחדס מזוכך ע"י חכמתו ועבודתו הקודש ואז היתה הסיהרא קדישא במילואה וטובה ולזה אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה וכמבואר למעלה בפ' פינחס וע"י התיקון שעשה בזה בחכמתו והעלה הכל לשורשו לבחי' קודש עי"ז נעשה שמחה וחרוה ותענוג בכל העולמות להמשיך כל חרו וכל מיבו לכל העולמות ולהנני' לעילא ותתא. ולזה יצתה ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני. והבן זה.

(אוהב ישראל פ' מסעי)

י"ל כי סוד העירוב הוא סוד יחוד וקישור עלמין עילאין בעלמין תתאין בסוד יחוד הוי"ה אדנ"י. לכל יהיה אחיזה לחיצונים ר"ל ולזה עיר של רבים צריכה שיור, כדי שלא תשתכח תורת רה"ר — כדפירש"י והיינו כי רה"ר היא מקום שיש אחיזה לחיצונים ר"ל וסוד העירוב הוא לקשר ולייחד הקרושה, לכל יהי אחיזה לחיצונים ר"ל. אמנם עכ"ז צריך לישאר מקום בחוץ לעירוב לאחיותם, ולזה צריכים שיור לעירוב.

(אוהב ישראל — לשבועות)

באר מים חיים

עירוב מורה הכחשה על מינות ואפיקורסית וע"י עירוב נמשך שפע וברכה לעליונים ותחתונים

הנה כתבנו במקום אחר בפירוש אומרים ז"ל (שבת י"ד:) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצא בת קול ואמר בני אם חכם לבך וגו', ולכאורה צריך הבנה מה חכמה נראה בתקנות הללו, וצדיק או חסיד היה לו לקרות על הדבר הזה, ואמנם כי הנה וכו'... וגם עירוב מורה שהוא לערב ולקשר כל בחינות המדות שהם בחינת דין ורחמים, אשר האפיקורסים אומרים מי שברא זה לא ברא זה, מי שברא טוב לא ברא רע, מי שברא אור וכו' כנודע, ועירוב ידוע מכוונת האר"י ז"ל שהוא ע"ב רי"ו, ע"ב מספר חס"ד, ורי"ו מספר גבורה, ועשה שלמה משניהם תיבה אחת להכחיש אמונות הכוזבות וליחד שמו יתברך בכל המעשים הן בחסדים הן בדינים כי כולם מאל אחד ניתנו, ואין יחיד כיחודו, ועל ידי זה מתכללים הדינים בחסדי ה' ויורד רוב ברכה ושפע ממי

העולמים בדרך הוא לכל העולמות עליונים ותחתונים, ועל כן אמרו אליו בני אם חכם לבך, כי תיבת "חכם" מורה על יחוד עשר ספירות הנזכרים, כי הכ' מורה על כתר עליון, והמ' על מדת המלכות שאותיות הללו נתונים בראשיהם, והח' מורה על שמונה ספירות אשר ביניהם, והמיחדם הוא הנקרא בשם חכם, כי זה הוא החכמה האמיתית ליחד ולחבר ארץ לשמים לקשט את הכלה בחינת חכמה תתאה וחכמה עילאה ליחד הכל לאחר.

(באר מים חיים פ' יתרו)

(וע"ע בספרו סדורו של שבת שורש ב' ענף א' עוד בענין זה)

ייטב לב

חיוב השתדלות לעשות עירוב

והנה מבואר בספרים כי בכל יום מז' ימי התשובה שבין כסא לעשור, צריך לשוב ולתקן היום ההוא, והיום יום שבת קודש, צריך לפשפש המעשיו בענין שמירת שבת קודש, האם שמר שבת כהלכתו ובכלליו ופרטיו לכל עשות מלאכה על ידי עצמו או על ידי נכרים בשבילו, ולהתחרט על העבר ולקבל עליו מעתה קבלה גמורה לשמרו כהלכתו, והמבחן אם תשובתו מאהבה או מיראה הוא, אם יפקח כל אחד ואחד גם על זולתו, היינו מי שבידו למנוע רבים מעון שבת בהוצאה והמשא בזון ובשגגה, אשר המכשול חזאת תחת ידו במקום שאין שם עירובי חצירות ותיקוני מבואות, על כן אשר לו הכח לעמוד בהיכל השרים והשלטונים, בעיניו יראה ובלבו יבין כדת מה לעשות, להשתדל בזה להוציא הדבר מבח אל הפועל לתקן תיקוני עירובין בעיר להציל הרבים, ובזאת יבופר עונו ויעשה זכיות. ועל כן נקרא היום שבת שובה, כי היום צריך להשיב שבת למקומו, ולקיים קחו עמכם דברים ושובו, אמן כן יהי רצון.

(ייטב פנים לשבת תשובה אות י"א)

כליל תפארת

הג"מ רבי ישעי' שאר זצ"ל אבד"ק יאס

ע"י תיקון עירובי חצירות זוכין לתקן השכינה הקדושה בקדושה עילאה הנקרא בית

...לצורך קדושת שבת צריכים לבית, שאסור להוציא ברשות הרבים, ושלמות תיקון עירובי חצירות, שלא יהי' דומה כלל לרה"ר לפי שבשבת עולים כל העולמות למעלה

ראש, לרה"י יחודו של עולם, שאין להחיצונים שום שליטה, וכמו כן אנחנו כאשר אנו צריכים להמשיך קדושת שבת למטה, בכרי שיתייחדו כל העולמות ויעלו למעלה ראש, צריכים שהשכינה תהי' בבחינת בית, והנה מצינו באברהם שגם אחר נסיון העקירה קראו הר, כמ"ש בהר ה' יראה, וכן יצחק קראו שדה, ועי' בפע"ח שכתב שבשבת יש חילוק ג"כ בין שדה לבית, ויעקב זכה לבית, ויקרא יעקב שם המקום בית אל, ליחוד השכינה הקדושה עם דודה בבחינת בית. לכן זכה לשמור שבת בשמירה מעולה בקדושה עילאה, ולכן זכה לנחלה בלי מצרים.

(כליל תפארת פ' ויצא)

החתם סופר

כי... מה שתלה נר חנוכה בסוכה ומבוי (שבת כ"ב), י"ל משום דעין דע של הנחש שולט במקום שיש תוספת קדושה כמשחז"ל (ב"ר י"ח י"...) וכן בשעת מתן תורה הטילה עין דע ונעשה עגל, כפרש"י על פסוק ואיש לא יעלה עמך וגו' (שמות ל"ד ג'), והתיקון לזה להביט בעיניו לדבר מצוה לתורה ולתעורה, כרתיב והי' כל הנשוך וגו' והביט אל נחש הנחושת וחי, וכמבואר ס"פ דאוהו ב"ר דהאי והביט היינו שהסתכל כלפי מעלה ע"ש, ולכן כתיב גל עיני ואביטה נפלאות (תהלים קי"ט), כי גל עין אותיות עג"ל, והנה ה"נ בבניני משכן ומקדש צריכים להשמר מהעין הזה, וכן פרש"י להריא בשיר השירים (ו, ה) בפסוק הסבי עיניך מנגדי שהם הרהבוי ע"ש, ומשום כן נצטוו בשעת המשכן לעשות סוכה דשלמא ב' עינא דמצוה וקדושה לסמות עינא דדין נחש וס"ם, וכן בבנין בהמ"ק של שלמה ע"ה תיקון עירובין ומבוי (שבת י"ד:) ובעי' דשלמא ב' עינא, וא"כ מסתמא גם בעיקר חנוכו של בית שני שהי' בימי חשמונאים כי עד אז לא הי' להם שבט מושלים והי' מסורים תחת ידי או"ה, אמנם אז בעיקר חנוכתם תיקנו נר חנוכה להנצל מעינא בישא, ומשו"ה אם הוא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי, כי טעם א' לשלשתן.

(דרשות חתם סופר לחנוכה דף ס"ד)

דרך אמונה

הג"מ רבי מנחם מענדיל זצוק"ל אבר"ק סיגוט

עירובי חצירות גורם האחדות לכלל ישראל ע"ד קדושת השבת שכל העולמות באין בשורשן לכלל האחדות (ברזא דאחד)

בשעה שתקן שלמה עירובין אמרו חז"ל וכל נתיבותיה שלום, שע"י עירובי חצירות

בא שלום עי"ש. רמזו בזה, כי שבת קודש משפיע הי"ת קדושתו בכל העולמות עד שכל העולמות באין בשורשן בכלל האחדות, כמבואר בזהר, שבת רזא דאחד דאתאחדא ברזא דאחד, וקוב"ה ואורייתא וישאל מתאחדין באחד. לכן בא זה לישראל באיסור מרשות לרשות, ושלא לישא ברשות הרבים, כי אז אנחנו צריכים להיות הכל בכלל האחדות. לכן מערבין עירובי חצירות, שכל ישראל יתאחדו ברזא דאחד בשמא דקוב"ה דאיהו שלים, ושבת מורה ג"כ על שלום כמ"ש בזהר.

לכן גורם האחדות שמתאחדין ישראל באתדבוקן בשורשן, דשמי' שלום מושך עליהם השפע של שלום ונעשה שלום ביניהם. ועי' כן הי' שייך לשלמה שיתקן עירובין, כמ"ש אשר לשלמה, מלך שהשלום שלו.

(ספר דרך אמונה פרשת ויקהל)

עירובין הוא מחיצה המפסקת בין הקדושה להקליפות

בשכבך תשמור עליך, יש כאן אותיות שבת, ותשמור רמז לשמור, והע' של עליך רמז לעירובין, היא מחיצה המפסקת בין רשות היחיד לרה"ר, להפסיק נגד הקליפות ומדת הדין.

(דרך אמונה פ' ויקהל דרושים לשכת)

קרח לא רצה בדברים שגזרו רבנן משום סיג וגדר כמו עירובי חצירות רק מה ששמעו בסיני

...זה הי' מחלוקת קרח, כי כל העדה כולם קדושים באומרם שעיקר מעשה העבודה לעשות המצוה כנאמר בתורה [שבכתב], ואין לאדם להוסיף שום מדילי' שום חסידות וגדרים וסייגים, כי בתורה כתיב לא תוסיפו, ואין להוסיף על מאמרו יתברך, וגם אם התורה צריכה עוד ע"י תושבע"פ חוץ התושב"כ א"כ אין לנו תורה אחת רק שני תורות ועי' רמזו באומרם כולנו שמענו בסיני, כלומר כפי ששמענו כן אנו צריכים לקיים [ולא יותר]. אבל באמת הדברים שתושבע"פ נחלקים לד' ענינים, א' דברים שהם מדאורייתא מ"מ נקרא דברי סופרים, כגון דברים הנלמדים ב"ג מדות שהתורה נדרשת בהם.. ב' הלכה למשה מסיני, זה נקרא ג"כ תושבע"פ.. ג' דברים שהם לגמרי מדרבנן ד' דברים שגזרו רבנן משום סיג וגדר למצות התורה, כמו עירובי חצירות, משום שדומה לרה"ר ושאר הרבה גזירות חכמים משום סיג וגדר.. ובמדרש רבה פ' תולדות כתב וז"ל וישמור משמרתי מצותי חוקתי ותורתי, ר' יוחנן אמר אפי' עירובי חצירות הי' אברהם יודע, תורות, שתי תורות, שקיים אפי' מצוה קלה שבע"פ, שקרח אמר, שעיקר הוא אמונת השי"ת [רק] במה שכולנו שמענו בסיני, בדבר זה שזה כל הקהל, שבתוכם הי' ומאמינים בו יתברך וא"צ לשום תורה יותר.. כולנו שמענו בסיני ואנכי ולא יהי' לך ואנחנו חזקים

באמונתו יתברך ואין צריכים שום חיזוקים יותר, ומשרע"ה השיב להם, כי זולתם לא תיתכן האמונה.

(ספר דרך אמונה פ' קרח)

חידושי הרי"ם

קרח לא הי' מורה בעירוב, ע"כ נקראת מחלוקת של קרח בשם חצירות

מחלוקת של קרח נק' חצירות, דאמרו חז"ל בשעה שתיקן שלמה המלך ע"ה עירובי חצירות יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני וכו', וק' מה חכמה יש בעירובי חצירות, ונראה דחכם עיניו בראשו ורואה תכלית כל דבר, וכשארם דבוק בצדיק אמת, יכול הוא לעלות למדרגת הצדיק, וזה תיקן שלמה המע"ה שלבוית שיש בידי אחד יכולים להצטרף אנשים הרבה ולמלטל בכל המקומות וכולם לאחד נחשבים, ובקרח כתיב ויקח ותרגום ואתפלג, שנחלק משאר השבטים ולא הודה בזה שאדם יכול לדבק בצדיק ולהגיע עי"ז למדרגתו, אלא לדעתו כל אחד הוא בפ"ע, נמצא שלא הודה בעירוב ונשאר חצירות בלי עירוב פי' כמו בתי החצרים שאין להם חומה, לפיכך נקרא מקום מחלוקתו חצרות.

(חידושי הרי"ם עה"ת פ' קרח)

בני יששכר

ענין עירובי חצירות הוא ענין משמרת למשמרת, והוא הכולל כל סייגים וגדרים שבתורה שבע"פ

במדרש פרשת תולדות (ב"ר סד ו) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתו מצותי חקותי ותורותי (בראשית כו ה), ר' יונתן משם ר' יוחנן אמר אפילו הלכות עירובי חצרות היה אברהם יודע, תורותי ב' תורות שקיים אפילו מצוה קלה שבעל פה, עכ"ל...

ועתה נחזור לעניננו, דשמע והוכיח ר' יוחנן מפסוק עקב אשר שמע אברהם בקולי שקיים וידע אברהם כל המצות דרבנן שעתידין לחדש בכל דור ודור והביאם לבחינת דבור, אבל ניתנו בסיני בקול, ובסוף יומי"א בכל זמן ועידן יוצאים מן הכח אל הפועל, וזהו פירוש הכתוב לדעתו, עקב (מה שעתיד להתחדש בעקב ובסוף יומי"א) אשר שמע אברהם בקולי (שמע לה אברהם מן קול, הבין מן בחינת קול התגלות הדבור), הבן הרברים, ומה שפרט ר' יוחנן לרבותא עירובי חצרות יתבאר בסמוך... ומה שדקדקנו לדעת ר' יוחנן מה אולמיה דמצוה הזאת עירובי חצרות מן כל

המצות דרבנן שרמזה התורה לשבחו של אברהם אבינו יותר מן כל המצות, ומה שיש לומר בזה, דהנה מן התורה בשבת קודש אסור להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, (ע"ח ש"ט פ"ב ג) רשות היחיד יכונה לגבול הקודש אחדות יחיד ומיוחד ד' אחד ושמו אחד, ורשות הרבים יכונה לסטרא אחרא בסוד הכתוב (שמות ה ה) הן רבים עתה עם הארץ (והטעם דאזלי בפירודא יתפרדו כל פועלי און), והוא כעין כלל לכל התורה, כי העוסק בתורה ומצות נפשו מקושרת ברשות היחיד גבול הקדש, ובהיפך העובר עבירות ח"ו נתקשר ח"ו ברשות הרבים סטרא אחרא וחכמינו ברוח קדשם הוסיפו משמרת אפילו להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד הדומה כעין רשות הרבים, דהיינו חצר שהרבה יחידים משתמשין בו גם כן יהיה נאסר, הנה נרמז בזה משמרת לכל התורה לעשות משמרת לכל להכניס הקודש ח"ו לרשות הרבים, דהיינו בעשיית עבירות ח"ו שאז יכניס את עצמו לרשות הרבים ח"ו מחוייב לעשות משמרת למשמרת ולקדש את עצמו במותר לו, אם כן הוא כלל לכל התורה לכל הגדרים וסייגים שהם בתורה שבעל פה על פי ציווי חז"ל הנה שמר זה אברהם, והדבר הכולל הוא (ששומר) [ששמר] עירובי חצרות, הבן הדבר.

(בני יששכר מאמרי השבתות מאמר ה')

ישמח ישראל

ענין השתתפות בפת בעירובי חצירות לערוב כל הדעות ברעה אחת לעשות רצונו בלב שלם

...וזה ענין המקראי קודש לקמן, ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא, ובאבן עזרא איתא אמר ר"ש בלשון ישמעאל תרגום מה הוא מן הוא, והמגיד לו ככה לא דבר נכון הוא ועיי"ש. ולפי דברינו הוא שבגודל הכנעתם וענות צדקם היו אומרים לא ידענו מה הוא באיזה זכות נתן לנו לחם אבירים ודגן שמים, אין זה לפי ערך מצבינו, ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ד' לכ"ם, בזכות הכלל ישראל שאתם כולכם יחד באגודה אחת, והכלל כולם צדיקים וכשירים. וז"ש התרגום ונתן עה"פ והכינו את אשר יביאו ויערבון בבתיא וישתתפון בדירותיהן, פי' שהיו מערכין עירובין ושתופי מבואות, והיינו שענין עירובי חצירות שגובין פת מכל בני חצר וכלאו היו הכל הרים במקום הפת, כמאחז"ל (במס' עירובין) דעת האדם נמשך אחר פתו, היינו שמערכין דעתם ועושים כולם אגודה אחת לעשות רצונו בלב שלם, ועיי"ז והי' משנה על אשר ילקטו יום יום, משנה הוא אותיות נשמה כמו"ש האר"י הק' על לחם משנה, עיי' הביטול והכנעה מעורר הנשמה והחיות וכח החכמה העליונה. וזה כמש"כ לעיל (פ' בא מאמר ה') על מאחז"ל במתניתין (שבת ל"ד) ג' דברים צריך אדם לומר בתוך ביתו ערב שבת עם חשיכה עשרתם ערבתם הדליקו את הנר, שיאמר האדם לעצמו בע"ש עם

חשיכה בעת שמתבונן תוקף חשכות ביתו שפגם במוחין ובמדות, וזה הוא הרמז עשרתם שמרומז לחכמה, שהי"ד משם הוי' מרומז לחכמה, עצה אמונה לזה "ערכתם", שיערב עצמו בתוך הכלל ישראל, ויזכה עי"ז לעורר חסרי ה' ממקור הרחמים מלעילא, וכמו"ש האר"י הק' עירו"ב צירוף ע"ב רי"ו. ואח"כ הדליקו את הנר, ע"י ביטול והכנעה תזכו שיאיר ד' עליכם מצד הנותן והמשפיע המאיר לארץ למי שהוא בטל כארץ, והוא יאיר עליכם אור הק' ברום המעלות שתזכו להרגיש אור קדושת ש"ק, היינו הג' קשרים ג' יחודים יחוד הוי"ה אד' הוי"ה אלקי הוי"ה אהי' שעולים כמנין נר, ובאורו תראו אור.

(ישמח ישראל פ' בשלח)

ענין עירוב חצירות מרמו על ההתחברות של כלל ישראל באהבה ואחוה

...והעצה לזכות לטהרת המחשבה היא, "ערכתם, שיערב עצמו בתוך הכלל ישראל באהבה ובאחוה, ומתקן עי"ז החכמה וכמו"ש לעיל (שבועות) על מאחז"ל (מכות י') עה"כ חרב אל הבדים ונאלו אלו ת"ח שעוסקין בתורה בד בבד, היינו שחפצים להיות מיוחדים בעולם, וזה היפך כוונת הקב"ה בנתינת התורה, וזה אומרם ז"ל "בר "בכד ולא עוד אלא שמתפשין, כי אורייתא מחכמה נפקת, היינו כח מה וחכמה הוא משפיע, היינו להשפיע לזולתו וזהו רצון השי"ת, וכשהם עוסקין בד בבד ונרמז להם שהם מיוחדים בעולם פוגמים בחכמה עליונה, וע"י ביטול והתחברות בהכלל ישראל יראה מעלת חברו וחברותו עצמו, וזוכה להשפעת שפע קדושות ולהנות מעריבות ש"ק, וזהו "ערכתם, ולטהר המוח והחכמה עילאה, וממילא זוכה להיות אח"כ בחינת המשפיע, וזהו הרמז שאנו אומרים ברכת עירובי חצרות ברין יהא שרי לנא לאפוקי ולאיעולי וגו' "מעילת" לתחתית "ומתחתית" לעילת, כידוע שהעירוב מרומז על ההתחברות, שכל בני העיר משתתפין בפת אחר, וזהו ברין יהא שרי לנא כמו"ש הזה"ק כל דינין מתעברין מינה וכו'.

(ישמח ישראל פ' נשא)

ע"י עירובי חצירות שכולם משתתפין בפת אחת המרמו לענין ביטול העצמיות זה לזה עי"ז זוכין למדת האמת

...וההתחלה מדיני ש"ק לכנוס ע"י לקדושת ש"ק הוא עירובי חצירות, וענין עירובי חצירות עפ"י ררכי העבודה היא ע"ד שכי המגיד הגדול הק' מהרד"ב ממעורר שיש וצלה"ה על פסוק (פ' בהעלותך) עשה לך שתי חצוצרות, צירוף חצוצרות היא חצי צורות, ולפי קט שכלינו כוונתו... וזה ענין עירובי חצירות שגובין פת מכל בני חצר וכאלו הכל דרים באותו מקום הפת, כמאחז"ל (עירובין מ"ט) דעת האדם נמשך אחר פתו, ומערכין רעתם ועושים כולם אגורה אחת לעשות רצונו בלבב שלם, ולזכות לאור הש"ק להתאחד א"ע בחצי צורה העליונה, וכמאחז"ל (סנהדרין ק"ג) גדולה לגימה

שמרחקת הקרובים שנעשים מקורבים ומקרבת הרחוקים, והוא כאשר דברנו על דברי חז"ל (שבת ק"ד) אמת מרחקא מילי ושקר מקרבי מילי, וע"י האחרות איש ישראלי עם חבירו ומבטלין א"ע זב"ז ביטול גמור ומדברין ביניהם איכותם ומהותם בעניני הנפש, ואחד מיצר בצרת חבירו באהבה עזה, עי"ז זוכים למדת האמת שמרחקא מילי לקרב אותם ולדבק נפשם במדת האמת, וזהו דעת האדם נמשך אחר פתו שזוכה מזה למדת אמת, וממילא נודע עי"ז תכלית הידיעה שמצדו אין לו כלל, ושהוא רק חצי צורה, ומשתוקק ושואף לדבק עצמו בחצי צורה השני, וזהו שאומרים בנוסחא באמירת הע"ח "מעילת" "לתחתית" ו"מתחתית" "לעילת"... אבל בש"ק שזוכה להאמת ונתבטל וזקנאח והשנאה, ומלמד זכות על ישראל וקטיגור נעשה סניגור מעורר הזכות למעלה שיזכה עי"ז לפתח התשובה, וכמו שאמר הקב"ה לגדעון לך בכחך זה ודחז"ל (במ"ת פ' שופטים) והובא ברש"י שם (שופטים ו') בשביל שמלמד זכות על ישראל ומהפך הכל לטובה, ונזכה לרביקות בהיחיד ומיוחד, ועי"ז יפתח לנו השער ודרך התשובה ולעורר זכות על כל ישראל.

(ישמח ישראל פ' ראה)

מהרש"ם

הג"מ רבי שלום מרדכי הכהן זצ"ל אבד"ק ברעזאן

ונודע מ"ש ברעיא מהימנא פ' כי תצא דכתיב ב' במשיח (זכר' ט' ט') עני ורובב על החמור, ענ"י שהוא תן בסימן ע'ירובין נ'דה י'במות, הרי כי מס' עירובין הוא הראשונה בסימני משיח צדקנו שיתגלה בב"א, ומצוה לעסוק בה להגדיל תורה ולהאדירה, וסימנא טבא הוא וטבא ליהוי.

(בהסכמתו לספר מנחת ישראל עמ"ס עירובין)

אמרי ברכה

הג"מ רבי נחום מבורשטין זצ"ל

בכח שמירת מצות עירוב בדעת זוכין להכתיר נפשו בכתר חסדים ולהמתיק הדינים באור הרחמים

ובכח תלמוד מסכ' עירובין כדי לרע' איך לחיו' מתעסק במצו' עירוב של שבת בתקונה זכה לעשו' מחיצה ומסך המבדיל בין טוב לרע ובין אור לחושך שלא יתערב רע

בטוב, בכח מצו' עירוב בדע' כתר ברכ' שבת יתגלה כתר חסדים לנפשו ומפריד רע משוב ויתהפך מדין לרחמים שלא להתערב דין בחסד.

בכח תלמוד מסכ' עירובין ומתעסק בעלמא אנא לקיים מצו' עירוב בתקונה אז נמתק כי חנם מזורה הרשת בעיני כל בעל כנף בכח שמיד' עירוב שלא להוציא מרשו' היחיד לרשו' הרבים בשבת זכה להמתיק כי חנם מזורה הרשת והם לדמם יארכו ויתהפך לנחמה כי חנם אותיר' נחם והוא נחמה מזרה... בכח יסור מצו' עירוב תאיר אור הרחמים באור הויה ב"ה... בכח מצו' עירוב כתיקנו בלב אחר ותמים במעשיו זכה שלא יהי' מעורב רע בשוב ותערוב' דין בחסדים... כי עירובין עולה טוב ל"א יהי"ה ר"ע... בכח שמח' רצון מצו' עירוב לא יהיה מחשבו' לבו רק רע כל היום ויכול להפריד לב רע מלב טוב ולא להתערב רע בטוב ודין בחסד בכח רצון שמחה מצו' עירוב כי עירובין עולה שמ"ח שעולה ברצון... (ספר אמרי ברכה דף ע"ח)

צמח צדיק

הג"מ רבי מנחם מענדל זצ"ל מוויזניץ

ע"י שמירת ש"ק ועירובי חצירות מתהפכים אותיות רצ"ח לרח"ן ולחצר"ת בית ה'

עוד במדרש ר"א בשם רשב"נ אפי' עירובי חצירות הי' יורע אברהם אבינו ע"ה, ר"פ אומר אפי' שם חדש שעתידי הקב"ה לקרא לירושלים כסא ה'. ר"י אומר אפי' הלכות שהקב"ה מחדש בכל יום הי' יודע. אפשר כי אאע"ה זכה לכל זה ע"י שמירת ש"ק כי ע"י שמירת ש"ק מתהפכים אותיות רצח ונעשה רחץ. רחץ ה' צואת בנות ציון כמשאחו"ל כל השומר ש"ק בהלכתו מוחלין לו כל עונותיו ועי"ז נעשים אותיות חצר שזוכה לחצרות בית ה', וזה עירובי חצרות ושם חדש ירושלים כס"א יהו"ה גימ' שבת עם הכולל. והלכה שהקב"ה מחדש בכל יום הוא ג"כ ע"י ש"ק שמורה על חידוש העולם וגם מדת החסד של אאע"ה הוא יומא דאזיל עם כולו יומין לכן זכה לידע ההלכות שהקב"ה מחדש בכל יום.

(צמח צדיק פ' וירא)

והעיקר הוא שיקדש מחשבתו כי כל הרצונות לא טובים באים מדעות נפסדות ומחשבות לא טהורות. ולכן אמרו ז"ל לרצונכם לדעתכם ור"ל שיזבח הדיעות נפסדות שלו ואז יבטל רצונו מפני רצון המקום, ועי"ז נעשה בחי' עירוב, כי ענין העירוב הוא שכל אחר מקנה רשותו לחברו. וזה ג"כ מקנה רשותו ורצונו להקב"ה ועי"ז גם

הקב"ה מקנה רשותו ורצונו להצדיק, ולכן כתיב צדיק מושל ביראת אלקים וצדיק גוזר והקב"ה מקיים וממתיק כל הדינים והגבורות בשמות הרחמים.

(צמח צדיק פ' קרושים)

דברי יחזקאל

הג"מ רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם זצ"ל משינאווא

סגולת העירוב להפקד בזרע של קיימא

היה מעשה אצל כ"ק דו"ז הה"ק משינאווא זצ"ל בעת שהיה בלימאנוב, ובמשך הזמן שהיה שם באו אצלו כמה אברכים להזכיר עצמם להיפקד בזרע של קיימא, וכשהיה מוכן כבר לנסוע נתקבצו אליו ביחד והפצירו בו שיפעול עבורם ישועה, והתחיל לצוות, לא אוכל להבין אם אין עירוב בהעיר, "ווי אזוי קען מען מראגען, זאל מען מאכען אן עירוב וועט מען קענען מראגען" עכדה"ק, וכמובן קיימו דבריו, ואני הכרתי עוד כמה מאותם שהי' להם ישועה אז על ידו, ביניהם היה דו"ז הגה"צ רבינו אפרים טמפלר זצ"ל שנפקד בזרע של קיימא מברכתו של אא"ז.

(ליקוטי "דברי יחזקאל החדש", עמוד קמ"א)

אמרי נועם

הג"מ רבי מאיר הורוויץ זצ"ל מדזיקוב

עירובי חצירות מסוגל להמשיך רפואות

ידוע מדברי האריז"ל לכוין בברכת רופא חולי עמו ישראל, ר"ת גימטרי' רפ"ח שהיא המתקה להמשיך רפואה, כי הוא גימ' חס"ד גבורה, להמתיק הגבורות בחסדים המרומז בפסוק ויעבור' ה' על פניו שהוא ע"ב רי"ו, והוא בבחינת עירו"ב המבואר בספרים אשר בחינת יעקב מרת התפארה הוא בבחינת עירוב של עירובי מבואות, ובחינת יסוד יוסף הוא בבחינת עירובי חצירות, עי' בליקוטי תורה, ע"כ בבוא יוסף אל יעקב נמשך המתקה של ע"ב רי"ו להמשיך הרפואה המרומז בר"ת בברכת רופא חולי עמו ישראל גימ' עירו"ב.

(ס' אמרי נועם פ' ויחי ד"ה ויגד ליעקב)

פתחא זוטא

הג"מ רבי פנחס הורוויץ זצ"ל דומ"ץ קאסוב

והנה עצם התיקון של לחי וקורה או צה"פ בלי ספק יש בזה סודות נפלאים, ונתבארו למארי דרוין [עי' תקוה"ק בהקדמה וע"ש בכסא מלך. (בדפי של הכסמ"ל הוא דף ח')] ועסה"ק אוהב ישראל בלקוטים לחג השבועות] אשר בעוה"ר לא זכיתי לטעום אף בקצה יערות דבשם. ועפירש"י בסנהדרין דף ס"ד ע"א על מאמרם שם חותמו של הקב"ה אמת, כתב רש"י זצ"ל כשהמלך נאות ומסכים עם עבדיו, חותם עמהם בתקנתם את חותמו, עכ"ל. אולם ישמח לבבי באמרות טהורות אשר דיבר הגאון סבא קרישא שארי מהר"ל הורוויץ זצ"ל מסמאניסלאב בס' פני אד"פ' ויצא שכתב זצ"ל והנה בכל מקום שישראל עושה איזה מצוה בשלימות מקומו של אדם זה נתקדש בקדושת הארץ, וע"כ עשה הקב"ה צדקה שנתן פזרונו בישראל ועם בני נפזרים בארבע כנפות הארץ למען יתקדשו כל המקומות שאנו שרוים בתוכם. אכן התינה במקום דירה [כגון ביהכנ"ס וביהמ"ד. שכתב שם מזה] אמנם במקומות פנויים, והאיך נקדש לכולי שביילי היחיד ושביילי הרבים והשדות. אמנם על ידי עידובין המתירים מלמול נתקדש ונקרא רח"י שעולה עד לרקיע, ומי שיש בו רעה יבין בו', וזה גרם יעקב ע"י שתיקן עידובין ותחומין שע"ז מתפשט הקדושה בכל העולם כו' עכ"ל (ועיין מהרש"א ובעיין יעקב בשבת ל"ד על מאמרם ז"ל ויחן את פני העיר שקבע תחומין לשבת).

מבואר מדברי קדשו שבמה שאין יוצא או מטלטל בשבת במקום האסור, ובמה שעושה תיקוני עידובין להתיר המלמול בזה מכנים קדושה בהמקום ונתקנו כמה ענינים גבוהים. ואף להמחמירים על עצמם שלא לטלטל אף במקום שיש תיקוני עירוב כהלכתו. עכ"ז נתקדש המקום בעשיית תיקוני המבוי. [ושמעתי שיש מגמגמים על המחמירים. וכמדומה שתלו עצמם בדברי סה"ק בני יששכר [בחדש אדר מאמר ב' דרוש ז'] שלא נכון בעיניו הקדושים שיטת המחמירים שלא לאכול משאלת חכם אף שיש היתר ברור. משום דכיון דנתברר ההיתר עפיתוה"ק נתעלה האיסור להיות היתר, יעושה, ועפת"ש יו"ד סוסי' קט"ז. אולם אין זה דמיון כלל, דקדושת הארץ נתעלה במה שנעשו תיקוני המבוי כציווי חז"ל ונתעלה מרה"ר לרה"י, ואף אם כל אחד מבני המבוי לא יצא איש ממקומו, וג"כ חל על הארץ הקדושה. משא"כ דבר אכילה שצריך להתעלות ע"י אכילת אדם מישראל בנט"י ובברכות וכדומה. ובפרט שהמחמירים חשו שמא נפסק חוטי העירוב בבלי דעת.

ומריש הוי קשיא לי הלא בסוכה מבואר באו"ח סי' תר"ל ס"ה דנהגו עכשיו לעשות בסוכת מחיצות שלימות כי אין הכל בקיאין. ומי שאין לו כדי צרכו למחיצות, עדיף לעשות ג' שלימות מד' שאין שלימות רק ע"י היתר לבוד וצה"פ יעו"ש, א"כ כיון

דהיתר לבד וצה"פ אין היתר על צד המובחר, אמאי אינו מבואר שנכון להחמיר מלטלטל אף במקום שיש צה"פ. אולם לפימ"ש התוס"י עירובין כ"ג דעירובין לאו מצות שנאמר דיש חילוק בין לכתחילה לדיעבד. א"כ שפיר אין צריך בהיתר המלטול שיהי' מחיצות ע"צ המובחר. משא"כ בסוכה דמצוה הוא וצריך לחפש לעשות ע"צ המובחר. ועי' בפנים שס"ג ס"ק י"ב].

ובכן אשרי חלקם של המשתרלים בעשיית עירובין ככל מקום האפשרות אם מפאת ההלכה כמ"ש החת"ם סי' צ"ט שהובא בכלל י"ג ומפאת סודותי' הנעלמים וברי להרחיב מקום הקרושה. ויהי' שנוכה במהרה בימינו לביאת משיח. והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

(בספרו פתחא זוטא בהקדמה)

ומחז' הרב הצדיק מו' ר' אהרן מאיר אבר"ק באלחוב זצ"ל בס' אברך בקונטרס ומאיר לעולם, האריך באמרי נועם לבאר עד"ז דברי רש"י שם שכי' וז"ל שלמה תיקן עירובי חצרות וגזר שלא יביאו להתיר מר"ה לרה"י והיינו דכתיב ואיזן וחיקר שעשה אוננים לתורה כאזני כלי שאוחזין אותו בהם עכ"ל רש"י, ויל"ד למה הקדים התיקון להגזירה שאמר תיקן עירובי חצירות ואח"כ וגזר שלא להוציא, הלא נהפוך הוא כי מתחילה גזר שלא להוציא מרה"י לרה"י ואח"כ תיקן עירוב שיוכל להוציא. וכן הוא הלשון בהרמב"ם פ"א מה"ע יעו"ש והאריך בזה בנועם צוף מתק לשונו, ותוכן ד"ק עפי"ד חז"ל סנהדרין כ"ט מנין שכל המוסיף גורע שנאמר ולא תגעו בו וכן אמרו חז"ל במדרש הה"ד אל תוסיף על דבריו פן יוכיח בך, שלא תעשה את הגדר יותר על העיקר שלא יפול ויקצץ הנטיעות, ולכן כאשר עלה בדעתו שיש תיקון לגזירה זו והיינו שיערבו כל הרשויות יחד אזי בודאי יקבלו כולם את הגזירה כיון שיש תיקון קל להגזירה. ובזה יומתקו דברי רש"י הנ"ל שהקדים התיקון להגזירה והיינו דלולא הי' התיקון לא הי' גזר את הגזירה. ולכן שפיר יצאה הבת קול בשני כתובים, הראשון על עיקר התקנה שעשה משמרת לתורה ע"ז אמר בני אם חכם לבך רצה בזה שהוספת לאיסור הוצאה מרה"י לרה"י ישמח לבי גם אני, ר"ל עי"ז יתקיים מה שאסרתי אני בתורתי הוצאה מרה"י לרה"י. ובא הכתוב השני לשבחו ולפארו על חכמתו שתיקן היתר להוציא ע"י עירוב, לזה אמר חכם בני ישמח לבי ואשיבה חורפי דבר, לכל יאמרו כי הועמס עליהן גזירה אשר לא יוכלין שאת. כי המצאת תקנה קלה אשר כולם יעודין כי הגדר טוב ונעים עכתו"ד יעו"ש ביתר ביאור.

(פתחא זוטא כלל י"ג כללי עירוב)

מעדני מלך

הג"מ רבי אשר הורוויץ זצ"ל מרימנוב

עירוב בעיר הוא שמירה לכל אנשי העיר

הנה איתא בגמ' שבת פ' כ"מ, כתיב ויחן את פני העיר רב אמר מטבע תיקן להם ושמואל אמר שווקים תיקן להם, ולכאורה הוא משולל הבנה, וכי יעקב אבינו ע"ה הי' מתקן מטבעות או שווקים וכדומה, אלא נ"ל דהענין הוא כך, דהנה מובא בסה"ק דיש ג' מיני שמירה להנפש וגם להגוף, בכלל ובפרט, היינו המקוה הוא שמירה לנפש היחיד שישמר מן המזיקין, וגם הוא שמירה להגוף שישמר מחולאים רעים כנ"ל, ועירובין שיש בכל ערי ישראל הוא שמירה לכל אנשי העיר שתנצל כל העיר מן השרים ומן המחבלים, ומצות צדקה עולה על גביהן שהוא שמירה לכל העולם כלו, וכמאה"כ וצדקה תציל וכו'... ושמואל אמר שווקים תיקן להם זו מצות עירוב... א"כ לא ירא [יעקב] ממנו [מעשו] עוד, כי יש לו על מי לסמוך לשמור אותו מכל פגעים רעים לא יארע לו שום דבר רע כלל.

(ספר מעדני מלך פ' וישלח)

שער ג

אוסף דברי רבותינו
גדולי הפוסקים

בדין רשות הרבים
בזמן הזה
בעיירות גדולות

מביאים אנו כאן מקצת מגדולי הפוסקים מדורות שלפנינו ומגדולי דורינו מורי הוראה בישראל אשר כל בית ישראל נשען עליהם אשר הורו פסק דין הלכה למעשה:

שאין לנו בזמן הזה בהרבה עיירות גדולות דין רשות הרבים דאורייתא

ומקודם נביא כמה גדולי הפוסקים שנקטו להלכה ולמעשה כדברי השולחן ערוך הרב התניא שאפילו ברשות הרבים גמורה אם נעשה שם צורת הפתח משני הצדדים הוה רשות היחיד מן התורה, ולכן אפילו בעיירות גדולות שיש בהם חשש ספק רה"ר מה"ת, אם נעשה צוה"פ נעשה רשות היחיד מן התורה, ולא הוי רק ספק דרבנן, וספיקא דרבנן לקולא.

שלחן ערוך

איזה רה"ר רחובות ושווקים ורחבים י"ו אמה ואינם מקודים ואין להם חומה ואפי' יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין ללמדם נעלות כליל) הוי רשות הרבים, ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים.

(ש"ע או"ח סי' שמ"ה סעיף ז' ח')

שולחן ערוך הרב

וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כרגלי מדבר אינו ר"ה אלא כרמלית, וע"פ דבריהם נתפשט חמנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו ר"ה גמורה ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו (שכן דעת גדולי הראשונים וטעמם ונימוקם עמם בגמרא) וכל ירא שמים יחמיר לעצמו:

(ש"ע הרב הלכות שבת סי' שמ"ה סעיף י"א)

קמץ מספר "קונטרס השולחן" מהנאון רבי אברהם חיים נאה זצ"ל בנוגע למה שנדפס בש"ע הרב (סי' שמ"ה סעי' י"א) "וכל יר"ש יחמיר לעצמו"

בדפוס קאפוסט תיבות "וכל יר"ש יחמיר לעצמו" נדפסו בחצאי עיגול במאמר מוסגר. וכן בדפוס טשערנאוויץ נדפס ממש כמו בקאפוסט. ולפי"ז אפשר שהמאמר המוסגר הזה אינו מרבינו ז"ל אלא הוספה, ולכן אין עליו ציון במראה מקום בין כל המ"מ, אלא ציון מיוחד בכוכב שהוסיפו אח"כ

המאמר והציון... ובקונטרס אחרון ב' בס"כ כתב רבינו בזה"ל, "ואף מי שירצה להחמיר ברה"ר שלנו כהאומרים שיש לו דין רה"ר" ולא כתב "ואף שיש ליר"ש להחמיר" כו'. מכל זה נראה דמה שכתוב כאן "וכל יר"ש יחמיר לעצמו" הוא מאמר מוסגר, כמו שנדפס בקאפוסט, והוא הוספת מדרי"ל [אחי רבינו]... [ע"כ]

...ואם עשה צורת פתח על גבי ד' קונדיסין רשות היחיד גמורה היא מן התורה אפילו עשה כן באמצע רשות הרבים גמורה כמו שנתבאר בס"י שס"ב...
(שו"ע הרב הל' שבת ס"י שס"ד סעי' ד')

שו"ת אבני נזר

הג"מ רבי אברהם מסאכאמטשאו זצ"ל

יען דעת הרבה ראשונים שגם בזמן הזה יש רשות הרבים, ואנו סומכין על הפוסקים המקילים יען אפי' ברשוה"ר גמור אם יש צורת הפתח משני הצדדים מהני מן התורה דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא [ובכן כתב הרב מלאדי בשלחן ערוך שלו ס"י שס"ד סעיף ד'] ובדברבן סומכין על המקילין.

(שו"ת אבני נזר או"ח ס"י רפ"ט אות ב')

ובר מן דין כיון דהא דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא מפסי ביראות שמעינן לה י"ל דרוקא בעולי רגלים הקילו דלא אתי רבים ומבטלי מחיצתא אבל בעלמא מורבנן אתי רבים ומבטלי, אבל מה"ת ודאי מהני צוה"פ לדידן דקי"ל כרבנן וכדברי התוס' בפ"ב, וצדקו דברי הרב בש"ע דצוה"פ מהני מה"ת דבזה לא קי"ל כר' יוחנן, אבל דלתות שאינם נעולות לא מהני אף לרבנן, דבזה אין חילוק בין רבי יוחנן לרבנן וכדברי התוס' בפרק קמא.

(שו"ת אבני נזר חו"מ סוף ס"י ק"ז)

בעל פרי השדה

הג"מ רבי אליעזר דיימטש זצ"ל אבד"ק באניהאד

שוכ"ט וישע רב לכבר' אהר' הרב המאוה"ג חריף ובקי חיציו שנונים ידיו רב לו וכר' מו"ה שמואל ג"ל נ"י אב"ד בק"ק שעבעש והגליל יע"א.

יקרת מכתבו הגיענו על דבר השאלה שבעירו היה מעולם עירוב ע"י צוה"פ כמבואר

בשור"ע אור"ח סימן שס"ג סעיף ב' דצוה"פ מהני אפי' לפרצה רחב יותר מעשר, וצוה"פ
הוי מחיצה גמורה כמבואר בשור"ע להגאון תניא סימן שס"ד סעיף ד'...

ואיירי דאיירי בהא שהביא לנו מע"כ נ"י דברי הגאון הקדוש בדברי חיים בהשמטות
ח"ב סימן ג' לבאר מ"ט מהני צוה"פ אפילו ברה"ר שששים רבוא בוקעין בו, וכתב
הטעם שהממשלה נמסרה לשר ומושל העיר וא"כ לא הוי של רבים, כדברים האלה כתב
ג"כ הגאון בשור"ת בית אפרים לאור"ח סוף סימן כ"ו עיי"ש בד"ה ועתה אלכה ואשובה,
ושם כתב כיון דע"י צוה"פ הוי ד' מחיצות דצוה"פ הוי כמחיצה ממש (כמ"ש בתחילת
דבריו בשם הגאון התניא סימן שס"ד סעיף ד') ובארבע מחיצות קייל"ן כרבנן דלא אתי
רבים ומבטלי מחיצתא, וגם משום שבימים האלה נתנה הארץ לשר ומושל ויוכל לשנות
הבתים והדרכים ע"ש, ולא הוי רה"ר, וגם האריך שם דהעיקר כהפוסקים דבזמה"ז אין
לנו רה"ר כדעת הי"א באור"ח סימן שמ"ה סעיף ז', ולע"ד נראה ליתן עוד טעם דמהני
צוה"פ ולא אתי רבים ומבטלי מחיצתא עפ"מ דאיתא במס' שבת צ"ח ע"א המעביר
ברה"ר מקורה פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר (כלומר ששם לא היה מקורה) והכי
קייל"ן בשור"ע אור"ח סימן שמ"ה סעיף ז' וסעיף י"ד, וא"כ גם בצוה"פ פשיטא ודברגלי
מדבר לא היה צוה"פ, וא"כ לא הוי רה"ר כלל, משור"ה מותר לטלטל, עכ"פ אין להרהר
במה שכבר נהגו כן בכל ערי ישראל לטלטל ע"י צוה"פ, ואין שום חולק בצוה"פ
לכ"ע דמהני ולא נאסר ע"י בקיעת רבים, ועיין בריב"ש סימן ת"ה...

(שור"ת פרי השרה ח"ב סי' פ"א)

בעל זכרון יוסף

הג"מ רבי חנוך העניך פאק וצ"ל דומ"ץ קאשוי

...והנה במשנה ברורה סימן שס"ד כתב דבעל נפש יחמיר על עצמו שלא לטלטל
בעיר המתוקן בצ"ה כי לר"ה לא מהני צ"ה אלא דלתות והא דמתקנין בצ"ה הוא משום
דסומכין אשיטת רש"י דכל שאין ס"ר בוקעין בו בכל יום ל"ה ר"ה וא"כ ראוי לבע"נ
להחמיר על עצמו כשיטות הפוסקים דאף בלא ס"ר הוי ר"ה וא"כ ל"מ התקון ע"ש, וכ"כ
נמי בס' שבי"ד סימן שס"ג אות ה' ובס' מ"ב סימן שס"ד ע"ש, אבל לפמ"ש באות
הקודם מתניא ז"ל דמה"ת לב"ע מועיל צורת הפתח אף לר"ה א"כ נראה דא"צ
להחמיר דלענין דרבנן ווראי דנוכל לסמוך על הפוסקים דל"ה ר"ה, גם ע"י נשור"ת
תשורת ש"י סימן שני"ז שכתב טעם אחר שא"צ להחמיר בשביל זה ע"ש.

(בספרו זכרון יוסף אות רה"ע)

כף החיים

עיין מש"ז סי' שס"ג סוף אות א' שנסתפק בצוה"פ אי הוי מחיצה מה"ת ולחייב הזורק בתוכו בנעץ ד' קונדסין ועליהם צוה"פ או דוקא צוה"פ מהני להתייר כרמלית ופרצה יותר מעשר דבלא"ה הם מחיצה מה"ת יעו"ש. אמנם הר"ז בסי' שס"ד אות ד' פשיטא לי' דהוי רה"י מה"ת אעפ"י שעשה ברה"ר יעו"ש.

(כף החיים אר"ח סי' שס"ב אות פ"ח)

ערוך השולחן

...משא"כ צוה"פ רחיא מחיצה גמורה בכל דיני התורה בין לשבת בין לכלאים ולכן נלע"ד שאין חשש בזה.

(ערוך השולחן אר"ח סי' שס"ב סעי' ל"ו)

אע"פ שצורת הפתח הוי כמחיצה מ"מ לרה"ר גמור אינו מועיל צוה"פ לעשותה רה"י לטלטל שם, וטעמו של דבר דנהי רמן התורה כשעושה צוה"פ בצד אחד של רה"ר וכ"ש בשני הצדדים לא יתחייב חזקתו מתוכו לרה"י, מ"מ מדרבנן...

(ערוך השולחן אר"ח סי' שס"ד סעי' א')

* * *

הג"מ רבי שלמה קלוגער זצ"ל

להרב מו"ה יוסף חיים אב"ד ברעסטיצקי.

שאלתו בדבר העירוב שא"א לעשות שם תקון עירובין בצוה"פ ונכשלין בזה רבים. הנה דעתי מסכמת עמו לעשות על הגשרים לחי...

שנית להנ"ל. הנה מה שנמצא מעדער על דבריו, הנה מה שאומר כי במה שגשך אחד במזרח ואחר במערב אף שאין מכוונין זה כנגד זה הוי מפולש, זה אין אומר ואין דברים דהנה לשון רש"י בעירובין דף וי"ו אבולי דמחוזא וז"ל שערי העיר מכוונין זה כנגד זה וכו' ומבואר דבעינן מפולש שיהי' זה כנגד זה. ואין לומר דהכונה רק בהצד שכנגדו דא"כ מהו לשון מכוונין ובע"כ הכונה שיהי' מכוון ממש. וכן בדף ח' ע"א ד"ה תורתו כסתום וכו' דלא מצרכינן צוה"פ אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרה"ר ובר"ה ר"ה משמעו וכו' או שהי' רה"ר שלה מכוון משער לשער שיהי' מפולש דומה לדגלי מדבר וכו', מלשון מכוון מבואר כן דאינו מפולש רק במכוון זה כנגד זה. ובש"ס שם דף ז' אמר רבה הא דאמרת לאמצע רחבה מותר לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה

אבל זה כנגד זה אסור ובפרש"י שם ד"ה אבל זה כנגד זה אסור, מבואר שם רכל דלא חיי זה כנגד זה מכון אין לו דין מבוי מפולש רק מבוי עקום עיי"ש, הרי נפולש לחיפוך מרבירי המערער...

(שו"ת ובחרת בחיים סימן קי"ז)

נדון אשר כתב אשר אחד רוצה לחזור מעירובו בשותפות עם בני העיר, הנה זה מביא לידי גיחוך.... והכל יפצה פיהו בעצה זו, ופוק חזי מה עמא דבר שמימים ימימה נודמן שנפל מחלוקת בין יחיד ובין בני העיר ולא נשמע שיפול על עצה זו אחר לומר כן, דודאי לא נעלם זה מאחד מישראל, אך בוודאי הכל הוא.

(שו"ת ובחרת בחיים סימן קכ"ג)

המהרש"ם

הג"מ רבי שלום מרדכי הכהן זצ"ל אבד"ק ברעזאן

והעליתי דעיקר כדעת הבית אפרים שם דבעינן שיהיו הדרכים רחבים ט"ז אמה ומפולש משער לשער וגם ס"ד עוברים בכל יום, גם העלה הבית אפרים שם דדוקא עוברים ברגל בעינן ולא העוברים במרכבות ועגלות דבעינן דומיא דרגלי מדבר יעשו"ה באורך...

ולכן גם בעיירות גדולות אם אין הדרכים מפולשים משער לשער ורחבים ט"ז אמה וס"ד עוברים בכל יום אין לתם דין רה"ר.

(שו"ת מהרש"ם חלק א' סימן קס"ב, וע"ע בחלק ט' סי' י"ח מובא להלן עמ' ?)

בעל דברי מלביאל

הג"מ רבי מיכאל צבי טעננבוים זצ"ל

כבוד הה"ג וכו' מו"ה חיים טשערנאוויטש מו"צ בארעמא יע"א

...היינו שיהא המבוי מפולש מקצה לקצה, אשר באמת אינו מצוי כלל בעיירות גדולות, ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאור, ולא חששו למה שיש שם ס' ויבוא, כיון שאין שם ר"ה מפולש כנ"ל, וגם כי הם"ד מפורים בכל הרחובות, ולא יודמן כלל שילכו כולם בר"ה אחד, וכמש"ש.

(שו"ת דברי מלביאל ח"ד סי' ג')

ספר

תיו ידושע

הוא

שלחן ערוך

ש

תורת שבת

בדבר תקוני עירובין שבזמן הזה עם כל החדושי
דינים אליבא דהלכתא. וכן תורת עירובי חצרות ושתופי
מבואות וברכתו.

ועוד בזה באמי כאן בדבר היקף העירוב שנהי'ס בעירנו עיר ארעא
עם דעת נאמי ונדלו רודני אשר דעתם ופעמם ויטוסם כבה נרפס בקונטרס
היקף שבת שאין לחוש בעירוב דין לשום מחסיר, וגם אנכי בעת
היומי שם במשרה תרבותי אורתי כנביר חיל לצאת במלחמתה של תורה
כנגד המערערים והראתי בעודי'ס בתשובתי שהרפסתי באן כי קנאתם הוא
קנאת שקר ודל, ועיר ארעא היא מוקפה בחומה סביב לה כדת ובהלכה:

מאתי ידושע גלאמי חיים ישראל זלתי' בריסקין

ר"ס זמרי'ז בארעא, ושלמים הייתי מו"צ במולדשין דבתי, ואח"כ חב ואבדתי
קאנטשאניאנארא, מחבר ספר תיו ידושע על חלקי יורה

הדפוס ב"מ

בעה"ק ירושלם תוכב"א

שנת כל שיש לך לחקל בעירובין הקל לך

בעל תיו יהושע

הג"מ רבי יהושע בריסקין זצ"ל מו"צ באדעסא

בענין תיקון עירובין באדעסא

אמר המחבר להוי ידוע לכל מאן דבעי למידע כי אלו אשר לא ניהא להם בתקון העירוב באדעסא הרי לאו לשם שמים, אלא קנאה היא וקנאתם קנאת שקר הוא כירוע ויש מהם אשר דין חסיד שוטה רביע עליהם, וצאו וראו מה שאמרו חז"ל בדבר חיוב הזריזות של תקוני עירובין...

(הקדמה לספרו תיו יהושע בעניני תיקוני עירובין)

הנה בדבר תקון העירוב שנתסיד בעירנו עיר אדעס על ידי ראש המיסד הרב המפורסם וכר מהר"ח טשערנאוויטש נ"ו רב ומ"ץ בעיר הנ"ל אשר קמו עליו אנשי קנאי שקר והתנגדו לתקון העירוב ההוא, וביקש מאתי להזדקק לזה ולעיין עם מי הואמת והצדק ומצאתי א"ע כמחויב בדבר להזדקק והזדקקתי לזה להתעסק ולחפש חיפוש אחר חיפוש לדעת את העיר אדעסא בכל דרכיה ונתיבותיה והנני מצאתי כי קנאתם הוא קנאת שקר...

ועכשיו נדבר לפי הכת הקנאים שהוציאו רבה כי המחיצות שבמקום המוקף הנ"ל אינן נחשבים בשם מחיצות כלל ואין כאן עירוב כלל וכופרים בכל, הן בתורת מחיצת הים, וגם בתורת צורת הפתח של הט"ג, וכן בגשר ותל והגדר באמרם כי לפי דעת שטותן אינן נחשבים למחיצות כלל. הגם כי לדברי שטותן של הללו כבר מחו לקדקדם והקהה את שיניהם בתשובות הרבנים המתירין הנדפסים בקונטרס תקון שבת אך מ"מ באתי עוד הפעם להשיב על שטותן על ראשון ראשון ועל אחרון בדרך קצרה אשר גם דברינו הקצרים יספיקו לפני כל יודעי דת ודין לידע ולהבחין עם מי הואמת והצדק...

אמנם עכ"פ הרווחנו בזה אשר בעיירות כאלו כנ"ל אשר אסיקנא דהן נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדין כנ"ל אזי הדין הוא אף שהרחיבות של המבואות ואלו הם רחבים מ"ז אמות וששים רבוא בוקעין בהם הרי לאו ר"ה מח"ת ומח"ת מותר למלטל בר"ה כוח הסתום מג' צדדים אף ברחב מ"ז ומ"ד בוקעין בו כמגנואר להמעין בגדולי הפוסקים כך שכוונתם כפלוגתא של רב ושמואל במבוי עקום ע"ש. ונמצאת מכל הדין אשר הרווחנו כי ערים כאלה הרי כחצר שסתום משלשה צדדין ועדיפי ממנו דהרי בחצר נראה המפולש שברוח הרביעית לדרך הרבים להעומד בתוכה

אבל המבואות אלו שבתוך העיר אשר בנוים ארכן כנגד רחבן או שאלו באלו נכנסין עקומות רב באין בהם פילוש דרך המבואות שבקצה העיר אשר דיירי תוך העיר יכלו לראות הפילוש שמול פני השדה כשעומד בתוך העיר אזי בהאי אופן גם רבנן לא הצריכו תיקון בקצה העיר בשביל דיירי שבתוך המבואות שבתוך פנים העיר, ואף אם נהי כשבאפשרי להחמיר בשביל האחרונות גם על הפנימים שבתוך העיר אבל זה פשוט דאף אם יש עליו מליץ אחד מני אלף להגיד ישרו שהוא זה תקין כהלכת אוי בווראי שומעין לו יותר מפי מחממירין...

והנה ראיתי אשר אחד מדייני ומו"צ דפה הדפיס קונטרס קטן בעלים אחדים להשיג על תיקון העירוב הנ"ל בדברים של מה בכך ולא היה כדאי להעלותן על ספר כאשר יראה הקורא בו ולא רציתי לטפל בהם אך ראה ראיתי שם שהביא בשם רב מרבנן מגדולי הדור האחרון שהמציא שני חומרות חדשות בדין תקוני העירובין לחוש למי שאינו מודה בעירוב שלא יועיל בו השכירות לא ע"י שכירו ולקטטו וכן אף לא ממנו עצמו וזאת מעכב אף בדיעבד ונמצא דלפי דעתו הרי כיון שאנשים כאלו שכחי ומבטלין הרשות שלהם ואינן רוצים, הרי נמצא דדין תקון העירוב נופל פיתא בבירא לכן לפלא היא בעיני לגבב חומרות כאלו ורובם ככולם מאחרונים הכריעו בשכירות מועיל בדיעבד כשאין רוצה לבטל אף בישראל גמור וכדעה הראשונה שהובא בש"ע סי' ש"פ סעיף ג' ע"ש...

והשתא אחר כל אלה הדברים האמתיים שהצעתי בקונטרס זה לפני כל קורא דברינו ובאמת ובתמים בטוח אנכי בחד אל אשר אוהבי האמת ולומדי התורה לשמה ויושבי על מדין בכל תפוצות בית ישראל הם יבינו ויראו עם מי האמת והצדק והם ישפטו בדברי הקנאים הנ"ל שום ממש ועיר ארעמא תקנו בתקון עירוב כרת וכלכלת, ולחזוי ידוע לכל בני עמי דק"ק אדעס פן ואולי יש בירי הקנאים הנ"ל מכתבים מאיחזו רבנן שמדברים תועה על תקון העירוב דפה הרי זה מצר עלילות השקרים הנ"ל תפסו אותן ברשתם וכאשר דברתי עם ידידי הגאון מהר"ח ברלין שליט"א פה ירושלים, וכן בעת היותי בירושלים והיה הקונטרס זה לפני כמה גדולי ישראל הדריס שם וקלטוהו ואמרו ישר חילי והקנאים הנ"ל ראויים למותחן על העמוד, וכן עכשיו בעת היותי פה באדעסא על נשואי בתי חפשי עוד הפעם לדעת את העיר בכל נתיבותיה ומצאתי גם עכשיו...

(ס' תיו יהושע אות א')

בעל מנחת אלעזר

הג"מ רבי חיים אלעזר שפירא זצ"ל אבד"ק מונקאטש

...אולם חזות קשה ראיתי אשר הדפיס רב ומורה מקהלת ארעסא (ארמהו ואכנהו לא ארעהו) הג"מ דוד שלמה סלאשטש, בתורה מציון (בשבת תר"ס שנה חמישית ח' ברכת ד' סימן כ"ח) הרעיש עולם בבחינת עושה חדשות בעל מלחמות, לבטל כל מצות עירובין על ידי שיש דרים בתוך העיר מפושעי ישראל הכופרים שאינם מודים בעירוב, והאריך למענייתו באורך, לבלי תכלית וצורך, ופלפל בלי טעם וריח, ועוד לא ישקוט ולא ינוח, בשנה שלאחריו (מכ"ע תורה מציון שנה ששית ח"ר סימן כ"ט) לאחזוקי דיבורי מתעקש ומרבה דברים, שתיים רעות עושה (אם נשמע לו) ב' דברים, רעים ומרים, א' כי על ידי זה נוציא לעז ח"ו על הראשונים רבותינו ואבותינו הקדושים זי"ע אשר בצלם אנו חיים בגלותנו בדורות האחרונים אשר נשאו והוציאו בשבת קודם בעריהם, המה בכבודם בעצמם נשאו דבר מה באמתחותיהם, (כנזכר ברברינו בזה לקמן סימן שצ"ד ס"ק א', עיין שם), ולפי דברי המבהיל הנזכר לעיל לא מהני גם קנין משר העיר במקום שיש מפושעי ישראל וכופרים המחללי שבתות, וזה אינו כמ"ש שם שעל ידי זה יש שאלה גדולה (רק) בעיירות גדולות כמו עיר ווארשא וכמו..., כן כתב בנקודים ועקודים, במחשבות ומעשי חדודים. ובאמת אין עיר גדולה או לפעמים קטנה שאין בה על כל פנים פושע אחד המחלל שבת בעוה"ר בדור האחרון, ונמצאו כל רבותינו וכו' כולם חללו שבת קודש ח"ו, ישתקעו הדברים זרים, בלתי ראויים להיות נאמרים.

ב' כי נודע מה שאמרו חז"ל (שבת יר, ב) בשעה שתיקן שלמה עירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, והמעם נודע יען כי הוא דבר שאי אפשר ליוחר בלתי להוציא מפתח ביתו, על כן כשתיקן זאת הוא תיקון גדול לשמירת שבת. ואם כן לפי דבריו אשר יהיו אסורים (מחמת פושעי ישראל א' הדר בעיר) נפל פיתא (רעירובא) בבירא, ובטלו פיתחא דהיתרא, שערי טהרה, גם צורת הפתח נסגרו, לאשר לא יתירו אין יוצא ואין בא להוציא מאומה. ובאשר הוא דבר שאי אפשר ובעל כרחך יעברו ויהיו כולם מחללי שבת קודש בכל הדברים בין ראורייתא בין מדבריהם ויצאו מהדת ח"ו, (וקדאו לקונטרסו שמה "תיקון שלמה" אולי על דרך סגי נהור, יען שהוא הידוס גמור לתיקון שלמה המלך ע"ה מ"ש בעירובין כנזכר)...

ואין לנו אלא דברי חכז"ל בתקנתם, הם אמרו והם אמרו, והחליטו בשולחן ערוך

כנזכר לעיל (אשר באורם נלך ונראה אור עד ביאת המשיח במהרה בימינו) כי מהני שכירה משר העיר או משכירו ולקיטו כנהוג בכל תפוצות ישראל, ופשוט דיש רשות לשר העיר ושוטריו גם על הרשעים הכופרים ומחללי שבתות כנזכר לעיל. ודברי הרב (המערער) מאדעסא כמו"ץ אשר תדפנו רוח פורחים באויר (במחילת כבוד תורתו הרמה) בטלים מעיקרא, ויצאו דברינו בהיתרא, בעזרת הבורא ברוח טהרה, להעמיר תורת ומנהג אבותינו, זכותם יגן עלינו, במהרה בימינו בכל ענינינו...

ומ"ש הרב המערער הנזכר בהג"ה, כי לא רב הוא מספר הערים שתיקנו בהן עירובין לכל העיר כולה, וגם אלו שנתקנו משנים רבות בזמן שכל ישראל היו בחזקת שומרי שבת וכו' כו', עד כאן לשונו ללא אמת וצדק, כי נורע בכל עיירות הגדולות הישנות בפולין וגאליציען, וכמו קראקא ולבוב, אשר ישבו בה כסאות למשפט רבותינו הקדושים בעלי השו"ע ונושאי כליו אשר מפיחם אנו חיים, ואחריהם גאוני הרור רבניהם ומוריהם ער הרור הזה, והי' בהם מעולם עירובין ומלמול בתוך העיר על ידי רשות וקניי' משר העיר כנזכר לעיל, אם כי היו בהם (אין נפקא מינה במספר במעט או רב) בתוכם מחללי שבתות וכופרים כנודע לכל, ואיני צריך להאריך בדברים פשוטים...

(נימוקי אורח חיים סי' שצ"א אות ב')

בעל שו"ת בית אב תנינא

הג"מ רבי אברהם אהרן יודעלאוויץ זצ"ל

אבר"ק מאנטשעסמער ובאסטאא

... ענף ב' (ג) ומעתה בגוף הדברים לדינא קאמינא דלדעתי קא וזינא רהסומך על שימת רש"י וסייעתו רמתנאי רשות הרבים שיהיו ס' רבוא בוקעים בו לא מישתביש ובמספר משנה ברורה החמיר ואין משנתו ברורה בזה, רבנראה רראה מה מש"כ ספר משכנות יעקב ולא ראה חתשובות שהשיב לו הנאון בית אמרים ז"ל, ודין גרמא ליה כי חשב שנים עשר פוסקים מקילים הלא הם בה"ג ורש"י וטמ"ג וסמ"ק וסה"ת ומהר"ם מרוטנבורג ורוקח ותוספות פרק במה אשה והרא"ש פרק א' דעירובין והאו"ז והטור ורבינו ירוחם, והמחמירים לעומתם י"ב המה, הרמב"ם והר"ת

והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן פרק כמה אשה והגמ"ר במסכת שבת והרשב"ם והר"א ממין בספר יריאים והה"מ והריב"ש והמאירי, והנה כמדומני אלו היה רואה דברי הבית אפרים הרי היה עוד מונה הרבה פוסקים העומדים לימינו דרש"י והם הראב"ן והרשב"א מבעלי התוספות כפי מה ששמעו מרבריו בהגמ"י ובהג"א (וכבר כתבתי דבזה יש לדון) ושכלי הלקט וריקאנטי סימן צ"א והאגודה ואו"ה וכתב שכן דעת ה"ר אלעזר (אולי הוא הראב"ן) והגהת או"ה ומהר"י ווייל ותה"ד וכתב שכן המנהג פשוט, וכ"כ בצידה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש, הרי עוד י"א פוסקים דס"ל להקל...

...ואמנם בנידון דידן דרבו הפוסקים העומדים לימין רש"י ותוספות בזה וכבר נהוג עלמא כן כמ"ש התה"ד אם כן אם ירא שמים יחוש לעצמו להחמיר מי ימחה בידה אבל הם מלהוכיח דבר נגד המקילים ויפה אמר מהריט"ץ דעל זה נאמר אל תסג נבול עולם.

ולשיטה זו הרי בעינן שיתאספו כל הס' רבוא אל מקום אחד בשוק או ברחוב אבל הא דדרים בעיר זו ס' רבוא ואין מתקבצין לעולם במקום אחד אלא כל אחד דר וביתו הא לא מהני לעשות העיר רשות הרבים וכדמוכח מהא דקאמר הגמרא בשבת (צ"ו:) משה מהיכן הוה יתיב במחנה לויא ומחנה לויא רשות הרבים הוא וקאמר להו לישראל לא תפיקו ותיתו מרשות היחיד דידכו לרשות הרבים ופירש"י דמחנה לויא רשות הרבים היא שהרי הכל מצויין אצל משה רבינו כו', הרי דבעינן שיהיה מקום כמו מחנה לויא דיהיו שם הכל כאחד מצויין ולולי זאת מחנה ישראל בכללה לא הוה לה דין רשות הרבים ואף על גב דאיכא בהם ס' רבוא משום דבעינן שיתאספו כאחד ולא מהני מאי דכל אחד יושב באהל, ואם כן גם בעיר גדולה שיש בה ריוורין כפלים כיוצאי מצרים יתכן שלא יהיה לה דין רשות הרבים מן התורה אם אין בה מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם ס' רבוא כאחד...

(שו"ת בית אב תנינא סימן ח')

סיומא דפיסקא נידון עיר גדולה כמו מאנשעסמער וכיוצא אם יש בה רשות הרבים מן התורה.

אחרי אשר עזרנו ד' עד כה לחדש ולבאר מעט בדיני רשויות הנה עתה הגיעה הזעה לצאת אל החוף לבאר ולהשיב תשובה ברורה להשאלה האמורה בריש דברינו בפתח כרמנו נידון עיר גדולה כעירנו מאנשעסמער המרובה באוכלוסיה אם יש בחוצותיה וברחובותיה דין רשות הרבים מן התורה, ואבוא היום אל העיון בעין משפט היא קדוש, ואען ואומר...

...ולשון השו"ע בסימן שמ"ה סעיף ז' איזו רשות הרבים רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם מפולשים משער

לשער כ', ועיין בפירוש רש"י פרק קמא דעירובין (ו'). וז"ל רשות הרבים משמע רוחב י"ו אמה ועיר שמצויין בה ששים רבוא ואין בה חומה (או) ושיהיה רשות הרבים שלה מכון משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר עכ"ד, ומבואר דהגירסא הישנה ברש"י היה או שיהיה כ' ורק המגיהים מחדש הקיפו מלת (או) והוסיפו וא"ו במלת שיהיה, ואולם דברי מרן המחבר בשו"ע הוא כהגירסא הישנה ברש"י, וכן ברוקח סימן קע"ה, ומשמע דבעיר שאין בה חומה לא בעינן כלל שיהיו המבואות מכון משער לשער וזה פלא דאם המבוי הולך בעקמימות באופן שהדרך אינו מכון משער לשער אם כן הרי אין רשות הרבים שלו מפולש ואינו דומה כלל לדגלי מדבר...

ולכן נראה דהעיקר כגירסא החדשה ברש"י ושיהיה רשות הרבים כ', וקאי גם אין בה חומה דגם בכהאי גוונא בעינן שיהיו המבואות מפולשין ומכון משער לשער שלא בעקמימות וגם לפום גירסא הישנה וגם בלשון השו"ע נראה דחכונת רבין שאין להם חומה ואפילו אם יש להם חומה כלומר רבין כך ובין כך אם הם דוקא מפולשים משער לשער הוי רשות הרבים, ולשון הטור הוא ורשות הרבים הוא רחובות ושווקים הרחבים י"ו אמה על י"ו אמה ומפולשים משער לשער כ', הרי דלא הזכיר חומה כלל ורק סתמא דקא סתים דלעולם בעינן שיהא מפולשים משער לשער, וכמ"ש, וכן בתוספות שם בעירובין לא הזכירו כלל חומה ורק לעולם בעינן שיהיה מפולש, וכן הוא להדיא באשכול וז"ל ומפולש כולו או מפולש לפחות משער לשער...

והעולה מזה דעיר גדולה המרובה באוכלוסיתה כמו מאנשעסמער וכיוצא בה י"ל דבשכונת היהודים ליכא דין רשות הרבים ראורייתא דלבעי דלתות משום רחוצותיה ורחובותיה אינם מפולשים שיהיה רחוב ישר ושווה, אלא הולכין בעקמימות והוי כמבוי עקום דמני בצורת פתח.

(שו"ת בית אב תנינא סימן ט')

הג"מ רבי שלמה דוד כהנא זצ"ל

אב"ד ווארשא

יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד, ווארשא

ע"ד שאלתו אם בעיירות גדולות צריכין לחוש לר"ה דאורייתא, שלא יהי' היתר לתקן הטלטול רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר, יש יותר חשש מעיירות גדולות... והחיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל ולא ראינו מי שחולק על זה... ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נוהגין מן דורות שלפנינו בתיקון עירובין ובלי לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם גוף הדין של השו"ע דר"ה בעי דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים,

כי דעת האו"ז ראפילו ר"ה גמור ניתרת בצוה"פ דלא קיימ"ל כר"י, ועיין בספר מנחת פתים שהאריך בזה.

ובזה הנני ידירו המכבדו כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה

שלמת דויד כהנא

(נדפס בהפרדס, חוברת ה', שנה ל"ו)

בעל שו"ת אחיעזר

הג"מ רבי חיים עוזר גראדזענסקי זצ"ל מווילנא

חיתר העירוב בעיר פאריז

ב"ה יום ו' עש"ק ער"ח אלול תרח"ץ.

הוד כבוד הרה"ג ירא וחרד לדבר ד' כש"ת מוה"ר אלי' מונק שליט"א, ישא ברכה מאת ד'.

אחד"ש. חבתי בתשלומין על מכתבו בנוגע להשאלה אורות תיקון עירובין בפאריז. מתחלה לא רציתי להזדקק לזה בגלל חולשת בריאותי, אך אחרי אשר הפציר בי רומעכ"ת באתי בדברים בענין זה עם אחד הרבנים הגדולים בעירנו משגיח על העירובין פה ועם הרב הגאון מוה"ר אברהם ישעי' קרליץ שליט"א בבני-ברק, בעמח"ס "חזון איש", ואת אשר תחלטנו אוריע למעב"ת.

והנה בודאי נראה שפרזי היא רה"ר גמורה מה"ת שיש בה ששים רבוא בוקעים, אע"פ שאין בה בכל רחוב ס' רבוא, מכ"מ מקרי רה"ר דגם בירושלים ומחוזא לא היו ס' רבוא בכל רחוב. ולסמוך ע"ד האו"ז, הובא בהגהות אשרי פ"ב דעירובין, דאפילו ס' רבוא בוקעין נותר בב' מחיצות, הוא דעת יחיד שלא הובא בשו"ע ופוסקים, ובאמת אינו מובן דהא קיי"ל כרבנן דאין מערבין ברה"ר בכך משום דסבירא להו דבב' מחיצות אתו רבים ומבטלי מחיצתא. שוב ראיתי בשו"ת בית אפרים חלק או"ח סי' כו שתמה ע"ז ושם חשיב ליה פרזי רשות הרבים מן התורה.

אולם מעכ"ת כתב דבפרזי ישנן ג' מחיצות מה"ת בכל ג' רוחות וגם ברוח הרביעית יש מחיצה בערך שליש, א"כ לפ"ז אין לתעיר פרזי דין רה"ר מן התורה לכו"ע והגם שיש שם הרבה פרצות ע"י הגשרים העוברים את הנהר, מכ"מ אין הן אוסרות מן התורה, כיון שהעומד מרובה על הפרוץ ורק מדרבנן אוסרת כל פרצה ביותר מעשר אמות וא"כ בודאי שיכולים לתקן כל פרצות אלו ע"י צוה"פ.

אלא שיש לעיין דהרי מחיצות הנהר עשויות בידי שמים וד' התוס' בעירובין דף כב

בר"ה אילימא, דמחיצות שאינה עשוי' בידי אדם לאו מחיצה היא ואפילו אם נימא דאין זה אלא מדרבנן, מ"מ אינם יכולים לסמוך על מחיצות הנהר מדרבנן וצריכים לתקן את כל הרחובות ע"י צוה"פ. ומש"כ שתחת מחיצות הנהר יש מחיצה אחרת נמוכה מהן ההולכת וסובבת את כל מחיצות הנהר, אין זה מספיק, דמחיצות הנהר מתירות דאמר' גוד אסיק מחיצתה ולא אמרינן גוד אסיק אלא היכי דמינכרא מחיצתא, אבל היכא דלא מינכרא לא אמרינן גוד אסיק, כמבואר בשו"ע או"ח סי' שמ"ה סעי' טז וסוף סי' שע"ד, כמש"כ מעכ"ת בעצמו, ומחיצות הניכרות תחת הגשר לא מהני, דהוי כמחילות תחת האדמה ברה"ר דלאו כלום הוא ואין נפקותא בהכרתן תוך המחילות. אולם יש לסמוך ע"ד הרמב"ן והריטב"א, דכל שטח שדרך בני אדם להקיפו מיקרי שניכר שנמצא תוך מחיצות, אפילו עשויים בידי שמים. ועיין בס' "חזון איש" הל' עירובין סי' מג ס"ק א, דכיון שהי' לפנים חומה נראין הדברים ששטח זה עדיין ניכר שנמצאו בו מחיצות ולא נתבטל.

גם יש לצרד, כיון שרגילים בעיירות הגדולות להגביה הרבה את סביבות הנהר, ששופכים עפר הרבה על שפת הנהר כדי שלא יעבור לפרקים על גדותיו ובפרט בפריז אשר הנהר עשוי שם לחוף אניות וספינות ולזה צריכים הרבה לחפור כדי שיוזי' ראוי ומתוקן לכך, ובאופן זה ודאי נתבטלו המחיצות הקודמות שנעשו בידי שמים ונשארו המחיצות שנעשו בידי אדם, רק שיש לברר, אם זה נעשה בכל היקף הנהר סביבות העיר.

והעצה היעוצה למעשה לתקן את הגשרים ע"י צורת הפתח ויכול לסמוך על צוה"פ של חומי הטלגרף שעשויים כהלכה ואינם מן הצד כמש"כ רומעכ"ת, ובודאי יתישב כת"ר עם הרבנים הג' בעירו, והננו מסכימים אתם להלכה.

ואו"ש וברכה לרומעכ"ת. יתברך בברכה מרובה וכוח"ט לחיים טובים ארוכים ומתוקנים. כנפשו הטהורה ונפש מוקירו ומכב' הרו"ש.

חיים עוזר גראדווענסקי

(מובא בהפרדס שנה ל"ו חוברת ד')

בעל שו"ת זקן אהרן

הג"מ רבי אהרן וואלקין זצ"ל אב"ד פינסק

ב"ה פינסק, יום ב' דר"ח אדר תרצ"ג.

הוד כבוד בלתי מכירנו הרב הגאון חו"ב סוע"ה כו' כש"ת מוהר"ר מרדכי יעקב ברייש שליט"א אברק"ק דיסבורג.

בראשית הנני בזה להביע לכ"ח רגשי תודה, אשר ירחש לו לבבי בעד הפעולה

הטובה הנחוצה ומועילה אשר פעל ועשה לתקן עירו בעירובין, אשריו ואשרי חלקו חבלו נפל לו להיות המצריקי ומוכי הרבים להצילם מחלול ש"ק מחלקו יהא חלקו, ובנוגע אל הספקות אשר העיר תמהני הלא כבר ידוע שרבותינו הראשונים והאחרונים צעקו ככרוכיא על אלו שמחטטים לחפש חומרות בתלכות עירוב, דהלכה כדברי המיקל בעירוב, וכמ"ש הרא"ש בפ"ק דעירובין גבי פלוגתא דר"ח בר רבא ור"ה, ומי זוטר מ"ש הרא"ש בתשו' סי' כ"א שכ' על אחד שהחמיר בצוה"פ שהוא מכשיל הרבים בחילול שבת והתשב"ץ ח"ב סי' ל"ז כ' דדרך ת"ח לתקן עירובין ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה הוא או מינות נזרקה בו, ובכ"ן מה מקום לחוש כעת לחששות שהוכיר בחיות שכבר פסקו האחרונים להתיר בכמו אלו...

וגם בדברים שהארכתי קצת לא בעי כ"א להראות לכת"ה אות תודה על פעולתו הטובה, ולי מה יקרו דבריו, אבל באמת אין הענין סובל אריכות כי בראי המה גאוני וגדולי המתירים בכל זה, והנני מסכים לכת"ה להתיר את עירו בטלטול עפ"י האופנים שזכר כת"ה.

והנני ידידו החותם ברגשי תודה וברכה כי ד' יהי בעזרו לתקן גררי דת קדשנו כנפש המברכו

בברכת אהרן וואלקין

(מוכא בשו"ת חלקת יעקב או"ח ט"ו קפ"ג)

משנה ברורה

הג"מ רבי ישראל מאיר הכהן זצ"ל מראדין

וי"א שכל שאין ששים רבוא וכו' ומ"מ אין בנו כח למחות ביד הסומכין על דעה זו ורעה זו ג"כ לא רעת יחידאה היא כמו שכתבתי בביאור הלכה וכן צדדו כמה אחרונים וכל בעל נפש יחמיר לעצמו.

(משנה ברורה סימן שמ"ה סעיף ד')

ובעיירות שלנו שמנהג העולם לתקן ע"י צורת הפתח אף שרחובותיה רחבין הרבה ומפולשין משער לשער וגם פעמים רבות הולך דרך המלך תוך העיר ומדינא הוי ר"ה גמור עי"ז וכדלעיל בסימן שמ"ה וע"כ דסומכין על הי"א שבסימן שמ"ה דר"ה לא הוי אא"כ ששים רבוא בוקעין בו וזה אין מצוי [פמ"ג] אמנם באמת הרבה ראשונים חולקין על הי"א הנ"ל כמו שכתבנו שם בסימן שמ"ה וע"כ אף ראיין למחות לאחרים הנהגין להקל ע"י צורת הפתח שכן נהגו מעולם ע"פ רעת הפוסקים המקילין בזה מ"מ כל בעל נפש יחמיר לעצמו שלא לטלטל ע"י צורת הפתח לכד ועיין בביאור הלכה.

(משנה ברורה סימן שס"ד טעיף ב')

בעל חזון איש

הג"מ רבי אברהם ישעי' קרליץ זצ"ל

ויצא לנו מזה רבזה"ו כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים זון רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות והפתוחות לה רה"י והפתוחות לתוכן נעשין רה"י, וכיון שכן הן ניתרות בצו"ה, ובמ"ב סי' שמ"ה האריך שקשה להקל מחמת שאין סי' רבוא בוקעין, כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו.

(חזון איש, הל' עירובין סי' ק"ז (מ"ג))

כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק זצ"ל

בס"ד, ז' כסלו תשמ"ט לפ"ק אנטווערפן יע"א

הרה"ח המפו' בתו"י מיקירי קרתא דקהילתינו פה אנטווערפן יצ"ו ומטובי פרנסי' ועסקן מסור לצרכי' כמוהר"ר פנחס קארנפעלד נ"י אתא ואייתא מתניתא בירי' חיבור מסודר בטוב טעם ודעת דבר דיבור על אופניו מלוקט מראשונים ואחרונים וגם הוסיף נופך מדילי', על עניני עירוב וצוה"פ הנוגע לעיירות הגדולות, וביחוד הנוגע לעירנו, וניכר בו שהרבה עמל ויגיעת תוה"ק השקיע בו שיצא דבר מתוקן מתח"י, ולא באתי להסכים על גוף החיבור ומעשהו, מה שאין דרכי בזה, אלא לברכו שיראה פרי ושכר טוב בעמלו, נוצר תאנה יאכל פרי'. יהא רעוא דיימר מילתא דתתקבל על שלחן מלכים מאן מלכי רבנן, יבררון שמעתי' בבי מדרשא ויזכה לעסוק בתוה"ק ובמצותי' מתוך נחת והרחבת הדעת.

ברוך כהנא

בו"ח בשם כ"ק מו"ח אדמו"ר הרה"צ שליט"א מפשעווארסק

(הסכמתו לספר רחובות הנהר בעניני עירובין)

בעל קהלת יעקב

הג"מ רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל – הסמייפלר

בעה"י אור ליום ג' פ' תזריע וה' סביב לעמו מעתה ועד עולם לפ"ק

לפאמ"כ ידי"ע הנאון הגדול רב רבנן פאר הרור והדרו וכו' וכו' הגר"מ קליין שליט"א בעהמ"ח ספרים הנפלאים משנה הלכות ועוד כמה ספרים המאירים לארץ ולדרים, והנני מאשר בתשו"ח קבלת משלוח מנות קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות דברים ככתבן...

... מפחד אני מאד להתערב וכדכתיב ובמקום גדולים אל תעמוד ולמעשה ממילא פשוט, שחרבנים בכל מקום יעשו עירובין בשביל להציל את הרבים (שגם בלא עירוב יטלטלו), לכל הפחות לפי כמה שיטות מרבוותא...

והנני דוש"ת באמת ובתמים כל הימים המצפה לרחמי שמים ולגאולה שלמה בב"א.
יעקב ישראל קניבסקי

(מובא בס' אום אני חומה דף קל"ו)

בעל מנחת יצחק

הג"מ רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל

גאב"ד הבר"ץ דעדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו

בענין תיקון עירובין בשכונת בארא פארק

כששחה הג"מ בעל שו"ת מנחת יצחק זצ"ל בארה"ב בנוא יורק בשנת תשמ"ח, אמר לנכדו הרה"ג שליט"א בנועם שיח בתוך עומקה של הלכה (ולא בדרך פסק), וזה תוכן דבריו: דלפי בנין הרחובות בבארא פארק הוא עומד מרובה על הפרוץ ואינו רשות הדבים מן התורה ויותר מהורד מכמה שאר עיירות, ואם כן מדוע אין יכולים לעשות עירוב בבארא פארק? עכת"ה.

הג"מ רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל

ראש ישיבת קול תורה בירושלים עיה"ק

מלמול במקום שיש עירוב

שאלתי את הרב אם להחמיר שלא לסמוך על העירוב בירושלים לענין טלטול בשבת.

הרב שאל אותי למה אני רוצה להחמיר. הוא הסביר שאם הרצון להחמיר הוא נזקק שלמדתי את הסוגיא בגמרא ובפוסקים, וכתוצאה מכך אני מרגיש שצריך להחמיר, אז החומרא היא במקומה, אבל אם רק שמעתי שיש מחמירים בדבר זה, וגם אני רוצה להחמיר כמותם, אז אין זאת סיבה נכונה להחמיר.

(העתקה מספר ועלה לא יכול, מהנהגותיו והדרכותיו)

וכן הי' משיב כשנשאל אם ראוי להחמיר שלא לסמוך על עירוב עירוני — אף שנעשה בהידור וכו' — (ובפרט הורע מאד בעיניו הדבר, שבעקבות כך שהאברכים יראי ד' מחמירים על עצמם שלא לסמוך על העירוב, נושאות נשותיהם העגלות וכו' לברן, וכמה פעמים גער על כך, ולאחד שהחמיר על עצמו בזה בבחירתו, הורה לו לאחר נשואיו להתיר נדרו בפני שלשה, ולטלטל מאז ואילך רק בשעת הצורך, כדי לעזור ולישא בעול עם זוגתו. ואירע פעם שראה אב ובנו הולכים ברחוב ביום השבת כשהאב נושא ספסל ובנו צועד לצדו ואינו נושא כלום, וכאב לבו על הדבר מאד, ובהזדמנות הראשונה דיבר על כך בסערת רוח בלימוד הישיבה, היאך משום חומרא בהלכות עירוב מזלזלים כל כך במצות כיבוד אב, החמורה שבחמורות (כלשון הירושלמי קידושין פ"א ה"ז), ובפרט שהרי מסתברא בהחזו"א (סי' ק"ז ס"ק ה"ז) שדעתו נוטה דבזה"ז כמעט שאין לנו רה"ר דאורייתא, ולענין זה יש לסמוך על כך.

(הליכות שלמה (עניני תפילין — ארחות הלכה אות 95)

ולכאורה פשוט הוא לפי"ז דה"ה נמי כשמעריבין את כל העיר ע"י היקף גדול של צורות הפתח ג"כ צריכים לעשות תיקון בפנים העיר בעקמימותו של כל מבוי ומבוי, כי אע"פ שתיקון מבואות שלנו הוא עפ"י דעת רוב הפוסקים שאין מצוי כלל בזה"ז רה"ר מפני שאין לנו רחובות ושווקים שיהיו ששים רבוא בוקעים בו בכל יום ונמצא דמבואות שלנו אינם מפולשים אלא לכרמלית, מ"מ גם בכה"ג הסכימו להלכה הט"ז והמג"א שצריך תיקון בעקמימות...

ואולי י"ל דטעמו של דבר הוא עפ"י מה שאמרתי מכבר שאף לדעת הרמב"ם דסובר שאין צוה"פ מועיל להתיר בכה"ג שהפרוץ מרובה על העומד בשלש רוחות, מ"מ

כשמערב את כל העיר יכולין שפיר לחקן שיהיה מותר לטלטל גם מעט סמוך לעיר ע"י העמדת הכלונסאות של צוה"פ מעט לפני העיר, ואע"פ שלכאורה הרי באותו מקום הפנוי שלפני הבתים מרובה הפרוץ על העומד בג' רוחות, נראה דהא דסובר הרמב"ם שצוה"פ לא מועיל בפרוץ מרובה על העומד היינו דוקא בכח"ג שגם לאחר שנצרף את צוה"פ עדיין מרובה הוא חלק הפרוץ על העומד, משא"כ כשמתקן את כל העיר מצטרף שפיר היקף הבתים שבגבולות העיר מכל ארבע רוחות, ונמצא שהעומד כבר מרובה על הפרוץ ומהני שפיר אף לקצה העיר בחלק שלפני הבתים כיון שאם נאמר שצוה"פ מועיל לתיקון העיר הרי נתחברו ממילא הכלונסאות עם העיר, וממילא הרי יש לנו להתחשב ודאי עם כל שורות הבתים אשר בין הכלונסאות שבצירוף הכל נעשה ממילא העומד מרובה על הפרוץ...

...משא"כ כשבאים לדון על תיקון כל המבואות שבעיר הויין ממילא היקף הבתים שבגבולות העיר כאילו הן היקף של חומה לגבי העיר אחרי שלענין זה הלא מבואר שאין צריכין כלל שיהי' ההיקף לשם חומה, ולכן כשמתקן את כל הפירצות דהיינו מקומות הפנויים שבין שורות הבתים היינו כמתקן פירצות שבחומה דמודו ביה שפיר כו"ע דבכה"ג לא בעי כלל שום היכר של תיקון בעקמימות...

ומבואר שם בגמ' דאי איכא בעקמימות טפי מעשר אמות פשוט הוא דמורה נמי שמואל דחשיב כמפולש, ומפרש רש"י משום דכיון שיותר מעשר הוא הוי ודאי כחד מבוי עיי"ש, והואיל וכן מסתפק אני מה דינו של רה"ר עקום אי תורתו כסתום או כמפולש, דאף שכתב רש"י בכמה מקומות אהא דירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבים עליה משום רה"ר דהיינו משום דרה"ר שלה היתה מכוונת ביושר משער לשער דמשמע שאם לא היו השערים מכוונים זה כנגד זה לא הוי חשיב רה"ר, מ"מ הלא מבואר ברא"ש ובטושו"ע סי' שמ"ה דהיינו דוקא בעיר שמוקפת חומה דאז הוא דאמרינן שאם הפילוש אינו מכוון יפה נמצא שחשיב ממילא לגמרי כסתום, משא"כ ברחובות ובשווקים שבערי הפרזים ודאי חשיב כמפולש אע"פ שאין הפילוש מכוון יפה כידוע, וא"כ כיון שתיקון עירובין שלנו הוא רק מפני שסומכים להקל דכל שאין ט' רבוא עוברים בו בכל יום אינו רה"ר, ומעתה אם ננקוט כפי שנראה לכאורה מהגמ' דביותר מעשר לא מצינן כלל לומר דאיכא מי שיסבור שתורתו כסתום, וא"כ כיון שבכל א"י הלא איכא כפליים כיוצא מצרים והדרכים שעוברים מעיר לעיר הם רחנים מ"ז אמה וא"כ אמאי לא נאמר שכל הדרכים שבמדינת זו כחד חשיבי כיון דמחברי אהרדי, והנה בשלמא אם נאמר דרה"ר עקום תורתו כסתום אתי שפיר כיון שהרי אין לנו דרך ארוכה וישרה שיהיו ס' רבוא בוקעים בה, אבל אי חשבת גם לעקמימות כמפולש אמאי לא נימא שכל הרחובות חשובים ברחוב אחד שמצויים בה רבים...

וכיון דאתינן להכא הרי מבואר להדיא שדין מבוי עקום דתורתו כמפולש הוא משום

פירצה כדמוכח להדיא מהש"ס, וא"כ פשוט הוא לפ"ז שרק במבואות הוא דשייך איסור דפירצה משא"כ ברה"ר לגבי דאורייתא הוי הדין נותן ודאי שרה"ר עקום חורתו כסתום, כיון שמשלשה צדדים הרי העומד מרובה על הפרוץ, ונמצא לפי"ז שפה בארה"ק לית לן רה"ר דאורייתא כי אף אם ננקוט דשייך רה"ר גם בפחות מ"ס רבוא, מ"מ ע"פ רוב הרחובות שהם רחבים מ"ז אמה הם מתעקמים לכסוף לרחובות אחרים, ונמצא שמדאורייתא פקע מיניה דין רה"ר, כיון שיש לו ג' מחיצות. וצ"ע.

(מנחת שלמה ח"ב סימן ל"ט)

הג"מ רבי ישראל יעקב פישער שליט"א

ראב"ד ביד"ץ העדה החרדית בעיה"ק ירושלים ת"ו

מה ששאל מע"כ אי כיום שנמצאים בירושלים ששים רבוא אנשים, וא"כ אף דמקילין אנחנו כשיטת רש"י דלא הוה רה"ר, אלא בדאיכא בתוך העיר ששים רבוא אנשים, או שבאים לתוך העיר ששים רבוא, וכמש"כ הבית אפרים בחלק או"ח, תשובה כ"ו דרוב הפוסקים ס"ל כשיטת רש"י, ודחה דברי המשכנות יעקב שכתב להיפוך, ומשנה ברורה בביאור הלכה בס"י שם"ד ר"ה אחר, הביא לדברי המשכנות יעקב, ולא ראה דברי הבית אפרים, שהוכיח דלא כן הוא, וכן נקטו גדולי הפוסקים כשיטת רש"י והמג"א והט"ז והפמ"ג ושו"ע הרב, דמעיקר הדין נקטינן להקל, מ"מ כיום הזה שנמצאים בירושלים ס' רבוא, א"כ צריך להחמיר דלא יהני צוה"פ, רק דלתות הראויות להנעל.

הנני להשיבו... ומבואר דרך במחנה לוייה היה רשה"ר, דשם היו מצוין כל ישראל אצל משה רבינו, אבל במחנה ישראל אף שהיו שם ששים רבוא, מכיון שלא היו במקום אחד, לא הוה רשה"ר. וכן מבואר בלשון השו"ע או"ח סי' שמ"ה סעיף ז', איזהו רשה"ר, רחובות ושוקים הרחבים ט"ז אמה, ואינם מקורין ואין להם חומה וכו', וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום, אינו רשה"ר עיי"ש, ומבואר דבעינן עוברים בו, וכן לשון המאירי בריש עירובין, שיהא דרך לס' רבוא ורגילים לעבור שם עיי"ש, והנה אף שדחו ההוכחה מגמרא שבת הנז', אבל זהו דוחק, ופשטות הדברים הוא דמחנה ישראל לא היה רשה"ר.

אולם ברשב"ם ונמו"י בב"ב דף ס', כתבו דמחנה ישראל לא היה רשה"ר, וכתב הנמו"י משום שלא היה מפולש, עיי"ש, וא"כ לפי"ז כבר אין להוכיח משם, עכ"פ נראה דפליגי בהא מילתא, אי בעינן שיהיו הולכים בדרך זה ס' רבוא, או סגי לן דבעיר יש ס' רבוא, וכן מוכח לשון רש"י בעירובין דף ו' שכתב ז"ל, ועיר שמצוין בה ס' רבוא, וא"כ עדיין יש ספק בדבר.

אולם בירושלים אין אנו צריכים לכל זה, דכבר כתב החזו"א, בסי' ק"ז סק"ז, וז"ל ויצא לנו מזה דבוח"ז כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הם רה"י גמורה מה"ת וכ"י [והיינו משום דהרחובות עקומות ויש לכל אחד ג' מחיצות]...

וא"כ ברחובות ירושלים כעת הרי ב' המחיצות מהרחוב קיימות כמש"כ הריטב"א, וגם המחיצה השלישית אינה מפולשת, ושפיר אית לן שלש מחיצות, וזהו כונת החזו"א דאית לן היתר מחזור ומרווח, דבודאי אין לנו רשה"ר דאורייתא, ושפיר מהני עירובין ושיתופי מבואות בלי שום פקפוק וכמש"נ.

נאם ישראל יעקב פישר

(שו"ת אבן ישראל, ח"ח סי' ל"ו)

הג"מ רבי אברהם דוד הורוויץ שליט"א חבר ביד"ץ רעה החרדית בירושלים עיה"ק ת"ו בעל שו"ת קנין תורה

בענין רה"ר דששים רבוא בזה"ו

בס"ד ח' טבת תרש"ם ירושלים עיהקת"ו

בדבר אשר רעיוני יבהלוהו בהיתר הטלטול פעה"ק ת"ו ע"י עירוב דצה"פ וסומכים על שי' רש"י ובה"ג וסייעתם הסוברים דלא מקרי רה"ר אא"כ ס' רבוא בוקעים בו בכל יום כדעת הי"א בשו"ע או"ח (סי' שמ"ה ס"ז) ולפ"מ שבדק את תנועת כלי הרכב זמן מסוים לאורך הכביש ברחוב יפו משער יפו עד לכביש ירושלים-ת"א משער שבזמן הקרוב יגיע לס"ר בוקעין בצירוף הולכי רגל אך שאין כולם בוקעים בכל הרחוב דיש סכום אנשים ההולכים רק בקצה האחד או באמצע לבד אם מצטרפים לס"ר דמתשו' משכנות יעקב (סי' ק"ט ד"ה וכבר) משמע לכא' דבעינן שיעברו הס"ר לכה"פ על מקום אחד שברחוב ולא מצטרף מה שיש ס"ר מכל אורך הרחוב וכמש"ש א"י כיון שאין דרך אלו עם אלו ואין הולכים בדרך אחד אין כאן צירוף עכ"ל ואולי די ברואין אלו את אלו. — עוד מסופק אי בעינן שהס"ר יבקעו בכל יום ממש ולמשל בנ"ד בשבת אין בו בקיעת ס"ר ונימא דעכ"פ ביום השבת לא נחשב רה"ר ומהני צה"פ להתיר הטלטול ול"צ דלתות אפי' רק ראיות לנעול דתקון כזה כלל לא שייך...

(א) ולבאר קצת בזה... (ב)... והרמ"א שהי' בפולין בודאי ידע מהעיירות הגדולות כווארשא ולבוב ואולי גם בקראקא עיר מושבו היו ס"ר והיו מפורסמים העיירות

הגדולות כלונדרון פאריו בערלין וכ"ב וא"כ האין שייך להחליט ולומר שאין רה"ר דס"ר בזה"ז...

ה) וראיתי בשו"ת דברי מלכיאל בהשמטות לח"ג אדות העירוב דעיר אדעסמא שיש שם ס"ר ומבואות רחבות של ט"ז אמה ורבני העיר פקפקו בהיתר עירוב דצה"פ להצריך דלתות כבסי' שמ"ה ס"ז ועז"כ ואף שיש לדון בזה... אולם בח"ד (סוס"י ג') חזר וכ' ע"ד מ"ש בחבורי ח"ג בהשמטה לסי' י"ח וכו' ולזה נהגו לערב בכרכים גדולים מאד ולא חששו למה שיש שם ס"ר כו' וגם כי הס"ר מפוזרים בכל הרחובות ולא יזדמן כלל שילכו כולם ברה"ר אחד וכמש"ש עכ"ל הרי שמאשר היתרו הראשון, וכעת הוצא לאור ס' תקון שבת ע"ד העירוב דעיר אדעסמא ושם העתיק משו"ת בית אב תנינא קונטרס כרם אב (סי' ה' ענף ב' אות ג') דאחרי שהאריך להביא דרכו הפוסקים אשר עומדים בשיטת רש"י ותוס' דרה"ר דוקא בס"ר וכבר נהגו עלמא כן כמ"ש התה"ד, וע"ז הוסיף וכ' ולשיטה זו הרי בעינן שיתאספו כל הס"ר אל מקום אחד בשוק או ברחוב אבל זה דדרין בעיר זו ס"ר ואין מתקבצין לעולם במקום אחד אלא כ"א דר בביתו הא לא מהני לעשות העיר רה"ר וכדמוכח מהא דשבת (צ"ו ע"ב)... וא"כ גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצאי מצרים יתכן שאין לה דין רה"ר מה"ת אם אין בה שווקים ורחובות שמתאספים שם ס"ר כאחד... אשר בזה מיושבים כל התמיהות הנ"ל...

...ובע"פ אמרתי דכלי הרכב י"ל שהם רה"י גמורה בפ"ע בדפנות גבוהי' עשרה וגג למעלה כידוע, וכעת מצאתי ד"ז בשו"ת ישועות מלכו או"ח (סי' כ"ו) שכ"כ ע"ד השואל בענין מסה"ב ההולכת מעיר לעיר אפשר דמקרי ס"ר מצויין ונמסר הדרך לכל מי שירצה (והשואל הוא אותו שבשו"ת מהרש"ם הנ"ל) ועז"כ היש"מ תחילה אני צריך להודיע כי עי"ז ודאי לא מקרי רה"ר דבנ"א יושבים בעגלות מסובכים בד' דפנות ותקרה ופשוט שזה רה"י גמורה ואפי' כרמלית לא מקרי עכ"ד, וחזן מזה הרי כ' בשו"ת בא"פ (שם בד"ה ובספר) ועוד יש מקום אתי לדון בדבר חדש בהא דאמרין שדרך סלולה לרבים עושהו רה"ר לא נאמר אלא בהולכי רגל אבל לא נכנס בכלל זה הרוכב והיושב בקרון לפמ"ש הב"י בס"ר רס"ו...

וע' בחזו"א עירובין סי' ק"ז (מ"ג) אות ו' דו' שכ' וז"ל והנ"מ בשתיהן רחבות ט"ז אמה ורה"ר עוברת בתוכן ואז לא מהני להו צה"פ ובעינן דלתות אבל אם אחת מהן אינה רחבה ט"ז אמה או שאין שיעור רה"ר עוברים בתוכה מתקן אותה בצה"פ וניתרת גם שני' שהיא רחבה ט"ז וס"ר בוקעין בה בצה"פ שהיא רה"י גמורה מה"ת בלי שום תיקון, ויצא לנו מזה דבזה"ז כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י גמורה מה"ת דכלן תמצא בהם אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י וכל הרחובות הפתוחות לה רה"י וכיון שכן ניתרות בצה"פ ובמ"ב (סי' שמ"ה) האריך שקשה להקל מחמת שאין ס"ר בוקעים כל שהוא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים, ולהאמור ההיתר

מחזור ומורוח לכרכים שלנו עכ"ל וכ"כ בשו"ת בית אב הנ"ל דכשהרה"ר מפולש לכרמלית איך אפשר שהכרמלית תעשה אותו רה"ר וכן מבואר בנחל אשכול בה"ע (סי' ס"ד) שכ' דגם במבוי רחב ט"ז אמה אינו רה"ר אלא כשמפולש לרה"ר ממשי ולא לכרמלית עכ"ל והשו"ת ב"א העלה דגם כשיש עקמומית באמצע הרחוב הרחב שוב לא נקרא מפולש והוי כמבוי עקום דסגי בצה"פ אפי' בעיר היותר גדולה ע"ש, ויוצא מזה דאפי' לשי' הראשונה של המחבר דא"צ ס"ד כשי' דשי' להיות רה"ר הרי אינו להתנאי דמפולש לרה"ר דט"ז אמה משני צדדיו וממילא דלכ"ע מותר בצורת הפתח...

(שו"ת קנין תורה ח"ד סימן מ')

הג"מ רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א אבד"ק זכרון מאיר בני ברק בעל שו"ת שבט הלוי

ב"ה

א. הן נגשו אלי הרבנים החשובים ועוסקים בצבור לשם שמים לשאול בדבר הלכה בענין תיקון עשיית עירוב לטלטול בשטח מסוים בעיר הגדולה שיקגו...

ואחרי בירור המציאות הוא עדיף הרבה מכל עירות גדולות שהקילו רבותינו בחו"ל לערבם לפי יסודי ההלכה ואם כי אין לך תיקון עירוב שלא נשנה ונוגע למחלוקת בין אבות העולם הראשונים כידוע לכל באי שערי הלכה בעיון מכ"מ רבותינו גדולי האחרונים אשר לאורם אנו הולכים סללו להם דרך בטוחה ועשו מה שעשו לזוהי הדברים, ואעפ"י שכל פעם היו בעלי שאר נפש שהחמירו על עצמן לחוש לדעות המחמירים אבל אין זה מגרע מאומה מהוראה לרבים, אשר רבותינו קבעו בה יסודות להקל, ומקרה דידן עוד עדיף מזה...

ה. ועיין במ"ב סי' שס"ד ס"ק ח' דנוטה הקו קצת להחמיר בזה, והלך לשיטתו שביאר בבה"ל סי' שמ"ה בשם כמה וכמה ראשנים דגם בלי ס' רבוא בוקעים אוני להיות ר"ה דאורייתא, אבל העיד בעצמו כאן סי' שס"ד ושם ועוד כמ"ק דאין למחות באחרים הנהוגים להקל בצוה"פ, וכאשר כן נוהגים בכל תפוצות הגדולה וגם בעיירות גדולות, ואפילו בעיר גדולה כפריז כמבואר בתשובת אחיעזר להגר"ח ע' זצ"ה ובשם החזון איש זי"ע.

ו. והיינו דאנו סומכים לכתחלה על דעה זו דבעינן ס' רבוא, וכבר העיד מג"א סי' שמ"ה ס"ק ז' דדעת רוב הפוסקים להקל, ועיין בתשובת בית אפרים סוס"י כ"ו שהראה היטב כי המקילים הם הרוב ובפרט חכמי אשכנז וצרפת שאנו נמשכים אחריהם, ומדחה

דברי הגאון משכנות יעקב דחשב להיפך שהמחמירים הם הרוב, ובקביעות רוב פוסקים עיין ה' תומים סי' כ"ה אות קכ"ה, וע"ש עוד דכל מה שנפסק בשו"ע קבלו ישראל עליהם להקל ולהחמיר ואפילו גאוני ספרד כמו מהרי"ט צהלון סי' רנ"א סמכו ע"ז בשופי וכמו"כ מהרי"ט ח"א סי' צ"ד אביר הפוסקים, ועוד הרבה ומני אז נתוספו ממשי מאות גאונים בתשובותם וגם עובדות לאלפים בקהלות קדושות ת"ח ואנשי שם שעירבו ע"פ יסוד הנ"ל דלא בוקעים ס' רבוא בכ"י...

ט. אבל למעשה אין זה מגרע כלל כיון דכל רבותינו בחו"ל ובא"י הנהיגו לעשות תיקוני העיר בעירובין על יסוד זה דבעינן ס' רבוא בוקעים וראו כזה תיקון העולם, והניחו להמחמירים להחמיר על עצמם, אבל אין להרהר אחרי תקנתם, וברבר רגיל וגדול כזה שעשו מעשה כזה למאות ולאלפים עפ"י הוראת גאוני הדורות ופוסקיהם כאלו מן השמים הסכימו לזה, ואסור להרהר אחריהם, וכבר הביא כבוד בני הה"ג ברברי תשובתו סי' ח' מתשובת הרא"ש כלל כ"א ס"ט ששפך מרורות על איש אחד שרצה לעכב בדיני עירובין...

ואעפ"י שהחזון איש מכל מקום נוטה להגה"צ מ"ב סי' שמ"ה שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעים מכ"מ הרי חידש שם אות ה' דאפילו ס' רבוא בוקעים הוא רה"י דאורייתא עפ"י יסודו שם דכל הרחובות כהיום שבעירות גדולות הם רה"י דאורייתא ע"י שיש להם ג' מחיצות שכ"פ הולך שורת בתים ע"י רחוב ברוחב נגד ב' שורות בתים באורך, והו"ל עכ"פ ג' מחיצות עם עומד מרובה, ועדיף משם ד' מחיצות לרבנן דלא אמרינן אתי רבים ומבטלי.

ועוד דכבר אמור למעלה דגם המ"ב לא רחה תיקון הדורות שכל מנהיגי ישראל ראו זה תיקון עצום, וכה דעת החזון איש זי"ע אעפ"י שבאופן פרטי החמיר על עצמו.

זה הנלע"ד בענין ההצעה של עירוב בחלק קטן משיקו הגדולה אשר הציע לי כבוד בני הרב הגאון המוסמך... אם אפשר להם לאחוז במצוה זו שרבותינו מסרו עצמם עליה... דסמכו ע"ז לצורך רבים עכ"פ כל בעלי שו"ע, והסכימו עליהם מן השמים דור אחרי דור...

(שו"ת שבט הלוי ח"ח סימן צ"ז-צ"ח)

הג"מ רבי חיים קניבסקי שליט"א

בעל שונה הלכות

...אבל אם א' מהן אין רחבה ט"ז אמה או שאין שיעור רה"ר עוברין בתוכה מתקנה

בצורת הפתח וניתרת גם השני' הרחבה ט"ז אמה וששים רבוא בוקעים בתוכה בצו"ה לפי שהיא רה"י גמורה מה"ת בלי שום תיקון ולפ"ז בזה"ז כל השווקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רה"י מה"ת שכולן תמצא בהן א' מוקפת ג' מחיצות והיא רה"י, וממילא כל הרחובות הפתוחות לה רה"י וכן הפתוחות לתוכן נעשין רה"י ולכן ניתרת בצורת הפתח, ובה ההיתר מחזור ומרווח לכרכים שלנו. (חזו"א אור"ח סי' ק"ז סק"ה ר' ד.)

(שונה הלכות הל' עירובין סי' שס"ג)

הג"מ רבי חיים קרייסווירטה שליט"א

מרא דאתרא דאנמווערפן

היום יום ר' עש"ק תשעה ימים לחודש כסלו תשמ"ט אנטווערפן

בשם ה' ובעזרתו ית"ש

כבוד ידינ"פ מופלג בתורה וגדול במעשים טובים מוהר"פ קארנפעלד שליט"א

אחרשה"ט...

ואולי אין זה למותר להביא כאן מחז"ל ומגדולי הקרמונים עד כמה יש להשתדל ולמסור עצמם בתיקון עירובין לעיירות, וכבר נחנו בן בכל עדי ישראל העתיקות והגדולות כמו ווילנא ווארשא קראקא פינסק בארדיטשוב וכו' והרבנים שישבו שם כסאות למשפט השתדלו בזה להנהיג חזקת התיקון הזה. וכל המתרחק אח"ז כאילו מתרחק אחרי כל גדולי ישראל. ואמרתי לציין בזה בקוצר ממאמרי הש"ס והפוסקים עד כמה הפליגו בערך תיקון דבר גדול זה....

ומלבד זה נמצא הרבה בדברי חכמי הסוד בגודל המצוה של תיקון עירובין, ולפי דרכם מבארים הענין בהמתקת הדינים ולגרש החיצונים ולהגביר החסדים. ומצאנו מובא מהאדיו"ל ומגדולי הרודות וכן מוקני הבעל בני יששכר ז"ל שהיה מנהגם לדקדק ולישא חפצים במקום שיש עירוב ומקובל בידינו בשם זקני הנ"ל הבני יששכר כשהיה בעירו או במקום שהוחזקו בעירובין או ביציאתו לחוץ מביתו ביום השבת לקח לתוך בגדו מפתח וכיוצא בו בכדי שיהי מטלטל על סמך העירוב. ובפרי עץ חיים בשעה"כ, והנה ראיתי למורי ז"ל שבשחרית יום השבת היה מוליך עמו הטלית והחומש מביתו לבית הכנסת, וגם היה מוליכו לבית הטבילה אשר מחוץ לעיר צפת ת"ו אותה הונדעת ולא היה מקפיד וחושש לחקור בענין העירוב שנעשה בשיתוף כל מבואות צפת או אשר נעשה לבית הטבילה אם הוא נעשה כהלכתו או לאו, ע"כ.

ואני מוצא לנכון להעתיק בזה דברים החוצבים של בעל החת"ס על הצורך והזכות והמצוה הגדולה שיש לתקן עירובין לצורך הרבים, וז"ל באו"ח סימן צ"ט: מכ"ש שאין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולו, והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו וכו' אנ"כ לומר דהאי ברכה על מצות עירוב היא על מצות התיקון הגדול הלז להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו כמ"ש לעיל וכו' ופשוט שמעלתו ידידי הרב נ"י ישתדל בכל עוז לתקן בני קהלתו וכו', ע"כ.

ועתה בראותי קונטרסיו הישירים על מקצוע הלכות עירובין, שמחתי לבוא אני ולהסכים ע"י להדפיסם ולחלקם בישראל, והשי"ת יצליחהו לעלות מעלה מעלה בכוחותיו הגדולים, ממני המצפה להרמת קרן התורה.

חיים קרייסווירטה

(מתוך הסכמתו לספר רחובות העיר בעניני העירוב בעיר אנטוורפן יצ"ו)

הג"מ רבי פסח אליהו פאלק שליט"א

מגייטסהעד, אנגליה

בעל שו"ת מחזה אליהו

הצדדים שיש בגדולי האחרונים שאין לנו רשות הרבים ראורייתא

... (ג) וכל זה בנוגע לרחובות כמו שהיו בימי קדם אבל כזה"ז יש עוד צידופים גדולים ולא הוי רשה"ר ראורייתא לכו"ע, דידוע שיטת החו"א עירובין ס' ק"ז ס"ק ה' ו' וז' שהמציא סברא חדשה שאין רשה"ר ראורייתא כזה"ז אפילו בהכרכים הגדולים ביותר. שהרי כל שהוא עומד מרובה על הפרוץ הוי ככולו עומד אפילו וזוי הפרצה יותר מעשר (דרך מדרבנן לא אמרינן עמעה"פ בפירצה יותר מעשר) וא"כ ס"ל דכל שהרחובות מוקפות מבתי משני צדדי הרחוב והם בדרך כלל גדולים ורחבים יותר מהפרצה שבין בית לבית (ובפרט שבדרך כלל חצרות הבתים מקופות ממחיצות עשר והחצירות סמוכות זו לזו). נמצא ששני צידי הרחוב כשני כותלים ארוכים דמי. ובזמן הזה הרחובות כלות ובאות אל רחוב אחרת שעוברת לפניהן ואותה רחוב בנויה מצידה השניה בבתיים וחצירות והוי כיש לה כותל גדול משני צדדיה (כמו שיש להרחובות שנכנסים עליה). נמצא שהרחובות שנכנסות לרחובות הסופיות הוי כסתומות בסוף ברוח השלישית שלהן דהוי כזה, ורחוב ב' מוקפת משני צדדיה מבתיים ונסתמת מסופה ע"י רחוב א' דרואים המחיצות כאילו ממשיכות ופוגשות בהבתיים שבצד שני של רחוב א'. ודו"ק. ולכן ס"ל שאפשר להתיר העיירות ע"י צוה"פ מאחר שכומה"ז שאין הרחובות מפולשות מקצה העיר עד קצה, ואין עליהן דין רשה"ר לכו"ע...

ד) ועוד יש שיטה גדולה שאין לנו בזה"ו רשה"ר ראורייתא לכו"ע. והוא דעת כמה מגדולי האחרונים, דס"ל, דרשות הרבים צריך להיות מקום רחב מ"ו אמות (או י"ג ושליש) שעליו עוברים בני אדם ברגליהם וכדומה. שתשמיש כזה דומה לרגלי מדבר, שעברו המון עם ברגליהם וכדומה. לא כן כשבני אדם יושבים בעגלות, והעגלות מוקפות מחיצות עשרה, ומידתן לכה"פ ד' טפחים על ד' טפחים, ועגלות כאלו דין רשה"י להן, ובהן עוברים בני אדם ברחובות וכו'. נמצא שהמון רשויות היחיד עוברות זו אחר זו ומשתמשות בהרחוב אבל לא בני אדם שהם נמצאים תוך הרשה"י ואינם עוברים בעצמם ברשה"ר. ונמצא דאינו דומה כלל לרגלי מדבר, שעברו בו אנשים כשהגו מהלכים ברגליהם. ואפילו יעברו אלפי אלפים רשה"י על הרחוב לא ישוו אותה לרשה"ר. ולפ"ז אין בכלל מציאות רשה"ר בומה"ז. שהלא בני אדם הולכים רק על צידי רשה"ר, ורק בעת הצורך עוברים מהר על אמצעה (אבל פשוט שאינו מקום הראוי להילוך הרבים). נמצא שרק מה שמוכן עבור הילוך בני אדם שמשני צידי הרחוב שייך לקרות "רשה"ר". וא"כ הצדדים שכרגיל אינם רחבים יותר מחמש אמות וודאי לעצמם אין בהם שיעור הראוי לעשות רשה"ר, דלזה בעינן ט"ז אמות. נמצא שאין דין רשה"ר ברור שלנו כלל וכלל. ושיטה זו היא שיטת הגאון מקוטנא בתשובת ישועות מלכו ס' כ"ו וכו"ז. וכ"כ הגאון בעל מחזה אברהם ח"א אור"ח ס' נ"ו וכ"כ המהרש"ם בתשו' ח"א ס' קס"ב בתחילת התשובה. (ובכלל, דעת המהרש"ם היא, שאפילו בלי ענין הזה יש לפסוק דבעינן ס' רבוא בוקעים בכל יום ע' בדבריו ח"ג ס' קפ"ח)...

עכ"פ השיטה שזכרנו יסודותיו בהרדי קודש והוא לימוד זכות גדול להתיר הטלטול ע"י צוה"פ אפילו בהעידות הגדולות ביותר כמו תל-אביב ואנטוורפן וכדומה...

(שו"ת מחזה אליהו סימן ל"ט)

הג"מ רבי אלחנן היילפרין שליט"א

רב ור"מ בלאנדאן

בעל שו"ת שדה אלחנן

תשובה בתיקון עירובין

כיון שנצטוונו מפי חכמינו ז"ל לעסוק בתקוני עירובין עפ"י ההלכה הקבועה מפי סופרים וספרים, רבותינו בעלי הש"ע ונושאי כליהם, מפני שמכשולי חלולי שבת במלאכת הוצאה והכנסה מרשות לרשות והעברת ארבע אמות ברשות הרבים מצויים מאוד גם אצל שומרי ש"ק (ע' בשו"ת חת"ם סופר חאו"ח סימן צ"ט, דברים בהירים וקלוריים

לעניים), על כן אמרתי אשנה פרק זה להלכה ולא למעשה, והשם יעזורני שלא אכשל ח"ו...

הנה שיגרת לשון רוב הפוסקים (עיין ש"ע או"ח סימן שמ"ה סעי' ז' ובנוכ"י ובארחות חיים בהגהות הג' מהרש"ם ז"ל) שאין לנו רשות הרבים דאורייתא בזמן הזה. אבל עיקר טעמם נראה משום דסבירא להו דרה"ר בעינן ס' רבוא עוברים בו בכל יום, וליכא. נמצא דבעיר הנ"ל שאוכלוס' מרובים יותר משמונה מליונים אין לדון מצד זה, לכן לא ראיתי נחוץ להעתיק כאן מה שכתבתי במק"א בנוגע לפרט זה. מראשונים ואחרונים והערות נחוצות. ואסתפק רק לברר שאין על העיר דין רשות הרבים גמורה מחמת ג' מעמים ברורים שכל אחד מספיק. א) שהעיר יש לה ד' מחיצות עומד מרובה על הפרוץ שלכולי עלמא דין רשות היחיד יש לה מן התורה ודבר זה אין צריך לפנים. ב) נבאר מקודם מהו שם "רשות הרבים"...

...אבל בדין דמפולשין יש בש"ע סימן שמ"ה ס"ז שני תנאים. א', אם הן מפולשין משער לשער פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה (עי' רש"י ערוכין דף ר' ומג"א סי' הנ"ל) וכפי המכואר אין בכאן בנדר"ר שום רחוב ששערי' יהיו מכוונים זה כנגד זה, כי העיר הזאת מפורסמת ברחובות העקומות (ואדרכא בעיר קטנה יותר בקל למצוא רחוב ישר, מבעיר גדולה כניונה שרחוב אחד סוגר בעד חברו). ותנאי הב'. מפורש בכסף משנה ומג"א שיש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דיני רשות הרבים. וכתב במשנה ברורה שם בביתור הלכה וז"ל, נראה דכוונתו שבעינן שיהיה רחוב הדרך ט"ז אמה וגם שלא יהיה מקורה כדי שיהיה חל עליו שם רה"ר וכו', עכ"ל. ובעיר הנ"ל אין אף רחוב מהגדולות שלא יהיו בו גשרים מהרכבת שהולכת עלי' שכמעט שיש לו דין רשות היחיד תחת הגשרים כמ"ש להלן. א"כ אי אפשר לומר "שיש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דיני רשות הרבים". וגם עפ"י הגשרים שעוברים עליה בני אדם אין עליהם דין רה"ר גמורה רק כרמלית לשיטת רוב הפוסקים האחרונים המחמירים. א"כ נתוספו עוד ב' טעמים לטעם א' שכתבתי למעלה, והוא, ב) שאין מפולשין זה כנגד זה, ג) ושואין על כל הרחוב דין רה"ר מחמת שרה"י מפסיקן כמה פעמים באמצע. א"כ הרי קיימא לן שצורת הפתח מועיל להתירן, בפרט שמן התורה אפילו רה"ר גמורה ניתר בצורת הפתח כמ"ש בש"ע חרב התניא ז"ל סי' שם"ד סעיף ד'.

יש להוסיף כאן מכה צורת בניני בתי העיר שנבנים באופן שיש לראות והרחובות סגורים מכל הרוחות בפירצות. וראיתי אח"כ כזה בשם החו"א זל"ה...

כל זה ראיתי להעלות על שלחן מלכים, מאן מלכי רבנן הגאונים שליט"א, בבירור ענינים הנ"ל ממקורות הש"ע והפוסקים, מן הבאר אשר ישקו העדרים עדרי צאן קדשים.

(שו"ת שדה אלחנן סימן כ"ד)

שער ד

אוסף דברי גדולי הפוסקים
שעיר נוא יארק [מנהעטן או ברוקלין]
אינה רה"ר דאורייתא

השתלשלות
תיקון עירובין
במאנהאטען, נוא יארק

רשימת הפוסקים

שעיר נוא יארק [מאנהעטן או ברוקלין] אינה רשות הרבים דאורייתא

באמת לא מצינו למנות כי רובלא כל שימות הראשונים והאחרונים והפוסקים הסוברים שאין לנו בזמן הזה רשות הרבים דאורייתא, כי רכים הם, וכעיקר למעשה "פוק חזי מה עמא דבר". בכל העיירות הגדולות באירופה לפני המלחמה ובארץ ישראל בכל העיירות עד היום הזה, וכל הכתי דינים סומכים ידיהם עליהם.

אך מה שלקטנו להלן, זה כנגד מי שאומר כי בעירנו נוא יארק יצ"ו יש הלכה ומסורה אחרת.

להלן רשימה חלקית של יותר ממאה רבנים גאוני וגדולי ישראל המפורסמים פוסקי דורנו שפסקו שעיר נוא יארק [מאנהעטן או ברוקלין] אינה רשות הרבים דאורייתא, וגם אלו שהביעו רצונם ועדרו לתקן עירובין במאנהעטן או בברוקלין (ויתבאר אי"ה ביותר לאחר הרשימה).

א. הג"מ רבי יהושע סיגעל זצ"ל אבד"ק נוא יארק (בספרו עירוב והוצאה בשנת תרס"ז)

ב. הג"מ רבי שלום מרדכי הכהן אבד"ק בערואן זצ"ל בעל מורש"ם (במכתבו בשנת תרס"ז להג"מ רבי יהושע סיגעל זצ"ל)

ג. הג"מ רבי ארי' לייביש איש האראוויץ זצ"ל אב"ד סטאניסלאוו בעל הרי בשמים (במכתבו שכתב להתיר תיקון עירובין בנוא יארק)

ד. הג"מ רבי משה מייזליש זצ"ל אב"ד פרעמיסלא (כנ"ל)

ה. הג"מ רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל אב"ד קיעלין (כנ"ל)

ו. הג"מ רבי שלמה דוד כהנא זצ"ל אב"ד ווארשא (מבואר בתשובתו דלא הוה רה"ר)

ז. הג"מ רבי מיכאל צבי טעננבוים זצ"ל בעל דברי מלביאל (בתשובתו ח"ד סי' ג' מבואר דלא הוה רה"ר)

ח. הג"מ רבי צבי יחזקאל מיכאלזאהן זצ"ל אב"ד פלונסק (בספרו שו"ת תירוש ויצהר סי' ע"ג)

ט. הג"מ רבי ר' אברהם אהרן יודעלאוויץ זצ"ל אב"ד מאנטשעסער ובאסטאן ובנוא יארק (בספרו בית אב תנינא סי' ה' ענף ב, וסי' ט' ענף א')

י. הג"מ רבי אברהם ישעי' קרליץ זצ"ל בעל חזון איש (בספרו חזון איש הלכות עירובין סי' מ"ג אות ה-ז כ' מפורש להתיר העיירות גדולות בזמננו עיי"ש)

יא. הג"מ רבי יונתן שטייף וצ"ל אבד"ק עדת יראים וויען (בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, ובעדות מכתב תלמידו הדומ"ץ וצ"ל)

יב. הג"מ רבי מיכאל בער ווייסמאנדל וצ"ל רב ור"מ נייטרא (בטפרו תורת חמ"ד במדור האגרות)

יג. הג"מ רבי צבי פסח פראנק וצ"ל ר"ה של ירושלים עיה"ק בעל שו"ת הר צבי (הסכים שעפ"י הלכה מותר לעשות עירוב למנהעטין)

יד. הג"מ רבי מנחם צבי אייזנשטארט וצ"ל (שה"י מכית דין וועד העירוב דנוא יארק בשנים קדמוניות)

טו. הג"מ רבי יוסף אליהו הענקין וצ"ל אב"ד סמאליען (הסכים שעפ"י הלכה מותר לעשות עירוב, כמובא במכתביו)

טז. הג"מ רבי יוסף הירש וצ"ל אבד"ק טורנא (חתם הקו"ק של ועד למען תיקון עירוב במנהעטין בשנת תש"כ)

יז. הג"מ רבי משה שטיינבערג וצ"ל אבד"ק בראד (כנ"ל)

יח. הג"מ רבי דוד ליפשיץ וצ"ל אבד"ק סובאלק (כנ"ל)

יט. הג"מ רבי מנחם סג"ל פאללאק וצ"ל אבד"ק סערענמש (כנ"ל)

כ. כ"ק אדמו"ר ר' ירוחם ליינער וצ"ל מראדוין (כנ"ל)

כא. כ"ק אדמו"ר ר' אברהם יהושע העשיל וצ"ל מקופישניץ (כנ"ל)

כב. כ"ק אדמו"ר ר' שמעון קאליש וצ"ל מאמשינאו (כנ"ל)

כג. כ"ק אדמו"ר ר' נחום פערלאו וצ"ל מנאוואמינסק (כנ"ל)

כד. כ"ק אדמו"ר ר' מרדכי שלמה פריעדמאן וצ"ל מביאן (כנ"ל)

כה. כ"ק אדמו"ר ר' יוסף דוד מאשקאוויטש וצ"ל משאץ-סאסוב (בסגור הנפלא תיקון עירובין)

כו. כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וצ"ל (במכתב המשב"ק בשנת תשמ"א, וגם מובא בשו"ת דברי שלום סוף חלק ו' בהשמטות, וגם צוה להביא התינוק בשב"ק לעשות הברית בביהמ"ד כידוע, וכמ"פ אמר דאינו רה"ר מה"ת, וכעדות הר"ה וועבער הי"ו)

כז. כ"ק אדמו"ר מצאנו-קלויזענבורג וצ"ל (בספרו שו"ת דברי יציב חאו"ח סי' קע"ב וסי' קע"ג)

כח. כ"ק אדמו"ר מפאפא וצ"ל (שו"ת ויען יוסף סי' קנ"ח, סי' קצ"ה, ועוד, ובמכתבו שנת תשל"ג, וכעדות בניו ותלמידיו)

כט. כ"ק אדמו"ר מספינקא וצ"ל וומסב"ג (שעשו עירוב ברחוב שלו ע"י בית מדרשו)

ל. כ"ק אדמו"ר מבאבוב וצ"ל (שעשה העירוב על רחוב שלו בכ"פ וטלטל בו)

לא. הג"מ רבי יצחק יעקב ווייס זצ"ל גאב"ד ביר"ץ העדה החרדית בירושלים עיה"ק (שהעיד נכדו הרה"ג שליט"א שאמר [לא בדרך פסק] שבבארא פא"ק יותר מהודר עשיית עירוב שלפי בנין רחובות העיר הם מרובה העומד על הפרוץ, ואינו יודע מדוע אין עושין עירוב בכ"פ)

לב. הג"מ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל גאב"ד העדה החרדית בירושלים עיה"ק (שכידוע עשו בעבורו עירוב כשהי' בב.פ.)

לג. הג"מ רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ראש ישיבת קול תורה בירושלים עיה"ק (בספרו מנחת שלמה ח"ב סימן ל"ט בנוגע ירושלים וארץ ישראל, וכן הדין בב.פ.)

לד. הג"מ רבי שמעון ישראל פאוען זצ"ל אבד"ק שאפראן (כמובא בספר דברי שלום הג"ל שגם הוא הי' במעמד אסיפה הג"ל)

לה. הג"מ רבי יעקב לעבאוויטש זצ"ל אבד"ק קאפיש (כנ"ל)

לו. הג"מ רבי הילל ליכטנשטיין זצ"ל אבד"ק קראסנא (כנ"ל)

לז. הג"מ רבי נפתלי הירצקא העניג זצ"ל אבד"ק שארמאש (במכתבו בשנת תשל"ג לפ"ק)

לח. הג"מ רבי יהושע כ"ץ זצ"ל אבד"ק סאמבאטהעלי (במכתבו בשנת תשל"ד לפ"ק)

לט. הג"מ רבי שמואל אברהם זעלמענרייך זצ"ל אבד"ק טשאקאווא (במכתבו בשנת תשל"ג לפ"ק)

מ. הג"מ רבי שמעון זאב מיללער זצ"ל אבד"ק אראד (במכתבו)

מא. הג"מ רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל ראב"ד דקהל יראים וויען (במכתבו בשנת תשל"ג)

מב. הג"מ רבי חיים בערגער זצ"ל אבד"ק מישקאלץ (במכתבו בשנת תשל"ד לפ"ק)

מג. הג"מ רבי חיים אויש זצ"ל אב"ד לופעני (במכתבו בשנת תשל"ה לפ"ק)

מד. הג"מ רבי מאיר גרינבערג זצ"ל אבד"ק קעזמארק (במכתבו בשנת תשמ"א לפ"ק)

מה. הג"מ רבי אברהם מאיר איזראעל זצ"ל אבד"ק הוניאר בעמח"ס ילקוט המאירי על הש"ס (במכתבו בשנת תשמ"א לפ"ק)

מו. הג"מ רבי שלמה זלמן ברוין זצ"ל בעמח"ס שערים מצויינים בהלכו' (עדות בנו הרה"ג שליט"א, וכן מובא בקונטרס תיקון עירובין למאנהעטן)

מז. הג"מ רבי ישכר בער ראטטענבערג זצ"ל אבד"ק וואידיסלאוו (שלני עדות בנו שליט"א עשה עירוב ברחוב שלו בעבור זקן א')

מח. הג"מ רבי משה שמערן זצ"ל אבד"ק דעברעצין (כ"כ בספר אום אני חומה עמ' רס"ח, וכן מובא בשו"ת באר משה ח"א סימן מ')

- ממ. הג"מ רבי רפאל זילבער זצ"ל אבר"ק פריימאן (כעדות בניו שליט"א)
- נ. הג"מ רבי משה יעקב בעק זצ"ל אבר"ק אפשא (בספרו שו"ת חמדת משה סי' נ"ב נוטה דלא הוה רה"ר)
- נא. הג"מ רבי משה דוד שטיינאווארציל זצ"ל (עדות בניו ותלמידיו שהאריך כמ"פ להוכיח דברוקלין אינו רשוה"ר מה"ת)
- נב. הג"מ רבי שלום ווייס זצ"ל אבר"ק אוהעל (כעדות בנו הרה"ג שליט"א)
- נג. הג"מ רבי מרדכי היילפרין זצ"ל מקאזניץ-וומסב"ג (במכתבו)
- נד. הג"מ רבי יואל מייטלבוים זצ"ל אבר"ק קירעלהאז (עדות בניו שליט"א וגם עדות מתפללי בית מדרשו)
- נה. הג"מ רבי חנניא יו"ט ליפא מייטלבוים זצ"ל אבר"ק נירבאטור (עדות בנו שליט"א, וכן מוכח ממכתבו שלא חש כלל לרשוה"ר)
- נו. הג"מ רבי משה זאב הלוי פאללאק זצ"ל אבר"ק גראסווארדין (מוכח ממכתבו שלא חש כלל לרה"ר)
- נז. הג"מ רבי דוד זינגער זצ"ל רב דקהל אנשי ספרד דב.פ. (כ"כ בספר אום אני חומה דפר"ח עמ' רס"ח)
- נח. הג"מ רבי יצחק פיעקארסקי זצ"ל ראב"ד ור"מ תומכי תמימים לינאוויטש (כנ"ל)

ויבלחט"א בן הוא דעת תורה של הרבה רבנים גאונים וצדיקים גדולי תורה שליט"א

- נמ. כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א (גילה דעתו כמ"פ לרבנים גאו"צ וגם לכמה מנכדיו שליט"א דליכא כאן חשש רה"ר מה"ת, וגם ריש עירוב ע"י בית מדרשו בראדני סט. בוומס"ג, וכן גילה דעתו להרב המכשיר שדעתו מסכמת להעירוב בב"פ)
- ס. כ"ק אדמו"ר מוויזניץ בני ברק שליט"א (גילה דעתו לאנ"ש שיכולים לסמוך על הרב המכשיר)
- סא. כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א (עשו עירוב ע"י ביהמ"ד בשהייתו בב"פ, וגילה דעתו להיתר העירוב בב"פ)
- סב. כ"ק אדמו"ר מסקווירא שליט"א (מתקנים עירוב לצרכו ע"י בית מדרשו בוומס"ב)
- סג. כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א (כתשובתו המפורסם בענין היתר טלטול ע"י העירוב שנעשה בב.פ.)
- סד. כ"ק אדמו"ר מפאפא (ב.פ.) שליט"א (במכתבו שנתפרסם, ושם הוא מזכיר דעת אביו זצ"ל)

סה. כ"ק אדמו"ר מטשערנאביל [ב.פ.] שליט"א (גילה דעתו להתיר העירוב בכ"פ)

סו. כ"ק הג"מ ממוזשאי שליט"א (במכתביו החל משנת תשמ"א — תש"ס לפ"ק)

סז. כ"ק אדמו"ר מאלכסנדר כ"ב שליט"א (גילה דעתו לאנ"ש להיתר)

סח. כ"ק אדמו"ר מקאסוב שליט"א דומ"ץ דק"ק וויזניץ ב.פ. (גילה דעתו דעפ"י הלכה לא הוה רה"ר)

סט. הג"מ רבי שלום קרויז שליט"א אבד"ק אודווארי (החל ממכתבו בשנת תשל"ב ששם הוא כותב שהוא בהסכמת הגה"ק בסאטמאר, ובעוד תש"ו בשנת תש"ס)

ע. הג"מ רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א אבד"ק האליין (בתשובתו המפורסם בתשמ"א, ובתש"ס חתם על הקו"ק להיתר)

עא. הג"מ רבי מנשה קליין שליט"א אבד"ק אונגוואר (בחיבורו הנפלא 'אום אני חומה' בענין תיקון עירובין)

עב. הג"מ רבי אהרן וויעדער שליט"א אבד"ק לינו (בתשובתו המפורסם שנדפס בשנת תשמ"א, ובשנת תש"ס חתם על הקו"ק להיתר)

עג. הג"מ רבי יעקב יצחק ניימאן שליט"א רב דק"ק מחזיקי הדת מאנטריאל (במכתבו שנתפרסם לאחרונה)

עד. הג"מ רבי מנחם זאב שיק שליט"א אבד"ק טאקאי בעמח"ס מנחת זאב על הש"ס (כידוע לרבים הסכים ועירך תיקון העירוב בכ.פ.)

עה. הג"מ רבי פנחס אשר גאלדבערגער שליט"א אב"ד מעדיער (מובא בשו"ת מנחת אשר ח"א סי' נ"ג)

עו. הג"מ רבי טובי' גאלדשטיין שליט"א אב"ד וראש הכולל עמק הלכה (בחתירתו ובשיעוריו המפורסמים)

עז. הג"מ רבי חיים ישעי' קעניג שליט"א אבד"ק יאקא (במכתביו ובהשוכותיו המפורסמים)

עח. הג"מ רבי יחזקאל ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג (במכתבו, ובשיעוריו ובתשובותיו המפורסמים, בהל' עירובין)

עט. הג"מ רבי חיים יהודה כ"ץ שליט"א אבד"ק ור"מ סערדאהעלי (רב המכשיר את העירוב בכ"פ, וע"י במכתביו הנפלאים)

פ. הג"מ רבי ישראל יעקב פישר שליט"א ראב"ד הבר"ץ דעדה והחרדית בירושלים עיח"ק (בספרו אבן ישראל סי' ל"ז בנוגע ירושלים — וכן הדין בכ.פ.)

פא. הג"מ רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א בעל שו"ת שבט הלוי (עיין במכתב בנו שליט"א, וראה עוד בשו"ת שבט הלוי ח"ח סי' צ"ז-צ"ח שנקט כהחזו"א)

פב. הג"מ רבי יוחנן מופר שליט"א אבד"ק ערלוי (במכתבו לאנ"ש דבאר א נארק)

פג. הג"מ רבי אברהם דוד הורוויץ שליט"א חבר בד"ץ דהעדה החרדית בירושלים עיה"ק (בספרו שו"ת קנין תורה ח"ד סי' מ')

פר. הג"מ רבי שלמה הכהן גראס שליט"א דומ"ץ קהל מחזיקי הדת בעלזא ב.פ. (במכתבו)

פה. הג"מ רבי בן ציון שמראססער שליט"א דומ"ץ דק"ק נייטרא (בשיעורו המפורסם ובמכתבו להחזיר את העירוב לכתחילה)

פו. הג"מ רבי אשר אנשיל ב"ץ שליט"א אבר"ק וויען (כן גילה דעתו לאנ"ש)
פו. הג"מ רבי צבי היילפרין שליט"א דומ"ץ דקהל ערת יראים וויען ב"פ, (במכתבו)

פז. הג"מ רבי בן ציון יעקב הלוי וואונער שליט"א רב בדב"ץ ובית הוראה "שכט הלוי" מאנסי נ"י. (במכתבו)

פח. הג"מ רבי יצחק מאנדל שליט"א דומ"ץ בקרית יואל מאנראוי נ"י. (במכתבו ובתשובתו שנתפרסם)

צ. הג"מ רבי אלחנן היילפרין שליט"א (בספרו שו"ת שדה אלחנן סי' כ"ד)
צא. הג"מ רבי פסח אליהו פאלק שליט"א מגייטסהעד, אנגליה (בספרו שו"ת מחזה אליהו סי' ל"ט אות ב')

צב. הג"מ רבי נח אייזיק אהלבוים שליט"א רב דקהל נחלת יצחק קיו גארדענס (ראה תשובתו בירחון עולת החודש מרחשון תשל"ח שנקט שם כוזחור"א)

צג. הג"מ רבי יוסף מאיר לייפער שליט"א אבר"ק טעמעשוואר (חתם הקו"ק להחזיר)

צד. הג"מ רבי אשר אנשיל עקשטיין שליט"א מו"ץ בביהמ"ד בעלזא, 18 עוועניו (במכתבו)

צה. הג"מ רבי שלום פסח לאנגוואס שליט"א מו"ץ בביהמ"ד בעלזא 50 סטריט (במכתבו)

צו. הג"מ רבי גבריאל צינגער שליט"א אבר"ק נטעי גבריאל (במכתבו)

צו. הג"מ רבי שמואל שמעלקא לייפער שליט"א ארמו"ר מחוסט ור"מ רישיבה ומתיבתא תורת חסד (חתם הקו"ק להחזיר)

צח. הג"מ רבי יחיאל יעקב מיללער שליט"א אב"ד אייונשטאט וראש הכולל לזענסק, ובית חנוך (במכתבו)

צט. הג"מ רבי זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א רב דק"ק כתב סופר ערלוי ב.פ. (חתם הקו"ק להחזיר)

ק. הג"מ רבי דוד יצחק שיק שליט"א רב דק"ק תפלה לדוד (חתם הקו"ק להחזיר)

קא. הג"מ רבי יוסף מויסיג שליט"א אבר"ק בעלער (חתם על הקו"ק להחזיר)

קב. הג"מ רבי יעקב ויירא שליט"א דומ"ץ לק"ק וויזניץ ב"ב וראש כולל
הוראה למצוינים (במכתבו)

קג. הג"מ רבי יעקב קאפל שווארץ שליט"א ר"מ אהלי יעקב בעהמ"ס יקב
אפרים (במכתבו)

קד. הג"מ רבי חיים אלעזר ברוין שליט"א אב"ד קהל שערי ציון (חתם הקו"ק
להתיר)

קה. הג"מ רבי שלום יוסף היילפרין שליט"א אב"ד ק בית שמואל ראדימשלא
(חתם הקו"ק להתיר)

קו. הג"מ רבי יצחק דוב הלוי יונגרייז שליט"א ארמו"ר מגארליץ (חתם
הקו"ק להתיר)

קז. הג"מ רבי משה חיים גאלד שליט"א אב"ד קראלי (חתם הקו"ק להתיר)
קח. הג"מ רבי חיים מאיר י. מ. רובין שליט"א ארמו"ר מראפשיץ (חתם הקו"ק
להתיר)

קט. הג"מ רבי ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א אב"ד תולדות נפתלי
(חתם הקו"ק להתיר)

קי. הג"מ רבי פסח מיללער שליט"א מורה הוראה בב"פ. (גילה דעתו לרבים
דלא הוה רה"ר)

קיב. הג"מ רבי ברוך חנה גרינפעלד שליט"א, מורה הוראה בב"פ (גילה דעתו
לרבים דלא הוה רה"ר, ובתשובתו בקובץ אור ישראל גליון כ"א)

קיג. הג"מ רבי שמואל שמעלקא פריעדמאן שליט"א דומ"ץ התאחה"ר (בתשובתו
שנדפסה בקובץ אור ישראל גליון י"ט)

קיד. הג"מ רבי יצחק צבי סופר שליט"א מורה הוראה בב"פ (בתשובתו
שנתפרסמו)

קיר. הג"מ רבי אברהם גראס שליט"א רב דקהל אורחות חיים (במכתביו
ובשיעוריו)

ועוד הרבה רבנים שעשו עירובין ברחובות וויליאמסבורג ובארא פארק יע"א

השתלשלות תיקוני עירובין בנוא יארק

נביא בזה תיאור קצר וראשי פרקים אודות השתלשלות תיקוני עירובין בעיר נוא יארק (מובא בס' תיקון עירובין מהג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש זצ"ל), ולהלן אי"ה נחזור על פרשתא דא יותר בפרטות.

בשנת תרס"ו החל ההתעוררות הראשונה ע"ד תיקון עירובין ע"י הרב משערפס (פולין), ה"ה הג"מ רבי יהושע סיגעל ז"ל אשר חשף זרוע עוזו ויצא בכוחא דהיתרא להתיר הטלטול בש"ק בקצת חלק המזרחי דעיר נוא יארק (איסט-סייד), על סמך היקף הנהרות הנחשבים כמחיצה מג' צדדיה, ומצד ד' יש צורת הפתח ע"י מסילת הברזל הנמשכת בנובה העיר, אשר חוצה את העיר מדרום לצפון, והיא משמשת כמחיצת צד ד'.

בספר "עירוב והוצאה" ש"ל ע"י הרב סיגעל בשנת תרס"ז, מודפסים כמה תשובות שקיבל מגדולי הדור מאירופא שהסכימו עמו ליסודי היתר העירוב, וכיניהם שתי תשובות מפוסק הדור הנאון המהרש"ם זצ"ל, שפסק בתחילה להתיר בשעת הדחק, ולאחר שקיבל פרטים נוספים פסק בתשובתו השניה היתר ברור שגם בעל נפש יכול לסמוך עליו. כמו כן קיבל הרב סיגעל תשובה להתיר מהג"מ רבי משה ארי' לייב הורוויץ זצ"ל אב"ד סמאניסלאוו בעל "הרי בשמים", ומהג"מ רבי משה מייזליש זצ"ל מפרעמיסלא, ומהג"מ רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל רב דקיעלץ, ולאור זאת עשה הרב סיגעל הלכה למעשה בפועל, ושכר רשות משר העיר להתיר הטלטול בשבת קודש.

הבר-פלוגתא של הרב סיגעל ה"ה הרה"ג ר' יהודה דוד בערנשטיין ז"ל, שהדפיס בשנת תרע"א את הקונטרס "הלכתא רבתא לשבתא" נגד היתר הטלטול בשבת בעיר נוא יארק רבתי, כי למענתו ישנם בעיר הרבה פלטיות ושאר נימוקים אשר אתו. במשך הזמן, לאחר פטירת הרב סיגעל, במילא נתבטל העירוב במזרח של העיר, כי רוב היהודים עקרו ממנה והתישבו במערבה (וועסט-סייד).

בשנת תש"ט שוב נתעורר הענין עוד הפעם ע"י כ"ק האדמו"ר רבי שמעון שלום קאליש מאמשינאוו זצ"ל, שהרבה פעלים למען תיקון העירוב, ובכל ערב שבת אחה"צ נהג לצלצל אל הרבנים להתעניין על התקדמות הענינים, ומאז לא נח ולא שקט מלעורר ע"ד תיקון העירוב.

במשך הזמן נצטרפו אליו עוד אדמו"רים נאונים צדיקים שהשתדלו במצוה זו, ה"ה כ"ק האדמו"ר רבי אברהם יהושע העשיל מקאפיטשניץ זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי מרדכי שלמה פריעדמאן מביואן זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי ירוחם ליינער מראדזין זצ"ל, כ"ק האדמו"ר רבי נחום פערלאוו מנאוואמינסק זצ"ל.

כתוצאה מהשתדלותם, נגשו הרבנים הגאונים דנוא-יארק להזדקק לענין, וביניהם הרה"ג מוה"ר מנחם צבי אייזנשטאט ז"ל [הכותב במכתבו (הנדפס ב"דברי מנחם" עמ' י"ז) שנענה בזה להפצרת כ"ק אדמו"ר מאמשינאו זצ"ל, וערך אז את קונטרסו "הצעת תיקון עירובין לעיר מנהטן"], והרה"ג מוה"ר מנחם כשר ז"ל [הכותב בספרו "דברי מנחם" שכ"ק האדמו"רים מראדזין ומנאוואמינסק זצ"ל זירזו אותו לכך].

נידון ההיתר בשעתו הי' על כל שטח אי מאנהעטען, כי כבר נסתמו כל הפרצות שבצד צפונית-מערבית של העיר, וגם נתוספו מחיצות העשויות בידי אדם על שפת החוף. בין גדולי הרבנים שכתבו תשובותיהם לעודד ולזרז תיקון העירוב, הי' הג"מ רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל.

בשנת תש"י נוסד ה"וועד למען העירובין" במאנהעטען בראשותו של הג"מ רבי יונתן שטייף זצ"ל, אשר ערך קונטרס "תיקון עירובין", וקיצור ממנו הדפיס בשו"ת שלו (מהר"י שטייף סי' ס"ח).

בשנת תשי"א העיד הג"מ רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל, "רבים משומרי תורה, וביחוד מחסידי פולין, ממלטלים פה בשבת ברחוב, וסומכים על ההיתר של הרב יהושע סיגעל ז"ל" [נדפס ב"עדות לישראל" עמוד 151].

בשנת תשט"ז שלח כ"ק האדמו"ר מקאפיטשניץ זצ"ל מכתב אל הג"מ אב"ד טשערנאוויץ, בו כתב לו "מדוע לא השיב לי כתה"ר בדבר העירובין כפה מאנהעטען נוא יארק. שלחתי עוד בהיותי בתל אביב בקיץ העל"ט ע"י ציר נאמן לכת"ר כל התשובות בדבר זה, לפי דעתי נראה, אשר כל ת"ח שיזדקק לברר עפ"י דין תורה"ק היתר להוציא בש"ק מרשות לרשות כפה נוא יארק, יהא בטוח ממזכי הרבים שאין חטא בא על ידו" [נדפס בקובץ "שפתי צדיקים" ט', שבט תשנ"ז].

בשנת תשי"ט, לאחר שעברו מספר שנים והענין לא זו ממקומו, לקח עצמו לכך הג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש מסאסוב זצ"ל, אשר הדפיס את ספרו "תיקון עירובין" ושוב נתעורר הענין ונתקיימה אסיפת וועד הרבנים דנוא יארק רבתי ביום כ' סיון לדון בענין העירוב.

בשנת תש"כ נשלחה מכתב קול קורא למרגן ורבנן יושבי על מדין במנהאמען, מאת "וועד למען תיקון עירובין במאנהאמען", ע"י הג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש מסאסוב זצ"ל [ולהלן נביא נוסח ה"קול קורא"].

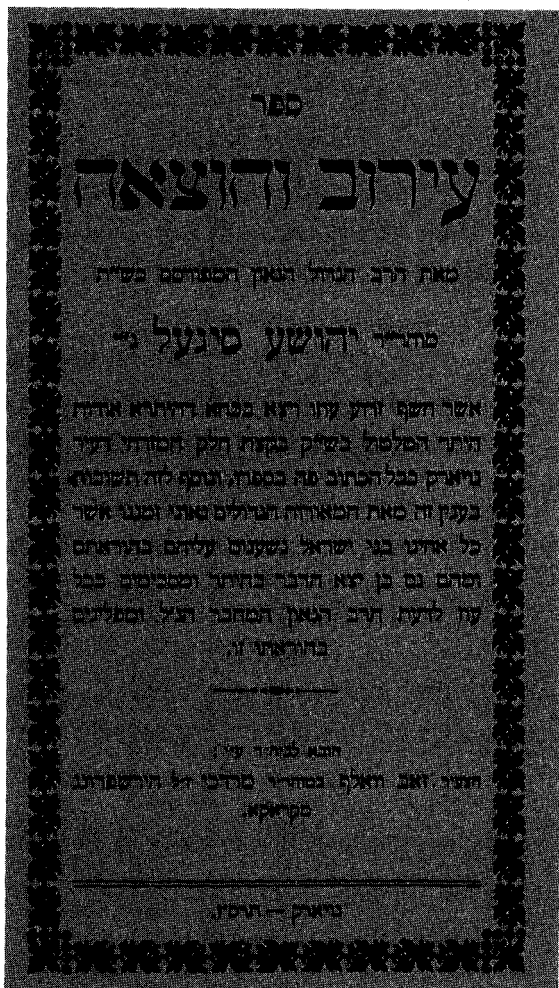
[ממה שנעשה אח"כ לא נודע לנו יתר פרטים].

תיקון עירובין במנהאמן נ"י.

הג"מ רבי יהושע סיגל זצ"ל

אבר"ק נוא יארק

כאמור, הופיע בשנת תרס"ז הספר "עירוב והוצאה" מאת הרה"ג ר' יהושע סיגל זצ"ל, וז"ל השער: ספר עירוב והוצאה מאת הרב הגאון הגדול המפורסם כש"ת מוהר"ר יהושע סיגל ז"ל אשר חשף זרוע עוזו ויצא בכחא דהיתירא אודות היתר הטלטול בש"ק בקצת חלק המזרחי דעיר נויארק ככל הכתוב פה בספרו, ונוסף לזה תשובות בענין זה מאת המאורות הגדולים גאוני זמננו אשר כל אחינו בני ישראל נשענים עליהם בהוראתם ומהם גם כן יצא הדבר בהיתר ומסכימים בכל עוז לדעת הרב הגאון המחבר הנ"ל ומפליגים בהוראתו זו.

הג"מ המהרש"ם זצ"ל

בדבר היתר הטלטול בעיר נוא יארק אשר מאז השבתי לשם להסכים עם ההיתרים שכתב הרב הגאון מ' יהושע סינעל נ"י האבד"ק הנ"ל... ההיתר ברור גם שלא בשעת הרחק וגם בעל נפש יוכל לסמוך על זה...

וע"ז באתי עה"ח אור ליום ב' פ' בא תרס"ז פה ברעזאן.

חק' שלום מרדכי הכהן אבד"ק הנ"ל

(במכתבו הנדפס בס' "עירוב והוצאה", ומשם בשו"ת מהרש"ם ח"ט סי' י"ח)

הג"מ רבי ארי' לייבש הלוי איש הורוויץ זצ"ל

אב"ד סטאניסלאוו בעל הרי בשמים

על דבר היתר טלטול בש"ק במזרחת של עיר נוא יארק אשר במדינת אמעריקא... סוף דבר הנני תמים דעים עם כבוד הרב הגאון מוה"ר יהושע נ"י הנ"ל בהיתר טלטול בשבת בחלק מזרחת של עיר נוא יארק ככל הכתוב בקונטרסו בלי שום מקפוק.

וע"ד אמו"ץ הנני בעה"ח פה סטאניסלאב, צום העשירי שנת תרס"ז לפ"ק

חק' ארי' לייבש הלוי איש הורוויץ

אב"ד רפה והגליל תע"א

(במכתבו הנדפס בספר "עירוב והוצאה")

הג"מ רבי משה מייזילש זצ"ל

אב"ד פרעמישלא

ב"ה מוצש"ק פ' וישב תרס"ו לפ"ק פרעמיסלא.

שוכט"ס לכבוד המופלגים מו"ה שמאי ג"פ ור' לייבוש ג"ש נ"י.

יקרת מכתבכם קבלתי. אשר בקשתם ממני שאצטרף עם התירא של הה"ג ד' יהושע סינעל נ"י הרב הכולל דעיר נויארק למצוא דרך סלולה להתיר הטלטול עכ"פ בחלק המזרחי יען כי משלשה צדדים המים יקיפו וצד הרביעי יש צורת הפתח והיא מסלת הברזל הנמשכת בגובה העיר, וראיתי כל אדני היתר הטלטול וכמעט לא הניחו מקום

ונהנתי כי נחית לעומקא דרינא, ע"כ הנני מסכים להלכה... ובוזה אצא ואומר שלום,

ממני ידידכם הדו"ש ושלי' הרה"ג הנ"ל ביחוד, חותם בכל חותמי ברכות.

הק' משה מייזלש בהגמח"ד יח"ל זצ"ל

האבר"ק הנ"ל

הג"מ רבי משה נחום ירושלמסקי זצ"ל

אב"ד קיעלץ

להרב הגאון מוה"ר יהושע סיגעל נ"י...

ואגב לא אמנע להעיר את כ' הדר"ג שזה יותר משנה שהשגתי קונטרס א' מכת"ר

בענין תיקון עירובין והומב מאוד דברי כת"ר בעיני.

הק' משה נחום ירושלמסקי

אב"ק קיעלץ והגליל

(במכתבו הנדפס בס' "עירוב והוצאה")

הג"מ רבי צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל

אב"ד פלונסק, בעל שו"ת תירוש ויצהר

ב"ה

יכתבו ויחתמו בסצ"ג כבוד הרבנים הגאונים המפורסמים המו"ץ שליט"א ומנהלי

עדת ישורן החרדים דק' נויארק

אחדשה"ט כמשפט, זה איזה ימים הגיעני מכתב מהחרדים הידועים ובקשו להשיב

בדבר היתר הטלטול בשבת במחנתכם, ולאשר נודע הדור האחרון בניכם אשר יקומו

ההכרח לטלטל באיסור ינתק אותם לאט לאט לכל המלאכות האסורות ביום השבת אות

בין ישראל להשי"ת... לזה רצונם להשתדל בהיתר הטלטול... ואנחנו כותבים רק

לעצמינו לצדד, אבל ח"ו להלכה ולמעשה עד יראו בהתאספות הרבנים אשר לפניהם

לרחק ולקרב... ואם יראו הרבנים הגאונים היתר נשמח אם יתעורר זכות ע"י.

... ובענין שטענו הרבנים שברחוב בראדוואי יש ס' ריבוא דהוי רשות הרבים,

והשיבו המתדיין, הא אין לו דין מפולש, לכאורה החכ"צ (סי' ל"ז) כ' דבמבואות הוא

דבעינן מפולשין... וכבר ראיתי לחתני ההג"מ שמואל אביגדור הלוי שי' שהארין בדברי

השו"ת בית אפרים (תאו"ח סי' כ"ו) להתיר בזה בעירנו השאסיי הולך מווארשא

לפעטערבורג וסמוך לה דרך ביאלסטאק וכן לפרייסין וכשנצרך אנשים החולכים בכל
הדרכים תמצא כמה מיליאנים אדם. ...

והנני ידידו,

(ש"ת תירוש ויצהר, סי' ע"ג, אר"ק ה')

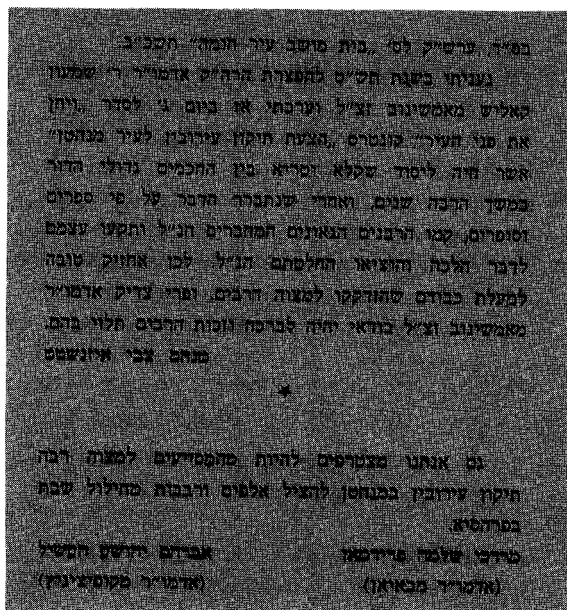
הג"מ רבי מנחם צבי אייזנשטאט זצ"ל

בשנת תש"ט כתב קונטרס והצעה לתיקון עירובין על כל העיר בתוספת תיאור מפורט
של כל המחיצות, הגשרים והמנהרות, ואחר שמברר השיטות השונות שיש בענין זה כותב
באחרית דבר, וז"ל:

כל הנ"ל העליתי על הכתב בתור חומר והצעה, שעליה ידונו חכמי העיר ודייניה, ואם
אפילו ימצאו איזה פירכא בהיתר הנ"ל אליבא דחד מ"ד, ידונו שוב כדאי יותר לתקן שגגת
איסור סקילה של חילול שבת בידי אחבנ"י המאמינים לכה"פ אליבא רוב השיטות מאשר להניח
הדבר כמו שהוא בלי תיקון כלל.

(בספרו "הצעת תיקון עירובין לעיר מנהטן")

מכתב שכתב בשנת תשכ"ב

הג"מ רבי מנחם סג"ל פאללאק זצ"ל

אבד"ק סערענמש

ט"ז טבת תש"י

נתתי לבי לעיין בענין אם יש אופן לתקן את העיר פה במאנהעטען בעירוב, כי אם יש אפשרות על זה בודאי אנו מחויבים להשתמש באפשרות זו, לא רק מפני שיש חוב גדול לתקן עירוב בעיר כמבואר בתשובת ח"ס סי' צ"ט, שכתב "ואין להתעצל מלתקן המבואות לשמור העם מקלקולי שבתות כל השנה כולו והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו הקולר ומכשול העם תלוי בצווארו כואמרין בעירובין דף ס"ח, אלא שפה בעירנו יש טעם מיוחד על נחיצות תיקון העירוב, מפני שרבים גם משומרי שבת נכשלים מחמת טעות במלאכת הוצאה בשבת וכל מוסר ותוכחה לא הועיל ולא יועיל להוציאם מידי טעותם הרע הזה, וגם בשביל זה עלינו להזדרז בכל כחנו לעשות עירוב פה אם אפשר וכו'...

ועוד זאת הרי העלתי לעיל דמדינא יש לצדד דלא בעי תיקון כלל, ואקוה שיסכימו אתי חבריי הרבנים הגאונים וא"כ אפילו אם נחמיר לעשות תיקון, עכ"פ לא בעינן למיחש על ספיקות דלהבא דלפי הג"ל גם בלא"ה לא בעינן למיחש להו'...

(מובא בספר דברי מנחם)

הג"מ רבי צבי פסח פראנק זצ"ל

ר"ה ירושלים עיה"ק

חודש מרחשון תש"כ

זה כמה שנים שנתפרסמה התעוררות ע"י רבנים גדולי תורה לעשות תיקון עירובין במנהגן נוא יורק שהיא מרובה באוכלוסין של אחינו בני ישראל והפירצה בנוגע לאיסור הוצאה בשבת גדולה מאד וכו', ויש גם כן שהם מודים שהתיקון נעשה כפי הדין, על כל זה הם חוששין מפני תקלה צדדית שיכולה לצאת על ידי התיקון וכו' שאחרים יחשבו הואיל והותרה הותרה גם בלי תיקון, על פרט זה הסכמתי לכתוב, שמלבד שכבר אמרו הראשונים שאין לנו לגזור גזרות מעצמנו וכו' ואין לנו להוסיף על הגזירה, מג"א סי' ש"א ס"ק נ"ח וכו'... וז"ל בעל מאורות נתן (להגאון הראב"ד בקה"ק ווארשא) בספרו סי' ח' ובעת שעסקנו בתיקון העירוב דפה ווארשא שמח מאד הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה יצחק מאיר נ"י אשר יש מקום שם לסמוך על תשובת מהרי"ט, הגם שיש לפקפק הרבה בת' מהרי"ט, עם כל זה בשעת דחק גדול כמו פה ק"ק ווארשא בודאי כדאי הגאון מהרי"ט לסמוך עליו, עכ"ל, הרי דאף שלמעשה היה מפקפק בווינו של

המהרי"ט, עכ"ז בשביל תיקון עירובין של עיר גדולה שמח וסמך ע"ז מפני הדחק, א"כ מכש"כ במנהטן שהנחיצות לתיקון עירובין גדולה עד מאד, בודאי כל זוממיעים למצוה רבה זו זכות הרבים יגן עליהם על העושים והמעשים.

כעתירת הבעה"ח למען המצוה

צבי פסח במהרי"ל פרנק

(בספרו שו"ת הר צבי או"ח ח"ב סי' כ"ד ומובא גם בספר דגורי מנחם)

הג"מ רבי יונתן שטייף זצ"ל

ראב"ד דקהל עדת יראים וויען יצ"ו

שוכט"ס לכ' הרב הג' הג' בנש"ק מגזע תרשישים הנודע לשם ולתהלה כש"ת מו' ר' צבי אייזענשטאדט שליט"א

אחדשו"ט הג' שלח לי הקונטרס הצעה לתיקון עירובין לעיר מאנהעטן וביקש ממני חוות דעתי בזה.

והנה כ' הג' צלל במים אדירים ובירר כהלכה, א) שיש לסמוך על הימים והנהרות שמקיפים העיר מכל הצדדין והמה עצמם נחשבים כמחיצה, ב) שישנם מחיצות הנעשים בידי אדם על שפתם גבוהים עשרה טפחים, ג) יצא בכוחא דהתירא ע"ד הגשרים שאינם אוסרים העיר שנפרצו להם, ד) אפשר לתקן אותן המקומות שישנם שם פירצות או גינות, ה) גם אפשר שיהיו נחשבים כמוקף לדירה ע"י המחיצות שנגדר בהם הפירצות, ו) אח"כ יש להשכיר הרשות משר העיר, ז) ולעשות עירוב בפת כנהוג כדי להציל רבים מעון מלאכת הוצאה מרשות לרשות בשבת.

הנה על כל אלו הפרטים ערכתי קונטרס תיקון עירובין בס"ד וכאן לא באתי אלא בקצרה ואומרים לקוצרים ד' עמכם...

הכלל גדר ר"ה אינה אלא סרטיא ופלטאי גדולה שהן מקומות שנמסרו לרבים ורבים מתקבצים שם לסחורה ואין שם אהלים או בתים, אבל עיירות שלנו וכן העיר מאנהעטען אפילו אם ס"ר בוקעין בה אין עלי' דין ר"ה מה"ת משום שהעיר מסובבת במחיצות של הבתים והכנינים מכל ד' רוחותיה והמחיצות נעשים ע"י בנ"א ואין רבים מכמלין אותן המחיצות כמו שאין רבים מכמלין מחיצות של חצר אפילו אם החצר גדול כאנמוכיי'.

ולזה כתב הרמ"א בס"י שמ"ה שמבואות שלנו יש להם דין חצר והיינו ע"י שהבתים

מקיפים להמבוי וכשעושים צוה"פ שהוא בתורת מחיצה הוי כחצר של רבים שאפילו נפרץ לר"ה מהני צוה"פ לכו"ע ומפורסם ורגיל בפי הכל שעתה אין לנו דין ר"ה נמש"כ בבה"ט סי' שמ"ו, וכ"כ המחבר סי' ש"ג ונראה שהוא מהאי טעמא שסמכו בזה על שיטת הרמב"ם והמדבר גם בזמן שישאל היו שרונים שם לא היתה ר"ה כ"א מתנה לוי' לברו מטעם שאהלים הקיפו המחנות ועל זה סומכין בכל המקומות לתקן עירובין ע"י צוה"פ שם"ל שאין לנו עתה דין ר"ה כלל.

ולמעשה אכתי צ"ע והאחרונים כמדומה לא סמכו על סברא זו, עיין בס' משנה ברורה סי' שס"ד בחלק ביאור הלכה שכ' דהעולם סומכים על שיטת הרמב"ם ולא אתו רבים לבטל המחיצה וסומכין על השיטות דאין לנו ר"ה כ"א כשיש ס"ר בוקעין בה, וסיים דלאו דרך כבושה היא דרוב הפוסקים חולקים על זה ע"כ. אמנם עפ"י מש"כ ה"י לנו סמך גדול על תיקון העירובין ע"י צוה"פ בכל המקומות...

ועיין בהגהות מיימונית סוף פ"ה מהל' עירובין או"ק ד' שכ' דע"י צוה"פ יש לחלק אפילו מבוי אחד ולערבו לחצאין והדיורים אינם אוסרים עליהם. ולפי"ז בקל יש לתקן העיר מֵאֲנֵהעֲמֻעַן ומכל שכן העיר ברוקלין [נראה שכוונתו לוויילאמסבורג — המעתיק] שאין כאן ס"ר בוקעין בו וע"י תיקון זה יהיו אותן השווקים מובדלות מיתר השווקים שיש בהם דריסת הרגל של ס"ר שלא יהיו פרוצים להם ורק יש להשיג באותו מקצת שכוונת ולבחון בכל ע"ש אם לא נשתנה איזה דבר.

ונראה דגם הרשב"א המחמיר יותר בתיקון עירובין וס"ל דר"ה גמור אין מערבין כלל כמש"כ בת' חכ"צ סי' ל"ז בשמו מ"מ בתיקון הזה יודה גם הוא, כי הרשב"א לא מייירי אלא בר"ה דאורייתא דהיינו סרטיא ופלטאי שאין שם מחיצות וזה ר"ה דאורייתא שלא מהני תיקון אפילו דלתות לדעתו, וגם בזה כי החכ"צ סי' ל"ו שלא מצא לו חבר אבל אם נתקן רק אותן השווקים הסמוכות להשווקים שנפרצו לר"ה זה אפשר לכו"ע ובס' שו"ת בי"א סי' כ"ו אחרי שהאריך בגדר ר"ה כ' כל שיש כאן ד' מחיצות והנראים להעומדים בתוכן לא אתו רבים לבטלם א"כ כשנערב שכוונת שכוונת יש באפשרות לתקן אותם שהי' באפשרות לראות השווקים שיביאו לתוך העירוב והו"ל רואין את המחיצות ומהני צוה"פ.

והנה מצאתי כתוב בשם או"ז הל' עירובין קכ"ט דס"ל דמהני צוה"פ גם לר"ה דאורייתא כל שיש כאן מחיצות של הבתים משני רוחות א"כ כש"כ בעיירות שלנו דהשווקים מוקפים בבתים מכל הצדדין ועיין בתניא סי' שס"ד שכ' דמה"ת מהני צוה"פ גם לר"ה דאורייתא וכ"כ הרשב"א שלדעת הרמב"ם מהני צוה"פ גם בר"ה דאורייתא...

והנה להלכה כל דברי הג' המה קילורין לעינים ונאמרים בהשכל ודעת...

והנה מרוב האגרות שקבלנו מהגאונים שליט"א ראיתי שאין כולם מסכימים לדעה אחת לעשות עירובין במאנהעטן, ויש בדבריהם חששות שראוי ליתן לב עליהם ולעיין בהדברים, והיות דמצינו בירושלמי פ"ג עירובין ה"ב ופ"ז ה"ט שעיקר תקנות עירובין הוא מפני דרכי שלום ומסופר שם מעשה עיי"ש, א"כ כל שאין כולם מסכימים בהתיקון א"א לערב כי יתעוררו מקטרגים וח"ו יבא למחלוקת שהוא בהיפוך מדרכי שלום, לזאת אחשוב שעצתי היא טובה ומתוקנת מאוד כי לערב שכונות שכונות אין צריך לזה הסכמה כלל, וכל רב בשכונה שלו יכול לתקן כן ובנקל שיסכימו אותן הורבנים הסמוכים לשכונות האלו...

ואתמר משמא דהגר"א ז"ל שירבעם כ"ג צריך ליתן דו"ח גם על ביטול של מים אחרונים ונידון גם על הקלות כמו שצריך ליתן דו"ח על החמורות וא"כ השכירות הוא זכות גם לו וזכין לאדם שלא בפניו.

ע"כ דעתי נוטה לתקן באופן הנ"ל, והכל על מקומו יבא בשלום.

וחתמתי שמי בידידות בלונ"ח. יונתן שטייף

(שר"ת מהר"י שטייף סימן ס"ח)

הג"מ רבי מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל

רב ור"מ נייטרא יע"א

אור לארבעה עשר בודקין תש"ט לפ"ק.

תורה וגדולה במקום אחד, הרב הגאון בתורה ויראה ובמעשים טובים, מוה"ר צבי אייזענשטאט הי"ו, יצו ה' אתו חיים וברכה וכשרון חג הקדוש בשמחה.

זה פעמים אשר נפגשתי עם כה"ג נ"י, ובכל פעם הי' המדובר בתיקון עירובין להעיר רבתי באוכלסין, ומאחר שאמר לי מר נ"י בפעם האחרונה לכתוב בדבר, ומאחר שלפע"ד הדבר נוגע במצוה רבה, הנני כותב מכתב זה. ...

אמנם בעיקר הדבר, לא לברר הלכה אני כותב, כי מה מני יהלך, אלא לרבר רבור הנוגע למעשה, ובענין זה יש לי עצה טובה, ידענא ב"י בגברא רבא, זקן ויושב בישיבה, ובעל הוראה מפורסם ע"פ דרכי הוראה של מרן הח"ם ותלמידיו זי"ע, הגאון האמיתי וצדיק תמים, מוהר"ר יונתן שטייף נ"י, שיש לו כח רהיתרא לשם שמים, טוב הדבר למעשה להכניסו בהוראה זו, גם אנכי אדבר עמו אי"ה, אמנם למעשה, טוב הדבר שגם מעכ"ת נ"י כה יעשה. ...

והמדקק בלשונו הזהב של הרא"ש, יראה שהוא ז"ל העמיק כעסו, בשביל שאנחנו

דרים בין הכותים, ואנחנו צריכים בתיקון עירובין להסכמתם, ואין בכחינו להחמיר בחומרא דאתי לידי קולא ומכשול.

ואשרי חלקו דמר נ"י, אם יעלה בידו להוציא הוראה לפועל בדבר הזה, בהסכמת גדולי תורה, המכוונים הוראה לשם שמים. ה' המוב, השומר אמת של תורתו לעולם, יהא בעזרו. ...

והנה העיר ברוקלין... והנני מסיים מעין הפתיחה, טוב הדבר אם מעכ"ת יכניס להוראה זו את הגאון ר' יונתן שליט"א, שהוא רב בברוקלין, ועל הוראתו יסמכו ויסכימו רבים. ...

יאמין לי מעכ"ת נ"י כי רחוק אנכי מאוד מלהכניס עצמי בדבר כזה, במכתב זה, ואף בדיבורים שקדמו לזה המכתב, שאלמלא לא הרגשתי בכח גדול, שאם יזכה חוביכה לתקן את העיר בעירובין, שער גדול יפתח לשמירת שבת להמון כולו. לפי שזה הכלל, כיון שנדחה נדחה. אם נדחה אדם משמירת שבת, ע"י טלטול שקשה עליו בעיר הזאת מאוד, נדחה הוא להלאה ג"כ מדחי אל דחי. ומי שיש לו עינים לראות, יראה כי איסור טלטול בעיר גדולה, הוא פוטר מים הזדונים של חילול שבת לגמרי, ראשית מדרון של היצחק"ר עם השבת קודש העומד כנגדו, למהר ביאת משיח צדקינו במהרה, ושבת שהותר מקצתו ר"ל, הותר כולו.

כשבאתי לכאן בגזירת עליון אשר המר לי בעו"ה, חשבתי תמיד מי יתן זוכיתי לכך. אלא שבעונותי לא הרגשתי, וכן עתה איני מרגיש עצמי לכדאי לכך, וגם כחות גופי ונפשי, כן עתה כן אז, נתרשלו מאוד בעו"ה. נא במחותא מיני' דמר נ"י, בזכות אבותיו הקדושים, כיון שהתחיל במצוה זו אל יתרשל. ...

וידע כה"ג נ"י, כי מלבד שהגאון הנזכר שליט"א הוא בקי גדול ומצויין בהוראה, גאון וצדיק וישיש, יש כאן טעם גדול אחר, להטיל עליו זאת ההוראה, לפי שהוא ענותן שלא נמצא כמוהו בדור הזה לפע"ד, שפל ברך, שיף עייל שיף נפק שלא יורה הוראה אלא בפלפול חברים, ושאלת פה כל הגדולים וכל הקטנים, בכל מיני כבוד והדור, וזה עיקר גדול להוציא את ההוראה הזאת לפועל, ודי בזה למבין בשפלות הדור הזה בעוקבתא דמשיחא, ומנהיג לפי הדור. ...

כחפץ מכבדו ומוקירו דוש"ת בכל הברכות של ברכת התורה,

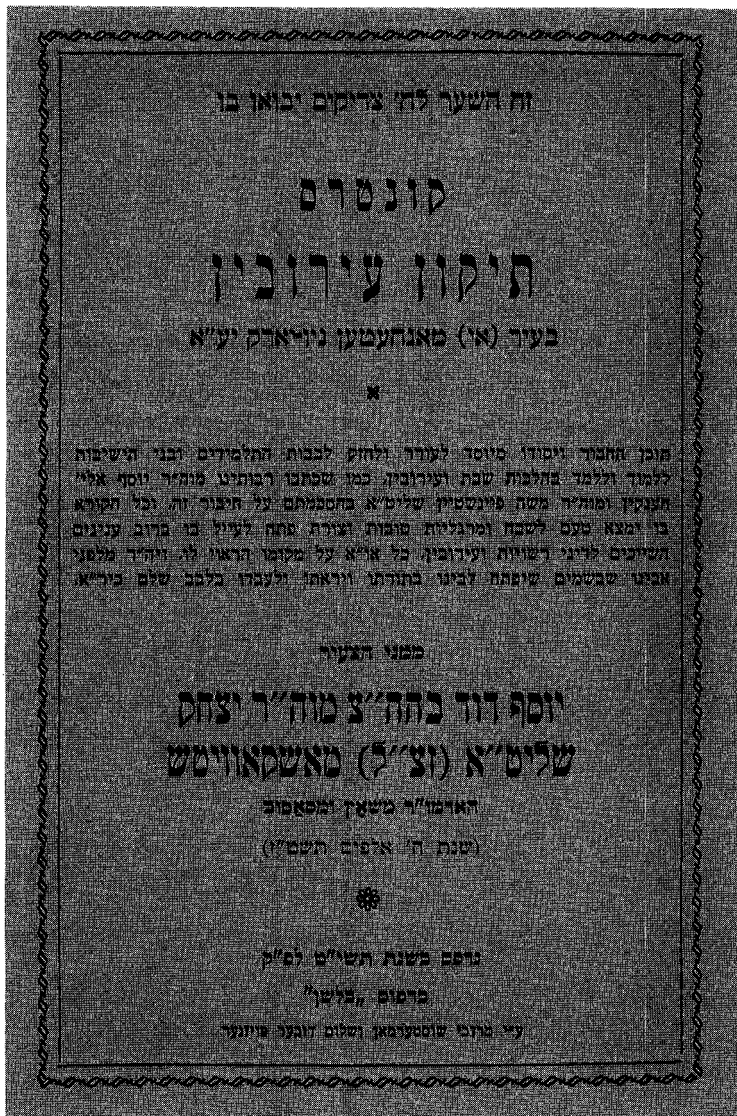
חיים מיכאל דוב ווייסמאנדל

(גדפס בספרו תורת חמד חלק התשובות)

הג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש זצ"ל

אדמו"ר משאץ-מסאסוב

בשנת תשי"ט, לאחר שעברו מספר שנים, והענין לא זו ממקומו, לקח עצמו לכך הג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש זצ"ל, אשר הדפיס את הקונטרס "תיקון עירובין", ושוב נתעורר הענין, והתקיימה אסיפת וועד הרבנים דנוא יארק רבתי ביום כ' סיון לדון בענין העירוב.

[מובא בספר דברי מנחם]

143 Rodney St., Bklyn N. Y.

הג"מ רבי יוסף אליהו הענקין זצ"ל

אבר"ק סמאליען

כ"ח תמוז תשכ"א

לכבוד הועד לתיקון עירובין במנהטן נוא יארק.

גלוי הוא שיש יסוד גדול ודעת גדולים לתקן עירובין במנהטן שלא גריעה בזה מכמה כרכים בעולם שתקנו שם עירוב ועדיפא מזה.

הועד לתיקון עירובין במנהטן כולל מספר רבנים חשובים אדמורי"ם ובע"ב חשובים ובראשם הגר"מ כשר, הגר"צ אייזענשטאט, והרי"ד מאשקאוויץ, והם משתדלים לקבל הסכמת עוד רבנים מובהקים ואח"כ לקרא לאסיפת רבנים גדולה להחליט על התיקון לאחר שיעשו כל התיקונים הצריכים.

לדעתי לא ימתינו עד שיתקבץ כינוס רבנים בגלל זה, כי מהנסיון יודעים אנו שזה יקח הרבה זמן וחבל על הזמן שבנתיים, אלא יעשו תיכף מה שאפשר ומה שנחוץ לעשות, ואחר התיקון יפרסמו שהתיקון נעשה ושממונים עליו רבנים משגיחים.

אמנם עד שהועד הנ"ל יקבל בכתב הסכמת רוב הרבנים המובהקים שבמנהטן, והיתר הוא רק בשעת הרחק.

(א) בכדי שאלה בתי היראים שנכשלים בטלטול הם או נשיהם יטלטלו בהיתר.

(ב) בשביל נשים וילדיהם שאינם יכולים לעמוד בנסיון גדול לשבת כל יום השבת בביתם, ובפרט בימי הקיץ, וביחוד שיוכלו לטלטל לכה"פ בהחצרים סמוך לביתם אף שאין להם מחיצות.

(ג) הרבה רופאים חרדים מטלטלים לצורך חולה שאין בו סכנה שאין להם אינו יהודי לטלטל בשבילים ומצטערים על חילול שבת.

(ד) בכל שנה יש הרבה שמטלטלים בשבת שחל בסוכות מן הבית לסוכה, ויש חשש חילול שבת.

לכל אלה הרבדים שהם שעת הרחק ולצורך מצוה יועיל העירוב, אבל אחרים יחמירו על עצמם שלא לטלטל כמו שנהגו עד עכשיו, עד שיצטרפו להיתר רוב הרבנים המובהקים המשמשים בקודש במנהטן, אז יוכלו לפרסם שההיתר הוא בשלימות אפילו שלא בשעת הרחק.

וחילי דילי שיש לתקן לעת עתה להתיר רק לשעת הדחק הוא משום שחלוקה עיר מנהטן מקהלות אירופא שהיה להם רב מרא דאתרא ועליו היה להחליט על הדבר וקיבל על זה הסכמת גדולים, אבל כאן במנהטן הרבנים המתירים אינם ממונים על ידי העיר, ולכן הועד למען העירוב יכול להיות שיש לו רק דין של מיעוט כל זמן שלא יצטרפו בכתב רוב הרבנים המובהקים המשמשים בקודש, ולכן יש לפסוק שההיתר הוא לשעת הדחק משום שלפי שלשעת הדחק יש לסמוך אפילו על מיעוט וכו'.

אליהו הענקין

(נרפס בהפרדס ובאוצרות ירושלים חלק ש')

כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל

בעל "דברי יואל"

אם כי כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל מנע עצמו מלהתערב בפומבי בימים ההם בענין תיקון העירוב במנהטן מטעמיו ונימוקיו, א) שהי' אז הנידון לתקן עירוב בכל מנהטן וחשש הוא ז"ל על ההשגחה שקשה ביותר מפאת גודל השטח, ב) שהעירוב הי' בצירוף מחיצות של גשרי מסילות הברזל וכיוצ"ב שעלולים להשתנות, וחשש שיכשלו בו רבים שלא ידעו אודות השינויים, ובפרט שחשש שהישוב החרדי לא ימשיך לגור שם כמו שהי' בשאר מקומות בשנים הראשונים להתיישבות אחכ"י בנוא יארק, ג) בתוך חברי הוועד של תיקון העירובין נמצאו כאלו שלא רצה הוא ז"ל להשתתף עמהם כמובן.

ברם, מאוחר יותר, בשנת תשל"ב, כשבאו ואמרו לו שרוצים לעשות עירוב בויליאמסבורג ע"י רבנים מובהקים דשם, חזק את הענין ואף גם נתן כסף בשביל זה כידוע, והורה אז ג' תנאים שכדאי לעשות לזה (כפי שיוכא להלן עמוד קנ"ו), וכך העיד גם כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל, ועוד הרבה רבנים שבדורנו ה' עליהם יחיו.

בנוגע לתיקון עירובין במאנהאטן, נוא יארק

מכתב מהג"מ רבי יוסף דוד מוסקוביץ זצ"ל משאץ (מובא בירחון המאור תשרי תשט"ו):

אחרי כל אלה שעברתי עיר מאנהעטן לארכה ולרחבה מבית ומחוץ תכנתי את הקונטרס ת"ע בקיצור גדול לפי שדבר שאין בו סירכא אין צריך מיעוך ומשמוש, ושלחתי אותו לאיזה מהרבנים והצדיקים שליט"א.

האדמו"ר מסאטמאר קרא אותי תיכף להיכלו. ומקודם נודע לי שהוא נוטה לשיטת הרבנים המתנגדים לת"ע בשביל ג' דברים אלו" "מדוע לא עירבו בירושלים, ואין כאן

בי"ד קבוע, ומחלוקת הפוסקים. וכששאל אותי האדמו"ר הנ"ל מ"מ לא עירבו בירושלים? אמרתי, יודע אני מאין מוצא השאלה הזאת אשר התירוצים מהתוס"ט בעבור השו"ר, ובהתפיי"ש בעבור הצדוקים שלא הניחו, לא ישרו בעיניהם, וכך אמרתי: "רבי, ואם ישאלו דורות הבאים מ"מ לא עירבו במנהאטן והוא רה"י מה"ת והי" באפשרות להציל רבבות מישראל מח"ש כאונס וברצון, ויענו ויאמרו, בירושלים הצדוקים לא הניחו ובמנהאטן הרבנים המתנגדים עכבו", והומב בעיניו. ועל מה ששאלני דאין בי"ד קבוע, ענית, מדוע אוכלין בשר ויש חשש דנבילה וטריפה, ואמר לי תירוצן שאין מגלין וכו' ואמרתי שיהי' נמצאים בכל דור בע"ב יראי ה' בהצטרף גם רבנים יראי ה' ויעשו כולם אגודה אחת והוא חבי"ד קבוע. ועוד שאלתי: היכן העירובין דכל עיירות אירופא אשר לדאבון נפשנו חרבו ואין בה איש, ואם לא נחזק כאן במצות ומנהגים שאחזו בהם אבותינו במס"נ אז מעט מעט חלילה ישתכחו מן הלב. ואם כ"ק הוא כמתנגד לת"ע אז יאמר לי ואחזור בי כי את ה' אני ירא לרבות ת"ח וצדיקי הדור, ואני את נפשי הצלתי שע"י מעשה באתי לזה ואין מרגוע לנפשי? וענה אותי בשחוק קל על פיו: אינני מתערב בזה וברבני.

(ירחון המאור תשרי תשט"ו)

בנוגע לתיקון עירובין בויליאמסבורג [ברוקלין נ.י.]

יוסף אשכנזי

משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר

הגה"ק מסאטמאר וצל"ה

קרית יואל שבמאנרא יצ"ו

ב"ה

הנה הרב המאור"ג וכו' מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב מראצפערט יצ"ו עוסק בהשתדלות תיקון עירובין ברחובות שבויליאמסבורג, ובידו תכריך מכתבים עם המלצות מגדולי הרבנים שליטא המסכימים ומחזקים אותו בפעולתו והשתדלותו בזה,

ובא בשעתו לפני כ"ק אדמו"ר הגה"ק וצל"ה עם המכתבים שבידו מהרבנים הגאונים שליט"א, וברכו בהצלחה בכל הענינים.

ולראי' באעה"ח א' ויחי תשמ"א פה קרית יואל יצ"ו.

יוסף אשכנזי, משב"ק

(מובא באוצרות ירושלים חלק רה"צ)

בנוגע שעיר נוא יארק אינו רשות הרבים דאורייתא

שמעתי שלפני שלושים שנה יצא קול קורא מאיזה רב שפסק בספרו בית ארזים דיש להחמיר דבזה"ז יש רשות הרבים דאורייתא, ושאסור לשום אשה לצאת בשבת בתכשיטין, ואז צוה רבינו הקדוש [ממאמאר] זי"ע שיתאספו רבנים זקנים ויקראו את המחבר הספר שיתחרט על פסקו, וישבו כמדומה לי הרבנים הר"י שטייף, שאפראן, הרב מקאפיש, קראסנא, ועוד רב זקן אחד, ואחר הטענות בהלכה עם הרב הנזכר, הסכים להתירא דאין לנו בעת רשות הרבים דאורייתא.

(שו"ת דברי שלום, סוף חלק ו', בהשמטות)

ושמעתי שרבינו ז"ל אמר כן להרב הגאון ר' חיים קרייזווירטה שליט"א אב"ד אנטווערפען, שברור לו שברוקלין לא הוי רשות הרבים, וכן אמר כן להגה"צ ר' נתן יוסף מייזעלס שליט"א.

(פסקי דברי יואל)

בענין לנחוג מנהגי ישראל מקדמת דנא פה באמעריקא

... ואך חדשים מקרוב באו לעשות שינוים בזה רק אצל המתחדשים לפרוץ גדרן של ראשונים, ופה באמעריקא פשתה המספחת ביותר גם בשאר מנהגי ישראל ועיקרי דתוה"ק, ולעבור על מנהג שמקדמת דנא מה שיש בו גדר וסייג של איסור אף אם אין לו שום מקור בש"ס, אסור לעבור ע"ז מדאורייתא מטעם נדר, עי' שו"ע יו"ד סימן רי"ד וכו'...

וזה וראי שבאמעריקא אין שום מנהג, כי אין נקרא מנהג אלא מה שנתייסד במקום גדולי תורה ויראה לא מנהג בורות כנודע בכל הפוסקים. והר"ת והמהרי"ל כתבו שבמנהג שנעשה באיסור הוי מנהג אותיות "גהנם". ובאמעריקא לא הי' התישבות המדינה מתחלה מגדולי תורה ויראה כנודע, והיה הכל מנהג בורות גם בתחלה ושוב אח"כ נפרץ במלואו בכל פעם יותר ויותר, כי הפרצות מתרבים בעוה"ר בדורותינו אלה עיקבתא דמשיחא בכ"מ, ומכש"כ במדינה שלא הי' לה מעולם יסוד לתוה"ק, וזה לא כבר שנתלקטו לאמעריקא מסיבת כל הסיבות קצת אנשים יראים ות"ח, הרב ברור שחיבא רמ"א עליהם מנהגי הארץ אשר באו משם, וחלילה לשנות, ומבואר בגמרא ב"ב דף פ"ג ע"ב וליחזי היכי נהיגי, בעיר חדשה, ונחזי מהיכא קא אתי, בנקוטאי, פירש"י ז"ל שנתלקטו ממקומות שונים. וכ' שם הנמו"י בשם הרשב"א והרנב"ר דמדאמרינן הכא ונחזי מהיכא קא אתי שמעינן רכל עיר חדשה הכל כמנהג אותו המקום שבאו משם, וכן הוא בשו"ע חו"מ סימן של"א ס"א ברמ"א שם וכו'...

וז"ל מרן הקדוש בעל דברי חיים ולה"ה מצאנו: כל הדברים הנ"ל אטורים המה

עפ"י השו"ע והפוסקים ואסור לשנות שום מנהג ישראל בבנין ביהכנ"ס או באיזה נימוס ומנהג המקובל מאבותינו ומדרות הראשונים, והמשנה ידו על התחתונה. וחתם שמו הקדוש. וכן כתב אח"כ מרן הקדוש מהרי"א זלה"ה מו"ר יט' שו"ב, וז"ל: הנני באתי כיהודא ועוד לקרא ליתן תוקף לתורה הק' דת ישראל שיקיים ואסור לשנות ולנטות מדרך התורה הנמסר לנו ממעמד הר סיני וממנהג אבותינו התנאים והאמוראים הק' כמבואר לעיל בחתימות הרבנים ולכל השומע ינעם. וחתם שמו הקדוש. הנה מפורש בדיבריהם שכ"ז אסור עפ"י השו"ע והפוסקים ואין זה איסור חדש ומאן ספין ברור הוה לחלוק על האריות האלה, ואף אם יתקבצו כל דורינו זה אין בכחינו להכריע אף צפורן אחת מהם, ואמרו חכז"ל (שבת דף ק"ב ע"ב) אם הראשונים כמלאכים וכו' אנו כחמורים, אבל אנחנו אין אנו אפילו כצפרני החמורים לגבי הראשונים כמלאכים, אך אלו היינו עומדים על המשמר שלא לשנות עכ"פ מדרכיהם וממנהגיהם הקודמים, לא היינו מגיעים לירידה נוראה כזאת, אף בעיקבא דמשיחא ר"ל.

(שו"ת דברי יואל, אור"ח סי' י')

... אשימה עיני על הדברים אם הן המה הדברים ששמעו מפי, כי בחוצות וברחובות נאמרים משמי דברים הרבה שלא היו ולא נבראו ולא עלה על לבבי מעולם...

(בהקדמה לס' על הגאולה ועל התמורה דף כ"ה)

... והכל יודעין שלא רציתי להתערב בזה, ולא אמרתי לא איסור ולא היתר, והטעם שלא רציתי להתערב ג"כ מובן, ראשית יש בזה הכחשה בין הת"ח בתיקון מצב העירוב... ובעיקר הדבר, להתערב בעיר אחרת... הוא ענין קשה והרבה נצמח מזה זיה"ש ומחלוקת גדולות, זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכבר כתב החת"ס על ענין כזה שהבירה נשארה ביושבי קרנות וקלקולו יותר על תיקונו, ועוד הרבה טעמים שקשה לבארם אפי' בע"פ כש"כ בכתב, אשר עבור כל אלה למי שאינו דר בעיר, מוטב יותר להיות בשב ואל תעשה, ובפרט כשאין יודעין האמת ואין אומרים למי שלא ראה את החודש שיביא ויעיד, ואמרו חכז"ל למוד לשונך לומר איני יודע, בפרט כשהוא ברור שאינו יודע, כי לא ראיתי מה שנעשה שם ומה הגיע אליהם, וכבר ניסיתי בכמה ענינים, שהרבה פעמים טובה השתיקה בכגון דא למען כבודו ית"ש, וא"א להסביר יותר בכתב. כללו של דבר, מי שאמר שיצא מפי איזה הוראה בענין זה, הוא שקר מוחלט, עכ"ל.

(מתוך מכתב הנדפס בס' מושיען של ישראל ח"ו עמ' ש"ה)

...אמנם מה שכתב כ"ת נ"י ע"ז שצריך לידע להורות מיד ולדורות הלכה למעשה, והביא שכבר החלו לעשות שינויים, אין זה אלא דברי תימה, הכי יש מקום להסתפק בהלכה למעשה אם אותם הקדושים עשו ח"ו שלא כהוגן בטלטול הס"ת בחינם, והלא אף

במה שאין אנו מבינים כלל טעמם ונימוקם, הוא ברור שכל דבריהם כגחלי אש, ובמה נחשב כל שכלינו והכרעתנו נגד אפס קצהו של צפרנס של הראשונים, ומעשה רב של הדורות הקודמים זהו בעצמו בירור ההלכה, ובפרט כיון שבעיקר קריאת הנשיא בס"ת אין אנו מבינים הטעם, אלא סומכים על דעתם ז"ל, היאך לא נסמוך על דעתם ז"ל בסידור הדברים לעשות שינוים שהוא דלא כמר ודלא כמר, ואם עושין בזה ספק להלכה שאם אין אנו מבינים טעמם ח"ו לא נסמוך עליהם על כיוצא ב"ארז"ל בסנהדרין דף ק' באותו תלמיד שאמר לר"י רבי דרוש, ולך נאה לדרוש, כשם שאמרת כך ראיתי, א"ל ריקה, אם לא ראית לא האמנת, מלגלג על דברי חכמים אתה, וזה דרך המתחדשים להתחכם על דורות הקודמים במעשה החסידות ר"ל, וכל המשנה ידו על התחתונה, והשי"ת יזכינו לילך בעקבות הצדיקים הקדושים שבדורות לפנינו...

(שו"ת דברי יואל או"ח סי' ט' אות ד')

...והעושה מנהג נגד כל גדול ישראל בכל העולם בוודאי צדקו דברי מרן ז"ל שהוא מנהג בורות ונגד המנהג כת"ג שהוא בכל העולם אמרו חכז"ל (יבמות דף ק"ב ע"א ועוד) שאפילו יבוא אליהו אין שומעין לו...

(שו"ת דברי יואל או"ח סי' ד' אות י"א)

...ע"י הפירצות האלה שכדור האחרון ר"ל אתה רוצה לבטל תקנות חכז"ל מה שנאסר עוד מזמן הש"ס, וזה ודאי אסור, אף אלו הי' האמת כדבריו וכו'.

(שו"ת דברי יואל או"ח סימן י')

...ובלא"ה אף על סברא ברורה, אם אין לה ראי' אין להשתמש בה כלל להלכה,

וביעיר און מהחיד"א מערכת א' אות ט"ז הביא כן בשם מהר"י שאין למציא דין מסברא בלי ראי', ובספר דרכי שלום (כללי הש"ס אות א' סימן כ"ו) הביא ע"ז מירושלמי פ"ו דפסחים הלכה א' תורה שאין לה בית אב, אינה תורה, ופירש קע"ה שאין לו ראי' או קבלה בידו, וכבר צווח בכרכי' בשאלת יעב"ץ על הדנין בסברות, שהרי ברמב"ם (הלכות סנהדרין פכ"ד ח"ב) ובטור חו"מ סי' ט"ו, שבזמן התלמוד היו דינן עפ"י סמיכת דעת הדיין אף בלא ראי', ואח"כ הסכימו שלא לדין עוד בסמיכת הדעת אלא בראי' ברורה, והרי עוד בזמן הראשונים לא העמידו על סברתם כמו בזמן התלמוד, וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו שבזמן האחרונים אין להמציא שום דין מסברא בלי ראי'.

(שו"ת דברי יואל או"ח סי' י"ג אות ח')

בנוגע תיקון עירובין בבארא פארק (ברוקלין נ.י.)

יוסף דוד טייטלבוים
בהגה"ק מסאסוב וצוק"ל
אב"ד דק"ק קרית ישמח משה

בעה"י, ט' סיון תש"ס לפ"ק

שלום וישע רב, לאור נערב אשר במערב, הגאון הגדול, מעוז ומגדול
 מהר"י ראטה שליט"א אבדק"ק קארלסבורג

הנה לאחר שראיתי מכתב מעכ"ת שליט"א בענין דעת רבינו הק' מסאטמאר
 זיעוכי"א, באתי בשורות אלו כדי שלא אלכד ח"ו בעוון כובש עדותו, לכן מצאתי לנכון
 להודיע לכבוד מעכ"ת שליט"א מה שבעצמי שמעתי מפי רבינו הגה"ק מסאטמאר
 שליט"א בענין דעת רבינו הק' זי"ע אודות תיקון עירוב בשכונת בארא פארק.

גופא דעובדא הוה בעת שהותי בנוא יארק בשנת תשמ"ב, באתי לקרית מלך רב ה"ה
 קרית יואל, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו של רבינו הגה"ק שליט"א להיות בשולחנו
 הק' ביומא דהילולא רבה ל"ג בעומר, ומצאתי חן בעיני המלך ועיכב בעדי מלחזור
 באותו היום. למחרת לעת שעות אחה"צ נכנסתי לקודש פנימה ודנתי לפני כ"ק רבינו
 שליט"א לברר כמה הלכות ומנהגים אשר היו נהוגות בבית אבותינו הק'. [בתוך כך באה
 אל הקודש פנימה בתו הבכירה של רבינו שליט"א להבחל"ח הרבנית הצ' מרת חיה ע"ה
 ליטול ברכת פרידה. ושאל אותה רבינו שליט"א, אמאי אינה נשארת לשב"ק כאן (בקרית
 יואל), ואמרה שלמען האמת הי' רצונה להשאר, ובפרט למען בתה התינוקת הקטנה
 שהיתה על ידה, שבאמת מוטב לה להשאר, כי כאן יכולה לצאת בשבת עם הבת ולשאוף
 אויר צח, מה שבד"כ אין ביכולתה לעשות, אך ההכרח לא יגונה וחייבת היא ליסוע.]

ואנכי צעיר לימים הייתי ועזות דקדושה היתה בי, שאלתי את רבינו שליט"א, אמאי
 באמת לא תיקנו הרבנים הגאונים היושבים על מדין, עירוב בבארא פארק. וענה לי רבינו
 הגה"ק שליט"א בפשטות גמורה, ד"לאחר שעברתי לבארא פארק כשבא דודי הגה"ק
 זיעוכי"א לשבות שבת בב.פ. (כמדומני בפ' וישלח תשכ"ו), אמרתי לדודי הק' זי"ע "דהרי
 עה"פ ויחן את פני העיר" איתא ברש"י דתיקן להם עירובין, ע"כ הי' רצוני לדעת האם
 ראוי לעשות עירוב על הרחובות הסמוכים לבית מדרשי (שהי' אז על 15טע עוועניו),
 שיוכלו הבע"ב לטלטל, וגם כדי שבני משפחתי הנשואים יוכלו בעזה"י לבוא שבת
 לביתי עם טפיהם. ואמר לי דודי הק' זי"ע, אדרבה ואדרבה, אבל שיחי' העירוב על
 כל השכונה, ומן הראוי והנכון שתבוא ברכרים עם הרבנים הגאונים החשובים רפה
 לתקן העירוב עצהיו"ט".

והמשיך רבינו שליט"א ואמר, ד"באמת באתי בדברים עם כמה רבנים אודות זה הענין, אך מחמת טרדות הזמן וגם כי היו איזה מנגדים, לא הגענו אז לידי סיום הענין", עכתה"ק.

תקופת זמן אחרי זאת, נפגשתי עם א' מגדולי זקני הרבנים הגאונים החשובים דבארא פארק, וכשסיפרתי לו מה שאמר לי רבינו שליט"א, אמר לי, שגם עמו דיבר רבינו שליט"א בשעתו אודות הנחיצות לתקן עירוב.

ובהיותי בחורף דהאי שתא בנוא יארק כשדברתי מענין זה עם חרב"ן ש"ב הגה"צ מוה"ר דוד רוב מיייליש שליט"א אב"ד דקתל יט"ל דסאטמאר ב.פ., סיפר לי ששמע מפי רבינו שליט"א, שבשנת תשמ"א כאשר הביאו לפניו לחתום על כרוז כללי נגד תיקון עירוב בבארא פארק, בשו"א לא הסכים לחתום עליו, עד שתיקנו בו הלשון "שלא לסמוך על העירוב הנ"ל" דייקא, והיינו מצד אופן עשייתו, לבל ישתמע חלילה התנגדות על עירוב שנעשה במיוחד ע"י צוה"פ. וכזה יצאתי ידי חובתי לברר מקחו של צדיק, ועל חיזוק מצוה זו מ"דברי סופרים הצריכים חיזוק יותר משל תורה", כנר הבטיח כ"ק זקנינו הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע ע"ז עוה"ב כידוע, ויה"ר שיתקיים גנו "השם גבולך שלום" וגו'.

הכה"ח לכבוד התוה"ק ומצוותיה ולומדיה, חק' יוסף דוד מייטלבוים
אב"ד קרית ישמח משה

קושט דברי אמת בדעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל מכתב מוה"ג מוה"ר יצחק מאנדעל שליט"א דומ"ץ במאנרא נ.י.

בס"ד

למע"כ תלמידיי החשובים והמופלגים שיחיו החונים בשכונת בארא פארק יצ"ו
שלי' לכם ולכל הגלויים אליכם, יתברכו בשובע שמחות ורבת הצלחות.

על דבר שאלתכם במה שפירסמו לאחרונה במכתבי עתים בשם מרן רבינו הקדוש
רשכבה"ג בעל דברי יואל זצוק"ל שהוא ה" מתנגד לעשיית העירוב בברוקלין.

א) הנה איחרתי קצת מפני שרציתי להתחקות אחר מקור מחצב הדברים, היות זה אומר
בכה וזה אומר בכה, ואחר בירור כל הדברים הנאמרים והנכתבים בזה, ולאחר חקירות
ודרישות לעמוד על שורש הדברים, ראיתי שיש כאן סילוף גדול מאוד במה שזשטמשים
בשמו של מרן רבינו הגדול זצוק"ל נגד העירוב בשכונת בארא פארק, על כן ראיתי מן
הנכון להבהיר הדברים והשומע ישמע וקושטא קאי.

ב) דהנה אמת נכון הדבר לפי עדות הדברים הנאמרים בשמו אשר ראויים לסמוך עליהם

יוצא, שלא רצה ליתן הסכמתו (לא לו ששאלו ממנו ליתן הסכמתו) לעשות עירוב על כל מאנהעטן או כל ברוקלין. ומאידך ידוע גם, שדעתו לא הי' נוחה לעשות עירוב על איזה רחובות בלבד (ולא לכל השכונה), זולת לצורך גדול, כגון יו"ם סוכות שחל בשבת. וכן מסר לי ג"כ איש מהימן מהמקורבים של מרן ז"ל שלא הי' דעתו נוחה לעשות עירוב על איזה רחובות בלבד כנ"ל. אבל גם ע"ד העירוב במאנהעטן וברוקלין (גם לפי דבריהם של הני שראויים לסמוך עליהם) לא ביקש מהם או משום אדם לפרסם בשמו שהוא מכת האוסרין, וכפי עדות הגה"צ הרי"ד מאסקאוויטש משא"צ זצ"ל, שפירסם ברכים עוד בשנת תשס"ז בחיי מרן ז"ל שאמר לו מרן ז"ל שאינו מעכב עליו רק שהוא אינו מתערב בענין זה – וכבר ידוע דרכו בקודש, שלא רצה ליתן הסכמתו לכמה דברים שביקשו ממנו הסכמה, מפני שלא רצה שיהי' אחריות הדבר עליו, אבל מ"מ גם לא עיכב ולא התנגד להדבר – וכן לא רצה ליתן הסכמתו לשום ספר חדש כידוע, והוא ג"כ מפני טעם זה, אבל מ"מ לא התנגד להדפסתו.

ג) ויותר מזה מבואר בתשו' דברי יואל יו"ד סימן ק"ה אות א' דמיירי שם לגבי ענין חמור הנוגע לאיסור א"א (להתיר א"א ע"י עדות ערכאות שבזמנינו – אשר לפי דעתו אין זה מספיק להתיר איסור א"א), דכתב שם דע"כ מעולם לא רצה להזדקק להתיר א"א ע"י עדות ערכאות, אלא שאם כתבו לרבנים אחרים והתירו, לא הייתי מתערב בדבר ולא אמרתי לא איסור ולא היתר עכ"ל עיי"ש.

ד) ובפרט מה שרצו להוסיף עוד נופך על שמו של מרן ז"ל ולתלות בו בוקי מרוקי שדעתו הי' לאסור לעשות עירוב כתיקונו, מפני שיש לחשוש על מכשולות, או בכשרות העירוב או מפני פריצות וכדו', הנה הדבר מבואר מפורש להיפך בתשו' דברי יואל למרן ז"ל בכמה מקומות – עיין תשו' דב"י או"ח סימן יו"ד אות י"א שכתב לענין שער באשה, דבזמנינו מחמת גודל הפריצות והרהורי עבירה הי' מהראוי לגזור לאסור בברכה ובד"ת משום שער באשה אף נגד הבתולות שדרכם להיות מגולה, אך ודאי שאין לנו לגזור גזירות מדעתינו מה שלא אסרו חז"ל, עכ"ל"ק. ועי"ע בתשו' דב"י יו"ד סי' מ"ד שכתב חז"ל תמיחתי שחשד אותי שח"ו אני גוזר גזירות, ומי אנכי לגזור גזירות בישראל, עכ"ל"ק.

ה) ועיין ג"כ תשו' דב"י יו"ד סימן ע"ז או"ז שהביא נמי משמיה דהריב"ש ז"ל סימן קכ"ה שכ' הריב"ש ז"ל על מילתא שהי' מסתבר לגזור עליו חז"ל, שאין לנו לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים ואפי' כשאין בני תורה וכו' עיי"ש. ועיין עוד מש"כ מרן ז"ל בתשו' דב"י או"ח סימן ט"ז בנידון גזירת פתיחת החניות בשב"ק אשר לפי הנראה הוא ענין חמור מאוד כגזירת שמד, וע"כ לפי דעת השואל הי' בכלל יהרג ואל יעבור. אבל מרן ז"ל כיון דלא הי' ברירא ליה שהגידון דמיא לגמרי לגזירת שמד, על כן לא רצה לא לאסור ולא להתיר, והביא דברי חז"ל שבת קמ"ה ע"ב דאמרי' שם אמור לחכמה אחותי את, אם ברור לך כאחותך שהיא אסורה אמור, ואם לאו אל תאמר עיי"ש.

ו) וראוי להביא כאן עוד מש"כ מרן ז"ל בתשו' דב"י יו"ד סימן מ"ט בענין אם נכון לפרסם אזהרה (על דבר שיש בו חששות) היכא שאין בידנו לתקן – חז"ל"ק, דאדרבה מהדפסת מכתבים מרובים יש לחוש עוד לקלקול ח"ו עיי"ש. והנ"ב בנ"ד אין לך מכשול גדול מזה שמפרסמים לפני ההמון שאינם יודעים להבחין שדעת מרן ז"ל לגזור ולאסור גם המותר רק

ממעם חששות וכדו' ויבואו אח"כ כל המון העם (אשר נוחים להם בהעירוב ואינם רוצים לקבל על עצמם גזירות חדשות) לרון מזה ולומר גם על שאר דברים שדעת מרן ז"ל הי' באמת לאסורם באיסור חמור מדין התורה, שג"כ אלו אינם רק גזירות חדשות משום חששות וכדו'. וכן שמעתי מהרבה בני תורה מתלמידי רבינו זצוק"ל שדעתם ג"כ כנ"ל.

(ז) והנה הך מילתא הנ"ל, שכ' מרן ז"ל בשם הריב"ש ז"ל סימן קכ"ה שאין לגזור מעצמינו יותר ממה שגזרו חכמים כנ"ל. באמת כללא פסיקא הוא בדברי הפוסקים בכמה מקומות, דאין לגזור גזירות מדעתינו, וכמו"כ כתב הריב"ש ז"ל גם בסימן רע"א עיי"ש. וכ"כ הה"מ בפ"ה מהל' חמץ ומצה ה"ז, והרב"י והר"מ או"ח סימן תס"ב, והפ"ח או"ח סימן תס"א (ר"ה עוד כתב) ובסימן תרנ"א, ובפ"ח יו"ד סימן פ"ד ס"ק י"ז עיי"ש. ועיין ג"כ בדברי הרא"ש ז"ל שבת שכ' ז"ל תמהני האיך יוכלו הגאונים לחדש גזירות עיי"ש. וכע"ז כתב הרא"ש ז"ל נדה פ"י סימן ג' דאין לנו לגזור גזירות מדעתינו מה שלא נמצא בהש"ס, ואם אדם חשוב מרוב ענוותנותו ופרישתו אינו רוצה לסמוך על עצמו לעשות מעשה, ינהג מדת פרישתו לעצמו, אבל לא ניתן ליכתב בספר להורות בו לדורות הבאים וכו' עיי"ש. ועיין ג"כ שר"ח מערכת גימ"ל אות י"א ובפאה"ש שם סימן ד' מש"כ להעיר על דברי תשו' ב"ש עיי"ש.

(ח) ואע"פ שאלו המערערים נראה דכונתם לשמים, ודעתם לגדור כדי שלא יפרצו בחומת השבת ובחומת הצניעות וכדו', ובודאי שכונתם טובה ורצויה מאוד. אבל אין זה רק דעת עצמם, וכל אחד רשאי לומר דעתו, אבל אין לזה ענין עם דעת מרן ז"ל, כל שלא נמצא כתוב מפורש כן, ולא אמר מרן ז"ל הדברים או הטעמים הללו לשום אדם לפרסמם בשמו, וענין זה לתלות דעת עצמם על מרן ז"ל, זה גופא סילוף כמובן. וכבר ידוע מש"כ מרן ז"ל בהקדמתו לס' עה"ג ועה"ת שלא להאמין מה שאומרים בשמו בחוצות וברחובות אלא למה שהוא כתב בעצמו.

(ט) מה גם, שכל הטעמים הנאמרים שיש לחשוש שיהיו מכשולות בהעירוב, אם לא שיהי' בעיר מי שהוא הבר-סמכות-עליונה שהכל (או עכ"פ רובם ככולם) קיבלו אותו עליהם שייד גם בעיר אנשווערפען ועיה"ק ירושלים ובני ברק ומאנסי. וגם כל החששות שיפרצו בחומת הצניעות, שייד גם בסקווירא וקרית יואל, ואפי"ה אין פוצה פה.

(י) ובפרט דלפי דברת רבים וכן שלימים שרוצים בהעירוב כדי להציל את עצמם ממכשול של איסור הוצאה (ובתוכם חולים וזקנים), ואומרים בפה מלא שלפי המצב שהי' קודם שנעשה העירוב הי' בודאי מכשולים רבים ועצומים, ועכשיו ע"י שנעשה העירוב אזרו לו, א"כ מהיכי תיתי להם לאסור הדבר, משום חשש דילמא יצמחו מזה אח"כ מכשולים, הלא כלל גדול הוא דאין ספק מוציא מירי ודאי. ובפרט אם לפי הנראה לפנינו העירוב נעשה כתיקונו בדבר המתקיים. ועכ"פ אחר העיון בכל טענותיהם של המערערים נגד העירוב, וכל מעמיהם שנתנו בזה, אין בהן בנותן טעם מספיק כלל, ובשגם שכבר נתבאר לעיל מדברי הפוסקים שאין לנו לגזור גזירות מדעתינו.

(יא) ואע"פ שהצליחו בסילופם, להשיג גם איזה חתימות של רבנים גדולים וחשובים, אבל כבר העיד הנסיון בזה שכבר אירע כך בעבר כמה וכמה פעמים. ודכינא לפני כמה שנים

כשנתחדש המכונה של בדיקת סת"ם כדי להציל הרבים מהמכשולות של ספרי תורה פסולים מטעיות חסרות ויתירות, ה" אז ג"כ איזה מערערים ועשו שערוריה גדולה, והרעישו תבל ומלואה שראוי לגזור שאסור להשתמש עם המכונה כלל וכלל, וגם הדפיסו ופירסמו מכתבי איסור במכ"ע מירי שבוע בשבוע בדיוק כמו שעושים עכשיו. וסילפו הדברים לפני איזה רבנים שיהיו עי"ז מכשולות עצומים וחששות גדולות, ותלו ג"כ בוקי סרוקי במרן רבינו הגדול ז"ל ועלתה בידם שגם איזה רבנים חשובים חתמו על האיסור שלהם. אבל רבים וכן שלמים התירו הדבר, כי אין לגזור גזירות מדעתנו מה שאין לו מקור בש"ע ובפרט במקום שיש בו להציל ממכשולות. ופוק חזו מה עלתה בסופו של דבר עם כל השערוריה של האוסרים, שהכל עלה בתוהו ובוהו וכמעט אין זכר לאיסורם ודברי תורה חיים וקיימים, וכן אירע עוד כנ"ל כבר כמה פעמים.

(יב) ובפרט מה שהענינו לאחרונה שהדפיסו דברים שה"י נדפסים בירחון המאור בשם דעת גדול אחד, ועכשיו הוסיפו ופירסמו שמרן ז"ל הוא בעל הדברים. הנה כל מי שבקי קצת בלישניה ובספרי מרן ז"ל יראה בעליל שאין זה מדרך לשונו של מרן ז"ל, לא לשונו בכתב ולא לשונו בע"פ ולא מדרכי הגיון שלו. והמשב"ק אשר תליית עדיין חיים וקיימים עמנו לאויט"א ג"כ מעידים שדברים אלו לא יצאו לא מפיו ולא מפי כתבו. וגם לפי שיטתם אשאלה מהם מענה, ממנ"פ אם מרן ז"ל בשעתו לא רצה לפרסם הדברים בשמו ושהוא בעל הדברים (יהי הטעם מה שיהי) מהיכי תיתי להעני לפרסם ולגלות מה שהוא רצה שלא לגלות, וגראה בעליל עד כמה גברה אצלם מדת הניצחון, והעולה על כולנה שלא חלי ולא הרגישו דהנה כתוב שם בפירוש רק, שאינו נכון לערב כל העיר וכו' וא"כ הרי מבואר דדוקא כל העיר אינו נכון לערב, אבל שכונה אחת אמנם נכון לערב, וכל זה לפי שיטתם אבל האמת היא כנ"ל. ובפרט מש"כ שם חידוש להביא ראיה לדבריו מהגמ' דעירובין ממה דאמר' שם בחששא דשמא יעלה הים שרטון וכו' הנה הדברים לעצמם כמו שבאו שם אינם מכוונים כלל, וכמו שיראה המעיין הישר. ובודאי דלא יצאו ממרן ז"ל וכנ"ל.

(יג) ועכ"פ מה שרוצים לדמות מילתא למילתא לאמר, דכמו שלא רצה ליתן הסכמתו לעשות עירוב על כל מאנהעטן או כל ברוקלין כמו"כ אין לעשות עירוב שנעשה כתיקונו על שכונה יהודית בלבד ושעומדת בפיקוח רבנים מובהקים שנושאים באחריותו, אין זאת אלא ענין של חילוף דברים, וכן שמעתי מכמה רבנים מובהקים (הנמנים בין תלמידיו הנאמנים של מרן ז"ל) שיש בזה סילוף גדול, כי לא ה" אז הנידון והמדובר כלל לעשות עירוב בשכונה יהודית שרובם שומרי תומ"צ.

(יד) ומה שהביאו מרב אחד שהעיד שהוא שאל הסכמת מרן ז"ל לעשות עירוב לשכונה שלו, אבל הרי תברא בצדו, שהרי מפורש בדבריו שה"י המדובר אצלו לעשות עירוב רק לאיזה רחובות בשכונתו הסמוך לביה"ח, אבל לא ה" המדובר אז לערב את כל השכונה של בארא פארק בצוה"פ כתיקונו ושה"י נעשה ע"י רבנים המפקחים הנושאים באחריות. וא"כ לא הוסיפו בזה כלום דכבר ידוע דעתו של מרן ז"ל שלא ה" ניה"ל לאיזה רחובות בלבד (חוץ לצורך גדול). מחמת דיש בזה כמה מכשולים גלויים. אבל אדרבה לפי עדות כמה בנ"א, שכשנשאל בסוף ימיו בענין עשיית עירוב מהודר על כל שכונת וומב"ג, וגם יה" נעשה כחוק

ובאופן של קיימא בחומי ברזל חזקים, ושתהי' נעשית תחת פיקוח וועד של רבנים שישאו באחריותו, הסכים לזה ובירך בהצלחה, וגם צוה לאחד הגבאים שיחי' שיתנו הסכום של חמש מאות דאלער. וכן לפי עדות הגאון המובהק צ"ת האדמו"ר מפאפא זצ"ל הרי הסכים מרן ז"ל לעשות עירוב לשכונת וומב"ג אם יהי' הוא נושא באחריותו.

טו) היוצא לנו מזה, דכל מה שמרעישים המערערים קבל עולם ומלואה נגד העירוב בשכונת בארא פארק על שם מרן רבינו הגדול זצוק"ל, כהניחם זאת ליסוד מוסד בפירסומם במכתבי עתים באופן שיחי' ידינו רמה כאילו זה דבר ברור ואין לפקפק בו, להוי ידוע שאחר החקירה והבירור ע"י כל מי שיש לו עינים לראות ואין בטבעו להיות נמשך אחר כל מה שמפרסמים ברעש גדול במכ"ע ובחוצות ובשווקים, יראה שהדבר נכונה על יסוד רעוע ולא יהני להמסלפים סילופייהו. וכן שמעתי עוד מכמה רבנים מובהקים בהוראה. ועל כן היטיבו אשר דיברו בזה הרבנים המובהקים עמודי ההוראה ה"ה הגאון הגדול מהר"י ראטה שליט"א אבד"ק קארלסבורג והגאון הגדול אבד"ק אדווארי שליט"א שמסתבר שדעת מרן ז"ל להתיר לעשות העירוב, ודבריהם נכונים מאוד, וא"צ לאסחורי ידי וגם אינם צריכים חיזוק, כי כן מפורש בתשו' מרן ז"ל בדב"י כנ"ל שאין לגזור גזירות מדעתינו. וכל המוני אחב"י הסומכים על הרבנים הגאונים הנ"ל בכל השאלות החמורות, כש"כ וק"ו שכדאי הם לסמוך עליהם בנידון זה אפי' שלא בשעת הדחק, ובאמת א"צ לפרסם דברי הנ"ל, כי ממילא לא יזעילו כלום לאלו הרוצים בהסילוף, ואילו להרבים היודעים האמת ומבחינים בדברים ואינם נמשכים אחרי המכ"ע כסומא בארובה, הם יודעים בעצמם מה לעשות וקושטא קאי וא"צ עוד להאריך.

וה' שנותיכם יאריך והחיה"ח מאדוה"ש

מנאי הרו"ש

הק' יצחק הלוי מאנדל

דומ"ץ במאנראו נ"י. בעמח"ס "חקר הלכה" על יו"ד

קטע מתוך תשובת הרה"ג מוח"ר יצחק מאנדל שליט"א

דומ"ץ במאנרא נ"י.

[שנדפס בקובץ "אור ישראל" גליון כ']

...והנה זה ברור שדעת מרן רבינו הגדול רשכבה"ג בעל תשו' דברי יואל זצוק"ל הי' ג"כ להורות הלכה למעשה להקל כהנך שיטות דאין לנו רה"ר מה"ת וכסתימת רבותינו השו"ע והנו"כ (הנם דאפשר רלדידיה הי' מחמיר אבל לא הורה לאחרים כן) כמו שידוע ממה שלא רצה להסכים לאסור נשיאת תכשיטין ברה"ר, וכן ממה שהורה להקל להוציא בשבת ע"י עכו"ם תינוק לעשות הבר"מ בביהמ"ד ועוד ועוד, ואגב אעורר כמה שפירסמו במכ"ע בשם מרן ז"ל שאמר להרבנית תחי' שתמנע עצמה מלהוציא תכשיטה ברה"ר מחשש רה"ר דאורייתא וכו' עכ"ד. דאין הדברים נכונים והשומע שמע וטעה, ואדרבה נהפוך הוא, דהרבנית תחי' שאלה למרן ז"ל היות דאיכא שמועה בשם הגאון ר' יונתן שטייף זצ"ל שהנשים ימנעו מלצאת בהתכשיטין ברה"ר. והשיב לה מרן ז"ל שא"צ לחוש כלל ותתנהגה עצמה כמו עד

עכשיו. וכן התנהגה הרבנית תחי' שהיתה יוצאת בכל שבת בתכשיטיה ביה"ד כמו שמעידים כל קרוביה. (ועיין חו"מ סימן ל"ה ס"ד ברמ"א) ופלא מאוד לפרסם ברכים היפך המציאות בעוד שאיכא הרבה שזוכרים להאמת ועכ"פ הוא דבר שהי' בכלל (הפירסומים בשם מרן ז"ל) וללמד יצא.

ואמרתי להודיע להר"ג שלימ"א מה שהי' לי עם חכם אחד בענין המכתב שכתבתי בנוגע לדעת מרן ז"ל שהדבר ברור שמעולם לא התנגד לערב שכונה של שתומ"מ והעירוב נעשה ע"י מורה מובהק וכמוש"כ הרבנים הגאונים שלימ"א, והחכם הג"ל בא בחבולות טענות בידו נגד המכתב שלי, ואחר שמוע כל טענותיו עניתיו לו שמעתי כל דבריך הנאמרים בטוב מעם אבל יש לי לשאול אותך הרי גם לדבריך (שמרן ז"ל התנגד בשיטה לעשיית שום עירוב בעיר ברוקלין) סוכ"ס אתה מודה שמרן ז"ל לא זאת שלא ציוה (לאילו הרבנים האומרים משמו) לפרסם שיטתו ברכים אלא אף זאת שאפי' לא ביקש מהם דבר זה לפרסם שיטתו ברכים כדי שיעמוד הדבר לדורות למשמרת, ומי הי' עוד כמוהו שהי' צופה למרחוק והי' דואג על העתיד שלא תשתכח ח"ו תורה מישראל וחירף נפשו בעד קדושת השבת (בגוף בנוגע לשיטת הר"ת וכן בכל דבר). וכל מה שהי' רואה לנחוץ לקבוע לדורות לא הי' חת מפני כל וכל הטירחות לא עצרוהו ופירסם דעתו ברכים הן בעל פה והן בכתב והאיך אפשר הדבר שכאן בענין העירוב בדבר גדול ונשגב כזה לא הודיע ברכים כלום משיטת ההתנגדות שלו, וכי אפשר שסמך עצמו על מה ששאלו אותו איזה יחידים בכיתו נאווה קודש והשיב להם שהוא אינו מסכים, ולא ציוה להם וגם לא ביקש מהם שיפרסמו דעתו ברכים למען יעמוד הדבר לדורות למשמרת, ואדרבה לאחר שפירסם דעתו ברכים ה"ה הרה"צ משאץ זצ"ל השיב שהוא אינו מתערב בענין זה (והרה"צ הג"ל פירסם בן ברכים בקובץ "המאור"), והאיך אפשר שמרן ז"ל לא ראה לנחוץ לכתוב עכ"פ איזה שורות בענין זה כדי להודיע דעתו לרכים, ועכ"פ לאנ"ש הסרים למשמעתו, והחכם הג"ל עם כל טענותיו לא מצא מענה והודה בפיו שהצדק עמי וכמו שכתבתי במכתבי, ודבר זה הי' במעמד כמה בנ"א ואמרתי להעומדים שם הביטו וראו חכם מה הוא אומר כי מדת החכם שהוא מודה על האמת ואינו מתעקש, כל זה ראיתי להודיע להר"ג שבודאי יהי' לו הנאה מזה.

אבל מ"מ כל זה לענין הג"ל אולם מצד אחר הרי לא רצה ליתן הסכמתו לערב כל מנהגין או כל ברוקלין ועל כן יש מקום שחשש שאמנם אפשר שהרחובות הכי גדולות של העיר שכיחי סמך ריבוא בוקעים בו (ובנה"ג ל"מ צוה"פ אלא צריך מחיצות גמורים ודלתות במקומות המפולשים כמבואר ברמב"ם הל' פ"ה הב"ד ואו"ח סימן שס"ד ס"כ וסימן שצ"ב).

אך כל זה לענין לערב כל מנהגין או כל ברוקלין דאיכא בתוכו גם רחובות הכי גדולות כנ"ל, אבל בנידון לערב רק שכונה אחת שרובם שתומ"מ ונעשה בפיקוח רב גדול ומובהק בהוראה כמו מע"כ הר"ג בודאי דיכולים לסמוך על הוראות מרן רבינו הגדול זצוק"ל הג"ל דהעיקר להלכה למעשה כמ"ד דאין לנו רה"ר מה"ת כיון שאין בו סמך ריבוא וכנ"ל ובחי' להל' עירובין הארכתי בהרבה פרטים כל זה ראיתי להעיר בחפזי ועכשיו אין לי פנאי יותר להאריך.

עדות ממקור ראשון בדעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל

צבי וועבער

461 Bedford Ave. Brooklyn, N.Y. 11211 Tel: (718) 387-7702

מייסד "חברת הצלה"

גובר ונאמן מוסדות "חסד לאברהם" במידן

בעת"

הנה דווקא אמרם דל (יבמות צ"י) עה"פ אגורה באהליך עלמים, אמר דוד לפני הקב"ה
 רבש"ע דוד רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעה"ה. דא"י משום רבי שמעון בר יוחאי, כל
 ת"ח שאומרים דבר שמועה מפי בעה"ה שפתוחו דובבות בקבר.
 חיות ובע"ה מתבודדו בעלמא דשיקא חזין, כל מיני שמועות שונות ומשתנות בשם גדיק
 אמת, אשר נשכחו ממנו טרומים ואנו יכול להבחין שם מעולם האמת, ומרגיש אנו אחריות
 חובה עלי שלא אשא עין. אם לא יחד"ה, ע"כ הגוי תול"ם כזה להעיד עדות אמת, ויעמוד
 לו זכות פרסום דבר השמועה האמיתית שאינה לשמוע מפי קדשו, וה"ר ששמו"ר פי גדיק
 דוכנו בקבר דהמליך מכ עליו ועב"ה.

בשנת תשי"ב, נתבקשתי ע"י מו"ר הרח"צ מוה"ר דוד קליין זצ"ל בעמח"ס "בית
 אדום", שלמה"ו אצלו במשך שש שנים, לחולק לכו"ק הגו"ק אדמו"ר מסאטמאר
 וצוק"ל בידור הלבב שכתב לאסור לנשים לצאת בתבשילין, משום דה"ר ס"ל למור
 רבני יא"ק חיי רשות ודברים דאורייתא.

בשעשיתי שליחותי ונבנסתי אל הקדוש מניחם עם חתמים, אמר כ"ק אדמו"ר
 ר"ע שאבוא אליו לאחר ב' או ג' ימים. כשאנתי, שוב ביקש ממני עוד ב' ג' ימים.
 כאשר חזרתי עה"ס, נענה כ"ק אדמו"ר ואמר לי בתקופות, אין לנו תיום רשת
דאורייתא, וע"כ בשום אופן א"א לאסור נשאת תבשילין.

שאלתי, היכן עוד ישנו כרד גדול כמו בני יא"ק, שיש בה דרבנן יותר מס' ריבוא.
 והשיב לי, הששים ריבוא צריכים להיות דוקא ברחוב אחר, ולא בחצרות כל העיר.

וע"ז שאלתי, הרי יש החובות שעוברים בהם מספר עצום של קא"ם ומו"ע"ם.
ע"השוב לי, דוח לא נחשב, משום דבעינן דומיא דדגלי סרט, ובמדרב הלבו רגלי.

ושאלתי, הרי ברחוב "שיימס סקווער" מראפס"ם עם רב בתחילת השנה (למסמ"ם).
 וחשב לי, שזה שמאמרים שם חמו"ק עם מ"א בשנה, אינו כלום, כי רח"ה הוא רק אם
 ששים רבוא בוקעין בו "בכל יום", במפורש בשו"ע.

אח"כ לקח כ"ק אדמו"ר מסאטמאר ד"ע עם כדו, וכתב במני תוכן דבריו אלו על
 ג' או ד' שורות, ונהן ביד שאמסור ואת למור הנאון ר' דוד קליין זצ"ל, ובד עשיתי.

ובזה יאחזי יד הוכחה לכד מקורו של גדיק, לקיים ואגורה באהליך עלמים.
 וע"ז באע"ה לכו"ק גדיק אמת ורחמי של הקב"ה אמת, ר"ח אור ב' תש"ס למ"ק.

חברת הצלה

כ"ק אדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג זצ"ל

בעל "דברי יציב"

תיקון עירוב בעיירות הגדולות

ב"ה, יוניאן סיטי, כ"א טבת תשמ"א

נשאלתי ע"ד עיירות הגדולות, אי שפיר דמי לתקן בהם עירוב של צורת הפתח, האם אין להם דין רשות הרבים מן התורה.

א) הנה דבר זה כבר נפתח בגדולים, במבוי הרחב ט"ז אמה ואין ששים רבוא בוקעין בה אי הוי רשות הרבים מה"ת. במחבר סי' שמ"ה סעיף ד', איזה רה"ר רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה וכו', וי"א שכל שאין ששים רבוא עוברים בה בכל יום אינו רה"ר, ובט"ז סק"ו מסיק שהמחמיר יחמיר לעצמו ואין בידו למחות למה שנהגין עכשיו כאותם הרבים שמקילים, וכן במג"א סק"ז שדעת רוב הפוסקים להקל וכ"פ בשו"ע בכמה דוכתי דלדין לית לן רשוה"ר עיי"ש, ובמחצה"ש דאף שדעת הרב"י כהפוסקים להחמיר מ"מ ממה שכתב בשו"ע סי' ש"ג ללמד זכות על הנשים היוצאות בתכשיטים חזינן דהמנהג כמקילין עיי"ש, ובמשנה ברורה ס"ק כ"ג דאין בנו כח למחות ביד המקילים וכל בעת נפש יחמיר לעצמו, ובבה"ל האריך עוד בזה וכן בס' שס"ד, וכתב שדעת רוב הפוסקים להחמיר עיי"ש, וראיתי שכבר העירו עליו שלא ראה דעת הרבה מחברים, ואחשבה לדיעות איזה מהם...

ובשו"ע הרב סי' שמ"ה סעיף י"א, הביא הך וי"א, וסיים עלה, ועי"פ דבריהם נתפשט המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשוה"ר גמורה, ואין למחות בידם שיש להם על מי שיסמכו שכן דעת גדולי הראשונים, וטעמם ונימוקם עמם בגמרא וכו', ובסי' שס"ד סעיף ד' כתב וכבר נתבאר וכו' עיי"ש. ועיין בגרי ישיע סו"ס שס"ג, שכתב לחדש דאף דיעה ראשונה מודה בכה"ג דיש עכ"פ מחיצות דלא אמרינן אתי רבים ומבטלי להו אלא ברבים דס' רבוא עיי"ש. וראיתי בצמח צדק עירובין פ"ה מ"ו שכתב ג"כ סברא זו, דכיון דמה שצריכין דלתות נעולות היא רק מדרבנן סמכין בדרבנן ע"ד הפוסקים האומרים דרה"ר בעינן ס"ר בוקעין בה ועכשיו ליכא רשוה"ר, ומ"מ סיים דירא שמים יחמיר לעצמו עיי"ש...

ויש לציין לשון קדשו של אא"ז, בשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סו"ס ל"ג, בענין טלטול המורה שעות שכתב, והיוצא בו ברה"ר במקום שיש גם השתא רה"ר בודאי חייב חטאת עכ"ל. ונראה מלשון קדשו דסתם עיירות גדולות אין רה"ר רק יש מקומות שיש שם ודו"ק. ובאשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש חיפש כמה קולות דלא וזשיב ששים רבוא בוקעין בה, כגון ע"י העמדת שראנקי"ן שמחוייבים לעצור, וגם בששים רבוא עכו"ם עיי"ש, והארכתי מזה בתשובה אחרת [עיין לעיל בסימן הקודם].

ולעומתם דעת הרבה מגדולי הראשונים והפוסקים, דהוי רשוה"ר דאורייתא גם בלי ס' רבוא בוקעין בה, כאשר קבצם בבה"ל שמה, וכן נראה ממשמעות עוד כמה ראשונים...

(ב) ועכ"פ הדבר תלוי באשלי רבוותא, וכבר הרמב"ן בעירובין דף נ"ט כתב שהדבר תלוי באילנות גדולות, ומי יבוא אחר המלך מלכי רבנן להכניס ראשו בין ההרים הרמים ראשונים כמלאכים ויכריע ביניהם, ומ"מ אמרתי לבוא בפלפולא בעלמא ביישוב שיטת רש"י...

וכל זה לפלפולא, אבל לחלכה כיון שהדבר במחלוקת היא שנויה, בכה"ג אין לדיין אלא מה שענינו ראות משנות דור, ופוק חזי מאי עמא דבר שכבר נהגו בכל תפוצות ישראל לתקן עירובין בכל עיירות הגדולות בלי שום פקפוק, וכאשר כתבו ג"כ הפוסקים הנ"ל, וכבר הארכתי בתשובה שם [לעיל בסימן הקודם] לצרף עוד לקולא בזמנינו כיון שיש אור אדום שמצד החוק וגם מחמת תנועת הכלי רכב אינו יכול לעבור אז, דהוי כהך דהעמדת שראקין"ן שהקיל הגה"ק מבוטשאטש הנ"ל, ועיין בשו"ת אבני נזר סי' רס"ז אות ה' דאם מחמת החוק אסור לעבור בלילה לאו רשוה"ר הוא עיי"ש, וגם הראו לי מהגאון בעל חזו"א זצ"ל שצידד בזה דכיון שיש הרבה בתים בנויים מכל צד בכל רחוב חשוב עומד מרובה על הפרוץ, וכעין זה צידד בערוך השולחן הנ"ל, וא"כ בוראי שפיר דמי לתקן עירוב כרת וברין, וראוי ונכון לתקן עירובין לתקנת הרבים ונחנוג מקדמת דנא.

אמנם צריך זהירות רבה בזה שיהיה העירוב עשוי כהלכתו, ויעמוד תחת פיקוחם של רבנים מובהקים שישגיחו תמיד על כך, ולא לסמוך על קולות שונות...

ובכל אופן המחמיר לעצמו, מחמת שחושש לדעות הני רבוותא, או שחושש לסמוך על המסדרים, בוראי שקדוש יאמר לו ולא שייך בזה משום חשש דאינו מודה בעירוב, כיון שחושש שאינו כהלכתו. וגם משום יוהרא לא שייך, דלא ניכר בו שאינו רוצה לטלטל, והוי כהך דברכות דף י"ז ע"ב הרואה אומר מלאכה היא דלית ליה וכו' עיי"ש, ובסי' תקנ"ד סעיף כ"ב ובמג"א שם, ולכן בנ"ד אין בדינו למחות ולגעור לא ביד המקילים ולא ביד המחמירים, כי יש להם על מי שיסמוכו.

(ה) ואולם במה הדברים אמורים, כשכל בני העיר דעתם נוחה בתיקון העירוב ומערבים החצרות יחד, אבל כשכמה מאנשי העיר מתנגדים ומוחים בעשיית העירוב, הרי אינם מקנים ומערבים את רשותם, ואסור להוציא ולטלטל שם כדין חצר שאינה מעורבת, ומבואר בסו"ס שס"ז דאם אינו רגיל לערב עמהם אינם יכולים ליטול ממנו בע"כ אבל כופין אותו בב"ד לערב עמהם וכו' עיי"ש, ובנ"ד הרי יש רבנים ות"ח שמתנגדים ומנמקים זאת בטעמים ע"פ הלכה, ופשיטא שאין ביד ב"ד לכופם, ועכ"פ כל זמן שלא כפו אותם ולא הסכימו לערב לא מהני מיד...

ואף דקיי"ל להקל בעירובין מ"מ אין לנו לגבב קולות ע"ג קולות, ולכן כיון שיש מאנשי העיר שמוחין בעשיית העירוב ל"מ לזה שכירות רשות מהאדון כנלענ"ד ברור.
(שר"ת דברי יציב אר"ח סימן קע"ג)

כ"ק ארמו"ר מפאפא זצ"ל

בעל "ויען יוסף"

בענין תיקון עירובין במאנהעטן, נוא יארק

שלום טובה וברכה לכבוד ידידי הרב הגדול בתורה ובחסידות איש חמודות כנש"ק מגזע אילים ותרשישים וכר' מו"ה יוסף דוד מאשקאוויטש שליט"א הרב משאץ יע"א כעת פה ברוקלין יע"א בעהמח"ס תיקון עירובין

אחדשתה"ר, ע"ד אשר הדר"ג מפציר בי לחות דעתי בענין תיקון עירובין במאנהעטן אשר הדר"ג וסיעת מרחמוהי הרבנים הגאונים עוסקין בו כדי להציל רבים ממכשול חילול שבת קורש באיסור חוצאה, והדר"ג הדפיס על זה קונטרס מיוחד בחריפות ובקיאות גדול.

הנה בראותי שכמה גדולי הרבנים הגאונים מזדנזין בדבר (כלשון הגמ' חולין מ"ח ע"א) מי אנכי לבוא בהכרעה, ובפרט שהדבר צריך תלמוד ועיון רב בפוסקים ראשונים ואחרונים ואני שאול לתלמידים ואין עתי בידי, ודי להפקיע את עצמי בחלקי הוראה המוטלת עלי בהכרח, ואחריות דעלמא לא בעינא לשום עלי, עכ"ז לאו אורח ארעא שלא להשיב לת"ח רב וגאון כנש"ק אשר כוונתו לשם שמים להציל רבים ממכשול, ע"כ להוציא חלק אי אפשר, אבל אני אומר שכל דברי בזה הם להלכה ולא למעשה טרם יסכימו בדבר גאוני הדור שליט"א...

עכ"ז אנחנו ראינו לרבותינו זצ"ל שהיו משתדלים לעשות תיקון עירובין כדי להציל התמונה ממכשול והיו מחשבים זאת לזיכוי רבים, וכמש"כ בזה מן החתם סופר בתשובה חלק אר"ח סי' צ"ט שהאריך לבאר בטוב טעם ודעת חשיבות הדבר עיי"ש, וכיו"ב כתב בברכי יוסף (סי' שס"ג אות ב') עיי"ש, ואם לא היה אפשר לצאת ידי כל הפוסקים בזה היו סומכים עצמם על שיטות המקילין. ואף דהא דאמרינן בגמ' (עירובין דף מ"ו ע"א) הלכה כדברי המיקל בעירוב לא נאמר רק לענין עירובי חצרות ושיתופי מבואות ולא לענין מחיצות, ועיין ברא"ש פ"ב דעירובין סי' ד' שכתב כן בלשון ספק עיי"ש, מ"מ כל שאינו נוגע לאוריינתא מילתא דמסתברא דגם לענין מחיצות נאמר כלל זה, דכללא הוא בשל סופרים הלך אחר המיקל, דהרא"ש שם סוף סימן ד' סיים וז"ל וכתב רבינו מאיר ז"ל מדבריו (של ר"ח) למדתי דס"ל הלכה כדברי המיקל בעירובין אפילו

בפלוגתא דאמוראי וכו' היכא דלא איתמר כללא כגון הכא דפליגו רבה ור' זירא אמרינן הלכה כדברי המיקל בעירובין אף במחיצות כגון הכא עכ"ל, כיון שראו רבותינו שהמון עם בפרט נשים וע"ה נכשלין באיסור הוצאה, ואף אותן ששאר חילול שבת חמור בעיניהם אין עומדים בנסיון באיסור הוצאה, ונכנסין להיות ח"ו בכלל חילול שבת בפרהסיא ע"כ השתדלו לעשות תיקון עירובין להצילם מזה, ולעצמם היו מחמירין שלא לסמוך על זה. ואף שע"ז היו מקילין גם אותן שלא היה בהם חשש מכשול בלא זה, ולהם היה מועיל התיקון רק בשביל עונג שבת, אשר בשביל זה לכד אולי לא היה ראוי להכניס הראש בין המחלוקת, יש להמליץ על זה כלשון הגמ' בעירובין דף ל"ב ע"ב נוחא ליה לחבר דליעבר הוא איסורא קלילא ולא ליעבר עם הארץ איסורא רבה עיי"ש.

ולא היו רבותינו חוששין אולי יוצמח מזה ולוול לכלל איסור הוצאה שקלי הדעת יאמרו מרשרי לשאת במקום זה הוא הרין במקום אחד שחויץ לעירוב שלא יתביישו לעבור בפרהסיא על איסור שבת, או שלא יבחינו בין מקום למקום בשוגג או במזיד, דאין אנו אחדאין למי שדוצה לעבור על דברי חכמים בשאמנ נפש, ואדרבה איפכא מסתברא שע"י חמורעות שמפרסמין באיזה רחוב מותר לשאת להכניס ולהוציא ובאיזה רחוב אסור עיי"ז עוד מתחזק איסור הוצאה למי שדוצה לקיים אותה חכמים, על כן לא הבנתי טעם הרבנים שרוצין למנוע דבר זה בעיר נוא יארק מטעם שיוכל לגרום קלקול וחלול וקלות, הלא ראינו לרבותינו ז"ל שלא היו חוששין על זה, והיו מהדרין לעשות כן מטעם התיקון הגדול שיש בוה אף במקומות ששייך לחשוש חששות כאלה, ואם נאמר שבעיירות שבאיראפא היה הדבר נחוץ יותר מבכאן גם זה אינו מתקבל על הלב.

רק חילוק אחד שיש לחלק בין עיירות שבאיראפא לעיר זו, רשם היה בכל עיר רב קבוע או ב"ד קבוע אשר כל מילי דמתא עלייהו היה רמא והיו דואגין להעמיד משגיח על זה, וגם בעצמם היו משגיחים לפרקים אם לא נעשה איזה שינוי, ואם נעשה איזה שינוי הצריך תיקון ולא היה הזמן מספיק לתקן קודם השבת היו מכריזין בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבועיר שהעירוב נתקלקל ושיזהרו מהוצאה, אבל כאן בנוא יארק דאין כאן ב"ד קבוע ואם יארע איזה שינוי יש לחוש דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא, אבל אם יכולין להמציא ג' רבנים ידאים ומוכחקים חבקיאים בהל' עירובין ומקבלין על עצמם ההשגחה וההכרזה בכל בתי כנסיות של מחוז זה אם יצמד, אינני רואה טעם למנוע מלעשות העירובין אם הוא מספיק על פי הלכה לפי הברעת הפוסקים אשר רבותינו הגאונים היו סומכין עליהם בעיירות, ואנשי מעשה ממילא יבינו ריש מקום להחמיר למי שאינו נחוץ לכך כיון שאין ההיתר אליבא דכו"ע...

...והנה לא נגעתי בכל הפרטים שראוי לעמוד עליהם כי כבר מלתי אמורה בתחילת

מכתבי שכל דברי הם להלכה ולא למעשה, ובוזה אחתום ברשתה"ר, ידירו המברכו שיעלה בידו להרים מכשול מקרב עמינו לשמור שבת קודש, ובזכות שמירת שבת קודש נזכה לגאולה קרובה בב"א.

(שו"ת ויען יוסף — או"ח סימן קצ"ה)

בנוגע לתיקון עירובין בויליאמסבורג [ברוקלין נ.י.]

יוסף גרינוואלד

רב דקהל "קהלת יעקב" מפאפא

ב"ה, יום ב' לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק

שלום וברכה לכבוד ידידי ותלמידי הרב הגדול בתורה ובחסידות במעלות ומדות טובות וחמודות וכו' מו"ה אשר אנשיל קרוים שליט"א הרב דקהל ראצפערט יע"א

ע"ד אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיקון עירובין ע"י עשיית צורת הפתח לכל הרחובות שבויליאמסבורג, להציל רבים מאיסור הוצאה, הנה כבר האריך הח"ס בתשו' חאו"ח סי' צ"ט גדול החיוב להשתדל בענין זה, בפרט מה שמקילין להוציא ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה כמבואר בספרי תשובותיהם וגם הח"ס בתשו' הנ"ל דיבר מזה, ע"כ חזק ואמץ ותהי' ממזכי הרבים כאשר יעלה בידך דבר זה, וזכות הרבים יהי' תלוי בך, והשי"ת יהי' בסעריך לברך על המוגמר לטובה, כאו"ג ידריך דוש"ה באהבה.

ב' לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק

חק' יוסף גרינוואלד

בנוגע שער נוא יארק אינו רשות הרבים דאורייתא

לכבוד ידידי הרבני החסיד המו"מ בתוי"ש וכו' מו"ה לעמל שווארץ נ"י

לתשובת מכתבו הנני בקצרה מחמת המון טרדותי וחולשת גופי.

(א) לענ"ד גם בעיר גדולה כנוא יארק אין רשות גמורה מן התורה, אף דאומרים דששים רבוא עוברים בכל יום בשווקים הגדולים, מ"מ אין הרחובות מפולשים משער לשער כי כל הרחובות מתעקמים בראשן ובסופן כמו ר' או שלשלת, והוא אחד מתנאי רשות הרבים שיהא מפולש משער לשער כמבואר בסי' שמ"ה סעיף ז', ועיי"ש בשערי תשובה בשם שו"ת בית אפרים (או"ח סי' כ"ו וסי' כ"ז). ועוד שמעתי הערה נכונה

שאותן בני אדם שנוסעים בתוך "קאר" שהוא רשות היחיד לעצמו אינן נמנין לחשבון ס' רבוא, ושיהיו הולכי רגל ברחוב אחד ששים רבוא ביום אחד, הוא רחוק במציאות, וממילא לענין תכשיטי נשים שייך ג"כ כל הטעמים שנאמרו בראשונים בזה.

(שו"ת ויען יוסף אור"ח סי' קנ"ח, וע"ע בענין זה בריש סי' קל"א וסי' ר"ב)

צורת הפתח לעירובין ע"י עמודי העלעקטריק

לכבוד הרה"ג וכו' מו"ה נח אייזיק אהלבוים שליט"א

על דבר השאלה אשר הציע לפני באופן תיקון עירובין שרצונם לעשות כדי להציל ממכשול של חילול ש"ק, דהיינו למתוח חבל על גבי העמודים שברחובות אשר אליו מחוברים מאורות האלעקטער, והחבל יהא מחובר אל שריו"ף של ברזל שעל העמוד והעמוד רחב הרבה יותר מן השריו"ף, וממילא יהא החבל מתוח על גבי העמוד למעלה כדין צורת הפתח, דמה שהשריו"ף בולט קצת למעלה אינו מזיק כמבואר בפוסקים, והשאלה היא אם אינו מזיק מה שמחובר אל העמוד הזה גם ענף של ברזל שמשמש למאור העלעקטר ויוצא מן הצד של העמוד ומתעגל והולך למעלה בגובה יותר מן העמוד המשמש לצורת הפתח.

נלענ"ד כיון שענף של ברזל הזה מחובר אל העמוד לא באותו צד שיוצא ממנו החבל אלא בצד אחר ואינו מכסה ראש העמוד אשר החבל הולך על גביו אין בזה חשש של צורת הפתח מן הצד, וכבר מבואר בתשו' חתם סופר דלעשות תיקון עירובין ע"י צוה"פ הוא דבר נכון שראוי להשתדל בו, ונמצא בתשובות גדולי אחרונים משא ומתן אם יש לסמוך על עמודי הטעלעפאן במקום צורת הפתח אי הוי בכלל צוה"פ מן הצד וחשש זה לא שייך באופן הנ"ל, ועוד פלפלו אם יש חשש משום שלא נעשה לשם כך ויש בזה אריכות בס' דעת תורה (מהגאון מבערזאן ז"ל הנדמ"ח) באור"ח סי' שס"ב ומסקנתו להקל דלא בעי בצוה"פ שיהא נעשה לשם כך.

ובנ"ד עדיף דאף שהעמודים לא נעשו לשם כך אבל החבל שלמעלה על גבן הרי נעשה לשם כך...

אמנם חקרתי על מה שבחלק התחתון של עמודי העלעקטר יש כמו תיבה קטנה שעליה העמודים מחוברים והעמודים גופיהו אין מגיעין עד למטה א"כ אם התיבה גבוה ג"ט צריך לצרף את התיבה לצוה"פ, ותלי' בפלוגתא האחרונים אם גבי צוה"פ לענין עירוב מזיק פתחי שימאי, אבל כיון דקיימ"ל הלכה כדברי המיקל בעירוב גם בזה הלכה כהמקילין.

חק' יוסף גרינוואלד

(ירחון עולת החודש שנה ב' קונט' ב' — חשון תשל"ח)

הג"מ אב"ד שאפראן הג"מ אב"ד קאפיש הג"מ אב"ד קראסנא
 רבי שמעון ישראל פאוען זצ"ל רבי יעקב לעבאוויטש זצ"ל רבי הילל ליכטנשטיין זצ"ל

הנה שמעתי לפני שלוש שנה יצא קול קורא מאיזה רב שפסק בספרו בית ארזים דיש להחמיר דבזה"ז יש רשות הרבים דאורייתא, ולהכי אסור לשום אשה לצאת בשבת בתכשיטין, ואז צוה רבינו הקדוש [מסאממאר] זי"ע שיתאספו רבנים זקנים ויקראו המחבר הספר שיתחרט מפסקו, וישבו כמדומה לי הרבנים הר"י שמי"ף, שאפראן, הרב מקאפיש, קראסנא, ועוד רב זקן אחד, ואחר הטענות בהלכה עם הרב המחבר, הסכים להתירא דאין לנו כעת רשות הרבים דאורייתא.

(שו"ת דברי שלום סוף חלק ו' בהשמטות)

כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש רבי מנחם מענדל שניאורסאהן זצ"ל בנוגע לתיקון עירובין במאנהעמן נ"י.

ב"ה ד' ניסן תשי"ט, ברוקלין

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ צנמ"ס בנש"ק כו' מו"ה יוסף דוד שי

שלום וברכה.

במענה למכתבו מיום החמישי, בו כותב אודות ספרו תקון עירובין וכו'.

וחו"ד בנוגע להאמור, ובכלל אודות גודל נחיצות עשיית העירוב כבר כתבתי מאז במכתבי לבת"ר*).

ובמ"ש אודות הסכמה, הנה מה אעשה שאין זה בנוהג בבית הרב. וכמדומה כבר אמרתי לו זה גם בשיחתנו פא"פ. ואתו הסליחה.

(* רצינו כאן לפרסם מ"ש הגרי"ד מוסקוביץ במאמרו ב"המאור" שנכתב לו בשם כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל, וז"ל: בנוגע לתיקון עירובין בנ"י. בכלל, כשבקרני עד"ז הרה"ג וכו' הר"צ שי' אייזענשטאט ושאל חו"ד, אמרתי לו אשר יישר חיליה של המתעסקים בזכות הרבים הכי גדולה זו, אבל יש לעשות מבלי כל פרסום, ועי"ז סורו כמה חששות, עכ"ל.

ולקראת חג המצות, זמן חירותנו, הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנני בזה להביע ברכתי לחג כשר ושמח ולחירות אמתית, חירות מדאגות בגשם ומדאגות ברוח — מכל דבר המעכב עבודת ה' בשמחה ובטוב לבב.

ולהמשיך מחירות ושמחה זו בימי כל השנה כולה.

ובפרט שעבודת השם, כמצווה עלינו בתורתנו תורת חיים, הרי היא בכל עניני האדם ובמשך כל היום וכל הלילה, וכמו שנאמר בכל דרכיך דעהו.

בכבוד ובברכת החג,

מ. שניאורסאהן

(מובא בס' תיקון עירובין מהג"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויטש זצ"ל)

בנוגע לתיקון עירובין בברוקלין נ.י.

אלול תשמ"ב

בנוגע לעירובין, ידועים ב' הקצוות (א) מצוה לחזור וכו' ומברך עליו. ולאידך — אפילו בדור צדיק כפשוטו — צ"ל שיור שלא תשתכח כו', ובדורנו זה עאכו"כ.

— ולכן לפענ"ד, על רבנים חידועים תנאי המקום — להחליט מה מבריע במקום פלוני — לעשות או לא.

פשוט — שבמקום שישנו — צ"ל השתדלות וכו' שיהי' כדין. ואשרי חלקם רמוכי הרבים, ואלמלי שמרו שבת א' כו' —

אבל פני' וקריאה בזה מצדי, הרי צ"ל בהקדמה (עפהנ"ל) שבאם העירוב נעשה ע"פ וגם ברצון חכמים וכו' — (דאין מדינה זו כפולין לפני' וכו') וכמה טעמים חשש שעיי"ז יצא שכתו כו'. וק"ל.

(שערי הלכה ומנהג סי' קע"א)

הג"מ רבי משה פיינשטיין זצ"ל

אב"ד ור"מ תפארת ירושלים, בעל אגרות משה

בענין תיקון עירובין במאנהאטן נ.י.

בהפרדס (שנה ל"ג חוברת ט') כתב שם המעמים של הר"מ פיינשטיין זצ"ל, מה שאינו רוצה להצטרף להיתר תיקון עירובין בעיר (אי) מאנהעטען נוא-יארק, וז"ל:

"לדעתי בענייני בארתי באורך שוראי יש "טעמים גדולים" להתיר לתקן במאנהעטען, אבל כיון שיש גם טעמים להחמיר, כפי שבארתי שלא מבורר מנהג נגדם, ומצד החשש שלא יתירו במקומות שא"א לתקן כדהוכחתי מירושלים, איני רוצה להצטרף להמתירים, אף שאיני מוחה בהמתירים, מאחר "שהטעמים להתיר מרובים", ומצד החשש שהוכחתי מירושלים, בדיעבד בשעירבו הרי יהי מותר, וביון שהם סוברים להתיר, אף אחר שראו מה שכתבתי (באגרות משה סי' קל"ט) וראי הרשות בידם לעשות כמו שהם סוברים, ובעלי נפש יראי ה' שיחושו להטעמים להחמיר כמו שכתבתי לא יטלטלו.

אבל בעצם איני רואה תועלת גדול וצורך לעשות תיקון לטלטל בכאן, של"ד לעיירות שבאיראפא שהי' צורך גדול ממש לחיי נפש, שלא הי' אפשר להכין מים לבהמות וכדומה מחיי הנפש אף לעצמן, אבל בכאן יש הכל בבית ואף בבתי כנסיות יש סידורים וחומשים עד למרבה, ורק לאלו הפושעים שעוברים על כל איסורי תורה לסלק מהם איסור הוצאה, שכנגד זה הרי יצא קלקול לאלו יראי ה' שלא היו רוצים לסמוך על המתירים, אם היו יודעים גם טעמי המחמירים.

וגם לאחר שיתקלקל איזה מהמחיצות לפי רוב השינויים המתהווים בכאן כמעט בשנים קרובות, וכמו שאחרי שנתבטל טעמו של הגר"י סיגעל שלא פסקו מלטלטל, ולכן איני רואה שיהי' חיוב לתקן במאנהעטען, אף אם הי' ההיתר ברור.

אבל אם אחר כ"ז סוברים המתירים שהוא צורך בשביל התינוקות ובשביל השוגגין איני מוחה, אבל איני מצטרף, "עכ"ד.

אם למחות ביד המקילים לעשות עירוב במאנהעטן

ג' חנוכה תשכ"א

מע"כ ידידי החשוב והנכבד הרב הגאון מוהר"ר אליהו יונג שליט"א

הנה בדבר מאנהעטן הרי בארתי באריכות בספרי אגרות משה או"ח ח"א בסימן קל"ט כל הצדדים שיש להקל ושיש להחמיר, והמסקנא לע"ד דמאנהעטן ל"ד למה שנהגו להקל בשאר מקומות, וא"כ אין בידינו להתיר נגד השיטות שאסרו, וגם ראי' גדולה ממה שבירושלים לא עשו עירוב להתיר ולכן איני רואה דבר שישנה דעתי בה, אבל הא כבר אמרתי שאין בידינו למחות ביד המקילין, ובשיתקנו הרי יהיה מותר לאיזה שיטות, גם הם רבנים גדולים ומי ימחה בהם מכיון שסוברים לפי הכרעתם שיכולים לתקן ותם ראויים להוראה. אבל אני בעצמי איני יכול לסייע בזה דאף שיהיה תיקון לגבי אלו המטלטלין שם ומוציאין מרה"י לשם שלא כדן ובהתיקונים ירויחו שיהיו מותרין לאיזה שיטות, מ"מ הא לעומת זה יהיה קלקול לגבי אנשים כשרים שרוצים לעשות כהוגן ואינם

מטלטלין במאנהעטן שמעתה יטלטלו שהוא שלא כדין להרבה שיטות שבארתי. אבל רבנים הסוברים שיש לתקן רשאים לעשות כמו שהם סוברים, בדלעיל.
ידידו,

משה פיינשטיין

(שו"ת אגרות משה אורח חלק ד' סימן פ"ט)

מכתב הסכמה של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל

על ספר תיקון עירובין (במאנהעטען) מהגר"מ רבי יוסף דוד מאסקאוויץ זצ"ל

הנה ידידי הרב הג' מוהר"ר יוסף דוד מאסקאוויץ בן הרב הגאון הצדיק מוה"ר יצחק זצ"ל, חיבר ספר חשוב מאוד בעניני עירובין, וראיתי הרבה ענינים אשר ירד לעומקם ואסיק להלכה כאמיתה של תורה, ואף שיש גם דברים שיש לע"ד בהם שיטה אחרת כדרכה של תורה שהקב"ה חדי בדברי שני הת"ח כשעוסקין ואומרים לשם שמים, וזה ברור שכל עסקו של מהרי"ד המחבר דספרו זה בעיני עירובין הוא רק לשם שמים, ולכן מהראוי להדפיסו ולהוציא לאור עולם ויתעסקו בו מלכי רבנן בענינים שלא מורגל בפי החכמים ותלמידיהן במדינה זו, והחובה על כל אחד מחובבי תורה ומוקירי רבנן לעזור להרב הג' המחבר הזה בהדפסת ספר החשוב הזה, ואני מברך להרב המחבר שיצליחוהו השי"ת שתבוא משנתו ברורה וסדורה וגם הצלחה בגשמיית כדי שיוכל ללמוד במנוחת הנפש ולחדש חידושים נכונים, ובאתי עה"ח לכבוד הרב המחבר ביום שהוכפל בו כי טוב כ"ח ניסן תשי"ט.

נאום משה פיינשטיין

הכשר העירוב בקיו גארדענס הילס

ט' ניסן תשל"ד

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר פרץ שטיינבערג שליט"א

הנה בדבר העירוב אשר תיקן כתר"ה סביבות קיו גארדענס הילס, והיה זה בהסכם כל הרבנים אשר בקיו גארדענס הילס, ונעשה זה באופן שלא נכנס הדרך הכבושה לרכים הנקרא "היי וועי", וגם נעשה באופן שהחששות ליפסל ע"י איזה קלקול הם רחוקים מאד, וגם העמידו משגיח שיראה בכל ערב שבת קדש, הנני רואה בזה תועלת גדולה והצלחה ממכשול בשונג ובמזיד, ואין דומה כלל לנוא יארק שלא היה זה ברצוננו ורצון הגאון ר' אהרן זצ"ל ועוד גדולי תורה מאגוד"ר כי נוא יארק עיר גדולה מאד

וכדבארתי בתשובה בספרי א"מ, אבל קיו גארדענס הילס היא קטנה לענינים אלו וליכא הטעמים שכתבתי שם דלכן הוא טובה גדולה ותועלת לשמירת שבת ואני אומר שיפה עשיתם.

והנני ידידו מוקירו מאד

משה פיינשטיין

(שו"ת אגרות משה ח"ד בהשמטות סי' פ"ו)

דין עירוב בפלעטבוש

ט"ו בשבט תשל"ח

מע"כ הרבנים הגדולים וידידי החשובים אשר מועד הרבנים דפלעטבוש כל אחד לפי מהללו יהולל שליט"א. והיו"ר ידידי הרה"ק מוהר"ר ישראל פאליעו שליט"א.

הנה כשהיו אצלי הרבנים החשובים הרה"ג מוהרש"ז שארפמאן שליט"א והרה"ג מוהר"נ שרייער שליט"א בדבר תיקון עירוב בפלעטבוש, ואמרתי שאיני רוצה להתערב בזה כי הרי כמה שיטות איכא בפירוש מה זה רשות הרבים ובפירוש דלתות נעולות וספרי הש"ע מצוים, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא מתיר בעצם מצד לשון זה שאמרתי מוכרח אני לכא בזה לברר בקיצור מה שאני בעצמי סובר...

עכ"פ אני סובר לדינא כדכתבתי אבל לא רציתי לומר זה לפסק דין ברור מאחר שלא הוזכר זה בפירוש בדברי רבותינו האחרונים ובערוך השולחן משמע שודאי לא נחית לזה וכו'... בזה טעם שלא אמרתי למה שאני סובר לרבנים חשובים לפסק דין ברור, אבל מאחר שיצא קול שאני הוא המתיר שהוא בעצם נגד מה שכתבתי ונגד מה שאני סובר כן לדינא הוכרחתי לכתוב מכתבי זה...

והנני ידידם מוקירם ומכבדם,

משה פיינשטיין

(שו"ת אגרות משה או"ח סי' פ"ז)

בענין השתדלות לתקן עירובין בזמנינו, ותיקון עירוב ליד דעמראים

בע"ה ח' אלול תש"מ

מע"כ ידידי הנכבד מאד הרב הגאון כש"ת מוהר"ר יחזקאל הלוי גרובנער שליט"א. נתאחרתי במכתבי מחמת שנדמה לנו שכתר"ה עוד יכתוב לנו מביתו בזה, אבל כיון

שלא נתקבל יותר, אראה לכתוב רק כמה שחתמו כל חברי ועד הרבנים, שהוא אם לעשות תיקון עירובין במקום שדרים רוב היהודים...

אבל בשנים האחרונות התחיל לתבוע שיתקנו עירובין מחמת שהנשים מצטערות הרבה בזה מפני שמניעת הנאה הוא צער גדול להם, מפני הרגילות להיות מפונקות, ואלו שיש להם תינוקות אין יכולין לצאת מהבית כל השבת וכדומה, ויש גם שאין יכולות להבליג על דעתן ורצונם, ועוברות, והתחילו בשביל זה בכמה מקומות לתקן עירובין, ושייך להחשיב כשאיכא הרבה תובעין, לצורך, ויש אולי מקומות ששייך להחשיב גם צורך גדול, ושייך להרב המקומי לידע זה, וא"כ וודאי לא שייך למחות, ואולי יש גם להשתדל בזה, אבל צריך לזון על המקום לעשות שם תיקון עירובין.

והנה בשנה העברה כתבתי לפלעמבוש (ונדפס באג"מ אורח חיים חלק ד' סוף סימן פ"ח) אשר פשוט שבערים גדולות ששייך לאינשי לחשוב שיש שם שישים ריבוא בחוצותיה, אף שלפי האמת נודענו משלמונות (אפיס) העיר ומהמטרה (פאליס) העיר, שאין שם מספר בזה, אין לתקן שם עירובין, דהא אתי לתקלה, דהא רובא דאינשי אין יודעין הבירור ומהאי טעמא לא היה אפשר בדעטראיט לתקן שם עירובין, כי היא נחשבת בין ערים הגדולות שיושביה עולה למיליאנים אף שלפי האמת שמעתי שאינה כל כך גדולה שיהיה שייך לאמור שימצא בחוצותיה שישים ריבוא, דהוא שייך רק כשהיו תושבי העיר עם העוברים ושבים ממקומות אחרים לכה"פ חמשה פעמים ס' רבוא דהוא ערך שלשה מיליאן, מ"מ אין לתקן שם עירוב מאחר דיש הרבה שיאמרו באומדנא שלהם שהיא גדולה עד שוודאי איכא שישים ריבוא, וכן הוא בכל ערים הגדולות ששייך לאינשי לאמור שאיכא ס' ריבוא.

אבל עתה שהנידון הוא... ואין לחוש לשום תקלה כשיתקנו שם עירובין שיבוא לתקן גם בערים גדולות, שלכן אם רוב הרבנים יודעים מקהילותיהם שרוצים ותובעין שיתקנו עירובין, שנמצא שהוא צורך גדול, יש גם להשתדל לתקן עירובין, ולעשות ממונים לראות שמא יתקלקל ולתקן תיכף, ומתחילה להשתדל לעשות באופן שהוא רק חשש קטן להתקלקל, אבל על עצם התיקון עירובין בכל העיר ואופן שיעשו לתקן אצל דעטראיט הרי יש לסמוך על רבנים הגדולים והגאונים שיעשו כראוי.

הנני ידידו מוקירו מאד

משה פיינשטיין

(שר"ת אגרות משה אר"ח חלק ה' סימן כ"ט)

אם מותר לחלוק על דברי רבותינו ברכים, אפילו במקומם

בע"ה י"א ניסן תשל"ז

לגדול אחד.

בדבר שיש לך איזה חשש לקבוע מקומך בבני ברק מצד שבתוך דברי תורה

איכא פעמים שאתה אומר שלא כדברי החזון איש זצ"ל. לא מובן שום חשש בזה ואדרבה זהו כבודו אשר מזכירים שיטתו בד"ת ומעיינים בדבריו אף שהמסקנא דחכם המעיין הוא שלא כדבריו, ולא עלה כלל על דעת החזון איש זצ"ל שלא ימצאו ת"ח שיפלו עליו ולא שייך שיקפיד ע"ז דאדרבה האמת והשלום אהבו כדאיתא ביבמות י"ד ע"ב על פלוגתא דב"ש וב"ה, וענין שפתותיו דוכבות הוא אף כשמזכירין דברי החכם וחולקין עליו, אבל ודאי צריך להזכיר בדרך ארץ, ור' יהושע (חגיגה כ"ח ע"ב) שהושרו שינוי מפני תעניותיו, לא היה משום שהקשה על דברי ב"ש אלא מפני שאמר בבטול בושני מדבריהם ב"ש אבל בלשון דרך ארץ ודאי שליכא שום קפידא לא על מה שמקשין על דברי החכם ואף לא על מי שחולקין עליו, ואדרבה מפורש בב"ב סוף דף ק"ל שאמר רבא לתלמידיו ר"פ ור"ה בדר"י דאם יהיו להם קושיות על פסקא שלו אסור להו לרין מדבריו דאין לדיין אלא מה שענינו ראות דה"ה באיסורים, ורק אמר שלא יקרעו פסקא שלו לבטל דבריו דאי הואי בחיים דלמא אמינא לכו טעמא ופי' רשב"ם ושמא גם אתם תמצאו תירוץ לקושיהם, אבל כל זמן שלא מוצאין תירוץ אסור להם להורות כרבא אף שהיה רבם וא"כ ב"ש וב"ש שאין לחוש מלחקשות ומלחלוק על גדולי דורותינו אף הגדולים ביותר אבל באופן דרך ארץ, שלכן ליכא שום חשש ושום קפידא להשאר בבני ברק ולומר שיעורים ואדרבה יהיה מליץ יושר בערך על שאתה מעיין בספריו.

והנני מוקירך

משה פיינשטיין

(שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ג' סימן פ"ח)

עוד בענין הנ"ל

ה' אדר תשי"ב

מע"כ ידידי הנכבד הרב הנאון מו"ה ר' מנשה קליין שליט"א שלום וברכה

הנה מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר הלכה הוא למותר כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת וח"ו מלשתוק מי שמוכר שאינו כן בין לקולא בין

אם מותר לחלוק על דברי רבותינו ברבים, אפילו במקומם

בע"ה י"א ניסן תשל"ז

לגדול אחד.

בדבר שיש לך איזה חשש לקבוע מקומך בבני ברק מצד שכתוך דברי תורה

איכא פעמים שאתה אומר שלא כדברי החזון איש זצ"ל. לא מובן שום חשש בזה ואדרבה זהו כבודו אשר מזכירים שיטתו בד"ת ומעיינים בדבריו אף שהמסקנא דחכם המעיין הוא שלא כדבריו, ולא עלה כלל על דעת החזון איש זצ"ל שלא ימצאו ת"ח שיפלגו עליו ולא שייך שיקפיד ע"ז דאדרבה האמת והשלום אהבו כדאיתא ביבמות י"ד ע"ב על פלוגתא דב"ש וב"ה, וענין שפתותיו דובבות הוא אף כשמזכירין דברי החכם וחולקין עליו, אבל ודאי צריך להזכיר בדרך ארץ, ור' יהושע (חגיגה כ"ח ע"ב) שהושחרו שיניו מפני תעניותיו, לא היה משום שהקשה על דברי ב"ש אלא מפני שאמר בבטול בושני מדבריכם ב"ש אבל בלשון דרך ארץ ודאי שליכא שום קפידא לא על מה שמקשין על דברי החכם ואף לא על מי שחולקין עליו, ואדרבה מפורש בב"ב סוף דף ק"ל שאמר רבא לתלמידיו ר"פ ור"ה בדר"י דאם יהיו להם קושיות על פסקא שלו אסור להו לדון מדבריו דאין לדיין אלא מה שענינו רואות וה"ה באיסורים, ורק אמר שלא יקרעו פסקא שלו לבטל דבריו דאי הואי בחיים דלמא אמינא לכו טעמא ופי' רשב"ם ושמא גם אתם תמצאו תירוצ' לקושתיכם, אבל כל זמן שלא מוצאין תירוצ' אסור להם להורות כרבא אף שהיה רבם וא"כ ב"ש וב"ש שאין לחוש מלהקשות ומלחלוק על גדולי דורותינו אף הגדולים ביותר אבל באופן דרך ארץ, שלכן ליכא שום חשש ושום קפידא להשאר בבני ברק ולומר שיעורים ואדרבה יהיה מליץ יושר בעדך על שאתה מעיין בספריו.

והנני מוקירך

משה פיינשטיין

(שור"ת אגרות משה יו"ד חלק ג' סימן פ"ח)

עוד בענין הנ"ל

ה' אדר תשי"ב

מע"כ ידידי הנכבד הרב הנאמן מו"ה ר' מנשה קליין שליט"א שלום וברכה

הנה מה שמתנצל כתר"ה במה שחלוק עלי בדבר הלכה הוא למותר כי כן דרך התורה שצריך לברר האמת וח"ו מלשתוק מי שמוכר שאינו כן בין לקולא בין

תשובה אחרונה בנוגע לענין הוצאה משנת תשמ"ג לפ"ק

... צריך להבין מה שנשים נוהגות היתר בלבישת בתי ידיים ברחובות שבמדינתנו. ומסתבר שאף ברשות הרבים ממש מותרות, דהא יש דסברי דחשיבות רה"ר איכא אף שליכא ס' רבוא, מאחר דרחובות שלנו רחבים מט"ז אמה. ומה שכתבו התוס' דף ס"ד ע"ב בסופו בד"ה רב ענני, שמצא ר' שמשון כתוב בשם רבינו שר שלום, דנשי דידן אינן רגילות להראות, ומסקי סוף דבר אמרו הקדמונים דמותרות לצאת בהן דמוטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, מ"מ משמע שלא התירו אלא משום דליכא רה"ר גמור, כי הרחובות בזמנם היו פחות מט"ז אמה. שלכן בזמנינו שהרחובות בין מכרכים, בין מעיירות קטנות וגדולות, רחבות הרבה יותר מט"ז אמה, משמע שהי' לנו להחמיר ולאסור. ואף שהזכירו התוס' גם שאין ס' רבוא בוקעין בו, משמע קצת שלא היו מתירין בשביל זה לבד, משום דלא ברור לתוס' היתר זה דליכא ס' ריבוא, שהוא דבר שחולקין ע"ז רוב הראשונים, אף שהוא דלא כרש"י. שא"כ אצלינו איכא היתר זה, משום דבמקומותינו נוהגין בהחלט כרש"י (עירובין ר' ע"א ד"ה רה"ר) שליכא דין רה"ר כשאין בוקעין ס' ריבוא, שהרי נוהגין להתיר למלטל בצוה"פ, שאין מועיל להתיר רה"ר בצוה"פ דבעינן דלתות, והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש"י בדין ווראי, ורק שאיכא יחידים מת"ח שמחמירין לעצמן, ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל צורות הפתח שהיו בכל העיירות, כדי להתיר המלטול, משום שהי' הכרח גדול, ונעשה כן בכל העיירות אף שהיו הרחובות יותר מט"ז אמה. הרי שנוהגין כרש"י בהחלט אף לקולא. ומטעם זה שסוברין במדינותינו לגמרי כרש"י, נוהגות הנשים שיוצאות בתכשיטיהן בזמנינו שאין רגילות להראות, שפיר, משום שלדינא גם בשביל שליכא ס' ריבוא בוקעין, נמי נוהגין כרש"י, שאינו רשות הרבים. עכ"ל.

(שו"ת אגרות משה כרך ח' או"ח ח"ה סי' כ"ד דף פ"ו)

כלל גדול בכללי הוראה, דנקטינן עפ"י מ"מ שנפסק ב"תשובה אחרונה"

ונביא כאן קמע ממכתב שכתב הג"מ רבי אברהם בלומנקראנץ שליט"א, רב רביהמ"ד עמרת ישראל, פאר ראקאווי, נ"י, מגדולי תלמידיו של הג"מ רבי משה פיינשטיין זצ"ל, בנוגע להעירוב בבארא פארק, וז"ל:

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך

לכבוד תלמידי שיח'...

...ותדעו שבדורות שלפנינו כגון בעיר של האחיעזר זצ"ל, ווילנא, שהעירוב נעשה בפקודת האחיעזר, הקורות של הצורת הפתח היו מן הצד והאחיעזר התיר צורת הפתח כזה אף שרוב גדולי ישראל לא התירו והרבה לא נשאו בתוך העירוב אבל ח"ו אף אחד לא הוציא המילים מחלל שבת על אף אחד מישראל. וכן אף שהמשנה ברורה כתב (בסימן שמ"ה) שיש להחמיר כהמשכנות יעקב בנוגע לשישים רבוא, מ"מ בראדן היה עירוב ממעם הרב, והחפץ חיים לא מחה ולא קרא לאף אחד מחלל שבת. (וטוב לדעת שהמשכנות יעקב הוא חומרא, אבל למעשה עמא דבר שבכל התקופות לא החמירו כהמשכנות יעקב). וכן בטאראנטא קאנאדא היה ויש שם עירוב אף בשעה שהגר"י קאמענעצקי זצ"ל היה שם רב, ואף שהיה ידוע שלו לא היה ניחא ל"י בהקמת עירובין בעיירות גדולות, ומ"מ לא יצא ח"ו בגידופין נגד עם ד' שכן השתמשו בהעירוב. וכן היה במאנסי שהעמידו עירוב בהסכמת מרן מורי ורבי הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, ואף שם הגר"י קאמענעצקי זצ"ל לא היה ניחא ליה בעירוב ואמר לידידיו שלא להשתמש בהעירוב ומ"מ לא שמענו מאף אחד שום זלזול או התדברות לא נכונה על אף אחד שכן השתמש בעירוב.

ודעו לכם יקירי וידידי שאין מטרת מכתב זה להזדקק לחלק הלכה באשר הם עניני הוראה שכבר דנו ודרשו בהם הרבנים הגאונים בעלי הוראה מובהקים, אלא עצתי הוא שאנו אין לנו אלא לציית כל אחד ואחד להוראת מרא דאתרא שלו או להוראת חכם שאצלו שואל את שאר שאלותיו הקלות והחמורות.

ועל זה באתי על החתום היום יום חמישי בשבת, י"ג יום לחדש שבט, לסדר "פקד יפקד אלקים אתכם" שנת ה'תש"ס פה פאר ראקאווי נ"י

נאום אברהם בן הרב חיים מנחם בן ציון בלומנקראנץ

שער ה

השתלשלות הדברים
ומכתבי הרבנים הגוה"צ זצ"ל
ויבלחט"א הרבנים שליט"א בענין

תיקון עירובין
בוויליאמסבורג, ברוקלין

תשל"ג-תשמ"א

השתלשלות העירוב בויליאמסבורג [ברוקלין, נ.י.]

[כפי שמובא בקונטרס "מעדני אשר" פ' בשלח שנת תש"ס]

בשנת תשל"ב, התחיל הרה"צ מראצפערט זצ"ל להכין את עצמו לעשיית עירוב בויליאמסבורג. והנה בכל ראש חודש נהג לנסוע לבעל הארבער להתפלל עם מנינו של האדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, ומידי חודש בחדשו כיבדו להתפלל הלל או מוסף לפני העמוד. לאחר מכן נכנס אל הקודש פנימה אל אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל וסיפר לו על תכניותיו לעשות עירוב והסכים על ידו.

והמכתב הראשון קיבל מיד אח"ז מאת אחיו הג"מ אבד"ק אודווארי שליט"א, עוד בשנת תשל"ב, ושם מעיד בזה"ל: "וכאשר כבר הסכים על ידך כ"ק אדמו"ר והנה"ק רשכבה"ג מרן מסאטמאר שליט"א וברך אותך בהצלחה בענין זה", עכ"ל. הרי שכבר הסכים בשנת תשל"ב. ומכתבו של הרה"ח מוה"ר יוסף אשכנזי שליט"א מעיד על שנת תשל"ו כשכבר הי' לו מאפע מהעירוב והרבה מכתבים מרבנים, כמבואר במכתבו, הרי שבי' פעמים הסכים רבה"ק לתקן עירובין בויליאמסבורג. (ראה המכתבים להלן).

לאחר חג הסוכות בשנת תשל"ג התחיל להכין א"ע להשתדל בענין זה. מקודם קיבל מכתב מיד לאחר הסוכות מכ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל, נובעת שעלה הרה"צ מראצפערט לבקש המכתב, היה אז באמצע סעודתו, וכתב המכתב תומ"י בלי שום שהיות], (ראה המכתב להלן).

הרה"צ מראצפערט זצ"ל השתדל אצל הממשלה כמה שנים לקבל רשיון על זה, וכן היה צריך לזה ממון רב שלא היה לו.

בחשון תשל"ג קיבל עוד שני מכתבים מהרבנים הגאונים משארמאש ומשטשאקאוו זצ"ל, ובשנה שלאחריו בשנת תשל"ד קיבל עוד שלשה מכתבים בענין זה מהגאונים מסאמבאטהעלי מאראד וממישקאלץ. ובשנת תשמ"א ביום זאת חנוכה, כמה שבועות טרם גמר עשיית העירוב, כתב הג"מ רבי יוסף אלי' שטיינער זצ"ל דיומ"ץ דקע"י וויען מכתב חיזוק עד להפליא, לחזקו ולאמצו לדרך על המוגמר, ולא ירא ולא יחת מהמנגדים וכו'.

בקיץ תשל"ו נשלמו כל התוכניות של העירוב, וכן קנה הרשות מיד הממשלה וכל הענינים הנוגעים לזה, ומספר הג"מ אבד"ק אודווארי שליט"א שזוכר דבעת שהיה הרה"צ מראצפערט פעם בה"קארט" לטובת הענין הזה והשופט היה יהודי חפשי שלא היה לו כל השגה מה זה, ואמר להרה"צ מראצפערט שימחול לו שהוא ג"כ יהודי ומעולם לא

שמע מדבר כזה, והסביר לו בסוב טעם ודעת, ומיד הסכים על ידו ונתן לו רשות על זה וקיבל מכתב חתום שקנה הרשות מידי הממשלה, וסיים להסדיר כל העניינים הנצרכים לזה.

בקיץ שנת תשל"ו נכנס הרה"צ מראצפערט זצ"ל אל הקודש פנימה לכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל, והראה לו כל המאפעס וכל הענינים על זה ונהנה מאוד. בחדר היה נוכח אז שם המשכ"ק ר' מאיר שפיץ שליט"א והמשכ"ק ר' מאיר שניצלער שליט"א, וחזורים עוד היטב איך שהאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל נהנה מזה מאוד, ושאל עוד איזה רבנים יהי' משגיחים בעד זה, והראו לו כל המכתבים והמאפע. כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל צוה להמשכ"ק ר' מאיר שפיץ שליט"א לתת מקורם סכום של שלש מאות דאלער (\$300) בעד העירוב. כ"ק מסאטמאר זצ"ל מסר אז להרה"צ מראצפערט שלשה דברים הנוגעים לענין עירוב:

א] שבכל ביהמ"ד יהי' מכתב עד היכן העירוב נמשך, בכדי שהכל ידעו במדויק תחומי העירוב.

ב] שהעירוב יהי' נעשה באופן כזה שיהי' נמשך לעוד רחוב אשר שם אין גרים יהודים בכדי שלא יכשלו.

ג] שבכל ערב שבת יבדקו אם לא נקרע העירוב, ושיהיו שלשה רבנים משגיחים על זה.

הג"מ רבי יוסף אשכנזי שליט"א מעיד ג"כ שבשנת תשל"ב, לאחר שיצא הרה"צ מראצפערט מחדרו של האדמו"ר מסאטמאר, צוה האדמו"ר אל ר' יוסף אשכנזי שליט"א שיראה דבעת שיגמר העירוב יהי' תלוי מקומות תחומי העירוב בכל הבתי מדרשות.

לאחר שנת תשל"ו, כל פעם שהיה נכנס הרה"צ מראצפערט אל הקודש פנימה, היה האדמו"ר מסאטמאר שואל אותו, מה נשמע עם העירוב? מתי יגמר, וכדומה.

כן יש לציין, שהג"מ רבי משה ארי' פריינד זצ"ל, גאב"ד ירושלים, כשהי' בא לאמעריקא, היה שואל להרה"צ מראצפערט מתי יגמר העירוב. וכן היה שואל אותו כ"ק אדמו"ר מסקולען זצ"ל, כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל, ולהבחל"ח כ"ק אדמו"ר מטאהש שליט"א.

הרה"צ מראצפערט השכיר הקאמפאני של קאן עדיסאן בעצמו, ובחומי ברזל קשרו העירוב בתוך העמודי העלעקטריק בכל העיר ונעשה בכל הידורים שבעולם.

הקאמפאני הג"ל עלה לו לפי יום, היינו בכל יום מאה דאלאר (\$100), דהיינו כמו היום

אלף דאלאר (\$1000), והכל מה שהוציא מכיסו, והסך הכל הי' בערך \$20,000 עשרים אלף דאלאר.

למעשה עקב חוסר ממון נגמר העירוב לשבת שירה תשמ"א לפ"ק, וכראות הרה"צ מראצפערט שנתהוו מתנגדים להעירוב, נכנס לכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א וביקש חתימתו למען העירוב, אולם האדמו"ר שליט"א מסאטמאר אמר שדי בכך שיש לו חתימת כ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל.

אח"כ סיבב הרה"צ מראצפערט ביחד עם הג"מ רבי אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א, ועם כ"ק אדמו"ר מפאפא שליט"א בשליחות אביו זצ"ל, ובדקו את העירוב, והכל על מכוננו בא בשלום.

אולם הגיעו איזה מחריבים באמצע הלילה והחריבו את כל העירוב, בטענם שהיות שאין חתימה מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, אינם מאמינים שהוא מסכים להעירוב.

מהרסיך ומחריבך ממך והרסו כל העירוב שהיה נעשה במסירת נפש ממש.

הרה"צ מראצפערט היה לו עגמת נפש נורא מזה ועלה לו למחלת לב. הוא התבטא כל ימיו דבאם היה יודע שיקימו מערערים על זה אז היה לוקח עוד בשעתו מכתב חתום מהאדמו"ר מסאטמאר זצ"ל בשנת תשל"ב.

גילוי דברים בדבר העירוב בויליאמסבורג למען האמת

מהרה"צ מראצפערט זצ"ל

[נרפס ב"המאור" שנת תשמ"א]

בקשר עם מה שכבר פרסמנו שיטת רבנו הקדוש מרן אדמו"ר מסאטמאר זצלה"ה שהסכים בכל לב ונפש לתקן עירובין בויליאמסבורג, כמו שתיקנו אבותיו הקדושים זצ"ל, ויש לנו עוד על זה מכתב מהמשב"ק הרה"ח המפורסם ונאמן ביתו של רבנו זצ"ל, שכבר נרפס ב"תורה וועלט" בחודש טבת, ואע"פ שהכל יודעים מזה בכ"ז הראו לנו קו"ק חתום מכמה רבנים שכתבו ההיפך.

למען האמת אין כאן סתירה כלל, כי בשנת תש"ך בעת אשר הציונים... ועוד כמה רבנים משכילים מגוא יארק, ואשר אחד מהם התיישב כעת בברוקלין ומתרחב להיות ממנהיגי הדור, רצו לעשות עירוב לכל נוא יארק מסביב סביב, מובן מאליו שהרבי זצ"ל התנגד לכך, כרי שהם לא יהיו ח"ו הבעלי בתים על העיר ועל העירובין שלה והי' לוחם כנגד העירוב שלהם, כי הוא החזיק בשיטתו שאין ציונים זכאים להיות המנהיגים של איזה דבר שבקדושה ושביהדות, אבל מעולם לא אמר שאסור לעשות עירוב, ואדרבא, בעת אשר הרב הגאון ר' דוד קליין זצ"ל בעמח"ס ארוי הלבנון, הוציא את חיבורו וכתב

שם איסור חמור לנשים שלא לצאת בתכשיטין במקום שיש רה"ר, בא לפני כ"ק מרן זצ"ל אברך אחד ושאלו אי מותר לצאת בתכשיטין בברוקלין, ואמר לו רבנו זצ"ל שבברוקלין אין דין רה"ר.

וכן באחת האסיפות של התאחדות הרבנים, כשאותו הרב קליין הרעיש באיסורו שלא תצאינה הנשים בברוקלין בתכשיטין בשבת, כל הרבנים שהיו שם וכראשם זקני הגאונים אשר בימים ההם, הגר"י שטייף זצ"ל והגאון האדמו"ר משאפראן זצ"ל ועוד כהנה, כולם כאחד ענו ואמרו שאין לאיסורו שום יסוד, כי בברוקלין אין רה"ר.

אבל בשנת תשל"ו, ט"ז שנים לאחר כן, כשבאו אל רבה"ק ואמרו לו שהרבנים "מהתאחדות הרבנים" רצונם לעשות עירוב בווייליאמסבורג, הסכים כ"ק רבנו בכל שמחת נפשו לתקן העירוב, וצוה מיד למשב"ק שלו ליתן 300 דולר להוצאות העירוב. אחרי כל אלה ממילא אין שום סתירה בדברי רבנו זצ"ל ואלו דברי א"ח וכמה עמוקים דברי רביז"ל.

אכן אם בנמצא מי שהוא שרוצה לעקם את האמת וחושב שיש סתירה הרי יש לנו כלל בכל הפוסקים שדבריו האחרונים של כל פוסק הם הנם הראויים להלכה פסוקה (ועי' שד"ח כללי הפוסקים). כידוע צוה רבה"ק אחרי זמן רב לתקן העירובין וכמו שפרסמתי אני את דבריו עוד בחיי רבה"ק זצ"ל ב"תורה וועלט". והדפסתי בהמאור ובשאר קובצים ושבועונים. וכן אחי הרהגה"צ מוהר"ר שלום קרויז שליט"א, בעמ"ח שו"ת דברי שלום על ד' חלקי שו"ע, כתב כן בהסכמתו ונתפרסם הדבר אצל כל אחד ואחד בלי כל ספק בדבר.

עד החדשים האחרונים לא נמצא שום רב ושום בעה"ב שהי' פותח פיו באיזה התנגדות לעירוב, אבל מכיון שהתחילו לערב בדבר פוליטיקא וגיאות ומחלוקת ממילא קמו גם מערערים וד"ל. ודי למי שרוצה להדות על האמת. ואסיים בשני דברי הלכה.

אודות רשות הרבים לענין עירוב

(א) דמאן דסומך על שיטת רש"י דמתנאי רשות הרבים הוא, שיהי' שם ס' רבוא בוקעים לא מישתביש, דרבו ורבו הפוסקים העומדים לימינו וכן פסקו כל גדולי האחרונים.

(ב) לשיטת רש"י וסייעתו יתכן גם בעיר גדולה שיש בה כפלים כיוצאי מצרים ויותר, מכל מקום אין לה דין רשות הרבים, דלא מהני מאי דכל אחד יושב בביתו באהלו, אלא דבעינן שיתאספו במקום אחד, ואם אין להעיר מקומות כמו שווקים ורחובות שיעברו שם הס' רבוא כאחד אינו רשות הרבים.

הק' אשר אנשיל קרויז

אבדק"ק ראצפערט, בעמח"ס בירור הלכה

ואלו ממכתבי עידוד בענין תיקון עירובין בברוקלין נ.י.

[כפי שמובא בקונטרס "אוצרות ירושלים חלק רח"צ-ש"]

שקיבל הרה"צ מראצפערט וצ"ל מגאוני וצדיקי וקדושי הדור, משיירי כנסת הגדולה, עמודי עולם, ראשי סנהדראות אשר כל בית ישראל נשען עליהם, ובגחלי אש דבריהם, ואלו הם:

כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וצ"ל

יוסף אשכנזי

משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר

הגה"ק מסאטמאר וצל"ה

קרית יואל שכמאנרא יצ"ו

ב"ה

הנה הרב המאזה"ג וכו' מזה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב מראצפערט יצ"ו עוסק בהשתדלות תיקון עירובין ברחובות שבוויילאמסבורג, ובידו תכריך מכתבים עם המלצות מגדולי הרבנים שליטא המסכימים ומחזקים אותו בפעולתו והשתדלותו בזה,

ובא בשעתו לפני כ"ק אדמו"ר הגה"ק וצל"ה עם המכתבים שבידו מהרבנים הגאונים שליט"א, וברכו בהצלחה בכל הענינים.

ולראי' באעה"ת א' ויחי תשמ"א פה קרית יואל יצ"ו.

יוסף אשכנזי, משב"ק אצל כ"ק אדמו"ר מסאטמאר וצל"ה

שלום קרויו

אבדק"ק אדווארי

יו"ר בבית הוראה של התאחדות הרבנים דארה"ב וקנדה
ומח"ס שו"ת דברי שלום על ד"ח שו"ע ה' חלקים ושאר ספרים

ב"ה, עש"ק לסדר זאת תהי' וגו' לגבולותיה סביב, פה ברוקלין יצ"ו לשב"ת לפ"ק

לכבוד אהובי אחי היקר המושלם במעלות ובמדות נשגבות העסקן לטובת הציבור,
הרב הה"ג וכו' וכו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל קרויו שליט"א הרב דקהל
ראצפערט יצ"ו

שמחתי לשמוע ממך הבשורה טובה שלקחת עליך המצוה הגדולה ועול גדול, לתקן
עירוב בויליאמסבורג, אשר בודאי דור לדור ישבחו מעשיך בעד זה.

דבר גדול תעשה בזה, ראשית תציל עי"ז הרבה אנשים מחללי שבת בהוצאה ברה"ר
בשוגג או ע"י התיירים שונים שהם רק כהררים התלויים בשערה להוציא ע"י תינוק
ועכו"ם הרבה דברים והוצאת מפתחות וכדומה, ועי"ז יהא בהיתר. וכן היו במדינותינו
ברוב קהילות קדושות עירוב לשבתות, ועוד תגרום לקיים וקראת לשבת עונג כי בלי
עירוב הרבה אנשים צריכין להיות סגור בבית להשגיח על הילידים קטנים כמובן וכו'
וכו', ועי"ז אמרו חז"ל בשעה שתיקן שלמה עירובין יצאה בת קול אם חכם בני ישמח
לבי גם אני, ובודאי הלכה זו צריך עיון גדול אופן עשייתו שיהא אליבא דהלכתא, אבל
כפי שאמרת שתקח אצלך עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה וכאשר כבר
הסכים על ירך כ"ק ארמו"ר הגה"ק רשכבה"ג מרן מסאטמאר שליט"א וכו"ך אותך
בהצלחה בענין זה ג"כ, לכן אקוה שבודאי תעלה בידך להוציא במקדש מכח אל הפועל
ולא יצא ח"ו שום מכשול מתח"י.

ושאר דברים השייכים לגמירת ענין זה נדבר אי"ה פא"פ, ומה שיהא בידי לעמוד
לימנך בודאי אעשה בלינ"ד בעזהי"ת.

א"ר אחיך המצפה להצלחתך בכל ענינים, ובזכות המצוה תושע בישועה שלימה בב"א.

חק' שלום קרויו, אבד"ק אדווארי

יוסף גרינוואלד

רב דקהל "קהלת יעקב" מפאפא

מגן נשיא של התאחדות הרבנים

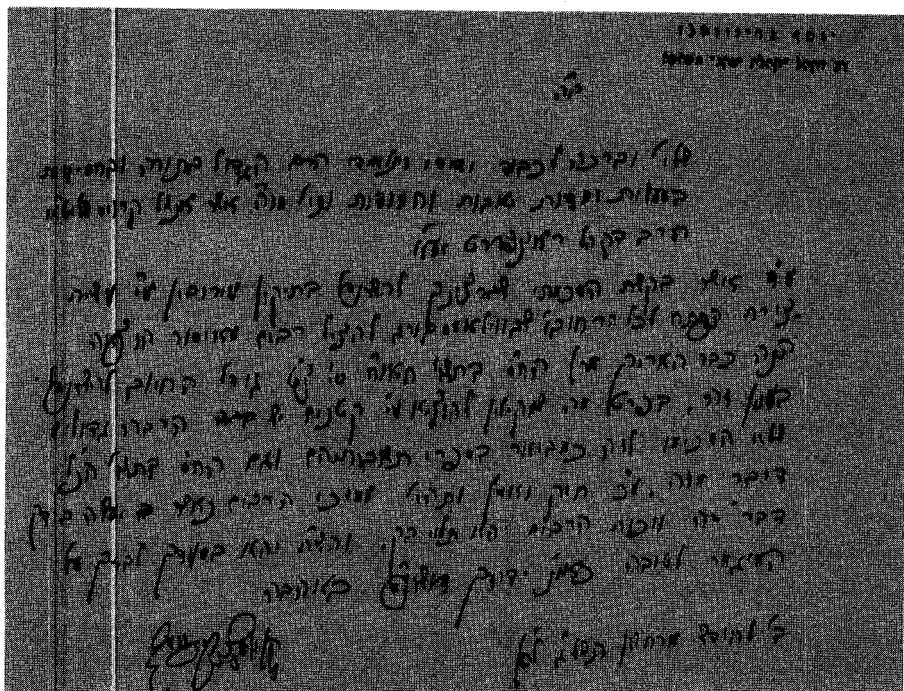
ב"ה

שלום וברכה לכבוד ידידי ותלמידי הרב הגדול בתורה ובחסידות במעלות ומדות
טובות וחמודות וכו' מו"ה אשר אנשיל קריום שליט"א הרב דקהל ראצפערט
יע"א

ע"ד אשר בקשת הסכמתי שברצונך להשתדל בתיקון עירובין ע"י עשיית צורת הפתח
לכל הרחובות שבויליאמסבורג, להציל רבים מאיסור הוצאה, הנה כבר האריך
הח"ס בתשו' חאו"ח סי' צ"ט גדול החיוב להשתדל בענין זה, בפרט מה שמקילין להוציא
ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה כמבואר בספרי תשובותיהם וגם הח"ס
בתשו' הנ"ל דיבר מזה, ע"כ חזק ואמץ ותחי' ממוכי הרבים כאשר יעלה בידך דבר זה,
זכות הרבים יהי' תלוי בך, והשי"ת יהי' בסעודך לברך על המוגמר לטובה, כאו"נ ידיך
דוש"ה באהבה.

ב' לחודש מרחשון תשל"ג לפ"ק

חק' יוסף גרינוואלד

נפתלי הירצקא העניג

אבר"ק שארמאש

פה ברוקלין יע"א

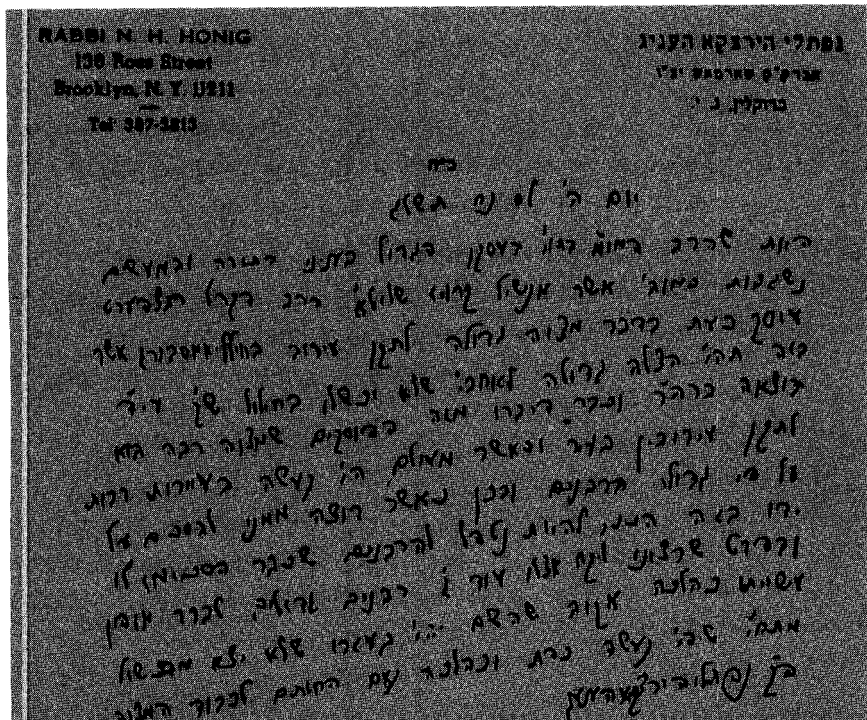
יו"ר של התאחדות הרבנים

ב"ה, יום ה' לסדר נח תשל"ג

היות שהרב המו"מ בתו"י העסקן הגדול בעניני התורה ובמעשים נשגבות כמו"ה אשר אנשיל קרויז שליט"א הרב דקהל ראצפערט עוסק כעת בדבר מצוה גדולה לתקן עירוב בויליאמסבורג, אשר בזה תהי' הצלה גדולה לאחב"י שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק ע"י הוצאה ברה"ר, וכבר דיברו מזה הפוסקים שמצוה רבה הוא לתקן עירובין בעיר, וכאשר מעולם הי' נעשה בעיירות רבות עפ"י גדולי הרבנים, ובכן כאשר רוצים ממני להסכים על דיו, הנני להיות נטפל להרבנים שכבר הסכימו לו, ובפרט שרצונו ליקח אצלו עוד ג' רבנים גדולים לברר אופן עשייתו כהלכה, אקוה שה' יהי' בעזרו שלא יצא מכשול מתחת ידו שיהי' נעשה כדת וכהלכה.

נאום החותם לכבוד המצוה,

הק' נפתלי הירצקא העניג

יהושע כ"ץ

בלאמו"ד הנה"צ הק' אשר אנשיל זצ"ל הי"ד

מלפנים רב אבד"ק סאמבאטהעלי

בעת ברוקלין נ.י. יצ"ו

יו"ד חבר וועד ההנהלה של חיוק הדת של התאחדות הרבנים

ב"ה, הנה כבוד הרה"ג בנש"ק עסקן ורב פעלים וכ"ה מו"ה אשר אנשיל קרוים שליט"א רב דקהל ראצפערט דפה, ביקשני על ענין גדול שעוסק בה לתקן עירובין בשכונתינו שכונת יראים וחסידיים. הנה דבר הזה א"צ הסכמה, כי כבר כתבו גדולי הדורות שלפנינו שהוא ענין נחוץ מאד, ומצוה להשתדל לעשות עירוב בכל מקום כמ"ש רבינו הגדול בתשו' ח"ס או"ח סי' צ"ט עי"ש, ומרן הגה"ק בשו"ת דברי חיים ח"ב או"ח סי' ל"ג כתב "הרבה מכשולים באים באין עירוב" עכ"ל, ובפרט בעיר גדולה כעירנו נויארק קרוב יותר לבוא לידי מכשולות רבות בחסרון עירוב נידוע — ולהוציא ולהביא ע"י קטן במקום שאין עירוב עיין בתשו' מהר"ם שיק או"ח סי' קע"ג שכ' דהרבה פעמים צווח וקרא ערעור על זה בדרשה שאין לזה היתר ברור ואדרבה נראה דאסור (ובפרט בעיר שיש בה רחובות שס' רכוא עוברים בהם בכל יום) ומה גם ע"י קטן שהגיע לחינוך עי"ש, ובשו"ת רעק"א סי' ט"ו (מובא בקצרה במשנה ברורה ס"ס שמ"ג) ובתשו' ח"ס ח"ו סי' י"ג ובתשו' מהר"י אסאד או"ח סי' פ"ד שכולם מחמירים בזה, ע"כ בודאי טוב עשה בעמיו להשתדל בזה לזכות את הרבים — וכבר כתב בסה"ק בית אהרן בליקוטים שבסופו, ששמע בשם הבעש"ט הק' זי"ע פי' הפסוק "בועם תצער ארץ" (חבקוק ג') זע"ם ר"ת זביחה עירובין מקואות, שע"י דברים אלו תצער ותתייחד הארץ עכ"ל. והנה הב' דברים זביחה ומקואות משתדלים הרבה לתקן בכל הידורים וחומרות שאפשר, משא"כ ענין עירובין נשתכח כאן כמעט לגמרי. ובואו ונחזיק טובה להרב החשוב הנ"ל שליט"א שלקח על עצמו להשתדל גם בזה להתחזק העטרת ליושנה כמו שהי' בקהילות הישנות שבאנו משם. ובודאי מצוה גדולה לעמוד לימינו ולתמכו בענין הגדול הזה - השי"ת יעזור לו שיזכה לברך על המוגמר וזכות הרבים יהי' תלוי בו, ובזכות תיקון עירובין ושמירת שבת כהלכתו נזכה לסימא דקרא הנ"ל "באף תרוש גוים יצאת לישע עמך לישע את משיחך" בב"א.

יום ד' לס' אל יצא איש ממקומו ביום השביעי תשל"ד לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

יהושע כ"ץ

הרב שמואל אברהם זעלטענרייך

אבד"ק שטשאקאווא

ברוקלין יצ"ו

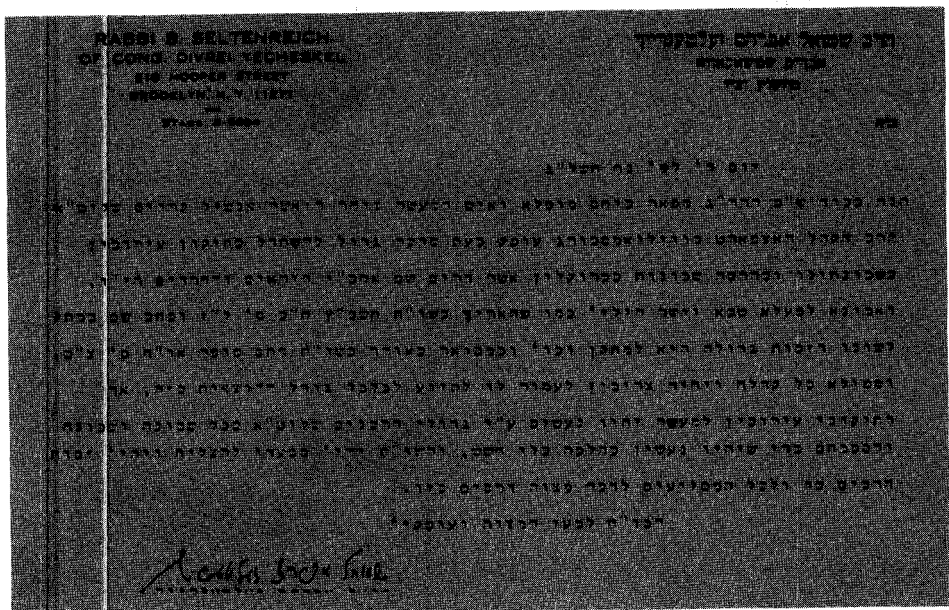
יו"ר לבתי דינים של התאחדות הרבנים
ומח"ם קובץ הפוסקים על חושן משפט

ב"ה, יום ד' לפ' נח תשל"ג לפ"ק

הנה ש"ב הרה"ג מפאר ביחס מופלא ואיש המעשה מוהר"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א
הרב דקהל ראצפערט בוילאמסבורג עוסק כעת בדבר גדול להשתדל בתיקון
עירובין בשכונתינו ובחרבה שכונות בברוקלין אשר דרים שם אחב"י היראים והחרדים
היו, ואמינא לפעלא טבא יישר חילי' כמו שהאריך בשו"ת תשב"ץ ח"ב סי' ל"ז וכתב
שם במתק לשונו דזכות גדולה היא למתקן וכו', וכמבואר באורך בשו"ת חתם סופר או"ח
סי' צ"ט, וממילא כל קהלה ויחיד צריכין לעמוד לו לסיוע לכלכל גודל ההוצאות בזה,
אך התיקוני עירובין למעשה יהיו נעשים ע"י גדולי הרבנים שליט"א בכל שכונה
ושכונה בהסכמתם כדי שיהיו נעשים כהלכה בלי חשש, והשי"ת יהי בסעודו להצליח
ויהי זכות הרבים בו ולכל המסייעים לדבר מצוה דרבים זו.

הכו"ח למען המצוה ועוסקי

שמואל אברהם זעלטענרייך

שמעון ואב מיללער

אב"ד דקה"י אראד יצ"ו

בעת חו"פ קה"י בברוקלין יצ"ו

בס"ד, יום ג' לס' כה אמר ה' תשל"ד לפ"ק פה קה"י ברוקלין יצ"ו.

שלום רב לאוהבי השי"ת ולומדי תורתנו הקדושה ובתוכם ידיד נפשי הרב הגאון
החסיד המפורסם לשם ולתהלה בנש"ק מגזע צדיקים גמורים מוה"ר אשר אנשיל
קרויז שליט"א אב"ר קה"י ראצפערט יצ"ו

אחרי שים שלום. הנה כן שמעתי שהדר"ג שליט"א עלה עליו רוח טהרה לזכות את
הרבים בשמירת ש"ק לעשות תיקון עירובין בעירנו פה, ובקשר של קיימא עם
הרבנים הגאונים חכמי הרור של התאחדות הרבנים שיחיו נצח, ואשר על פיהם יצא
ועל פיהם יבוא כל דבר כמובן ושמחתי מאוד על שמועה טובה, ואמינא לפעלה טבא
תחזקנה ידיכם לעשות תושי', והשי"ת יהא בעזרו לגמור הדבר כהלכתו וכבוד שמירת
ש"ק יתרבה ע"י ואחרי כי מצוה הרבה הזאת נחוצה היא כמ"ש בתשו' חת"ס חאו"ח סי'
צ"ט עיין שם בלשון קדשו מה שהביא הגמ' עירובין ס"ח ע"א ומפירוש רש"י ז"ל נמס'
ביצה ט"ז ע"ב בסופו. ולמותר הוא להאריך בדבר זה אשר טובתו לכל נודעה, וע"כ חפץ
ה' בידו יצליח ותושי' ברוב יועץ.

כה דברי ידידו מוקירו ומכבדו ומוקיר קדושת אבותיו הצדיקים זי"ע ועכ"ל
ומצפה לישועת השי"ת כל עת וכל שעה,

חק' שמעון ואב מיללער, אב"ד דקה"י אראד יצ"ו

הרב חיים בערגער

ראב"ד דק"ק מישקאלץ

ברוקלין

בס"ד, יום ב' לס' אז ישיר תשל"ד לפ"ק

לכבוד ידידי העסקן בצ"צ לזכות הרבים ה"ה הרה"ג כמו"ה אשר אנשיל קרויז
שליט"א הרב דקהל ראצפערט יע"א שנתעורר מחדש לעשות תיקון עירובין
בויליאמסבורג, כדי למנוע שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק באיסור הוצאה. וכבר דיברו
מזה בשו"ת האחרונים שמצוה גדולה לעשות תיקון עירובין בעיר, וכ"כ בהגהת אשרי
(עירובין סז.), ובפרט במדינה זו בעיר גדולה ששכיח כמה פעמים שנחלה תינוק קטן
וקשה למצוא רופא שיבוא לבית להגיד מהות המחלה האם צריך לחלל ש"ק עליו או

לא, ועפ"י רוב צריך לישא התינוק בידיים לבית הרופא לברר בריאות הילד, וע"י תיקון עירובין לא יצטרכו לחלל ש"ק מספק. לכן הנני נעתר לבקשתו להיות נטפל לרבנים הגה"צ שליט"א בד"ז, ובזכות הרבים יהי' ה' בעזרו שיצא מתח"י דבר מתוקן בלי שום מכשול.

החותם לכב' זהירות ש"ק,

חק' חיינו בערגער

יוסף אלי' הכהן שטיינער

דיין ומורה צדק
דקהל עדת יראים ברקלין

שלום וברכה וכט"ס למע"כ ידידי הרב הגדול מעוז ומגדל בנש"ק עוסק בצרכי ציבור באמונה כו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א רב דקהל ראצפערט ברקלין

אחדש"ת, בדבר בקשתו היות שרחש לבו לעשות עירובין ע"י צורת הפתח כמו שנהוג אצלנו ומקובל מפי רבותינו הקדושים מדור דור לתקן עירובין בכל מקום שדרים שם בנ"י, כמבואר ברבינו מרן הח"ס ז"ל או"ח סי' צ"ט גודל החיוב להשתדל בע"ז שהוא סיג גדול לשמירת שבת קודש.

הנה ודאי טוב עושה בעמיו לתקן תקון אשר בעזה"י יציל אלפים ורבבות מישראל מחילול שבת, ובפרט בוויילאמסבורג ובארא פארק וקראון הייטס, אשר שם שוכנים מאחב"י שומרי התורה והמצות, אשר להם תיקנו עירובין, ושלמה שתיקן עירובין רק לשומרי תורה תיקן, שהרי בעונ"ה השכחה מצויה בין האנשים, ובפרט במה שהעולם מורגלים בכל השבוע להוציא הוצאות ואין שמים על לב ושוכחים להוציא בשבת, כמבואר בגמ' ביצה (ט"ז:) על האי מרבנן שתחלת הוראתו היתה לקלקולא על שאסר לערוב, ופרש"י שנכשלים עי"ז ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב, והוה הוא הגורם. ואין לך זיכוי הרבים גדול מזה, ואשרי חלקו שקבל על שכמו מצוה גדולה כזו, ויהי חלקי עמו.

ולא ירא ולא יחת על מה שישנם כמה שמנגדים, כי זה הוא הדרך מעולם ועד עתה, קצתם משום קנאה שמקנאים באדם שזוכה להיות ממזכי הרבים, וקצתם מפני שהשטן לא ניחא ליה שע"י עירוב אחד יפסקו אלפים מישראל מלהיות מחללי שבת ויכנסו בגדר שומרי שבת.

ובכל העיירות, קמנות או גדולות, תקנו עירובין אפילו ע"י דוחקים גדולים, וב"ש שבעיר נוא יארק וברוקלין התיתר מרווח וברור לב"ע, כמ"ש זה מכבר מרן הגאון הקדוש והנורא פוסק הדור ענותן כהלל מוה"ר יונתן שטייף זי"ע שהי' גאבדק"ק וזכינו לשמשו. עיין בשו"ת מהר"י שטייף סי' ס"ח, ואין לחוש כלל למה שלא חששו לו רבותינו מדור דור.

והעיקר שיראה שהעירוב יתקנו אותו עפ"י ג' רבנים יודעים הלכות עירוב, ושהכל יהי' עפ"י הלכה, כי דבר זה רק לרבנים חרדים לדבר ה' נמסר, אשר קדושת שבת וקדושת ישראל וזכותן נוגע בלבבן. והשי"ת יהי' בעזרו ויוכה לברך על המוגמר ויהי נועם וגו' ומעשה ידינו כוננהו בברכה והצלחה למען קדושת השבת.

זאת חנוכה ה'תשמ"א לפ"ק

יוסף אלי' הכהן שמיינער

הרב חיים אויש

אב"ד רב"ק לופעני

נכד הגה"ק מהרצ"ה מליסקא

ב"ה, יום ה' לסדר כי יכול נוכל לה, פה ברוקלין יצ"ו תשל"ה לפ"ק.

לכבוד ידידי הרה"ג בנש"ק העסקן לטובת הציבור וכו' מוה"ר ר' אשר אנשיל קרויס שליט"א הרב דקהל ראצפערט

הנה אין להאריך גודל השתוקקות של אחב"י על ענין גדול כזה. אם כבוד מעלתו יוציא הדבר מכח אל הפועל אז יעשה בזה תיקון גדול, כמבואר בתשו' חת"ס חאו"ה סי' צ"ט וזה לשונו, דהאי ברכה על מצות עירוב, היא על מצות התיקון הגדול הלז, להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש א"א להזהר ממנו עכ"ל. ובואו ונחזיק טובה להרב החשוב הנ"ל שליט"א, ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה לגאולה שלימה במהרה.

והנני בזה ידידו המצפה לישועה

חק' חיים אויש

אב"ד לופעני

(נכד הגה"צ מהרצ"ה מליסקא)

מרדכי האלפערן

אב"ד קאזניץ

בס"ד יום ג' שנכפל בו כי טוב לסדר ויברך אותו שם.

אל כבוד הרהגה"צ וכר' מוה"ר אשר אנשיל קרוים שליט"א הרב רקהל ראצפערט בויליאמסבורג יע"א.

אחדשה"ט כראוי וכמשפט!

בענין תיקון העירוב אשר הד"ג כבדו עוסק כהיום להסיר מכשול והוצאה בש"ק, בוודאי טוב עושה לעמו ואין צריך להסכמתי, וחפץ ה' יצליח בידו.

כאוות ידידו ובכבוד הראוי,

מרדכי האלפערן

מאיר גרינבערג

אב"ד קעזמארק

בעזה"ת ג' לס' לישועתך קויתי ה' תשמ"א לפ"ק.

שוכט"ס לכבוד אהובי יד"נ הרה"ג לוחם מלחמת ה' באמת כש"ת הרב אשר אנשיל קרוי שליט"א אברק"ק ראצפערט יצ"ו.

ראיתי וכן תמהתי מה ראה על ככה לערוך אלי מערכה לחוות דעתי בענין תיקון עירובין כי אני מכיר את מקומי ואת מך ערכי ובמקום גדולים לא אעמוד להשמיע קולי ברמה ואיך יעיד יתוש קצות כנפים על הנשר הגדול אשר יעוף בשמים ה"ה הגאון הקדוש רבן של כל ישראל הארמו"ר מסאטמאר זצ"ל זכותו יעמוד לנו כי הוא כבר הסכים לעשות העירוב בברוקלין ונתן בעצמו סכום חגון לתיקון הנ"ל. וממילא מובן שהחוב מוטל עלינו למצוא פתרון לכל השאלות הנופלות בענינים האלו. נא לראות בשו"ת הרי"מ מהגאון הק' מאור הגולה זצ"ל שהסכים בתשובתו לאו"ח סי' ד' לעשות העירוב בווארשא ושיבח הרבה המתירין עיי"ש.

ובלתי שום ספק שיצילו בהתיקון הנ"ל חילול שבת הקודש אשר דומה ממש כמו עובד ע"ז, עיין רש"י ז"ל חולין דף ה', ואקוה לה' שיקיים בנו מאמר חז"ל במס' שבת דף קי"ח ע"ב, אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו שנא' אשרי אנוש יעשה זאת וכר' עיי"ש.

אני מוכן בעזהי"ת לעזור לכם כפי כוחי, וכל המחזיקים יזכו לישועת ה'. כי אנו זקוקים לרחמי וחסדי ה' בכל רגע ורגע, אסיים בדשתה"ק.

ידידו המכבדו כערכו הרם.

חק' מאיר גרינבערג מקעזמארק

הרב חיים הלברשטאם

נכד הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז וצוק"ל
החונה פה בברוקלין יצ"ו

יום א' לסדר "ואשר הוא עושה ה' מצליח" שנת "הכח בלימוד התורה" לפ"ק.

כבוד הרב הגאון, עוסק בצרכי צבור באמונה, גורר גדר ועומד בפרץ, הלוחם בעז
וברמה למען קדושת עם ישראל וכו', מוה"ר אשר אנשיל קרויס שליט"א, רב
דקהל עדת ראצפערט יע"א.

"יערב עליו שיחי" בהדרת הכבוד וביקרא דאורייתא, כאשר שמעתי "קול קורא במדבר
פנו דרך ה' ישירו בערבה מסלה לאלקיננו" (ישעי' מ'), כי ברצונו להחזיר
עטרה ליושנה, ומשתדל לתיקון עירובין בשכונות "בארא פארק ובוויילאמסבורג"
פה עיר ברוקלין, ניו יארק, ע"י עשיית צורת הפתח לכל הרחובות, בכדי להציל
רבים מאחב"י ממכשולי חילול ש"ק באיסור הוצאה ר"ל. ועל זה המלצתי מאמר הכתוב
(שופטים י"ט): "רפה היום לערוב!"

לפענ"ד, אין אני הוא שצריך לבוא בכתובים, ומה מני יהלוך בעניני הכלל, כי ת"ל
לא אלמן ישראל, וגדולי הדור שיחיו העומדים על הפקודים המה יגדירו גדר
ויעמדו בפרץ, ובפרט מי אני להורות הלכה את הדרך אשר ילכו בה בדבר חמור כזה
אשר כבר שקלו וטרו בו גאוני הדורות, ומתוך פלפולים בש"ס ופוסקים (הלא המה
כתובים בספרי שו"ת למאות), הללו אוסרים והללו מתירים, עד שדרשו חז"ל (עירובין
צ"ג) הלכה בדברי המיקל בעירובין.

אך, מטעם הכתוב (תהלים קי"ט) "חבר אני לכל אשר יראוך", אמרתי "שימה נא
ערבני עמך" (איוב י"ז), ובאתי בזה לזרוז במצוה גדולה זו, לחזקו ולאמצו שכל
אשר יעשה ה' יצליח בירו, כאשר קי"ל בשו"ע (או"ח סי' שס"ו סע"ח, וסי' שצ"ה
סע"א) שמצוה לחזור אחר עירובי חצירות, ואמרו בגמ' (שבת י"ג) בשעה שתיקן שלמה
עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וגו',
ופרש"י ז"ל: אם חכם לבך לעשות גדר לאסור הוצאת שבת ישמח לבי גם אני, שתחזיקים
מצות שבת וכו'.

"תאווה נהי' תערב לנפש" (משלי י"ג) אמר הכתוב, וכבר באו צדיקי עולם, אדירי התורה ושרי ההוראה בדורות שלפנינו ותקנו עירובין בכל מקומות מושבותיהם, ואף בערים הגדולים, ולא פחדו מהמערערים, אותם שאומרים "לבלתי היות שם ערב". אך, כדברי זקני רשכבה"ג צי"ע מרן ה"דברי חיים" וצוללת"ה זי"ע: "כבר אזני משמוע וצר לי מאוד בשמעני דברי ריבות אשר בתוך יראי השם, אולם מי אנכי להוכיח ענווי ארץ צדיקים וכו'" אולם, במכתב שני צווח כ"ק זקני, וכתב נגד "המתחדשים" ... פורשי רשת מצודה על דתוה"ק וכו' שכתבו בכל כתבי העתים, ובכל מדינה ומדינה נתנו קולם, להדוף דתוה"ק תורה שבע"פ, ונתנו דופי בעבדי ה' המאמינים בתורת ה'". ובמכתב שלישי הוסיף: "והמעייין בספרים הקדושים ימצא דרך ישכון אור לבא אל הקודש פנימה, וכל ערום יעשה בדעת והבא לטהר מסייעין אותו, והשי"ת יורנו וידיכנו לבא אל דרך האמיתי לעבוד ה' באמת ובתמים ולפתוח לנו שערי אורה מצפוני תורה וירים קרן ישראל במהרה.

ידוע ומפורסם דברי הרא"ש ז"ל (כלל כ"א וכ"ב) חז"ל בא"ד: "כבר כתבתי לך על ענין העירוב שנהגו בכל גלילות ישראל להתיר מבואותיהם המפולשים בין הגוים בצה"פ... שתתקן המבואות בצו"ה... ואם לא תתקן... אני מנדה אותך. ואם היית בימי הסנהדרין היו ממיתין אותך, כי אתה בא לעקור לימוד שסידר לנו ר' אשי, לחלוק על כל הגדולים שהיו עד היום הזה... אל תטוש תורת משה רבינו... כי דבר זה צריך חיזוק, שלא יבוא כל שוטה חסר דעת לבטל תורת משה רבינו ע"ה. ואם יעמוד במרדו... ידונו אותו למות בדין זקן ממרא, כי אנו חייבים למסור נפשותינו על תורת האלקים ולבער עושה הרעה מקרבנו וכו'".

"קולך ערב ומראיך נאה", כי "כל הזריו בתיקון עירובין הרי זה משובח", אמר הרב התשב"ץ (ח"ב סי' ל"ז) במתק לשונו, "ומי שלכו נוקפו בזה, הדיוטות גמורה היא או מינות נזרקה בו וכו'". אין המקום כאן להאריך ולעשות ציונים לתורה בשו"ת שכתבו להתיר העירובין (ה"ה, לדוגמא, זקני החכם צבי (סי' ה'), זקני היעב"ץ (שאלת יעב"ץ ז'), ועיין בספר תיקון העירובין, שו"ת תירוש ויצהר, שו"ת חלקת יעקב (ח"א קצ"א), שו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' נ"ט), שו"ת חת"ם סופר (או"ח צ"ט) ועוד כהנה וכהנה. וראה זה מצאתי בשו"ת זקני ברברי חיים (ליקוטים והשמטות ח"ב סי' ג') אודות שאלתו לאשר בזה"ז רשות נתונה לכ"א לעבור בכל עיר בלי מוחה אם מהני עירוב ע"י צה"פ כי הוי כרה"ר שס' רבוא בוקעין בה?... הנני לשאול מה הרעש הזה שמצא בספרי חידושי הר"ן וכו' כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וכו' מביאים להתיר וכו'. מה שנראה בעיניו כי חופשה ניתן היום לכל איש לעשות בכל עיר כרצונו כי אינו כן גם היום וכו' ושום איש אינו יכול לעשות דבר קטן או גדול בלתי רשות והורמנא משר ומושל העיר", עיי"ש. ואף, אי לאו בפירוש איתמר, מכללא איתמר, שאין לאסור

בעתים הללו מטעם מצב הדור ר"ל, כי הלא בתשובה שלפני זה כתב רבינו הר"ח בנידון אחר, וז"ל: "הגם שיש הרבה צדדים להתיר... בפרט בדור פרוץ כזה ה' ירחם ויגדור פרוצות עמו, לכן לא נוכל להתיר בעתים הללו ור"ל", עכ"ל, והואיל ובנידון דידן לא חשש לזה, מובן שאין לחשוש בזה כלל.

ובן כבר הסכימו לתיקון העירוב רוב בנין ומנין רבותינו שבדורינו, ה"ה הרה"ה צ"מ מהר"י גרינוואלד אב"ד פאפא, הגרש"א זעלטענרייך אב"ד שטשאקאווא, והגר"מ קליין אבד"ק אונגוואר שליט"א ועוד, וכן הורה זה מכבר מו"ר הרה"ג שר התורה ועמוד ההוראה וכו' הגר"מ פיינשטיין שליט"א בנידון שכונת "בארא פארק", וכבר כתב מרן דו"ז הגה"ק מאוה"ג בעל דברי יחזקאל משינאווא זצ"ל: כל זמן שלא יתבטלו המהרסים, לא יתבטלו הגוררים!

והואיל שתיקון עירובין צריך חכמה יתירה מאד, יהא זהיר לתקנו אך ורק בקשר של קיימא ובעצת גדולי הרבנים ירא"מ והפוסקים (המובהקים לכך), והם יראו את "הדרך אשר ילכו בה" ואז יורו את המעשה אשר יעשון זו דבר ה', ועל פיהם יצאו ועל פיהם יבואו, כאשר נהוג ע"י אבותינו עד שלמה המלך ע"ה.

ברור לי שכאשר יתפרסם הענין לפני הרבנים המובהקים שבגלילותנו ע"י כתה"ר, נטוח אני שיהי' לתועלת המקווה וזכות הרבים יהא תלוי בו, כי כל ענין העירובין היא "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", ויש טעם לתיקון העירוב לעשות שלום בין השכנים ולהשכין אהבה ורעות ביניהם (ירושלמי עירובין פ"ז), ומה גם עוד אצל ת"ח ויר"ש שעליהם נאמר "ואת זהב כסופה".

ואסיים בדברי זקני הר"ח להגה"ק מו"ה שמעון סופר אב"ד קראקא זצ"ל (שבדרך אגב, הי' שם עירוב) "אך חכם יכלכל דבריו במשפט ואיש אשר רוח בו יכול להלך נגד רוח בני אדם משונים, ותכלית הדבר ליראה את ה' ולעבדו ולנהות בית ישראל אחריו, וזכות אבותיו יעמוד לו שיהי' הכל על מכונו ויתקרב עת גאולתנו, וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים בבצבב"א.

הכותב בלב נשבר ונדכה ומצפה ומיחל ומקוה כי מי שאמר לעולמו די יאמר לצוותנו ברוחניות וגשמיות די, ונזכה בקרוב במאד במהרה לראות במלכות שמים ולגאולת עולם ויאמרו בגוים ה' מלך. ויה"ר שימלא ה' משאלות לבו לטובה, ובמיוחד להצלחה רבה בעבודתו ובכל המצטרך בגשמיות וברוחניות גם יחד.

המצפה לרחמי שמים וחסדו כי לא יטוש ה' עמו אכ"ר.

חק' חיים הלברשטאם

אברהם מאיר איזראעל

אב"ד הוניאד

ורב ראשי לקהל הפלטים בוניה

במח"ס ילקוט המאירי על הש"ס

חופ"ק ברוקלין תצ"ו

ג' לסדר ויברך אותו שם שנת שלום ברכה הצלחה (תשמ"א) לפ"ק ברוקלין תצ"ו.

החזה"ש וכט"ס לכ' ידידי הרב הגאון"צ המפורסם, זוכה ומזכה את הרבים, נצר
נאמן מגזע אראלים ותרשישים וכו' מוח"ר אשר אנשיל קרויו שליט"א הרב
דקחל ראצפערט פה ברוקלין תצ"ו.

אחדשה"מ ושתוה"ר כיאות, במענה על דרישתו לטובה בענין תיקון העירוב במחוזות
וויליאמסבורג, בארא פארק וכו' תשובתי ברורה ב"ה שאשרי חלקו אם
יעלה בידו לזכות את הרבים להציל רבבות ישראל (כ"י) ממכשולי חילול ש"ק של
איסור הוצאה ברה"ר, וכדקיי"ל בשו"ע או"ח סי' שס"ו (סעי' י"ח) וכן בסי' שצ"ה (סעי'
א) דמצוה לחזור אחר עירובי חצרות שלא יבואו לטלטל באיסור, וכמו שהפליגו בענין
זה בס' הראשונים ז"ל, עיין תשו' הרא"ש (סי' כ"א) שכי' על אחד שהחמיר בענין צוה"פ
שהוא מכשיל את הרבים בחילול שבת החמור עיי"ש, וכן בתשב"ץ (ח"ב סי' ל"ו) דראוי
לכל ת"ח להשתדל לתקן עירובין ומי שלבו נוקפו בזה הדיוטות גמורה היא או מינות
נזרקה בו (ח"ו) ומקורה טהור של הלכה זו במס' עירובין (דף ס"ח ע"א) דא"ל רבה בר"ח
לאביי מבואה דאית בה גברי רברבא לא להוי בה לא עירוב ולא שיתוף עיי"ש.

וב"ב רבותינו האחרונים ז"ל. עיי' ברכי יוסף (סי' שס"ג) ותשו' חת"ס (חאו"ח סי'
צ"ט) משי"כ להגאון ר' ארי' ליב הלוי פוקס זצ"ל אבד"ק וועסברין (שהי' מגדולי
תלמידי הגאון מהר"ם באנעט זצ"ל אבד"ק ניקלסבורג והמדינה. עיי' תשו' פרשת מרדכי
אהע"ז סי' ל"ו) שזרזו לתקן העירוב בעירו. ומביא רא' לדבריו מהא דמס' ביצה (דף
ט"ז ע"ב) כיון דמקלקלי בה רבים היינו לקלקולא, ופירש"ז"ל ששוכחין ומטלטלין בלא
עירוב עיי"ש. ושכל הפשוט גוזר שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר
הטלטול, וסיים בתודה להשי"ת אשר נתן בלב מלכים ושרים בעירו פרעסבורג (שהיתה
בעת ההוא מטרופולין המדינה) ליתן רשות והורמנא לעשות שם תיקוני עירובין ומברכו
שיתנהו ה' לחן ולחסד בעיני השרים לתקן העירוב להסיר מכשול ותקלה וע"ע בתשו'
מנן הד"ח ח"ב (חאו"ח סי' ל"ג) וכן בתשו' אמרי אש (סי' כ') עיי"ש.

ואמרתי בזה בס"ד בהא דאמרי' במס' שבת (דף י"ד ע"ב) בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצא ב"ק ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, ואומר, חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר, פירשיז"ל אם חכם לבך לעשות גדר לאיסור הוצאת שבת ישמח לבי גם אני שתתקיים מצות שבת באיסור הוצאה דאורייתא, ובאמת יש להבין דברי חכמים וחידותם מאי ואומר, ולא סגי להו בפסוק ראשון בני אם חכם לבך וגו', ואולי י"ל דהנה במהרש"א שם נתקשה בהא דואשיבה חורפי דבר, וכ' דסיפא דקרא קאי רק על נט"י שרבים מזלזלין בו עיי"ש, והנה מפשטות ל' הגמ' משמע דקאי אשתייה, ולפי הנ"ל א"ש דקאי גם אהא דתיקון עירובין, כלומר חכם בני ושמח לבי בעשיית גדר וסייג לאיסור הוצאות שבת וכמו שפירש"י ז"ל, ומי שימאן בזה מאיזה טעם שיהי' ואשיבה חורפי דבר, כי מכשיל הוא את הרבים, ואין לך הדיוטות גדולה מזו או שח"ר מינות נזרקה בו וכמו שכ' בתשב"ץ שהבאתי למעלה והבן.

וזת עתה שמעתי דבת רבים מגור מסביב ע"ד מתנגדים לתיקון זה בעירנו (ורב אחד הכריז ברבים דרך הרעדיא שאין דעתו נוחה מזה) ופשוט דאין לחוש לרבריהם כלל וכלל לא, כי אין לנו אלא דברי רבותינו הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל שזרזו לתקן תיקון גדול זה בכל תפוצות ישראל, וכן תקנו תיקוני עירובין בכל מקומות מושבותיהם, וכמ"ש בשם מרן רבן של ישראל החת"ס זצ"ל, וע"ע בס' תיקון עירובין (להגאון ר' חיים ארי' הלוי האראוויץ זצ"ל האבד"ק קראקא) בענין העירוב בעירו, שהיתה עיר ואם בישראל, וכן בתשרי תירוש ויצהר (להגאון ר' צבי יחזקאל מיכלזאהן זצ"ל אבד"ק פינסק וראבד"ק ווארשא) בענין העירוב בניו יארק, וס' תיקון עירובין (לר' בנימין זאב ז"ל יאקאבזאן) בענין העירוב בטשערנאוויץ. ותשרי חלקת יעקב (להגאון ר' מרדכי יעקב בריש זצ"ל אבד"ק ציריך) ח"א סי' קצ"א בקר' תיקון עירובין בעיר דיסבורג, ויבדל לחיים טובים ארוכים הגאון האדיר פוסק דורינו מהרי"ו שליט"א גאבד"ק ירושת"ו בתשרי מנחת יצחק (ח"א סי' ג"ט) ע"ד תיקון העירוב בעיר גראסווארדין מטעם חותנו הגאון האדיר ר' פנחס צימעטבוים זצ"ל ראבדש"ס הי"ד, שהביא תשובתו הנפלאה של הגאון שר התורה בעל באר חיים מרדכי זצ"ל האבד"ק ניאמץ, שעוררו לתקן מחדש את העירוב בעירו (והנני להעיר, שזה כששים שנה כשתקנו שם את העירוב תחת פיקוחו של הגאון ר' ישעי' פאללאק זצ"ל דומ"ץ דשם, בירר עניני התיקון על יסודי ההלכה כפי שראיתי בירחון התורני בית ועד לחכמים שהופיע בסאטמאר בשנת תרפ"ב, שם סי' ק"א, קכ"ד, קמ"ט עיי"ש) וכן הי' תיקון עירובין בסאטמאר, שם זרח שמשו של כ"ק מרן הגאון"ק מהר"י ט"ב זי"ע ועכ"א (וזה עתה שמעתי מירידי הגאון המובהק מוה"ר מנשה קליין שליט"א גאבד"ק אונגוואר, ששמע מפי ידידי הרב החסיד המפורסם ר' יוסף אשכנזי שליט"א נאמן ביתו של כ"ק מרן זי"ע, שהשפיע ברכתו על מפעלו של כבוד תורתו שליט"א לתקן העירוב בויליאמסבורג, זאת אומרת שהסכים לזה ברעת קדשו) ומי רואה את אלו יוצאין

ולא יצא, ופשוט שאין לשום לב על המעוררין ועל הנופקין בעיתוניים ורעדיא, חדשים מקרוב באו בהבל וריק בפיהם ואיני רוצה להאריך בזה.

אף כי שזה שנה שערכתי ע"ז קונטרס שלם, באופן עשייתו ותיקונו הלא כבר הסכימו על ידו כבוד הרבנים הגאונים שליט"א בעירנו כפי שראיתי את המכתבים שהואיל לשלוח לי, שזרזו אותו לתקנו.

ואני תפלה שחפץ ה' בידו יצליח וחלילה לנו לפנות מדברי רבותינו ימין ושמאל, וה' הטוב יהי' בעזרו להוציא מחשבתי הטובה מן הכח אל הפועל לזכות את הרבים, אלא שיש ליוזר שהעירוב יהי' תחת השגחתם של רבנים מובהקים גדולי ההוראה שליט"א, ובזכות תיקון העירוב שנאמר בו שמחה כפולה (ישמח לבי, שמח לבי, וגו') יראו עינינו ישמח לבנו ותגל נפשינו בישועתו במהרה בביאת גוא"צ בב"א.

הכ"ד ידידו הרוש"ת מלונ"ח

הק' אברהם מאיר איזראעל, אבד"ק הוניאד חופ"ק ברוקלין תצ"ו

בשלהי היריעת. הנה זה עתה נאמר לי בשם רב אחד במחוזו בארא מארק, שהתנגדותו לעשיית העירוב הוא, על שגרים פה עפ"י רוב מאחב"י קלי הדעת, ואם תותר להם הטלטול ברה"ר, יכשלו בשאר איסורים כמו קניית עיתונים בחניות וכדומה, ופשוט, שאין בדבריו ממש, שמי שקונה עיתון בשבת (אפי' בהקפה) בפרהסיא, אינו חושש גם על איסור הוצאה בשבת וכל יוצאי מדינת הגר יודעים שעיר וועסברין רוב תושבי' היו מעולם קלי הדעת מכח המתחדשים וכשנפרדו הקהלו בשנת תרכ"ט לא נצטרפה לכת החרדים הארטאדאקסין ונשארו לנעאלאגין עד היום הזה) עב"ז וירז מרן הגאון החת"ס זצ"ל את הרב דשם בתשובתו הנזכרת לתקן העירוב בעירו ולא חשש שקלי הדעת יכשלו בו, ומה שחשש עוד שלא יבואו למיסרך ולהוציא מחוץ לעירוב, עי' תשרי שו"מ תליתאי (חאו"ח סי' קי"ב) דלא שייך למיסרך בזה עיי"ש, וכן בתשרי מנחם משיב (להגאון המנוח מוה"ר מנחם סופר זצ"ל אבד"ק באיאם ומ. וואשארהעלי הי"ד) סי' מ"ד לענין עשיית עירוב ברחוב ביהכ"נ ושם דר השמש דמתא, וטליתים וסידורים מונחים אצלו, ורבת המכשלה באיסור הוצאה וכו' ותכלית עשיית עירוב גדולה היא עיי"ש, ואם בעשיית עירוב רק לרחוב אחר, אין חשש דלא אתי למיסרך, מכש"כ בעירוב על כל חלקי העיר, דאין לחוש בזה, ובפרט לפי מה שיעץ כ"ק מרן הגאון"ק זי"ע לעשות מפות של העירוב וליתנם על כותלי בתי בנסיוות ובתי מדרשות בכל העיר בדואי אין לחוש, ואין להאריך יותר.

אפרים פישל הערשקאוויטש

אב"ד דק"ק האליין יע"א

כעת בברוקלין, נ.י.

לכבוד ידידי הרה"ג בנש"ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים מעוז ומגדול עוטק בצרכי ציבור באמונה ובפרט בקדושת השבת בענין תיקון עירובין וכו' מוח"ד אשר אנשיל קרויז שליט"א אבדק"ק ראצפערט יצ"ו

ע"ד תיקון עירובין, הנה הלכה פסוקה בשו"ע או"ח סי' שצ"ה, מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות, ומברך עליו על מצות עירוב. ופי' שם הט"ז הטעם דהוי מצוה הוא משום שלא יבא לידי איסור טלטול. וכ"ג בשו"ת ח"ס או"ח סי' צ"ט, ובשו"ת ד"ח או"ח סי' ל"ג דהרבה מכשולים באים באין עירוב.

והמכשול הוא פשוט שהרבה אנשים שוכחים ומוציאים באיסור, ואע"ג דבא ע"י שכחה והוי מתעסק, מקרי מכשול ותקלה כמ"ש בשו"ת רעק"א ס"ח דיש במתעסק בשבת איסור תורה, וכ"כ בספר הבתים ה' שבת שערי איסור הוצאה שער ט"ו אות כ"ו שיש בשכחה איסור מן התורה אע"פ שאין בו חיוב, ואפי' בזה"ז דאין לנו רת"ד גמורה, מ"מ בשבת אפי' איסור דרבנן חמור ויש איסור אפי' במתעסק. וכה"ג כתב הרא"ש בפי' כמה טומנין סי' ב' בשם רבינו חננאל משום חומרא דשבת חשובה איסור דרבנן כשל תורה ואזלינן לחומרא וכו' ואפי' עכשיו שאין לנו רה"ר גמורה, וכמ"ש בשו"ע הרב ס"ס רנ"ב, וכיון דיש על איסור דרבנן של שבת חומרא דשבת הלכך צריך כפרה אפי' עבר בשוגג על איסור דרבנן וכמ"ש באו"ח ס"ס של"ד, משא"כ בשאר איסורי דרבנן, וכמ"ש הנתיבות חו"מ סי' רל"ד, ולכן נחשב מכשול ותקלה מה שאנשים שוכחים ומוציאים.

מלבד זה מצוי מכשול בהוצאת המפתחות בהחגורה, ואינם בקיאים כיצד לחברו עם החגורה, ופותחים גם כשיש על המנעול תורת רה"י, כי כשעומד בכרמלית אסור לתחוב המפתח כשהמנעול הוא בכלל חורי רה"י. וגם הוצאת מטפחת היד סביב הצואר הנשמת אדם כלל נ"ו חוכך לאסור, ועיקר ההיתר הוא משום כבוד הבריות וכמ"ש בשו"ת קרן לרוד סי' צ' עיי"ש, ויכשלו בזה כי משום כבוד הבריות לא התירו אלא היכא דאי אפשר להכין מערב שבת כדאמרינן בשבת פ"א: וכ"פ במג"א סי' שי"ב טק"א וסי' שכ"ב סק"ד, ועי' שו"ת מהר"ם ב"ר ברוך ה' שבת ס"ס צ"ו, והמטפחת אפשר להכין בביהכ"נ בע"ש, גם כיון דאפשר לעשות עירוב ולא עשו הוי כאפשר להכין בהיתר ואסור להוציאו אפי' במקום כבוד הבריות, ועוד כמה מכשולות עצמו מספר.

אבל נראה לבאר עוד טעם שמצוה לחקן תיקוני עירובין, מלבד שלא יבוא ליד ממשול, יש מצות עשה ממש מה"ת והוא מצות "והכינו את אשר יביאו". כי ידוע שהצדוקים דעתם כיון שצוה השי"ת שלא להבעיר אש בשבת ולכך ישבו בחושך ליל ש"ק לקיים מצות לא תבערו אש ביום השבת, וכן אוסרין להטמין בע"ש כדי לאכול צונן בש"ק לקיים מצות השי"ת שצוה שלא לבשל, וכן אסרו תיקון עירובין כדי לקיים איסור הוצאה. אבל חז"ל עפ"י הקבלה הל"מ הוא שאין תכלית האיסור שלא להבעיר כדי שישב בחושך, ושלא לבשל כדי שיאכל צונן, ושלא להוציא כדי שלא יהא הדבר במקום שלבו חפץ, רק הא כיצד יש מצוה להכין בע"ש ולקיים מצות והכינו, כי שבת נתנה לנו לעונג ושמחה ולמנוחה, ואין מנוחה רק ממלאכה אלא גם להיות לו נייח (וכמ"ש בתוס' שבת קכ"ב ד"ה מעמוד בשם המכילתא) ולכך יש מצוה להדליק נרות ולהטמין, וכמ"ש הבעל המאור כי מי שאוסר הטמנה מין הוא, ועי' רב נסים גאון ריש ברכות, כי מצות עונג הוא הלכה למשה מסיני כמ"ש היראים סי' תי"ט.

ובן נמי מצות תיקוני עירובין הוא כדי שיוכל לטלטל חפצים הנצרכים מבית לחצר ומבית לבית, ומצות עירוב הוא חיוב הלכה למשה מסיני כמו הדלקת נרות. וכ"כ מפורש במ' שכל טוב פ' בשלח עמוד רי"ד, והכינו את אשר יביאו, את אשר יאכלו לא נאמר, אלא את אשר יביאו, כלומר יכינו ביום הששי במבואות ובחצרות תיקוני לחיים וקורות וצורת פתחים ועירבים ושיתופים, להחזיר להם את אשר יביאו ביום השבת מרשות לרשות עכ"ל. וזהו כוונת המשנה שבת ל"ד שכוללם יחד עשרתם ערבתם הדליקו את הנר, כי כולם טעם אחד להם, וכמ"ש היראים סי' תכ"ט כי בהם מקיים מצות והכינו את אשר יביאו, והוא הכנה למצות עונג שבת, כי אפילו עישור פירות שאיסור לעשר בשבת הוא מדרבנן, מ"מ כיון שלא יעבור על דרבנן יהא אסור לו לאכול הפירות בשבת מקיים מ"ע מה"ת אם מפריש המעשרות בע"ש כן שוה לו מצות תיקוני עירובין. ואפי' בזה"ז שאין לנו רשה"ר גמורה, מ"מ כיון דיש איסור דרבנן לטלטל, ויבטל מצות עונג ונייחא, מקיים בעשיית עירוב מ"ע מה"ת. וכ"כ בלקח טוב פ' בשלח, את אשר יביאו מכאן לעירובי חצירות מן התורה, שיערב אדם בשבת בפת או בשום מאכל, כדי שיטלטל מבית לבית ומחצר לחצר עכ"ל. והוי עשיית עירוב מצוה חיובית, ושייך בה מצות חינוך לקטנים כדאיתא בתוספתא עירובין פ"ב. וזהו בוונת המדרש רבה (אסתר ז) את סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת, לא נתתי לך אלא לטובתך עכ"ל.

ומצות והכינו יש לה ג"כ חומרא רשבת, וגם נשים חייבות בה וכמ"ש ר"ת לענין לחם משנה שנשים חייבות, כי כל עניני שבת איתקש לשמור, וכמ"ש בתוס' חכמי אנגליא ברכות ל"ג, אפי' בהבדלה אמרין הואיל ולכבוד שבת קאתי, כשבת דמי.

ובזכות שמירת שבת בכל פרטיה ודקדוקיה נזכה שימלא ה' כל משאלות לבנו לטובה ולהנצל מחבלי משיח, ולבנין ירושלים וחומת אש סביב לה בביאת משיח בב"א.

אפרים פישל הערשקאוויטש

מכתב נוסף שכתב לרגל תיקון העירובין בבארא פארק בשנת תשמ"א

בעזהש"ת

שמחתי בשמעי שנעשה תיקון עירוב בבארא פארק וזכו לקיים מה שקבלו וכתבו הפוסקים שמצוה לעשות לחיים וקורות וצורות פתחים ועירובים ושיתופים להתיר להוציא ולהכניס ביום השבת מרשות לרשות ומקיים בזה מ"ע מה"ת והכינו את אשר יביאו.

ובעת ראיתי מה שכתב הגדול שבאחרונים רבינו הפמ"ג באו"ח סי' ר"ס סק"ג דלכך התירו לעשות ע"ח בין השמשות, משום מצות כבוד שבת שלא יהיו ידיו אסורות מלהוציא ולהכניס התירו שבות דרבנן.

ואמרינן לפעלא טבא יישר כוחכם וחילכם וכל עושי מצוה יתברכו בכל הברכות הכתובות ויהי נועם ה' עליכם ובזכות שמירת שבת כהלכתו נזכה לקץ הפלות בביאת משיח צדקנו בב"א.

הק' אפרים פישל הערשקאוויטש

אהרן וויעדער

אב"ד לינץ יצ"ו

דומ"ץ דקהל קלויזענבורג

ברוקלין, נ.י.

לכבוד ידידי הרה"ג בנש"ק חוטר מגזע אראלים ותרשישים, מעוז ומגדל, עוסק בצרכי ציבור באמונה ובפרט בקדושת השבת בעניני תיקון עירובין וכו' כש"ת מוה"ר אשר אנשיל קרויז אברק"ק ראצפערט יע"א.

בדבר תיקון עירובין שיוכלו לטלטל ע"י העירוב שלא יכשלו בחילול שבת כבר הורה לנו הגאון החתם סופר ז"ל בתשובתיו או"ח סימן צ"ט שראוי ונכון לכל קהל עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם בתיקונים וכו' שלא יכשלו רוב ההמון עם בהוצאה

מרשות לרשות ביום שבת קודש וכו' ואיסור הוצאה מר"ה לר"ה או בהיפך הוא מאותן המלאכות שהעובר עליה הוא מומר לכל התורה כולה ע"ש. ומה שנלע"ד להעיר קצת בדבר חדש בענין זה, בטור סימן שצ"ה כתב דמצוה לחזור אחר עירוב בין אחר עירובי חצרות בין אחר שתופי מבואות, ובב"י הביא מהמרדכי עירובין ס"ח דהביא ראי' מדאמר מבואה דריירא בה תרי גברי כרבנן להוי בלא עירוב וטעמא רבה איכא דלא ליינתו לידי איסור לאפקוי ולעיולא באיסור וכן כתב בהגהות בפ"א מה' עירובין ע"כ, וכן העתיק הרב בש"ע סימן שס"ו סעיף י"ח טעם זה כדי שלא לבא לטלטל באיסור ע"ש. והנה באמת המרדכי לא ברירא ליה הא מילתא דמצוה לחזור אחר עירוב אליבא דכו"ע דכתב שם לתרץ קושית התוס' עירובין ס"ח הג"ל בד"ה תניא אין משתתפין באוצר וא"ת ואביי כב"ש, דהא כב"ש מסיק ליה, והתוס' תירצו שם דיש לומר דאביי ס"ל דב"ש וב"ה לא נחלקו בדבר זה, ובשם ר"י תירץ דאביי הוה מוקים לכולהו אליב"י ע"ש, וז"ל המרדכי ואפשר היה לדחות עצמו כי לא היה חושש כל כך לערב ולא סבירא ליה שיש מצוה בדבר וכו' ע"ש, אבל באמת עכ"פ מדהתוס' לא נחתו לתרץ כן ש"מ דסבירא ליה דאין משתתפין באוצר ולכך לא עירב, אבל סבירא ליה גם לאביי מצוה לערב וכן איפסק להלכתא בש"ע סימן שס"ו סעיף י"ג דמצוה לערב.

ולכאורה נראה ראי' מפורשת לסברא זו דמצוה לערב כדי שלא יבא לטלטל באיסור כסברת התוס' עירובין ס"ח הג"ל והג"מ והב"י, מהא דפ"ב דביצה דף ט"ז ע"ב שהביא התשב"ץ ח"ב סימן ל"ז (עיין בנמוקי אור"ח סימן שצ"ד שהביא דברי התשב"ץ הג"ל וכתב שהברכי יוסף הביאו גם כן, וכתב בדברי התשב"ץ הג"ל מקור להגה"ק מהרצ"א מדינוב ע"ש מה שהביא גם כן מהאר"י הק' כמו שהוא בשעה"כ ע"ש) גבי הא דאמר רב תחלת הוראה דהאי צורבא מדרבנן לקלקולא ע"ש דמכח זה הביא התשב"ץ ראי' לדבריו דזכות גדולה הוא, ומאן דמורי לאיסורא הוי קלקולא משום דמתקלקלו בה רבים ובאים לטלטל בלא עירוב ע"ש, אבל לכאורה צ"ב דלמה לנו למיחש כולי' האי להני דעבדי איסורא ויטלטלו בלא עירוב, ואטו ברשיעי עסקין, אבל באמת ברש"י ביצה דף ט"ז ע"ב הג"ל בד"ה כיון דמקלקלו בה רבים כתב דשוכחין ומטלטלין בלא עירוב, ע"כ, הרי דעיקר החשש לסברת רש"י הוא משום הרבים שישכחו ויטלטלו בלא עירוב.

והנה בתוס' במס' שבת י"א בד"ה שמא ישכח ויצא כתבו דאליבא דרבא דלא גזרינן גזירה לגזירה, אין לפרש שמא ישכח המחט דהא אפילו ישכח ליכא איסורא דאורייתא, וכתב על זה בתשובת רע"א סימן ח' דמבואר מדבריהם דלאביי דגזר גזירה לגזירה הוי נחא דמתעסק הוא עכ"פ דרבנן, ובפשיטתו תמוה איך שייך דאסרו חז"ל מתעסק הא לא ידע שעושה כן ולאיהו ענין יאסרו חכמים לעשות כן כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו, הא לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן.

ונראה לתרץ קושייתו על פי מה שהעלה הגאון האדיר בשו"ת צפנת פענח דווינסק ח"ב סימן כ"ב ובצ"פ עה"ת פ' תשא על המכילתא דכל המשמר את השבת כאילו עשה את השבת, דבשבת י"ב איתא תניא חנניא אומר חייב אדם למשמש בגזיו ערב שבת עם חשיכה שמא ישכח ויצא, דאם לא משמש ומצא לא הוה גדר מתעסק רק עבר בשוגג, ובכל מקום שנאמר שמירה צריך לעשות כל הפעולות שהדבר יתקיים, וכמו כן גבי חמץ שנאמר ושמרתם, אם לא בהך עבר בשוגג וזה הגדר דשומרי שבת שיראו לעשות פעולות שלא יהא חילול שבת ולא מחמת האדם שלא יעבור רק שלא יהא השבת מחולל וזה כאילו עשאו לשבת ע"ש, ולפי"ז שפיר מתורץ תמיהת הגרע"א ז"ל דלאחר שתקנו חכמים דלא יצא החייט במחטו סמוך לחשיכה שמא ישכח ויצא, אם לא עשה כתקנת חכמים ויצא סמוך לחשיכה ושכח אח"כ לא הוה מתעסק רק עבר בשוגג.

ובזה יש לפרש גם כן לשון הגמרא שבת י"ב הנ"ל על הא דתניא דימשמש אדם בגדיו ע"ש עם חשיכה אמר רב יוסף הל' רבתי לשבת, דלכאורה מה הוסיף לנו רב יוסף על הברייתא. אך לפי הנ"ל בא רב יוסף להטעים טעמא דתניא דהוא הלכה משום שהשבת לא יתחלל, וזה להלכתא רבתי לשבת שהגם שהאדם לא עבר אם שכח והוציא, אך משום שמירה לשבת חייב למשמש, ואם לא משמש הוה עבר בשוגג, ובזה י"ל טעם התוס' עירובין ס"ח דלא רצו לומר דאביי סובר דאין מצוה לערב, דבאמת אביי כאן בשבת י"א הנ"ל סובר דגם גזרינן גזירה לגזירה בכה"ג אף דלא הוי מלאכת מחשבת, בודאי לא יקיל בעירוב, הגם שאין חשש רק שמא ישכח וברש"י ביצה ט"ז הנ"ל אעפ"כ בכה"ג הוה ג"כ חילול להשבת ולא הוה בכלל המשמר את השבת.

ובזה י"ל הטעם דמצינו בכמה דוכתי בשבת השומר או המשמר את השבת דהוא על הכוונה הנזכר ששומר את השבת שלא יתחלל, וזה ג"כ הכונה כהלכתו היינו ההלכה של שבת וכנזכר. ובזה י"ל ג"כ הא דאמרין בעירובין דף כ"א דבשעה שתיקן שלמה עירובין יצתה בת קול אם חכם בני ישמח לבי גם אני, דבתיקון עירובין הוא שמחה גדול כביכול לגבי הקב"ה, שגם השבת לא יתחלל עי"ז, ולא זו בלבד תיקן שלמה שהאדם לא יעבור עבירה, אלא גם שהשבת שהוא עדות להקב"ה לא יתחלל.

עכ"פ לפי הנ"ל י"ל דמצות תיקון עירובין הוא משום גדר שמירת שבת, וכדברי הצפנת פענח הנ"ל דאם יש תיקון ע"י עירובין ואם אינו עושה איסור גם אם שוכח לא הוה גדר מתעסק רק עבירה בשוגג וכרש"י ביצה ט"ז הנ"ל, לכן כדי שלא יכשלו באיסור הוצאה דשכיוחו טובא שכו"כ אנשים שוכחים בשבת חפץ אצלם בנגדיהם, בודאי מחויבים לתקן מטעם שמירת שבת שלא יכשלו בזה וגם יתוקן עי"ז שלא יהיה מכשול לאלו המאחרים ביום עש"ק, שלא יכשלו בהוצאה מרשות לרשות בספק פלוגתא דרבוותא. וגם ימנע בזה שלא יהיו מוכרחים לטלטל התינוק ע"י עכו"ם ביום ש"ק מרשות לרשות מביתם לביהכ"נ לאותם שנוהגין כן, וגם יוכלו לזכות בזה לאנשים זקנים

וחולים ח"ו שאינם יכולין להלוך ברגליהם, רק מוליכין אותם בכסא גלגלים, שיש בזה עקולי ופשוטי, או להתיר ע"י עכו"ם בשבת להוליכם לבית הכנסת להתפלל בציבור ולשמוע בקריאת התורה, ובודאי יהיה על ידי זה ממזכי הרבים.

ומזה שחששו שאולי מזה יבוא להתיר במקומות שאי אפשר לתקן, עיין בשלחן ערוך התניא סימן ער"ה לענין ללמוד אצל נר שעה לעת הצורך כהטורי זהב, אבל לא מטעמי רק משום שהדבר ידוע שאין לנו לחדש גזירות חדשות שלא מצינו בש"ס שלא לחוסף על דברי חז"ל, ולפי דבריו כתב גם כן בשאלות ותשובות מהרש"ג מהגאון מסעמיהאלי ז"ל להתיר ללמוד אצל הנר הלעקטער, ולא חיישינן שמא יגעו חוטי חשמל זה בזה דהוא כעין גזירת הטי, דמכל מקום אינו דומה לנר של שמן שנעשה עליו הגזירה ע"ש.

לבן לענ"ד יש מצוה וזכות הרבים לתיקון עירובין, ואפשר להמליץ בזה בהפסוק שומר מצוה לא ידע דבר רע, דאם הוא שומר המצוה שהמצוה תוכל להתקיים, בוודאי לא ידע דבר רע, דלא יצא ח"ו שום מכשול מתחת ידו אך ורק טוב וחסד יסובבהו.

אהרן ווייעדער

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר

ור"מ דישיבת "בית שערים"

ברוקלין, נ.י.

בעמח"ס משנה הלכות י' חלקים, ספר מצות המלך,
ספר אום אני חומה בהלכות עירובין ועוד ספרים

ד' לסדר וראשו מגיע השמימה ה'תשמ"א בני יצו"א.

מע"כ ידידי הרה"ג וו"ח נו"נ עוסק בצ"צ אשכול הסופר בנש"ק כו' כו' כש"ת
מוה"ר אשר אנשיל קרויז שליט"א רב דקהל ראצפערט בני.

אחדשכת"ר כראוי ליראי ה'.

בשורה טובה תדשן עצם. שמחתי בשמעתי מהבשורה הטובה אשר מעכת"ר אור
מתניו ולקח על עצמו להחזיר עטרה ליושנה קבלת אבותינו חקדושים מדור
דור עד שלמה המלך ע"ה לתקן עירובין בכל מקום שאפשר כדי להסיר מכשול

ולהציל הרבה מאחינו בני מחילול ש"ק, ובפרט בויליאמסבורג ובארץ פארק, ואמרו ז"ל בשעה שתקן שלמה עירובין יצאה בת קול ואמרה אם חכם בני ישמח לבי גם אני מבואר דצריך חכמה יתירה לתיקון עירובין ואשרי חלקו שלקח על עצמו מצוה גדולה כזו, ובפרט במדינה זו ועירות גדולות אשר בעונ"ה החילול שבת יותר גדול המצוה לתקן עירובין ג"כ יותר גדולה כמבואר תשב"ץ ח"ב סי' ל"ז וח"ס א"ח צ"ט, והגם דהאחריות נמי מרובה האמנם כבר ביררתי בעזה"י בקונטרס אום אני חומה ובשאר מקומות כי דוקא בעירות גדולות האלו מצד ההלכה יותר קיל לתקן עירובין ממה שהי' בערי יוראפ, ומותר אפילו להפוסקים שפקפקו בתקן עירובין בערי יוראפ כבעל משכנות יעקב כאן גם הוא ז"ל מודה. ומה שרצו קצת לחדש גזירות חדשות הלא כבר יצר הדבר מכל הפוסקים שלפנינו וגם בדורינו אנו שלא חששו להם וכבר כתב הר"ש הובא בבית לחם יהודה שמחמיר בדבר מטעם גזירה מה שהפוסקים לא גזרו טעה בדבר משנה מקרי ע"ש. והש"ך בקיצור הנהגת הוראת או"ה אות ט' כתב דאין להחמיר אפילו במקום שאין הפסד ואפילו בשל עו"כ מפני שעל הרוב יש בו צד הקל במקום אחר מחמת שנאסר והרי חומרא דאתי לידי קולא. ואע"פ שלפי הנראה לא יבא מצד זה קולא אסור שאפשר שיתגלגל ויבא קולא עד אחר מאה דברים ע"ש. ובדין ודאי אם נגזור ונחמיר שלא לעשות יבא קולא וקלקול ומכשול ממש שיבאו לידי חילול שבת ח"ו, ועוד דהרי הוא מצות עשה דרבנן כמבואר בסמ"ג עשין וברמב"ם ובשאר פוסקים וא"א לגזור גזירה לבטל מצוה.

והנה המכשולות והקלקולים רבים הם כי בעונ"ה רבים מעמי הארץ מקילין בעניני הוצאה לענין הוצאת מפתח, ומטפחת אף, וכיוצא בו ובפרט נשים וקטנים שהגיעו לחינוך, וגם הרבה בני"א שוגגים ותינוקות שנשבו עיין חזו"א הל' עירובין סי' פ"ז אות י"ד. ובעניני רפואות והרפאים וצריכים להוצאות בש"ק לחולה שאין בו סכנה על כל פנים ואפילו לחולה שיש בו סכנה שבת דחווה הוא ולא הותרה. וחולי הלב ההולכים לבית המדרש וצריכים לישא אתם כדורים ניטראגלעצירין, וחולאים בבית חולים שאינם רוצים לאכול שם וצריכים להביא להם מביתם מאכלות כשרות, ובטלטול הקטנים שמוציאין לחוץ וכמה פעמים אינם רוצים להלך ברגליהם ומביאים אותם בידים, וגם לזקנים היוצאים במקל ובמכונת שמועה, ונשים יולדות בשבת שמביאים לבי"ח, ואנשים ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב דקרי לה מקלקלי בה רבים עיין רש"י ביצה ט"ז ב' דמקלקלי בה רבים ששוכחין ומטלטלין בלא עירוב היינו קלקולא אם הי' מותר לערב והוא אסר לערב, וגם תכשיטי נשים שלא התירו אלא מדוחק וכ"ש תכשיטי אנשים.

ובמה בני תורה אין יכולין לילך לביהמ"ד בשבת ללמוד תורה שב"ב רוצים לצאת ומוכרח לשמור על הילדים ואם הי' האשה יוצאת עם הילדים הי' בעלה הולך לביהמ"ד, מלבד דמבטל וקראת לשבת עונג כמ"ש הכוזרי שמה"ט תקנו עירובין שלא יהא אדם ביום העונג ושמחת לבו כמו עצור אסור בביתו כבבית האסורים ולא יוכל

להגיע מאומה, ובשעת הגשם שמתקלקלים מלבושיהם הכובעים והשטריימלעך שנפסדין ע"י הגשם ומצערין הרבה ואין בידם להוציא מכסה עליהם להצילם מצער והפסד ממון, גם בימים טובים שלא הותרה הוצאה אלא לצורך יו"ט ושאר הוצאות אסורות והעולם לא נזהרים בזה ובאים לידי חילול יו"ט שמוציאים את הכל ועוד הרבה מכשולים עד אין מספר עיין קונט' אום אני חומה ובפוסקים.

והיות כי כבר הסכימו אתו גדולי ופוסקי דורינו כמו ש"ב הרהגה"צ כ"ק אדמו"ר מוה"ר יוסף גרינוואלד **מפאפא** שליט"א והרב הגאון מהרש"א זעלטענרייך אבדק"ק **שמשאקאווא** שליט"א והרב הגאון **משארמאש** שליט"א ומר אחיו ידי"נ הרב הגאון מוהר"ש אבדק"ק **אודווארי** ועוד הרבה רבנים גאונים שליט"א וודאי יעשה כל דבר ע"פ עצתם ולפי פסקי גאוני הדור ע"פ ב"ד מומחה לכן הנני בזה כיהודה ועוד לקרא לעודדו ג"כ ולברכו שיזכה לברך על המוגמר ויהי' ממוכי הרבים שאין לך מצוה גדולה מזיכוי הרבים עיין סוטה י"ד ע"א משה חטא הרבים נשא זכות הרבים תלוי בו. דושכ"ת בלב ונפש.

מנשה הקטן

מנחם מענדל רובין

אבד"ק מוזשא

בעמח"ם שו"ת חבצלת השרון

בעהשי"ת ג' לס' ואתה צויתת זאת עשו את שם לפ"ק פה מיאמי יצ"ו.

בלב חכמים, בינתה הבת קול מאן דמתקן עירובין כמזכה רבים, קראו פוסקים ראשונים העוסק בעירובין כדברי המקילים. קבעו הלכה בגמרא וברייתא בדיני עירובין יצאו מגדרם, מרנן ורבנן ועשו המצאות להעמיד עירובין, ליקרת כבוד ידידי החשוב והנכבד הרה"ג המפורסם בעל עובדין טבין, עסק הציבור וחיוזוק הדת זבני זבין כש"ת מוהר"ר אשר אנשיל קרויס שליט"א אב"ד ראצפערט יצ"ו.

אחדשתה"ר בברכ"ה.

קבלתי לנכון מכתבו ורואה אני אשר אוצר טמון כמוס באמתחתו, ה"ה כתבי ופסקי הרה"ג שליט"א במעלת תיקון עירובין, ואשר כותבים לכתה"ר שטוב עושה בישראל שמשתדל בעשיית עירוב בקהלתו בויליאמסבורג, בארא פארק והמסתעף.

הדברים מוכיחים שעל כאלה נאמר מקום הניחו לו להתגרר, כי גלוי וידוע שממקורות הש"ס הש"ע וספרי השו"ת אנו למידין שתיקון זה דבר גדול הוא, מוטל על חכמי העיר, ובתמיהת הש"ס בעירובין (ס"ח ב') איכא רבנן ואין עירוב וכו', וההמון נקראו שם "אינהו לא משגחי", ולענ"ד המקיים לשון התפלה מודה על האמת ודובר אמת בלבבו ישכים ויאמר לכתה"ד שעסקו גדר תיקון רבים הוא כי כך הוא ההלכה.

א) ובמש"כ בגמרא (שבת י"ד ב') שנקרא שלמה "בני אם חכם לכך" על שתיקן עירובין, פרש"י שהתקנה היתה לאסור את ההוצאה מרה"י לרה"י כדי שלא יבואו להוציא לרה"ר, ע"כ. אמנם בפ' הדר (ס"ח ב') מבואר שבכלל זה הם התיקונים שלא יכשלו באיסור הוצאה, וכל הראשונים שם וא"ד המדרכי (שם, סי' תקט"ו) מצוה לערב, וטעמא רבא איכא דלא ליתי לידי איסורא, וכו' ע"כ.

והנה כ"ז קאי ארינא דע"ח ושיתופי מבואות. ונפסק כן להלכה בש"ע גבי ע"ח (שס"ו) ומבואות (שצ"ה) איברא דהחת"ס בשו"ת וש"פ למרו מזה בק"ו שכ"ש לתקן עיירות בצוה"פ שלא יכשלו באיסור הוצאה בשוגג או במזיד. ופשוט ד"ז בלשונות ספרי השו"ת החל מראשון בשו"ת הרא"ש ועד האחרונים כהר"ת האב"נ החי" הרי"ם, הלבוש מרדכי (עפשטיין) וכו', והספרים מכל החוגים שבתפוצות ישראל כולם אומרים לעושי עירוב חכם לבך וישמח לבי, ומשיבים חורפים דבר נגד המתעקש והמעכב.

ובקו' ויעבירו קול במחנה אשר כ' להרה"ג שליט"א בשנת תשל"ט בנוגע להעירוב בפלטבוש העתקתי כמה מלשונות ספרי השו"ת בענין זה, וגרשם מש"כ החת"ס לחדש שחז"ל כיוונו ע"ז במטבע שטבעו בברכת העירוב, עכ"פ ככה הוא המסורה והקבלה, ערוכה וארוכה בהספה"ק שעשיית עירוב בעיר מצוה רבה הוא.

ב) ובנוגע להשאלה אי שייך בברוקלין ההלכה הקבועה כמ"פ בש"ע ונוש"כ שאין לנו תורת רה"ר בזה"ז. הנני מצטרף בלשון ברור להרה"ג שליט"א כיהודא ועוד לקרא שאין בברוקלין טעם להיות לה דין רה"ר, וכאשר כתוב בההענקות ששלחתם.

והטעם בזה לענ"ד כי לפי חוגי הממשלה אין שום רחוב כאן שיעברו בה ששים רבוא בכל יום, ואפילו ננקוט לחומרא לצרף את היושבים באויטא ומצטרפים בין הנוסעים בלך ובין החוזרים בשוב, ומצטרפים אומה"ע, בכל זאת אין מצוי רחוב שיעברו בה בכל יום ששים רבוא

חוי מזה אין הרחובות פתוחים משער לשער, שפתי הנהרות עשויים במחיצות של צעמענעט בידי אדם, כמה רחובות יש להם באמצעם מקורה וצוה"פ, וכנהנה וכבר הורה בזה חלכה למעשה לגבי ניו יארק וכן ההוראה אשר צדיקים קראוהו פוסק דורינו ה"ה מהר"י שטייף וצלל"ה וכנדרפם בספר השו"ת שלו.

(ג) והנה יידי הגאון המפורסם בעל אגרות משה שליט"א מחדש בספרו הגדול שלדעתו אם יש בשטח של י"ב מיל ע"ג י"ב מיל בחוצות תמיד ששים רבוא נקרא ג"כ רה"ר דאורייתא.

ויש להדגיש שני נקודות הכתובות באג"מ שם.

האחד שכ' שהש"ע והנש"כ ורבותינו האחרונים לא פירשו כן, וא"כ לפי הקבלה והמסורה דתני כהש"ע לא משתבש, והלא הש"ע יש לו כל דין של "נתפשטה הוראות בכל תפוצות ישראל" וביארתי זאת בע"ה בקו' מנחת ישכון, וידוע מש"כ האו"ת סי' כ"ה שאין לטעון קום לי נגד הש"ע שקבלה מרבתי שפסק המחבר והרמ"א יצא מפיהם ביד"ש וכו', ע"כ

השני שכתב האג"מ שלפי החשבון כדי שיהי' מצוי' תמיד בחוצות ששים רבוא בשטח י"ב ע"ג י"ב מיל צריך שידורו באותו שטח בין ד' לה' מיליאן אנשים, ומספר זה אינו כלל בברוקלין בפרט בשטח הנ"ל.

ומילתא דעבידא לגלויי הוא ע"י הסטאטיסטיקה של הממשלה שיש לה אנשים ממונים ע"ז.

ובכן הפסקים שנכתבו לכתה"ר בעשיית העירוב בוויילאמסבורג, ושאר, כולם מרועה אחד ניתנו, והיות ונכתבו המכתבים הללו בשנות תשל"ב-ל"ד מגדולי הוראה שבוויילאמסבורג, מוכח מתוכו שגם דעתו של כ"ק מרן דודי הנה"ק מסאטמאר זצ"ל"ה חסכים לזה, וכאשר כתב במכתבו יידי מר אחיו הרה"ג שליט"א, והסברא פשוטה בזה בהיותה הלכה קבועה בש"ס ופוסקים וש"ע, ונוהג למעשה בכל העיירות והמדינות בלי יוצא מהכלל.

ובענין הסברות ששמעתי שומנים אלו אין לדמותם לקודם המלחמה, ושאיני אמריקה וכו', הנה כדי לשנות הלכה קבועה, ולהפך סברת החלכה מתיקון למכשול אינו דבר קל ופשוט, לעשות כן על יסוד סברא מחודשת, ויש לרמו ע"ז דברי חז"ל שכתבו שני פסוקים (עירובין כ"א) על תיקון עירובין של שלמה. פ' א' חכם לבך בקמץ תחת החית ל' הוה, ופ' א' שמע בני וחכם בפתח תחת החית ל' עתיד, לומר שמצו' זו קיומה בהוה כמו בעתיד ובעתיד כמו בהוה.

ואסיים במש"כ מהבעש"ט בשם האר"י שעירוב ענינו להמתיק דין ולהגביר חסד, ולכן אותיות י"רד' שהם גימט' גבור"ה, מסובבים באותיות ע"ב' שהם גימט' חס"ד. ע"יר"ב.

ויה"ד שמחשבה הטובה יזכה לצרפה למעשה, יצליח להוציא רבריו מכח אל הפועל, ואת אשר התחיל במצוה יאמרו לו מן השמים גמור, זכה ותזכה, יתעוררו חסדים בישראל ויתערבו דעות החרדים והכשרים כאמיתה של תורה והלכותי עדי נזכה מהרה להרמת קרן תורת אמת בב"א.

ידידו דושתה"ר מוקירו ומכבדו.

הק' מנחם מענדל רובין

באמ"ו הגה"ק אדמו"ר לבית ראפשיץ זצללה"ה הי"ד

חיים ישעי' קעניג

אב"ד ור"מ דקהל חשק שלמה ר'יאקע

בעמח"ס שו"ת חקי חיים ה"ח

ג' חנוכה תשמ"א לפ"ק.

בימי האורה יצליחוהו ה' במדה נכונה ולא ישכון עליו.. כבוד ידידי וידיד נפש כל חי הרב הגאון הגדול שמו מפארים בחיבוריו היקרים מרביץ תורה לעדרים כש"ת מו"ה מנשה קליין שליט"א אב"ד ור"מ דקהל וישיבת בית שערים פה ברוקלין יע"א.

אחדשה"מ ברגשי כבוד ויקר, קונטרסו בענין הלכות עירובין קבלתי ויישר כוחו וחילו, וכדה"ר כבר איתמחה לגברא בהוראה למעשה בהלכות גדולות וקבועות, מה גם שתיקון עירובין בעיד בשכונת יהודים הי' מאז ומקדם תפקירו של כל רב מרא דאתרא הן בארץ הן בחו"ל והמפורסמות אין צריכין ראי', פוק חזי לשונו הזהב של רבינו החת"ס או"ח תשו' סי' צ"ט אשר הוא מעיד שתיקן העירוב הוא תיקון גדול להשמר מאיסור הוצאה אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו שלא יכשל בה עכ"ל.

מה שקצת בעלי הוראה דעתם שלא לתקן עירובין משום שעיי"ז יוצמח קלקול שהרבה מקלי דעת אשר מקלם יגיד להם להקל באיסורי שבת ומענה בפיהם כי כמו שהותר איסור טלטול ע"י עירובין כמו כן הותרו שאר מלכות שבת ח"ו, הנני להעתיק לו לשון מחצית השקל או"ח ריש סי' של"ד ח"ל הצריך לפנינו, יותר טוב שלא להתיר לו להציל כדי שלא יחלל בשוגג דטפי ראוי להשגיח שלא יבוא לידי שוגג מכדי שלא יבוא לידי מזיד דהמחלל במזיד רשע ופושע הוא ואין אנו אחראים לפושעים ועדיף להצילו משגיאה

ע"כ, וק"ו הוא מה התם דיש לו הפסד ממון ולדעת הרבה שיטות הקילו בהצלת הממון משום דאין אדם עומד על ממנו עי"ש בט"ז, אעפ"כ לא חששו המג"א ודס"ל להצלת ממנו הוא בגדר עבירה ופושע מקרי ואין אנו אחראין לפושעים מכש"כ בענינינו שאין כאן שום דררא שיכול לתלות בו החילול שבת בשאט נפש בוודאי אין אנו אחראין להם, ועוד שע"ז חבין לשומרי תורה ומצות אשר נכשלין בשוגג באיסור הוצאה כאשר מעיד החת"ס קנ"ו וגם במציאות הנסיון מעיד כי בשום פעם כל אחד נכשל כבר באיסור הוצאה משום אי תיקון העירובין, וזהו כלל גדול כי אין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירך.

ועיין בברכ"י סי' שס"ג סעי' ב' וז"ל בשם התשב"ץ אין חשש עבירה בתיקוני מבואות ח"ו, ואדרבה הזריז ה"ה משוכח ואיכא לאתמוהי על מי שאפשר לו לתקן ואינו מתקן ואלמלא טרדת הגרסא, דרך ת"ח הוא לתקן ומי שלבו נוקפו בזה "הדיוטות" גמורה הוא או מינות נדבקה בו ע"כ, הרי לך דברים ברורין, ואדכרן מילתא אשר שלשים שנה או יותר הייתי מבאי ביתו של אותו צדיק האדמו"ר מסטרופקוב זצ"ל פה ברוקלין והי' לו ספר חיי אדם עם פירוש תוספות חיים אשר בא לו בעזבון מכ"ק אביו הגה"ק הרב שלום זצ"ל בנו של **הבעל דברי יחזקאל משיניו** זצ"ל והי' כתוב בכת"ק על הגליון על מה שכתב בכלל ע"א בתוספות חיים וז"ל:

ומה שיש איזהו אנשים יראים שנוהרים מלהוציא שום דבר בש"ק אף כשהעיר מתוקן בעירובין הוא מטעם שחוששין שמא נתקלקל העירוב וכדומה ע"כ ועל דברים אלו יצא קצפו של הה"ק וכתב שם, כמו שהוא בזכרוני. כי זה אינו מנהג ותיקין אדרבא מי שאינו מוציא במקום שיש עירוב הוא לדעתו ככלל אינו מודה בעירוב והוא צדוקי ח"ו, רק אדרבא צריך להראות שהוא פומך על תיקון העירובין. וקבלה בידו שהגה"ק בעל דברי יחזקאל הנ"ל הי' פעם לשבות בעיירה קטנה סמוך לעיר קאשוי, וכאשר הרגיש שעיירה אינו מתוקן בעירובין מיד שלח לקרא טובי העיר ושאל ע"ז, והם ענו כי אין להם כסף מוצא, וכאשר דיבר עמם בא אברך אחד לשפוך שיחו אשר זה שנים הוא אחרי הנשואין ועוד לא נפקד בזרע, והה"ק הבטיחו שאם ישלם ההוצאה אשר עולה לתיקון העירובין אז יפקד בזרע של קיימא, בלשונו "אז דו וועסט באצאלן צו מאכן אן עירוב אין שטאט, וועט דיין ווייב טראגן".

הנה דעת הרשב"א בשו"ע הל' שבת סי' שס"ד הוא שצוה"פ הוא מחיצה גמורה הוא ורה"י הוא מן התורה אף אם עשה באמצע ר"ה גמורה עי"ש רק מד"ס החמירו בר"ה גמורה לעשות דלתות עי"ש וכ"ה בתשובות חת"ס או"ח סי' צ"ו דצורת הפתח רידן הוא מחיצה גמורה עי"ש, א"כ לא פש לן רק פלוגתא הפוסקים דהיינו רש"י ושו"ע, והרמב"ם וסיע' אי בעינן ששים רבוא עוברים בו בכל יום או לא, שיקרא רשות הרבים, כאמור לשיטות הנ"ל דצוה"פ הוא מחיצה גמורה מה"ת להתיר הטלטול ברה"ר רק מד"ס החמירו בו שלא להוסיף עליהן עוד חומרא לומר אפילו כשאין ששים רבוא

בוקעים בו רק שהוא רחב י"ו אמות משו"ז יקרא רה"ר, שלא יועיל לו תיקון צוה"פ, אלא בודאי שיש לסמוך על שיטות הראשונים רש"י וסיע' ולטלטל בו ע"י צוה"פ וד"ל.

מה שמובא בשם הרשב"א בס' עבודת הקודש, ופליטיא אפי' דלתות המדינה נעולות בלילה תורת רה"ר עליהן ע"כ א"כ לדעתו אין מועיל שום תיקון לרה"ר, ע"ז כתב הברכ"י בחלק שיורי ברכה ח"ו ועתה ראיתי בס' הבתים כ"י שהביא סברת הרשב"א הלזו ויש מי שאומר דכל עיר שיש לה חומה ודלתותיה נעולות כל מה שבתוכה יצא מדין רה"ר וזה נראה עיקר עכ"ל, כ"ז כתבתי רק להעיר כי בווראי מוחזק כבר למעשה מרורות שעברו כי אף בכרכים היותר גדולים עשו תיקון עירובין והב"ד והאב"ד העמידו משגיחים ע"ז אשר תפקידם ה' להשגיח בכל עש"ק ולראות אי לא נתקלקל העירוב וגם אאמ"ר זצ"ל הי"ד נסע בלית השמש דעיר בכל עש"ק בכל העיירה לראות אי צריך תיקון או לא, דברים אלו כתבתי רק להעיר באיזה מקומן לשבח להחזיק ידי עושה מצוה לתקן להציל ממכשול באיסור הוצאה, ולאותן שמתישין כוחן של עושי עירובין אשר גם בוודאי כוונתו לשמים. אני קורא עליהן מאמר החכם. מן הזהירות שלא לזהר הרבה.

מ"מ למעשה אני חושש למה שכתב בתשו' מהר"י שטייף סי' ס"ח, כי החכמים תקנו להניח העירוב בבית ישן מפני דרכי שלום (גיטין נ"ט) ובאם יוצמח מזה מחלוקת כלומר שזה אוסר וזה מתיר, אז מוטב להיות בשב ואל תעשה עיי"ש, ואני כמוסיף שזה כוונת חז"ל עירובין (דף כ"א ע"ב) בשעה שתיקן שלמה עירובין יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ע"כ, כי ידוע מאמרם ז"ל איזה חכם הרואה את הנולד (תמיד ל"ב ע"ב) וידע פי' החת"ס דהל"ל אשר יולד כי נולד הוא עבר רק אם משהו רואה אשר יולד זה מקרי נביא ולא חכם אבל מי שרואה דהיינו שהוא יקח מוסר ממה שקרה בעבר להזהר שלא לעשותו להבא זה יקרא חכם הנה עיינו ראו בשכונות אחרות אשר כבר עשו תיקון עירובין ובאו אנשים המבקשים לעשות מעשה פנחס ובטלו לפני שבת בחזקה את העירוב ואין מידם מציל במדינה זו, ע"כ צריכין אנו לראות את הנולד לשכנע מקודם את המנגדים לתיקון העירובין והחכם עיניו בראשו, לזה אמרו חז"ל כי השבת קול הכריז דוקא בלשון אם חכם בני, ודי בזה לחכם כמותו.

והנני בזה ידידו דוש"ת וברכו בברכת התורה.

הק' חיים ישעי' קעניג, הרב דק"ק יאקא יע"א.

גבריאֵל ציננער

רב דביהמ"ד נטעי גבריאֵל

ברוקלין נ.י.

ב"ה, ליל ששי ויחי תשמ"א.

לכבוד ידידי הרה"ג המפורסם, בנש"ק איש האשכולות, זוכה ומזכה את הרבים, עמוד הימני, פטיש החזק, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, הרב אשר אנשיל קרויז שליט"א, רב דקהל ראצפערט ומלפנים רב בבונאס איירעס שבארגנטינא, ה' יאריך ימיו ושנותיו בנעימים עד עמוד כהן לאורים בב"א.

אחדשה"מ! הנני כותב לכתה"ר שליט"א אודות תיקון עירוב בווייליאמסבורג, בטרם כל אספר לכתה"ר מה ששמעתי מפ"ק מרן אדמו"ר מפאפא (שליט"א) [וצ"ל] היאך דודו ורבו הגה"ק בעל קרן לדוד זי"ע מסר נפשו וכחו ופעל למוכת תיקון עירובין בעיר סאטמאר המעוטרה, שהי' אז בימים ההם גדול קושיים לקבל רשות מהממשלה, ובע"ה עלה בידו והצליח לעשות העירוב שם כדת וכדין והי' אז זה אצלו שמחה גדולה שזכה להיות מזכה את הרבים בעיר ואם בישראל, והי' אז מתנגדים להעירוב (מחמת טעמים שאין עת האסף פה) אז עשה הקרן לדוד מעשה רב בשבת הראשון לקח מטפחות יד ויצא לחוץ באחוזו בידו, וכל העדה ראו שהרב המרא דאתרא מוציא לרה"ר בהעירוב אז השתיקו המקטריגים, והתחילו כל החסידים לישא בהעירוב.

ואתמול בלילה דיבר רב אחד שליט"א עם כ"ק מרן שליט"א בענין עשיית עירוב בשכונינו ואמר לו כ"ק מרן שליט"א שבאמת הוא שהוא מחזק המתירים שהוא תיקון גדול.

ושמעתי מפ"ק גדול אחד שליט"א שהגה"ק בעל ייטב לב זי"ע הניח צוואה שמי שיעשה עירוב בעיר סיגעט מבטיחו עוה"ב עכדה"ק, כידוע שהגה"ק הי' משתוקק בחיים חיותו לעשות עירוב ולא הי' יכול מחמת עגמ"נ מאינשי דלא מעלי כידוע לכן ביקש זאת בצוואה שלו ובע"ה נתקיים הדבר שאחרי פטירתו עשה הרה"ח המפורסם רבי משה ארי' פריינד זצ"ל עירוב (ואכמ"ל בפרטי הדברים).

ע"כ אזרתי חיל לכתוב הנלע"ד כמה טעמים מעולות להגיד נחיצות הדבר לעשות עירובין (הגם שיש עוד טעמים וכתבתי רק אשר ראיתי בעיני מן הנסיון).

א) מקילין אנשים ונשים להוציא סידורים וכדומה ע"י הקטנים ובאמת הרבה פוסקים מחמירין בזה וכמ"ש הח"ס או"ח סי' צ"ט ובשו"ת ח"ו סי' י"ג ומהר"ם ש"ק או"ח סי' קע"ג ועוד הגם כי ישנם מקילין אך הדבר כרוך במחלוקת הפוסקים.

- (ב) שכיח הרבה פעמים שצריכין לשאול שאלה ממורה הוראה וא"א להראות השאלה להרב מפני איסור הוצאה ואיכא ביטול מצוות עונה וכו' וכו'.
- (ג) ביולדת שמוכרח ליסע בשבת לביה"ח ונוטלת חפצים שלה כי כמובן כי בביה"ח אין להם בגדים הראוי להם עפ"י תורה משום צניעות ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי בשיעורין.
- (ד) בפסח שחל בשבת וכדומה שהונהג שאברכים הולכים לבית הוריהם לאכול לילי סדרים והולכים שם עם כל המשפחה ומוכרח להניחם שם לישון בלילה ויש שם צער וביטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, ומפריעים האבות והזקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לבתיהם אחר הסדר הי' בודאי לכל אחד ואחד שמחת יו"ט בשלימות ודו"ק.
- (ה) שכיח הרבה פעמים שנחלה תינוק (בחולה שאין בו סכנה) וצריכין להראותו להרופא, ובעוה"ר במדינה זו הוא מכת המדינה שאין הרופאים באים להבית לראות את מצב החולה ומוכרח לישא התינוק אצלם בשבת.
- (ו) להביא תינוק למול בשבת יש כמה עקילי ופשוטי אם רשאים להביאם ע"י עכו"ם ברה"ר כמבואר בס' שלי"א ס"ו ובנו"כ שם (ויש מקומות שיש להם טענה האין יכולים לזכות מצוה יקרה וחשובה כזאת ע"י עכו"ם).
- (ז) הוצאה ביו"ט יש איסור תורה שלא לצורך כלל, והעולם נכשלים בזה מאד מחמת חסרון ידיעה (ובהיות משיבתי שבת אצל חדרה"ק ממאחש שלי"מ"א ושאלני איך לעשות עירוב ביו"ט, ואמרתי שאדרבה ביו"ט אפשר נחוץ יותר העירוב כי בשבת יודעים ההמון שיש איסור הוצאה משא"כ ביו"ט חושבין העולם שמותר לגמרי הוצאה ובאמת זה אינו) ובפרט שמוציאים ביו"ט כל התיק מפתחות ובתוכם יש הרבה מפתחות שהם שלא לצורך כלל ואסור להוציא ביו"ט מחמת ריבוי בשיעורין.
- (ח) לפני הבתים יש לנו חצרות קטנים הנקרא גענך והרבה מהם אין להם מחיצה גבוה עשרה, ואפי' בעושים צוה"פ אינם יודעין היאך לעשות, ונכשלין בכל שבת בזה.
- (ט) כשיש גשם או שלג גדול, וכשבאו לבתיהם ינערו המים או השלג מעל הכובע ויש בזה חשש איסור מה"ת משום ליבון כדאייתא בס"י ש"ב ס"א, משא"כ אם יהי' עירוב יהיו יכולים לישא פלאסטיק על הכובע.
- (י) שכיח הרבה פעמים כשעושים שמחה בבית ואין לו מקום מספיק בביתו ומוכרח ליתן חפצים במקרה של שכינו ובש"ק מביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר, ע"י בס"י ש"ז ס"ב ובנו"כ שם.
- רשמתני רק עשרה טעמים ונשתייר עוד הרבה בקלמוסי וממנו יוכל לראות גודל התועלת בתיקון עירוב ויסלק המניעות והחששות הנ"ל כנלע"ד בס"ד.

ובנוגע עפ"י הלכה יש אתי תלי"ת תשובה באריכות גדול ובה כתבתי לברר כמה טעמים שאין לנו רה"ר גמורה ואפי' את"ל שיש לנו מועיל צה"פ כמ"ש בשו"ע הרב בס' שס"ד ס"ד, והבאתי שכמה גדולי אחרונים אשר מימיהם אנו שותיהם התירו לעשות עירובין אפי' בעיר גדול מאנהעטן חלק מרובה באכלוסין ה"ה פוסק הדור המהרש"ם, הרי בשמים, ר' חיים עוזר, החזו"א, בעל תירוש ויצהר, הגה"צ רבי יונתן שטייף זצ"ל ועוד כמה וכמה גדולים זי"ע.

ובהיותי בזה לא אוכל עצור מלין מה שראיתי תשובה מגאון אדיר אחד שליט"א שכתב תשובה (ח' אלול תש"מ) שאין נחוץ כ"כ תיקון עירובין בזמנינו, דרוקא בזמן הש"ס לא הי' להם מקום מיוחד בציר והוצרך בכל יום להביא מזון לבהמות וממילא מוכרח בשבת להביא מזון לבהמות ע"י עירוב, אבל לא כן בזמנינו שיש להם מקררים הנקרא פרידזשעדער בלע"ז שאפשר להכין שם מזון לכמה ימים אינו נחוץ כ"כ לעירוב ויש להחמיר עכ"ד.

ובמחכת"ה הוא דבר זר לומר שעיקר תיקון עירוב נתקן בשביל תועלת הבהמות, והלא מפורש בכל הפוסקים שעיקר תיקון עירובין למנוע את הרבים שלא יבוא לידי איסור הוצאה וכמ"ש באריכות רבינו הח"ס בתשובה או"ח סי' צ"ט דעיקר הברכה על מצות עירוב הוא על התיקון הגדול להשמר עי"ז מאיסור הוצאה שממש א"א להזהר ממנה וכ' והרב ת"ח עליו לתקן המבואות ובאם לא, מכשול וקולר העם תלוי בצוארו עי"ש. וע' במ"ב סי' שצ"ה ס"א שכתב על דברי המחבר, מצוה לחזור אחר שיתופי מבואות פי' המ"ב פן ישכחו ויבאו לידי איסור טלטול עכ"ל, הרי שעיקר העירוב לא נתקן עבור הבהמות רק למנוע העם מאיסור הוצאה, וזה ודאי שייך ג"כ בזמנינו וז"פ.

וראיתי בספר דברי שלום מהרה"ק מסטראפקוב זי"ע שכתב הערות על תוס' חיים שעל ספר חיי"א, וכתב שיש אנשים ורואים שאינם מוציאים בשבת אף שמתוקן בעירובין מטעם שחוששין שמא נתקלקל העירוב, ובפרט בערים גדולות שכמה פעמים נודע באמצע השבת שנתקלקל העירוב עכ"ל וכתב ע"ז הרה"ק הנ"ל שזה טעות להחמיר מצד שמא נתקלקל העירוב שאם מחמיר יותר ממה שהחמירו חז"ל הוא הדיוט וכו'.

וע' בנמוקי או"ח סי' שצ"ד כע"ז באריכות, והביא מעשה נפלא מהגה"ק רבן של ישראל מרן משינאווע זי"ע שפ"א בא לפניו אברך אחד שלא זכה עדיין לפקוד בזש"ק ואמר לו הגה"ק הנ"ל עצה שישלם מכיסו הוצאת העירוב (כי לא הי' מעות בעיר לשלם הוצאות העירוב) ובזכות זה יהי' לו ישועה, עי"ש. הרי מזה יכולין לראות גדול זכות העירוב.

ובזה אסיים מכתבי, ידידו דושת"ה,

[Faint, mostly illegible typed text covering most of the page]

RECEIVED

JAN 10 1964
U.S. DEPARTMENT OF JUSTICE
FEDERAL BUREAU OF INVESTIGATION

[Handwritten notes and signatures are visible at the bottom of the document]

שער ז

יסודי ההיתר
ובירור דעת הרבנים
בענין

תיקון עירובין
בבארא פארק, ברוקלין
תשמ"א

העירוב בבארא פארק בשנת תשמ"א

תמצית יסודי ההיתר לסדר עירוב בבארא פארק

(כמבואר בספר אום אני חומה מהג"מ רבי מנשה קליין שליט"א אבד"ק אונגוואר)

(א) העיר ברוקלין הוא מוקף מג' צדדין במים כימים ונהרות והישוב של העיר נמשך עד המחיצות. והנה מלבד שהימים והנהרות שהם מחיצה בידי שמים (ועיין שו"ת שב יעקב סי' י"ז) שכתב דמיום הוסדה הקהלה דראמערדאם נוהגין בשבת היתר מלטול כעירות המוקפין חומה על סמך שהמים מקיפין אותה והאג נמי באותה תמונה כמו ראמערדאם עיר פריז רק מים מקיפים אותה, וגם כהאג נוהגין היתר מלטול בשבת והראה לי כתוב וחתום מן שלשה עמודי עולם גאוני ארץ חכמי ספרד שהיו רבנים וחכמים בק"ק ראמערדאם, גם יש להם היתר מהימנותא מן הגאון חכם צבי כמבואר בשו"ת סי' ה'. והמהרש"ם בהנהגות לא"ח סי' שס"ג הביא לשון רבינו בעל הלכות גדולות מובא באור זרוע עירובין סי' קס"ד, עיר המוקפת מכל צדידיה בנהר זה הוא ערובה ואין צריכה אלא ערובי חצירות לערב בפת, ופסקו הפוסקים דשלש רוחות מוקפות נמי הוה רה"י מן התורה, ועיין משנה מהרות פ"ו מ"ט הפן רה"י לשבת, ובר"ש ותו"ט שם בשם הערוך, מגדל שלש רוחותיה בתוך הים ורוח אחד ביבשה, ובש"ע סי' שמ"ה במג"א בשם הרא"ש וסי' שס"ג ס"א בביאור הלכה ובשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' ק"ח ובסי' קי"ב הביא דעת הנובי"י שכל הפוסקים לא ס"ל כתוס' עירובין כ"ב לחלק בין מחיצה בידי אדם למחיצה בידי שמים, ועיין דעת תורה סי' שס"ג מלבד זה הנה יש לו ג"כ מחיצות עשויות בידי אדם כגידוד החוף למעלה או למטה, וגם בצד הרביעי כל כמה מקומות יש מחיצה, ורק צריך כמה תיקונים ע"י צה"פ אשר לפ"ז לכ"ע ברוקלין אין לו דין רה"ר.

(ב) שימת גדולי הפוסקים שהנסיעה במכוניות וברכבת אינה נחשבת הילוך דבוקעים בו בעינן ברגלים, עיין שו"ת בית אפרים ובישועות מלכו סי' כ"ז שמסלת הברזל היא רשות היחיד, ובשו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב ובשו"ת תקות זכר"י דף מ' ובית אב תנינא עמוד ע"א ואום אני חומה נתיב י"ב.

(ג) דעת הבית אפרים בתשובת הכ"ח החדשות בסופו (והובא בתיו יהושע) מרן החזו"א ובית שערים כל הערים הגדולות שהרחובות בנויות בכתים משני צידיהם וצד הג' וגם פעמים צד הד' פוגע בשורה של כתים זה לעומת זה אינם רה"ר דאורייתא אם העומד מרובה על הפרוץ, ולפ"ז כל העיירות בזמנינו עשויות באופן זה ואין להם דין רה"ר כלל, ועיין שו"ת מוהר"י שטייף שג"כ פשיטא ליה כן.

(ד) שימת תוס' סוכה דף ד' והשו"מ ח"א סי' רנ"א והאבני נזר והגאון מהרש"ם לענין דלתות נעולות כתבו דלענין מחיצות שבת לא בעינן מחיצות מדין מחיצות אלא כל שמונע

רבים מלעבור יש לו דין מחיצה, ולפיכך היכי דלפי החק משר העיר שאסור לעבור שם לא הוי רה"ר כיון דעפ"י חק המדינה אסור להלך שם, וא"כ בעיירות גדולות שלנו שע"פ חק העיר והמדינה אסור להלך ברחוב כאמצע הדרך והו"ל דין דשר העיר מונע מלעבור דלא הוי רה"ר.

ה) שימת המאירי עירובין נ"ט דבעיירות של מלכים גדולים אפילו מסר המלך הדרכים לרבים לדריסת הרגלים, כל ששייר לעצמו הדרכים שבידו לשנותם לפי רצונו, אפילו נתנם כמתנה גמורה שלא במס הואיל ושייר לעצמו הדרכים אפילו היו שם עשרה אמה ואפילו מצויים שם ששים רבוא אין זה רה"ר, נמצא עכשיו עיירות של מלכים שאין בהם חיוב רה"ר גמורה ע"ש, וא"כ הכ"נ בעיירות שלנו שהרחובות שייכים להממשלה ומשלמין מס וכיד הפלענינא קאמיטע לשנות לפי ראות עיניהם אין כאן רה"ר בעיירות גדולות וכ"ש על הדרכים (הייוועים ששייך להממשלה).

ו) ולפמ"ש הגרע"א והח"ס והכנס"י דבמי נהר הנקרשים כיון דהרבה כנ"א מתפחדין ללכת על הקרח שלא יתמוטטו מקרי לא ניחא תשמישתיה, ועדיף הוא מהא דעירובין ו' דאיכא גידודי ואין נח תשמישתיה, וא"כ כ"ש בעיירות גדולות שלא זה בלבד שלא ניחא תשמישתיה אלא שיש איסור להשתמש באמצע הדרך מצד הממשלה וגם להלך הוא סכנה גדולה שלא יהרג ממכונה ואפילו לעבור כשהאור ירוק ג"כ צריך לפחד לעבור, וגם מעכבים מלעבור קודם שישתנו מאדום לירוק, ודאי כה"ג לא מקרי ניחא תשמישתיה וליכא תשמיש מרווח ולא הוי רה"ר.

ז) שימת רוב הראשונים דרה"ר בעינן שיהיו המבואות מפולשים משני ראשיהן זה לעומת זה ושהיו מפולשים לסרטיא או לפלטיא, וצריך דוקא שיהא מכוון משער לשער, כ"כ רש"י והרמב"ן והתוס' והרשב"א והאהל מועד וסמ"ג והש"ע ומג"א, וכנראה דעכ"פ רובא דרובא דהפוסקים ס"ל דבעי מפולש דווקא ומכוון משער לשער, ולפ"ז בעיירות גדולות ליכא שום מקום כמעט מפולש משער לשער, ואדרבה בעיירות קטנות נמצא הרבה מפולש.

ח) שימת הערוך השלחן סי' שמ"ה סי"ט דרה"ר לא הוי רק בשאין בעיר רק רה"ר אחד לשני צדדי העיר כגון מזרח ומערב או דרום וצפון וכל אנשי המקום פונים דרך אותו רשות הרכים, אבל אם יש עוד מבואות וקצת אנשי המקום פונים אלו לכאן ואלו לכאן דרך אחרת כה"ג לא הוי רה"ר. ולפ"ז בדין נמי איכא כמה דרכים.

ט) שימת הא"ז דבשתי מחיצות מפולשות זו כנגד זו נמי לא הוי רה"ר דאורייתא, והביאו הכית אפרים והגר"י שמי"ף לסניף, ומרן בבית שערים הוסיף דבמבוי עקום בשתי מחיצות עקומות לכ"ע לא הוי רה"ר דאורייתא, ולפ"ז הכ"נ בעיירות גדולות דהרחבות עקומות ומשני צדיהם מחיצות לכ"ע לא הוי רה"ר.

(י) שיטת כל הפוסקים דרה"ר עכ"פ בע"י דרך מופקר לרכים שכל אחד עושה בו והולך כרצונו בלי שום עיכוב בין על ההילוך בין על התשמיש, וכמ"ש הרימב"א כ"ב ד"ה מפניו, א"כ כדירן שאין מניחין להשתמש כלל, וגם אינו מופקר כלל וגם בכמה מקומות אין מניחין ברחוב לילך רק בכיון אחד וברחוב השני בכיון שני כגון באחד למזרח והשני למערב, וגם רק במכונות ולא כרגלים, כה"ג לכ"ע לא הוי רה"ר.

(יא) הנה ברשות הרבים מקורה קי"ל דהו"ל כרמלית, ובבארא פארק יש הרכבת הנקרא עלעוועיטע"ט מרעינ"ס שתחתיו הוה מקורה, א"כ התם הו"ל כרמלית לכ"ע ולדעת הגאון ר' מיכאל דוב ווייסמאנדעל זצ"ל אמרינן פי תקרה יורד וסותם בהני עלעוועיטאראס, ואפילו להחולקים עכ"פ מקורה הוה לכ"ע והוא רחב יותר מד"א כה"ג שבפנים הרכבת לכ"ע ליכא רה"ר וליכא שם ששים רבוא בוקעים והו"ל כמוקף במחיצות לדעת הגרמ"ד הנ"ל, ולדירן עכ"פ מהני מטעם צה"פ.

(יב) בענין הגשרים שיוצאים מברוקלין לניו יארק ולשאר מקומות, כבר נתברר דכל הגשרים יש להם צורת הפתח ונכתבו תאורי צורת הפתח על ידי הגר"צ כמבואר במכתב להגר"ע והחזו"א, ובאגרות משה סי' קל"ט להגר"מ פיינשטיין (שליט"א) [זצ"ל].

(יג) אופני ההיתר שכתבנו רובם מותרים אפילו לפי שיטת המשכנות יעקב שס"ל דאין לחלק בין ששים רבוא לפחות מששים רבוא, ופסק דכל שיש רוחב ט"ז אמה אפילו אין בה ששים רבוא בוקעין, וגם לענין צה"פ חלק והדברים מפורסמים, אבל באופני ההיתר של אינו מפולש או בהיקף מחיצות מנ' רוחות ועוד גם הוא ז"ל מודה דיותר לערב, וכה"ג כתב להדיא הגרש"ד חבר הכד"צ כוארשא במכתבו שההיתר של אינו מפולש מהני אפילו למשכ"י, ולפ"ז כתב דבעיירות קטנות שדרך המלך עובר שם ומפולש מעבר לעבר יש יותר חשש מעיירות גדולות כי ההיתר של ששים רבוא תלוי במחלוקת, אלא שאנן קבלנו להיתר אבל ההיתר שאינו מפולש מוסכם ונתקבל מרוב הפוסקים, וכן בווארשא נוהגין כן מדורות שלפנינו בתיקון עירובין בלי לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות.

וכתב הסמ"ג במ"ע א' מד"ס (הלכות עירובין) לאחר שהביא דברי רב יהודאי גאון ז"ל דכימי ירמיה הנביא לא שמרו גזירת שלמה המלך לערב בחצרות ולשתף במבואות אלא היו מוציאים בלי עירוב ומתוך כך היו מביאין מן העיירות שסביבות ירושלים כל משא מבתיהם דרך סרטיא שמעיר לעיר שהוא רשות הרבים ומביאין אותן משאות בשערי ירושלים, ולכן כשהזהיר ירמיה על גוף האיסור של תורה הזהיר גם על גזירת שלמה שלא להוציא שום משא אף מן הבית לחצר אלא אם כן עירבו, וזהו לשון הנביא, כה אמר ה' השמרו בנפשותיכם ואל תוציאו משא ביום השבת והבאתם בשערי ירושלים זה גוף האיסור של תורה, ואחר כך אמר ולא תוציאו משא מבתיכם ביום השבת זו גזירת שלמה המלך,

כי לבני ירושלים היה מזהיר, וכבר אמרנו כי מן התורה מותר להוציא מן הבתים לרחובות ירושלים אלא ודאי על גזירת שלמה הזהיר מפני הגבורה, שעל ידי שעברו גזירותיו באו לגוף של תורה עכל"ק ע"ש, הנה מבואר שלפי שלא עירבו עירובי חצרות ושתופי מבואות ולא שמרו מצות שלמה המלך וגזירתו באו לידי חילול שבת דאורייתא, והשומר מצות המלך הוא סיג לתורה ולשמירת שבת קודש שמעה עמי בינה זאת.

[אום אני חומה עמי מ"ח]

הסכמת רוב רבני וגדולי הפוסקים לתקן עירובין בבארא פארק בשנת תשמ"א

הנה בענין עש" בחשאי כבר כתבתי שלא הי' בחשאי, שהרי היו יותר מעשרים רבנים גדולים שכתבו מכתבים והתייעצו עמהם וגם אותם שלא נתנו הסכמתם בכתב הסכימו בע"פ או שעכ"פ דברנו עמהם מזה, כאשר אי"ה אכתוב מזה בסמוך השתלשלות הענינים בעזה"י.

והנני בזה כאן למסור למעכהרג"ק השתלשלות הדברים כדי שיראה בעצמו שלא היו הדברים של מהירות או חשאי, והנה אחר שדברתי עם מעכנ"ק פה אל פה בענין העירוב של בארא פארק והדפסתי הדברים בקונטרס להלכה ולא למעשה כי מכיר אני ערכי ואין אני מתערב מעולם בשום הכשרים לא באיסור והיתר על שום מיני מאכל או משקאות לא בכסף ולא בחנם, ולא על מלה ולא על סוכר, בקיצור אין אני נותן השגחות על שום ענינים, וממילא גם על עירוב אין אני נותן השגחות, אבל במשך הזמן באו אלי כמה רבנים וכמה דברו אתי על הסלעלעפאן מאחר שראו הקונטרס, וראו שבאמת יש מצוה לערב ואפשר לערב ושאלו למה לא יערכו בבארא פארק שיש כאן ב"ה רוב הציבור החרדי וזיכוי הרבים הוא גדול, וכפרט לשומרי התורה שמצוה יותר להצילם ממכשול מהחפשים, וכיון שבררו כמה מכשולות הנמצאים בכל שבת בשוגג ועוד טעמים, וכפרט אנו מתלמידי תלמידיהם של מרן הח"ס, אשר קבלנו עלינו הוראותיו כהלכה למשה מסיני למה לא נערב, ודחיתי אותם כלך ושוב כי לא רציתי ליכנס בעובי הקורה. ועוד כי לא ידעתי מה דעת כ"ק אדמו"ר מסיגעט סאטמאר שליט"א בזה.

האמנם פעם שבקרתי את כ"ק האדמו"ר מסיגעט שליט"א ודברתי אתו באריכות גם מזה, והי' שם עמי עוד רב חשוב והנחתי לו הקונטרס ואמר שאינו רואה התנגדות מ"מ יעין בדבר, ואדרבה אמר שגם בסאטמאר הי' עירוב וגם הייטב לב שהי' זקנו עשה עירוב כסיגעט וכזה נסתיים הענין עמו. לאחר איזה שבועות דברתי פה עם ידי"נ הרב הגאון ר' יחזקאל ראטה דייין ומו"צ דקהל סאטמאר ואמר שהוא בלב ונפש למען הענין החשוב שיש חיוב וצווי לעשות עירוב, ואמרתי לו שא"כ למה לא יכנס בתוך

הענינים, אמר לי שהרי הוא רק מו"צ בקהל סאטמאר ושצריך לשמוע מהרב שלהם היינו כ"ק האדמו"ר מסיגעט סאטמאר שליט"א. ובהזדמנות שני" שפנשתי עם האדמו"ר מסאטמאר ואמרתי לו כן בשם המו"צ אמר לי שהוא ידבר עמו בענין זה, ושוב פנשתי עמו פעם שלישית לסיבה אחרת ושאלתיו עוד בענין זה ואמר לי שהוא מסכים לזה היות כי כ"ק ש"ב האדמו"ר מפאפא דעתו שצריך לתקן עירוב, והגם שאינו רוצה לכתוב מכתב שמסכים למעמים הידועים לו, אבל כיון שכ"ק אדמו"ר מפאפא מסכים אין צריך עוד, והוא לא יעשה היפוך כ"ק אדמו"ר מפאפא, ויש לסמוך ולעשות הכל ככל היוצא מפי כ"ק האדמו"ר מפאפא, עכ"פ הסכים לתקן העירוב בבארא פארק, וכן הסכים הרב הגאון ר' יחזקאל ראטה ואמר בפירוש לאחר שנתברר לנו שאין התנגדות מצד קהילות סאטמאר, עכ"פ מהרבנים שלהם התקיימה אסיפה עם כמה רבנים פה בבארא פארק ודברו עם קצת גאונים כגון הגאון ר' ישראל יצחק פיעקארסקי שליט"א, ואני הייתי עם לערך עשרה ת"ח אצל כ"ק אדמו"ר מפאפא שליט"א, והסכים וזירו לעשות העירוב, ודברתי עם ידי"נ הגאון ר' פישל הערשקאוויטש שליט"א והרב הגאון מיאקא שליט"א וכולם נתנו עדיהן ואמרו שמצוה לערב, ובפרט בבארא פארק שיש שם המרעין וליכא חשש לקלוקל של העירוב ושלא יוכלו לקלקלו בכל שבת שלא יבואו לידי מכשול.

עוד דברתי עם הרב הגאון ר' משה שטערן שליט"א אבד"ק דעברעצין ואמר לי הגם שהוא בעצמו מ"ל שמותר לערב בבארא פארק ובנוא יארק שאין כאן רה"ר מ"מ לא יוכל להצטרף להתיקון מפני שחושש אם יהי' עירוב בבארא פארק אזי ילכו לקנות כחניות של עכו"ם באמתלא שיש עירוב וכיוצא, והגם שאין לגזור גזירות מ"מ הוא חש לה, ומ"מ אם יהי' עירוב שיעשו אחרים ודאי העירוב הוא כשר, ובאמת כי לאחר שעשו העירוב דרש רבים שהעירוב הוא כשר ושאין לברך עוד על עירובי חצרות הקטנים. עוד דברו עם כמה רבנים אחרים חשוכים כגון עם הרב הגאון ר' יצחק א' ליעבעס (שליט"א) [וצ"ל] ואמר ג"כ שם"ל שמותר לעשות עירוב, אמנם הוא אינו רוצה להתערב מפני שהוא מעמבער באגה"ר. כ"ק האדמו"ר מכאכוב לא הי' אז בארה"ב שהי' אז בארצינו הקדושה, ולכן לא הי' באפשר לקבל את הסכמתו שליט"א. הרב הגאון ר' דוד זינגער אמר שהעירוב הוא דבר טוב ונחוץ מאד, אמנם לא יוכל לריב עם הרב ר' שמחה עלכערנ, אבל אם יעשו העירוב אין לך דבר טוב הימנו. וכן דברנו עוד עם כמה רבנים חשובים ורובם ככולם הסכימו על העירוב.

לאחר שיצאו כולם במכתבים או רובם במכתבים ובהסכמתם בע"פ יצאו חמשה אנשים לראות המחיצות סביב "ברוקלין" לראות בכירור אם יש מוקף מחיצות בידי אדם מג' רוחות כדי שיצא לכל הדעות מדין רה"ר דאורייתא, ונתברר לן שכן הוא האמת שיש מחיצות מג"ר וגם ברביעית כמעט כולו. אח"כ יצאו לערך עשרה רבנים ובעלי בתים לראות

ההיקף והעירוב בעצם סביב "בארא פארק" אם אין בו פרצות ויש בכל מקום צה"פ וחזרו כולם בפה אחד שאין שום פרצה ושהכל מוקף, וכן יצאו שנית עוד ג' רבנים עם ב' בע"ב וכולם ראו ההיקף, ושאין שום פרצה, ואח"כ באסיפה סופית החליטו ע"פ הסכמת הרבנים להתיר העירוב, ולפענ"ד די בזה לראות שלא הי' מעשה מהירות ודבר סתר וחשאי בזה, אלא על סמך מתינות ועיון גדול.

ויהי אחר הדברים האלה כשראו המתנגדים אל העירוב שיצא הדבר לפועל בשלום בלי מכשול ובהיתר מרוב רבני העיר וגדולי ופוסקי הדור, יצאו באיומים קשים כדיבור ובמעשה ואיימו על הרבנים שיחזרו מההיתר ולא מנעו עצמם מלהשתמש בכל מיני אמצעים שאינם מקובלים לא רק אצל אחינו בני"א אלא אפילו אצל להבדיל או"ה שאינם פראים כ"כ, ולדוגמא צלצלו לרב אחד לביתו ואמרו לאשתו הרבנית שיהרגו את בעלה הרב ויחתכו את ידיו ורגליו והיא תשאר אלמנה, לרב אחד התקשרו בטלפון שישרפו את ביתו, לרב אחד קראו כמה פעמים עד שלא יוכל עוד להשיב וכשהשיבה בתו שאל האם ירבעם בן נבט הוא בבית, ואיימו עליו. להרבה רבנים קראו שימסרו אותם למלכות בענין מסים וכיוצא בזה וגם בענין שאר מסירות (ולפי הענינים ניכרים הדברים שאפשר גם עשו כן), לכמה רבנים שלחו מכתבים עם צילומים של דופי מדברים המאוסים שאפילו בבית נכרי אין שולחים ר"ל. וגם בסתם בכלל קראו על הטלפון לרבנים ולכל מי שמחזיק בהם להטרידם ולהטריחם יומם ולילה לא ישכחו, בשעה ג' בבוקר ובשעה שתיים עשרה בלילה כך שכמה רבנים היו מוכרחים להוריד הטלעפאן או לשנות לגמרי הטלעפאן, וגרמו עיי"ז שכמה וכמה שאלות לא יכלו להשיב מפני הטעראר, וקורא אני תניא אמר רבי כמה פ"ו ביטלה רשעה זו מישראל (מ"ב פ"ד ע"ב עיין רש"י ל"א על אשתו כו') כ"ש שכאן כמה רבנים שבטלו אותם מלהשיב על הטלעפאן שאלות מפני הטעראר, לבד מהביטול תורה ועגמ"נ וצער ובזיון וקצף. עוד אחד הי' מעבר לים למסחר ואשתו היתה בבית וקראו אותה ואמרו שיהרגו אותו והוא מעבר לים וכשקראה אותו אשתו להיכן שהי' מלאה פחד ואמרה לו שתיכף ישוב הביתה מפני שהיא מפחדת להיות בבית ורוצה ללכת לגור מחוץ לנוא יארק, ועוד ועוד דברים ומעשיות כאלו וכל אלו נעשו כלומרשט לשם שמים ולשם כבוד התורה ולהגן על כבוד התורה! אוי לה לתורה אם זו כבודה.

ושמעתי לפרש ממו"ר ואנשי סדום רעים וחטאים, כלומר שאנשי סדום היו רעים בכל מיני רשע וחטא ואמרו לה' מאד, שהכל לשם שמים, כל מה שעשו לה' הוא, וכן הוא בדידן, ובאמת הרבה בעלי בתים אמרו אם זה הוא הלימוד והדרך ארץ ודרכה של תורה אז אינם רוצים שיהיו בניהם בני ישיבה ובני תורה ר"ל, ואין לך חילול השם גדול מזה, ומתוך אותן נגישות ואיומים הלכו גם אל רבנים שיחזרו מהתירים ויחתמו לאסור העירוב. והנה ידוע ודיברתי עם הרבנים שחתמו אח"כ על הקו"ק פה שרצו דוקא שיכתבו

לאסור העירוב ולכתחלה לא רצו כלל לכתוב ואח"כ לאחר כמה איומים וכפרט ממנהלי אגוה"ר הסכימו לכתוב רק שלא הסכימו על העירוב, ולא רצו בשום אופן לכתוב שעירוב הוא אסור, ורק כתבו מעולם לא הסכמנו על עירוב זה ואמרו לי בפירוש כי לא כתבו שאסור או שהעירוב איננו כשר אלא כתבו שלא הסכימו על עירוב זה, וגם זה רק לאחר שבאו עליהם כנגישות שלא יכלו להימלט, ואחד מגדולי האדמו"רים אמר לי שביקש מהם שעכ"פ לא יחתום הוא בעצמו אלא אחד מהדיינים שלו או חתנו כיון שאינו בקי בכל הנושא כלל, והם אילצו אותו שדוקא הוא יחתום והרי הוא מתחרט מאד על זה, ודברים אלו שאני כותב כאן אני יודע שהוא דברים שיצאו לעלמא ואני מוכן לכבד את זה בכל שעה שצריך, וגם אמרו שבעוד איזה שבועות הם בעצמם יעיין עוד שנית ויראו מה שיוכלו לעשות כדי להכשיר העירוב שהוא כשר בתכלית הכשרות ומותר אליבא דכ"ע רק שבאו עליהם בתקיפות מאד אגוה"ר והנהלת אגוה"ר קראו כל הרבנים המתירים ואיימו עליהם, ולכן אין ביכלתם לעמוד נגדם לעת עתה.

והנה הם מעט מהדברים שעברו בענין זה דברים כהוייתן, וגם לביתי באו כמה מהרבנים והבטיחו לי כמה דברים שאחזור בי ואיימו עלי, וב"ה קיימתי בעצמי לא תגורו מפני איש. והגם שכזבו בי שהבטיחו כמה דברים ויצאו ועשו ההיפוך ואחת שכזבו כי שבקשו ממני שלא אכתוב עוד מן ההיתר והם לא יפרסמו את האיסור עד שנשב ונדבר יחד ונראה אל מי הדבר נוטה, וזה ה"י ביום החמישי וכן הבטיחו לכ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א שלא יפרסמו עוד בדבר זה, וגם אני הבטחתי לדאוג שלא יפרסמו ההיתר ויהי הבוקר אור והם פרסמו מודעות בכל בארא פארק וגם פרסמו שנית בעתון איד וגם באלגעמיינער ועוד בצוהר ועוד הגם שמצדינו לא פרסמנו עוד דבר, ועוד כזבו שנית, ואין אני ח"ו תוהה על הראשונות, אבל פשוט דחזרה כזו, שחזרו הרבנים מחמת איומים כאלו לאו חזרה הוא, וגלוי וידוע לפי מי שאמר והי' העולם שלולי האיומים והטעראר של הקיבוץ של כמה יחידים לא הי' אף אדם מתנגד לעירוב פה, כולם אהובים בשלום ובשלוחה והיו מקבלים עליהם עול מלכות שמים, והמחמירים ממילא יכולים להחמיר על עצמן שלא להוציא, והרי גם אני הקטן אף כשהייתי בירושלים עיה"ק לא מלטתי שם הגם שיש שם ג' עירובין ומי שמחמיר על עצמו תע"כ ויעשה כרצונו, אבל לאיים ולהכריח הציבור כולו ולהכשיל את הרבים זה באמת הוא ענין חמור, אבל מה אעשה ואני את נפשי הצלתי, וכשם שקבלתי שכר על הדרישה כך אקבל שכר על הפרישה, אמנם כתבתי כל זה למעכהדרג"ק שידע השתלשלות הדברים שלא עשינו דבר במהירות ובלי התיעצות, אלא הכל כמתום וכישוב הדעת כדיבוק חברים ע"פ התורה הקדושה.

(אום אני חומה עמ' רס"ו - ע"ר)

בענין ה"קול קורא" של שנת תשל"ט

ולא אוכל לעבור מלהגיד קושט דברי אמת דבקול קורא שיצא בכסלו תשל"ט וז"ל
אזהרה חמורה נגד תיקון עירובין בניו יארק. היות שבזמן האחרון התחילו איזה אנשים
בשכונת פלעטבוש להרעיש אודות עירובין שם אנו מפרסמין כזה דעת תורה שהוא דבר
שכבר נאסר על ידי גדולי הרבנים שבארה"ב שבדורנו ושכדורות שלפנינו בין בניו יארק
ובין בשאר עיירות גדולות בכל רחבי ארה"ב וכיום ח"י סיון תשכ"ב התאספו באגודת
הרבנים מגדולי ראשי הישיבות והרבנים מגדולי ישראל ביזמת מרן הגאון ר' אהרן קאטלער
זצ"ל וחתמו על איסור לעשות עירוב בניו יארק וכו'.

והנה הרואה יראה בקול קורא זה שהוא מזוייף מתוכו ורצו איזה זייפנים
להשלות הרבנים שכ' ז"ל אנו מפרסמים כזה דעת תורה שהוא דבר שכבר נאסר ע"י גדולי
הרבנים שבארה"ב שבדורנו ושכדורות שלפנינו בין בניו יארק ובין בשאר עיירות גדולות
בכל רחבי ארה"ב, וזה אינו אמת שמעולם לא נאסר לא על ידי רבנים גדולים ולא
על ידי רבנים קטנים בכל עיירות גדולות בארה"ב לתקן עירובין ולא ה"י ולא
נברא דבר כזה והוא שקר מוחלט.

ומה שהביאו בסמוך מיום ח"י סיון תשכ"ב אמת הדבר אבל שם ה"י האיסור על ניו
יארק, ועל ניו יארק לבדו ואפילו לא על עיר ברוקלין כלל, וכן מבואר בהאיסור שם שמונח
באגודת הרבנים, וכ"כ להדיא הגאון ר' משה פיינשטיין במכתבו מ"ט ניסן תשל"ד להרה"ג
מוהר"ר שטיינבערג שרק על ניו יארק ה"י האיסור ע"ש, וא"כ שני זיופי ישנם, חדא שלא
נאסר מגאוני דורות שלפנינו כלל וגם מגאוני דורינו לא נאסר, ועוד שלא בכל רחבי
ארה"ב, וא"כ כל החותמים שם על שטר מזוייף חתמו, ובאמת כי הרבה רבנים שחתמו
שם אמרו לי שלא ידעו כלל מה שכתבו שם, רק שאמרו שרבנים חופשים מפלעטבוש
רוצים לעשות עירוב וביקש הגאון ר' משה פיינשטיין לאסור עירובם, והכל חתמו על סמך
זה שאיזה רבנים חופשים רוצים להרוס הדת, ולכן החליטו אגודת הרבנים ובראשם הגאון
ר' משה שליט"א לאסור העירוב שלהם ולהפך עצת הראב"י הקאנסעוואטיווען
והמאדערנים.

עוד זיוף אחר יש בקול קורא זה, שחתמו שם הגאון ר' משה פיינשטיין בין
החותמים, והוא ג"כ שקר, כי למען האמת הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א מעולם לא
חתם על קול קורא זה והם זייפו חתימתו, ולי יש קאפי מהארגינעל ושם לא נמצא שמו של
הגאון ר"מ פיינשטיין שליט"א ולומה פה צילום מהארגינעל ויראה שלא נמצא שם חתימת
הגאון שליט"א.

(אום אני חומה דף שנ"ב)

ואכתי פש לן מה שמוענים אשר מרנן הגר"א קאטלער זצ"ל ולהבדל"ה הגר"מ פיינשטיין שליט"א אוסרים לעשות עירובין בכל עיירות גדולות, הנה יפה עשיתם שהבאתם כמה ממכתבי הגאון שליט"א שאין זה אמת. אמנם אני הייתי במקרה וכנראה בהשגחה פרטית, היום בבית ידי"ג הגאון ר' משה פיינשטיין שליט"א מרם קבלתי קונטרסכם רק לפי שהיו אצלי ג' אברכים מוצש"ק לבקש שאחתום על מה שהם המציאו לאסור לעשות עירובין באמערקא שר' משה אסרם, ואמרתי אני איני יכול לחתום ח"ו על מכתב נגד התורה שהרי שלמה תיקן עירובין ואיך אחתום שלא לעשות עירובין באמערקא. ושאלתי את פי הגאון שליט"א ואמר לי ששקר העידו בשמו, ואדרבה הוא כשלעצמו דעתו שמצוה לתקן עירובין בכל מקום שאפשר, וכ"מ בספרו אנ"מ או"ח סימן קל"ט דאפילו שבת אחד אסור להיות בלי עירוב במקום שמותר לערב, וכן מעיד מכתבו מפי גיסן תשל"ד שכתב להרה"ג מוה"ר פרץ שטיינבערג שתיקן בקיו גארדענס הילס וז"ל, הנני רואה בה תועלת גדולה והצלה ממכשול בשוגג וכמזיד, וזה היה גם דעת מרן הגר"א זצוק"ל וצלמתם מכתבו הנ"ל. רק שבמאנהעמטן ס"ל שאסור לעשות עירוב ושגם זה היה דעת מרן הגר"א קאטלער זצ"ל ואמר לי בזה הלשון: אם יחפשו ויבקשו באגודת הרבנים המכתב שכתב בענין זה אראה ששם רק על מאנהעטען נאמר הדבר ורק שיש שם אחד שמסלף הדברים ורוצה לאסור עירובין בכל מקום והוא אינו מסכים עמו כלל, ואמר לי כי ודאי דבר טוב הוא לעשות עירובין ושככל ערי יוראפ היו עושין עירובין ובשום מקום לא השגיתו על שיטת המשכנות יעקב ושגם בעירו לא השגיתו עליו, וכמ"ש לעיל במכתבי זה. והיו דבריו אלו אלי כמעמד הרב אלימלך בלוס ור' שלום דרעזער אחד מהנכבדים בבית מדרשינו, וגם נכדו של הגאון שליט"א בנו של הרב מענדלער ועוד ת"ח אחד לא ידוע לי שמו.

(אום אני חומה דף ס"ח-ס"ט)

בענין הקול קורא בנוגע העירוב בבארא פארק בשנת תשמ"א

ועל דבר שאלתכם עוד על דבר הקול קורא נגד העירוב בבארא פארק דא עקא, דמתחלה נדייק בלשון הקו"ק שנכתב וז"ל אהחמ"ט הרבנים יושבי על מדין בשכונת בארא פארק מודיעים ברבים שמעולם לא הסכמנו לעירוב בשכונתו, שנתפרסם בעתונות, וע"כ אנו פונים אל כל היהודים יושבי שכונת בארא פארק שלא יהיו איש להוציא ברחובות העיר כמאז וכמקדם ולא יסמוך על העירוב הנ"ל כלל. ובזכות שמירת שבת כהלכתו נזכה לנאולה שלמה במהרה. וע"ז באנו על החתום ח"י סבת תשמ"א לפ"ק...

והנה ראשונה עלינו להודיע שבקול קורא לא נזכר שום איסור על העירוב ושום מעם

בפסול העירוב, רק שמעולם לא הסכמנו לעירוב בשכונתנו, ולא הבנתי פירושו ומה הסכמה צריך על עירוב, הרי עירוב הוא מציאות או שהוא כשר או שהוא פסול ואינו עירוב, ואם כוונתם שלערב צריך לקבל רשות והסכמה הרי קי"ל דזיכין לאדם שלא בפניו, ואם כוונתם שכיון שלא הסכימו כלומר שאין מבטלין רשות, הנה דבר זה נפתח בגדולים רבותינו הצדיקים האחרונים ז"ל אם יש כח ביד מי שהוא שלא להסכים על העירוב ושלא לבטל רשותו ועי"ז יאסרו כל העיר במלטול, עיין שו"ת ובחרת בחיים להגר"ש קלוגער סי' קכ"ג שכתב שאלה כזו שה" מוחה בעירוב וכתב שאין המחאה כלום, ובשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב בקונטרס"א סי' ח' בשני צדדים שהשתתפו מקודם בעירוב ואח"כ חזר בו צד אחד ואינם רוצים בשיתוף ואין ממלטינן בשבת פשוט דמותר הצד השני למלטל כרצונם, ובשו"ת שואל ומשיב כתב דהכל יפצה פיהו למי שאינו רוצה לבטל רשותו ולהשתתף בעירוב, וכן כתבו כמעט כל האחרונים דאין ביד החולקים לאסור על אחרים ואם מי שהוא רוצה להחמיר לעצמו שלא למלטל הרשות בידו, וגם על זה יש מפקקים אבל לאסור לאחרים מאן דכר שמי, ובפרט בלי שום טעם ורא"י רק שלא הסכמנו ולא כתבו כלל שאסרו, וכן אמר להדיא הרה"צ אדמו"ר מסיגעט סאטמאר והדומ"צ שלהם הרה"ג ר' יחזקאל ראטה שבכיון לא כתבו שאסרו העירוב רק לא הסכמנו.

אמנם אניד מה שעל לבי כתב יושר דברי אמת, שהני חתימות על הקו"ק הנ"ל לא היו מרצון הטוב מהני רבנים אלא שהלכו כמה אברכים המתנגדים לתיקון עירובין בכלל (ואני חושדם שמא ח"ו מינות נזרקה בהם ואין מאמינים בתיקון חז"ל ותיקון שלמה המלך) ומתוך איומים גדולים ולחץ פאליטי ומעראר על המעלעפאן לחצו ודחקו על רוב הרבנים לחתום את שמותם על הקו"ק הנ"ל, ואפ"ה לא רצו רוב הרבנים לחתום, וגם באו אלי ודברו אתי לחזור מההיתר והבטיחו לי הרים וגבעות, ואח"כ קראו אותי על המעלעפאן באיום שימסרו אותי אל הממשלה כאילו כביכול עשיתי ח"ו דבר שלא כהוגן, ויאסרו אותי ויגרשו אותי מאמערקא וכיוצא בו, וגם הפחידו אותי שאם לא אחזור בי וכו' ועוד ועוד נגישות, ומתוך נגישות כאלו חתמו הני רבנים על הקו"ק הנ"ל.

והנה דברתי עם ידידי כ"ק אדמו"ר מסיגעט סאטמאר לאחר שחתמו על הקו"ק הנ"ל, ואמר לי בפירוש שהוא לא הי' ברעתו ולא רצה לחתום רק שבאו שני בניו של רב... ואלצו אותו מאד, וגם מטעם אגודת הרבנים לחצו עליו ולא הי' בידו שלא לחתום, אבל אמר בפירוש שאין זה איסור על העירוב, וכן אמר לי הדומ"צ ידידי הרה"ג ר' יחזקאל ראטה שליט"א להדיא שהוא חתם רק מפני שהוא דומ"ץ ועושה מה שאומרים לו מטעם הרב הקהילה שלהם, וכ"ק ידי"נ הרה"ג אדמו"ר מבאבוב אמר לי בפירוש שלא רצה לחתום בשום אופן וביקש עכ"פ שיניחו לחתום חתנו כי הוא אינו רוצה לחתום נגד עירוב שאבותיו וזקניו

הקדושים מסרו נפשם על תיקון עירוב. ואלצו עליו שמוכרח לחתום ובלית ברירה חתם. אבל ח"ו אינו רואה שום איסור אלא אדרבה ביקש לאסוף אסיפה ולתקן עירוב בכל בארא פארק. והרה"ג ר' משה שטרן אבד"ק דעברעצין לאחר החתימה הכריז ברכים כשיעורו כליל שב"ק שהעירוב הנו כשר לחלוטין להלכה ידועים ומפורסמים ואיזה מן החתימות שחתמו היה בתומם שראו אחרים חתמו הסכימו לחתום גם שם. וא"כ פשוט דהא קול קורא אין לו שום תוקף להלכה כיון שהחתימות לא היו ברצון ולא לאיסור כלל וכלל וה"י כלא הי', ולא כתבתי כל זה רק כדי שידעו דורות הבאים האמת.

ומעתה לאידך גיסא הרי לן הרבנים הגאונים הפוסקים מובהקים אשר כל בית ישראל נשען עליהם כהלכה מפי הגבורה שהתירו לערב והסכימו לזה בכתב או בעל פה מרצונם הטוב ע"פ בירור הלכה מן התורה הנתונה מסיני, ואלו הם וכו', ולכן תמה אני האידך נאסור מלטול ונביא מכשול על רבבות בניי מפני ק"ק כזה אשר נכתב מלא עם פאליטיקא ולחץ מטעם גורמים שונים מי פתי יסור הנה ולתת חשש ולהטיל דופי בכל הני גדולי ישראל מורי הוראה יושבי על מדין בישראל מפני איזה שועלים קטנים שלוחצים על כמה רבנים ולחתום נגד רצונם על קו"ק זה או אחר, ובפרט נגד מצוה מפורשת ששקדו בכל הדורות לתקן עירובין בכל האפשר.

כל זה ראיתי להעיר ולהכין בקו"ק זה, והשי"ת שמו ישפות שלום עלינו ועל כל ישראל

אמן.

(אום אני חומה עמ' שכ"ז-שכ"ט)

המכתבים בדעת כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצ"ל

כדבר שאלתכם מה שיצא מכתב גילוי דעת בענין תיקון עירובין בניי שראיתם עדות מוכחשת בדעת כ"ק אדמו"ר הנה"ק בעל דברי יואל מסאטמאר זי"ע, דמשמשו בקודש הרה"ח מוה"ר יוסף אשכנזי שליט"א העיד בכתב שהסכים לתקן עירוב בוויילאמסבורג ושגם נתן בפועל (\$300) ג' מאות דאלאר לצורך הוצאות לתקן עירוב הנ"ל, וכן העיד ע"ז הרה"ג ר' אשר אנשיל אבד"ק ראצפערט שליט"א ואחיו הגאון מאורווארי הרה"ג ר' שלום קרויז שליט"א, ולעומת זה יצא גילוי דעת בשם ד' רבנים, האחד הרה"ג ר' משה שטערן אבד"ק דעברעצין והרה"ג ר' רפאל זילבער אבד"ק פריימאן והרה"ג ר' חיי"ל טייטלבוים אבד"ק נירבאטור והרה"ג ר' משה זאב פאללאק אבד"ק גראסווארדיין שהעידו בשם כ"ק אדמו"ר הנה"ק מסאטמאר זצלה"ה שבעת שעסקו בתיקון עירובין במאנהעטן לא רצה להסכים על תיקון עירובין לא במאנהעטן ולא בברוקלין, ונמצא כאן עדות מוכחשת.

ואמת אניד דגם אני התפלאתי על דבר זה וחשכתי קצת לעמוד על האמת וגם מי האמת, ולפום ריהמא הי' נראה לפמ"ש בנמ' יכמות ג"ה ע"כ כי אתא רבי דימי א"ר יוחנן וכו' אמרו ליה והא רבכ"ח לא אמר הכי, אמר להו או איהו שקראי או אנא שקרי, ואם הי' כאן ענין של גביית עדות בפני כ"ד והו"ל דין תרי ותרי והו"ל ב' כיתות ותרווייהו פסולים כיון שמכחישין זה את זה, ויש נפק"מ לענין דאורייתא ודרכנן ואי נפסלו העדות אלו ואלו, וגם אני בעצמי שמעתי מפה הרה"ח מוה"ר יוסף אשכנזי בעת שמחת נישואין בקאנטניענמטעל האלל בויליאמסבורג, והיה בנוכחות הרה"ג ר' יחזקאל ראטה דומ"ץ דק"ק סאטמאר בכ"פ, וגם אני הקטן, והדיין מק"ק מאנרא, שאמר בפירוש ששמע מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שאמר להרה"ג ר' אשר אנשיל קרויז אבר"ק ראצפערט לתקן עירוב בויליאמסבורג, ועכ"פ איכא לפנינו עדות מוכחשת, והו"ל דין דתרי ותרי ואין שומעין לא לזה ולא לזה, וא"כ הו"ל בטל עדות שניהם ונשאר הדבר בלי ידיעה דעת הגה"ק מסאטמאר...

...ומעתה כדין נמי כיון דלדעת הני ד' רבנים הא הוראה תלוי היה ששמעו לפני שנים ולא אמרוה מקודם, ועכשיו שהי' נוגע בדבר זה, כידוע לכל שאלו הרבנים מטעמים הפאליטיים וכו' שלהם לא רצו בתיקון העירוב א"כ אין לשמוע לעדותם כלל כיון דליכא מילתא דעבידא לגלויי, והי' כל זה אפילו אם לא הי' עדות מוכחשת נגדם נמי לא היינו יכולים לסמוך על עדות זו, כיון שלדעתם ידעו ולא העידו על זה קודם לכן.

האמנם כאן בר מן דין הרי עדות מוכחשת ובטלה היא שלהם שהרי העדות שהעידו הרב מראצפערט בשם הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה שהסכים וצוה לתקן עירוב בויליאמסבורג זה הי' עוד בשנת תשל"ג ויצא אז במכתבים מגדולי ישראל כולם מנהלי התאחדות הרבנים בנשיאות כ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצלה"ל ה"ה כ"ק אדמו"ר הגה"צ מפאפא שליט"א סגן נשיא ההתאחדות, והגאון הגדול מהרש"א זעלטענרייך משטשאקאווא זצלה"ה, ולהבחל"ח הרב הגאון מהר"ש קרויז אב"ד אודווארי שליט"א, שכתב להדיא במכתבו אז שהגה"ק מסאטמאר הסכים לתקן עירוב, וכן נתפרסם אז כעתונים לכל ולא פקפקו בזה שום אדם, והני ד' רבנים שהיו אז לא השיגו ולא פקפקו על דבריו, א"כ פשוט דמה שכתבו עכשיו אינו אלא ענין של פאליטיקא, ואין לסמוך על דבריהם אלו כלל כיון שבשעת מעשה בשנת תשל"ב תשל"ג כשנתפרסם בשם הגה"ק הנ"ל בעדות כל המכתבים לא השיגו כלל ע"ז, ע"כ הסכימו שכן דעתו ועכ"פ הנהלת התאחדות וגדולי הרבנים שלהם נתנו עדיהם במכתבים לתקן עירוב בויליאמסבורג פשוט דידעו דזה ג"כ דעת הגה"ק מסאטמאר זצלה"ה, דבלאו הכי לא היו כולם יוצאים במכתבים נגד דעת נשיא שלהם שהי' מקובל עליהם, ועכ"פ היו מתחשבים בדעתו הגדולה והי' להם להזכיר שלמרות שהגה"ק אינו מסכים לזה הם כרבים חולקים עליו,

והם אדרבה הזכירו שהוא בהסכמת הגה"ק הנ"ל, א"כ פשוט דעדות זה של הרה"ג ר' אשר אנשיל קרוים ועדותו של הרה"ח ר' יוסף אשכנזי וכל שאר הרבנים עיקר הוא להלכה, ועליו יש לסמוך בלי שום פקפוק, ועדות הד' רבנים אין להם מקום בהלכה כלל, וז"פ וברור.

וכל זה אם הד' רבנים היו מעידים עכשיו ועומדים בעדותם שלא חזר בו, אבל באמת הם רק מעידים מה שאמר הגה"ק בשעתו, א"כ יש להתאים עדותם עם עדות השני ותרווייהו אמת אלא שאחד אמר בשחרותו ובזקנותו חזר בו, והכ"נ כן כדי דלא לשווייהו ח"ו משקרים בדברי הגה"ק, ולדין עכ"פ נשאר להלכה דדעת הגה"ק להתיר תיקון עירובין, וז"פ וברור מאד, דממ"נ אם נימא דחזר בו א"כ הלכה כבאחרונה כידוע זה ליודעי הלכה, ואם נימא דס"ל דלא חזר א"כ פשוט דאין בעדותם כלום.

שוב דקדקתי במכתבו של הרה"ג מדעברעצין וראיתי שלא כתב רק ש"א א לו להאמין שכן דעת קדשו לתקן עירוב בברוקלין, ולא ידעתי מאי קאמר כיון שיש ב' עדים נאמנים שהעידו כן בשמו וגם כל המכתבים הנ"ל, האיך זה אומר וא"א לי להאמין, וגם עדות ר' רפאל זילבער לא כתב רק מזמן עסקתי בעירוב במאנהעטן וכן עדותו של הרחי"ל טייטעלבוים, וכיון דהמכתבים של גדולי הרבנים להתיר לערב נתפרסמו לפני כמה שנים, ואז לא חלקו עליהם ולא השיגו נגדם, פשוט דהני ד' מכתבים אין להם שום תוקף בהלכה כלל וכלל, והפרסום של הענין הוא מאנשי פאליטיק וסמיות עינים לההמון עם שאינם בקיאים בדרכי הוראה ואין לסמוך עליהם כלל וכלל לא וז"פ וברור.

(אום אני חומה עמ' שכ"ד-שכ"ו)

שער ז

יסודי תיקון צוה"פ
ואוסף מכתבי הרבנים הגאונים שליט"א
בענין

תיקון עירובין
בבארא פארק, ברוקלין
תש"ס

יסודי תיקון צוה"פ בשכונתינו יצ"ו בשנת תש"ס לפ"ק

[מקונטרס "וצונו על מצות עירוב" חנוכה — תש"ס]

1. השתנות פני הישוב למוכה בשנים האחרונות, שב"ה נהפך לישוב חרדי במלא מובן המלה, לעיר מלאה בני תורה וחסידות, במוסדותיה ובתי מדרשה, ישיבותיה וכולליה הרבים, ורוב הציבור כפוף למרות והוראות מנהיגים ורבנים בחרדת כבוד. ולכן החששות שחששו להם איזה רבנים בשנים הקודמות (כמו קניית מזונות ועיתונים ופריצות בש"ק) ב"ה כבר לא שייכים במקומינו פה היום. ופוק חזי האיך אין יוצאת ואין פרץ ברחובותינו כימי חג ומועד.

2. עם התחזקות הכח החרדי והחסיד בבארא פארק, ניתוספו בה גם הרבה רבנים ומורי הוראה, וחלק גדול מהרבנים שואפים ומחייבים מצות תיקון עירוב כנהוג אצל אבותינו ורבנותינו מימים ימימה, ולא נרע מבני ברק וירושלים ושאר הערים הגדולות בעולם.

3. בתקופה האחרונה נתהווה בשכונתנו מציאות חדשה, שסביבות הרבה בתי מדרשים עשו צורת הפתח ברחובותיהם, ומהם למדו שכיניהם ועשו צוה"פ לעצמם גם לבתיהם הפרטיים, ומדשחקי רבנן ניתוספו ונתפשטו עירובין אף לאורך הרחובות, ללא שום פיקוח והשגחה על כשרות צורת הפתחים. והיות וחלק גדול מהם לא נעשו כהלכה, ומאידך נתפשטו כ"כ העירובין עד שכבר אין בדינו לבטלם, ע"כ ראו רבנים לנכון לתקן תיקון גדול למניעת כל צדדי מכשלת ההוצאה וההכנסה ללא צוה"פ כרת וכדין.

4. כהיום כמעט כל בני העיר מבקשים ודורשים עירוב בשכונת בארא פארק, ולמה נמנע מהם זכותם על דבר שמבקשים כהוגן, ובפרט שהיא מצוה מד"ס שנצטוינו מחכמינו ז"ל ונהגו בה אבותינו ורבנותינו. (עי' שו"ת אנ"מ או"ח ח"ה סי' כ"ט).

5. עצם ענין הלכה זו דתיקון עירובין בשכונתנו, דנו בה רבנים גאונים שליט"א בכבוד ראש כפי דעתם, ואנו נזכיר כאן רק איזה נקודות כלליות: נתברר מדו"ח שקיבלנו מה"טראפיק דעפארטמנט" שמספר האוטאמאבילן יחד עם נוסעיהם העוברים כמשך מעת לעת על ההי"ווי של אוישן-פארקוועי הם הרבה הרבה פחות מששים ריבוא. (ואצ"ל לדעת הפוסקים הגדולים כהבית אפרים, ישועות מלכו והמהרש"ם, שעגלות ורכבות אינם נחשבים למנין ס' ריבוא עוברים בו, דבעינן דוקא הולכי רגל דומיא דדגלי מדבר. ובנוסף לזה רעת הסוכרים שאוטאמאבילן נחשבים כרה"י בפני עצמן. ועוד, דהפארקוועי גופא אינו מפולש ישר מקצה לקצה).

6. צורת הפתחים מפרידים את שכונתנו מן ההי-ווי של אוישן-פארקוועי, עי' בשו"ת מהר"י שטייף (ובפרט לפי שיטת הב"ח והחזו"א דאין לנו היום רה"ר מכיון דיש מחיצות של בתים. ועיי' שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' קע"ז [ב]. - נוסף לזה שיטת שו"ע הרב סי' שס"ד סי"ד, אשל אברהם מבוססאמש, צ"צ, וכן פסק בתשו' אבנ"ז, ובביאו"ה שם לדעת הרמב"ם, ובערוה"ש שם, ושאר פוסקים שצוה"פ מהני גם לרה"ר דאורייתא לשווא רק דרבנן). מה עוד דהמציאות שלנו בשכונתנו לא גרע מהמציאות של שכונת קיו נארדענס בעיר קווינס הגדולה, שיש בתחומי העירוב דין את ד' תנאי ההיתר הנזכרים בשו"ת אגרות משה ח"ד בהשמות סי' פ"ו (ועיי' אג"מ או"ח חלק ח' סי' כ"ח ענף ב' סי' ה', וסי' כ"ט).

7. ברוקלין מוקפת כיום ג' מחיצות ממש שנעשו בידי אדם (ונשלמו רק בשנים האחרונות) ע"י שלטון העיר, ושכונת בארא פארק נמצאת בתוך קו תחום אותם ג' המחיצות השלימים, הרי דאליבא דכל הפוסקים, אין כיום לשכונתנו יותר דין רה"ר דאורייתא עי' שו"ע הרב ריש סי' שס"ג ובביאו"ה שם, ובתשו' אחיעזר בצירוף החזו"א אודות פאריו (כרם שכונת פלעטבוש אינה נכללת בתחום אותם ג' המחיצות). גם יש לברוקלין מחיצה ד' שהוא עומד מרובה על הפרוץ (ולאפמ"ג, הבית אפרים והחזו"א הרווחנו בזה גם חומת הרמב"ם המצריך ד' מחיצות). וא"כ כל הנ"ל הוא סניף גדול אם נעשה צוה"פ כדינו.

8. ולענין מה שישנם איזה אנשים שאין רוצים להשתתף בע"ח, כבר כתבו הפוסקים שאינו מונע, עי' שו"ת שואל ומשיב מהדו"ת ח"ב סי' ס"ב, ובס' ובחרת בחיים להגאון מוהרש"ק זצ"ל סי' ככ"ג, ובשו"ת בית יצחק יו"ד קו"א סי' ח', מחזה אברהם או"ח סי' ע"ג, חזון נחום סי' מ"ב, קצוה"ש סי' ק"ה סי"ד בבדה"ש סוף סי' כ"ו, שאינו מונע. ועיי' מהר"י מינץ סי' ז', ערוה"ש חו"מ סי' קס"ב ס"א דאינו יכול לומר קים לי וכו' וכופין אותו ליתן פת. (ועוד סיפר לנו הרה"ג מוהרמ"מ ווייסמאנדל שליט"א דומ"ץ נייטרא במאנסי, ששאל שאלה זו לזקינו הגאון האדיר בעל מנחת יצחק זצ"ל בנוגע להעירוב במאנסי, וענהו הטעם שאין לחוש כלל לזה, וחזיקו מאד לענין תיקון העירוב שם. וכן אותו הטעם אמר לו הגאון הגדול מוהר"ח קנייבסקי שליט"א בשם אביו הגאון הצדיק בעל קהלת יעקב זצ"ל, שפסק כן בבני ברק הלכה למעשה).

9. וזאת למודעי כי הרבה מורי ההוראה דשכונתנו מחזקים ומעודדים את ידינו. ומאידך אין כוונתנו לכפות דעתנו על הציבור, אלא לתקן עירוב רק לכל מי שחפץ לסמוך, ולמעשה כל יחיד ויחיד יעשה כפי הוראת חכם שכפוף להוראותיו.

10. ע"ד הקול קורא'ם הקודמים שיצאו מכבר, ראוי לציבור לידע שאין ענינם נוגע כלל לעניננו, כי העירובין הקודמים ההם לא נעשו ע"י תיקון צוה"פ במיוחד להעירוב, אלא השתמשו וצירפו מחיצות שכבר נבנו ע"י שלטון העיר, כגון מחיצות היי-וועיס, מרעין

עלעוועטערס, מחיצות הים וכיוצ"ב (אע"פ שגם על אופן זה חתמו הרבה גאו"צ להיתר במאנהעמן, ראה קו"ק תש"ד), אבל העירוב דידן, זה עתה פעם ראשונה שנעשה במיוחד ע"י צוה"פ כדין וכנהוג מימות עולם, ובמיוחד לשכונה חרדית. ועל כגון דא הסכימו בשעתו גדולי הרבנים המובהקים זצ"ל.

ומכאן מודעה רבה ובקשה, נא להתייחס למחלוקת זו כמחלוקת לש"ש, ואצ"ל שלא להשיב מלחמה ע"י בזיון ת"ח ככל דרך וצורה שהיא, בין בכתב ובין בע"פ, שאינם משמשים את המטרה הקדושה כלל ועיקר, ויתקיים בנו דרשת חז"ל על מצות עירוב, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

קריאת קודש

דעת תורה מורכבים הנאונים המובהקים עמודי ההוראה מנהיגי ומאורי ישראל שליט"א, ומתרה"ג רבני בתי מדרשות אודות תיקון העירוב בשכונת בארא פארק יע"א

כ"ה

בהיות שנתייחד עירוב בעיד בארא פארק ע"י וועד רבנים מובהקים ועומדת תחת השגחת מורה הוראה מובהק הרב מוה"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעלי ונעשית בחומרות והתדידים, וכן יש וועד בעלי בתים חשובים נגידים ונשואי פנים העומדים בעזרה להתנאות שצרכים לתיקון העירוב ולמשניה חמדי מדי שבוע בשבוע, ע"כ גם דינו תכון עממה לחזק ידי עושי מצוה, ומצוה רבה על כ"א לסייע במה שיכול כדי להעמיד העירוב על תלה כנהוג בכל חפצות ישראל.

וע"ז באו עשרים רבנים עה"ח בחדש מבת שנת תש"ס לפ"ק. ודוות ומאו כבר הוסיפו גם מרתחמים מכתבים חשובים לחזק מצוה רבה זו ע"כ מדפסים כל שמות הרבנים החותמים והכותבים יחדיו

תהיז מרה יחזקאל האבא שליטא אב"דק קאלמברג (מכתב)	תהיז מרה אפרים פישל הערשקאוויטש שליטא אב"ד האלין (חתימה)	תהיז מרה שלום קרויס שליטא אב"ד אדוואר (מכתב וחתימה)
תהיז מרה מנחם סענדל רובין שליטא אב"דק מושהא (מכתב)	תהיז מרה מובי' נאלדשטיין שליטא ראש הישיבה עסק הלכה ע"י חלשות ודוות מרה בניסן רובין שורם כולתונו תנוכחות	תהיז מרה מנשה קליין שליטא אב"ד ד"מ אנוואר (חתימה)
תהיז מרה יוחנן סופר שליטא אב"דק ערלי (מכתב)	תהיז מרה יעקב יצחק גיימאן שליטא רב דק מחזק הדת מאנטראל (מכתב)	תהיז מרה אחרן ווידער שליטא אב"דק לנו (חתימה)
תהיז מרה חיים ישעי קעניג שליטא אב"דק זאקע (מכתב, חתימה)	תהיז מרה חיים יהודה כ"ץ שליטא אב"ד ד"מ סערדאהעלי (מכתב)	תהיז מרה ישראל מנחם גיינוואלד שליטא אב"דק מאפא כ"ס (מכתב וחתימה)
תהיז מרה שלמה הכהן גראס שליטא דומ"ץ קהל מחזק הדת בעלמא כ"ס (מכתב)	תהיז מרה צבי היילפערן שליטא דומ"ץ קהע"י ווען כ"ס (מכתב)	תהיז מרה גבריאל צינגער שליטא אב"ד קהל נטעי גבראל (מכתב וחתימה)
תהיז מרה בן ציון שמואלסער שליטא דומ"ץ קדק גייטא כ"ס (מכתב)	תהיז מרה שמואל שמעלקא לייפער שליטא ארטיר מחזק ד"מ תורת חסד (חתימה)	תהיז מרה בן ציון יעקב הלוי וואגנר שליטא רב רבר"ן ובית הוראה "שבת הלוי" מאנסי גי. (מכתב)
תהיז מרה שלום פסח לאנגסאם שליטא מ"ץ בבדמ"ד בעלמא 50סטריט (מכתב)	תהיז מרה זלמן דוד ישעי סופר שליטא רב דקק כתב סופר ערליא (חתימה)	תהיז מרה אשר אנשיל עקשטיין שליטא מ"ץ בבדמ"ד בעלמא 18 עות (מכתב)
תהיז מרה יוסף מאיר לייפער שליטא אב"דק טעמעשוואר (חתימה)	תהיז מרה יעקב קאפיל שווארץ שליטא ראש ישיבה אהלי יעקב בעמ"ס יקב אפרים (מכתב)	תהיז מרה חיים מאיר י. ס. רובין שליטא ארטיר מראשטין (חתימה)
תהיז מרה חיים אלעזר ברוין שליטא אב"ד קהל שערי ציון (חתימה)	תהיז מרה דוד יצחק שיק שליטא רב דקק תפילה לדוד (חתימה)	תהיז מרה יעקב זיידא שליטא דומ"ץ, ראש כולל הוראה למצוינים (מכתב)
תהיז מרה יוסף מויסיג שליטא אב"דק בעלע (חתימה)	תהיז מרה יצחק דוב הלוי יונגריין שליטא ארטיר מאליין (חתימה)	תהיז מרה ישראל יעקב הכהן מיללער שליטא אב"ד איינשטאט וד"ב נועם אלמק, ובית וועד (מכתב)
תהיז מרה משה חיים נאלד שליטא אב"ד קאלי (חתימה)	תהיז מרה ישראל אברהם אלטס שליטא אב"ד תלדות נפתל (חתימה)	תהיז מרה שלום יוסף האלפרין שליטא אב"ד בית שמואל ארטישטא (חתימה)

יחזקאל ראטה

אבדק"ק קארלסבורג
בארא פארק, ברוקלין, נ.י. יע"א

ב"ה

היות שכבר נעשה תיקון העירוב פה בעירנו ב"פ יצ"ו, והוא עשוי בכל דיקדוקי ההלכה באופן שעדיין לא נעשה פה, ועומד תחת פיקוח מעולה מורה הוראה מובהק הגה"צ מוהר"ר חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד דסערדאהעלי, בצוותא עם בע"ב חשובים.

וכפי הבנתי בכגון רא אין זה מנוגר כלל נגר רעת קרשו של מרן רבינו זצוק"ל וגם אין בזה סתירה כלל לדעת הרבנים הקדמונים נוחי נפש ז"ל, שעד עתה לא הי' המדובר לעשותו באופן מעולה כזה, ובפרט שנתברר כי עירנו מוקף עם ג' מחיצות העשוין בידי אדם כדת וכהלכה, ובכן יכולין הכל לסמוך בהיתר מלמולו.

והשי"ת ישפוט וישכון שלום בקרב ישראל אמן

וע"ז באעה"ח ר' דיום חנוכה ורב חסד

הק' יחזקאל ראטה

אבדק"ק קארלסבורג

שלום קרויז

אב"ד דק"ק אודווארי

מח"ס שו"ת דברי שלום ו"ח ושאר ספרים עה"ת וסוגיות
יו"ר בית הוראה דהתאחדות הרבנים דארה"ב וקאנרא

בס"ד, יום ד' לסדר "כן תעשה" י"ז מרחשון תש"ס לפ"ק.

הריני מסכים להצעת ידידי הרחגה"צ ר' חיים יודא ב"ץ שליט"א אבדק"ק סערדאהעל, לייסד וועד רבנים למקח על כשרות העירובין בברוקלין. ולמען המצוה הגדולה הריני מוכן לצרף עצמי לכך, כדי שהעירובין יהי עשויין כתיקון חז"ל, כפי שהורו לנו רבותינו הקדושים ולהציל עי"ז אלפים מישראל מחילול שבת קודש. ומצו"ב מה שכתבתי מכבר בענין נחוץ זה.

הנה ידוע דאפילו מי שנזהר שלא להוציא כלל בשבת, מ"מ יוכל להיות ששכח בבגדו איזה דבר והוציאו בשבת, עיין שו"ת דברי חיים ח"ב אר"ח סי' ל"ג, ועיין בשו"ת רעק"א ס"ח ובספר הבתים הלכות שבת שערי איסור הוצאה שער ט"ו אות כ"ו, שיש בשכחה איסור מן התורה. ועל ההיתר להוציא ע"י קטנים יש הרבה גדולים שלא הסכימו לזה, עיין תשובות מהר"ם שיק אר"ח קע"ג, רעק"א סט"ו, חת"ס ח"ו סי' י"ג, מהרי"א אר"ח ספ"ד.

גם מבטלים בזה עונג שבת, כי הנשים צריכים להיות סגורים בביתם ולהשגיח על הילדים, ומצות עונג שבת היא הלכה למשה מסיני כמ"ש היראים. אבל השטן מעכב כי צר לו שלא יחללו שבת. ובפרט שע"ז כמה אנשים בחברה הצלה ינצלו מחילול שבת, לכן נתעכב תיקון העירוב עד כה.

והנה כבר דברתי כמה פעמים בענין זה עם ידידי כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א, ואמר לי שרוצח מאוד לעשות עירוב בוויילאמסבורג, ובפרט שזקיני הגה"ק בעל ייטב לב זי"ע השתוקק לזה מאוד, ואמר שענין העירוב מרמוז בפרשת וישלח (בפסוק ויבא יעקב שלם ויחן את פני העיר וגו'), ומקובל שמרן הייטב לב הבטיח עוה"ב למי שיעשה העירוב, ולאחר שנסתלק עשה הנגיד החסיד ר' משה ארי' פריינד ז"ל את העירוב בסיגעט. וכ"ק אדמו"ר שליט"א הבטיח לי שכאשר יוגמר העירוב יסע עמי בכל וויילאמסבורג לראותו. וכמה ישועות גדולות אפשר להושע בזכות מצוה זו כידיע מהגה"ק משינאווא זי"ע. (עי' לקוטי דברי יחזקאל החדש, דף קמ"א).

וכן שמעתי מידידי הרב יוסף אשכנזי שליט"א, שכאשר שמע כ"ק אדמו"ר הגה"ק רבינו זצ"ל שרוצים לעשות עירוב בוומסב"ג נתן מיד סיוע להוצאות העירוב, ובירך שיהי בהצלחה. וכן הסכימו אז הגדולים שבדורינו שהיו עמנו אז, כמו הגאון מפאמא

זצ"ל, הגאון משמשאקעווע זצ"ל הגאון משארמאש זצ"ל, הגאון מסאמבאטהעלי זצ"ל, הגאון מאראר זצ"ל, הדיין מווייען זצ"ל, ולהבדל"ח הגאון ר' אפרים פישל הערשקאוויטש שליט"א הרב מהאליין, ועוד הרבה רבנים גדולים שעורדרו וזרזו לעשות ולגמור העירוב, ולמצות גדולה יחשב כמבואר בתשובות הראשונים, ולא הי' אחד מהם שחששו שלא לעשות העירוב מחמת חשש רה"ר, כי קיי"ל דאין בזמן הזה דין רשות הרבים.

הנה שמעתי מכמה אנשים לחיפך ברעת רבינו, ולכן מתרשלים היום בעשיית העירוב. אמנם נתיישב לי הדבר לאמיתו, דהנה ראיתי מכתב שכותב מו"צ אחד ששמע שכשעשו עירוב מביתו של מרן זי"ע מבעדפארד, ראס, עד הביהמ"ד ראדני, לא היה נראה לרבינו, וכן כשהתיר רבינו פעם אחר לעשות עירוב בהפראזשעקם להסוכה הגדולה, אמר דההיתר שנתן הוא רק על פעם אחת. ופשוט שאם הי' בעשיית עירוב איזה איסור ח"ו, רבינו לא היה מתיר אף על שבת אחת.

מתוך עובדות אלו נתיישב לי דעת רבינו, שלא היה נוחא לי' שיעשה כל אחד לעצמו עירוב על רחוב אחד, כי מזה יבוא מכשולים, שיוציאו חוץ להרחוב וכ"א יעשה לעצמו עירוב שלא כדין ויתהוה מכשול, אבל לעשות עירוב לכל העיר כמו שנהגו בכל קהלות קדושות ע"י מורי הוראות מובהקים בודאי הי' נוחא לי', כמו שגילה דעתו כשנתן סיוע שיש בו ממש לעשיית העירוב, כפי שהעיד הרב ר' יוסף אשכנזי שליט"א וזה ברור, כי הרי לא פליג רבינו על כל הגאונים שברורות שלפנינו והראשונים וחז"ל, שמצות לעשות עירוב, כמבואר בהגהת הרא"ש עירובין ס"ז, דמצוה גדולה לתקן עירוב.

ומכל הרבנים הנ"ל יש תחת ידי ביירוים באריכות גדולה ולא רק החתימות לכר, ובשמחה רבה הם מסכימים ומזרזים לעשות כאן בעירנו עירוב. ולמותר להאריך כי הדברים ידועים לכל.

יודע בשם הבעש"ט זי"ע הרמז בזע"ם תצער ארץ - זע"ם ר"ת ז'ביחה, ע'ירוב, מ'קאות. וזה גודם התקרבות הגאולה, לכן השמן מעכב.

וכרי לגמור המצוה הגדולה של עשיית העירוב, אנקש את כל הרבנים שיחתמו על זה ואז אשתדל בכל כוחי להשלים עשיית העירוב ע"י רבנים גאונים בהשגחה יתירה מירי שבוע בשבוע ע"י בעל הוראה מובהק, ויעשו העירוב על דרך היותר טוב ומועיל, ובודאי כל אחד יתאמץ לתקן ולא לקלקל כמ"ש בגמרא ביצה, דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם (ביצה ט"ז ע"ב), ועיין עירובין דף ס"ח ע"ב איכא רבנן ואין עירוב וכו'. ועיין תשב"ץ ח"ב סימן ל"ז, זכות גדול למתקן העירוב. ועיין ש"ע או"ח סימן שצ"ה, וסימן שס"ו סעיף י"ג מצוה לחזור אחר עירובי הצירות.

ואין לחוש להחמיר שלא לעשות עירוב מטעם דכאן יש רשות הרבים דאורייתא, דרוב הפוסקים ס"ל דאין כאן רשות הרבים, דבעינן שיהיו הדרכים מפולשים משער לשער, וכאן אין הרחובות מפולשים כמ"ש הגאון ר' יונתן שמי"ף בתשובה סימן ס"ח. וכך שמעתי באסיפת הרבנים אצל התאחדות הרבנים מהגאון מפאפא זצ"ל, שתמה למה לא יעשו עירוב בוומסב"ג. ויש עוד הרבה טעמים דאין כאן רה"ר, עיין בתשובת בית אפרים ובשו"ת מהרש"ס, שהנוסעים בעגלות או בקארס אין מצטרפין לס' ריבוא בוקעים, וכל שאין בוקעים ברגל על הקרקע לא הוי רה"ר לכ"ע וכן דעת הראשונים ורוב אחרונים.

ועיין בשו"ת אבני נזר, דהמתעקש ומונע מלחמיר עירוב, הוא מחמיא את הרבים ועתיר ליתן את הדין, וזה ה' שימת רוב הגאונים מדור הקורם. ואדרבה יש כמה ראשונים דאפילו רה"ר גמור מהני לעשות העירוב ע"י צורת הפתח. וזוכר אני מעשה שהי' בחיי רבינו הגה"ק זצוק"ל אשר רב גדול אחד יצא לאסור לטלטל לנשים כל מיני תכשיטים בשבת, מטעם דיש כאן רשות הרבים ואסור לטלטל בלי עירוב, וצוה רבינו לעשות אסיפה עם כמה גדולים, וכפי שאני זוכר היו שם הגאון מקאמיש ז"ל, משאפראן ז"ל, מקראסנע ז"ל, ועוד כמה גדולי זקני הרבנים, וקראו את הרב האוסר מטעם רה"ר, והפצירו בו שיחזור מפסקו כי אין לנו רה"ר דאורייתא, ומותר להנשים לצאת בתכשיטין, ואחר שפלפלו עמו בהדין, התחרט והסכים שאין לנו כאן רה"ר דאורייתא.

אבל נראה עיקר דעת הגאונים מדורות הקורמים שיש לעשות עירוב גם כאן, וכן ה' דעת הרבנים שברוד הקורם, וכן ה' דעת מרן רבינו הגה"ק זצוק"ל כנ"ל, ולכן לדעתי העני' חייב כל רב ואב"ד לעזור לקיים עשיית העירוב ולא להתעקש ולחלוק על כל הגדולים, כי חושש אני מאוד שהחולקים על עשיית העירוב כאן, בא ח"ו מכח היצר שלא ניחא לי' להציל אלפים מישראל שלא יחללו השבת קודש. ובזכות שמירת שבת נזכה לקרב הגאולה שלימה בב"א.

הק' שלום קרוין, אבדק"ק אודווארי

עוד מכתב

מהג"מ אבד"ק אודווארי שליט"א

בס"ד יום ה' לסדר ולא שמעו אל משה וגו' תש"ס לפ"ק

שו"ר לכבוד אהובי נכדי היקר הרב המאוה"ג לממשלת התורה והיראה, צמ"ס קנקן חדש מלא ישן וכר' כש"ת מו"ה ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א הרב בביהמ"ד תולדות נפתלי בבארא פארק יצ"ו

אחדשה"ט באהבה עזה, מה שאתה מתמה למה אני עומד בראש המתירים לעשות ולתקן עירוב בב"פ הלא כמה רבנים אברכים הם נגד עשיית העירוב, באמת קשה בזה לכתוב תשובה ברורה כי במקום שיש ענין נצחון והכוונה לא לשם שמים, בלא"ה לא יקבלו האמת, מ"מ שלא אהי' כהאי תנא דיליף ריקס ריקס לגמרי אכתוב מה שיעלה במצודתי בענין זה והבוחר באמת יבחר.

הנה כל יסודות האוסרים תולים בדעת רבינו הקדוש מסאטמאר זצוק"ל כי אומרים כי דעת רבינו לפי דעתן היה נגד עשיית העירוב, הרי יש עדים שדעת רבינו היה ג"כ שיעשו עירוב, וי"א שלא רצה עירוב. וקשה להכחיש מי שאינו רוצה להכיר את האמת, אמנם זאת הכל מודים שדעת רבינו שלא לעשות עירוב היה היכא דלא יהי' השגחה טובה ע"י רב מובהק, ואלמלי היה יודע שיהי' השגחה טובה ויעשו העירוב כדת וכדין ע"י ירא שמים וגדול בתורה, בודאי גם הוא היה מסכים לעשות עירוב — וכן שמעתי בשם הגאון מוהר"ר רפאל זילבער זצ"ל מח"ס מרפא לנפש, מה שאמר לבנו הרה"ג שליט"א ראב"ד הדיינים של התאחדות הרבנים, כי הוא היה דר באיסט סיטי לפני הרבה שנים ורצה לעשות עירוב שם ואמר לכ"ק אדמו"ר מסאטמאר זצוק"ל שרוצה לעשות עירוב, ואמר לו רבינו הק' אם אתה תשגיח על העירוב אז תוכל לעשותו אבל הרה"ג הנ"ל לא רצה לקבל על עצמו השגחה תמידית, לכן לא עשה עירוב. הרי דע"י השגחה טובה גם רבינו הסכים לעשות עירוב. א"כ לפי"ז כעת שנעשה העירוב כדת של תורה ע"י רבנים מובהקים תלמידי חכמים גדולים ובהשגחה יתירה, בודאי ניחא לי' להאי צדיקא קדישא שיעשו עירוב להציל אלפים מישראל מחילול שבת קודש.

אמנם על עיקר טענת האוסרים כי ע"י עשיית עירוב אף שהוא כשר לכל הדיעות, מ"מ יצמח מזה פריצות ותערובות אנשים ונשים ברחובות העיר ויבטל הצניעות וכדומה לזה. הנה ע"י בהגהת הרא"ש עירובין (ס"ז) מצוה גדולה לתקן עירוב, ועי' בהרא"ש בתשובה (כלל כ"א ס"ח) אודות הנידוי להרב אשר חלק על הגדולים שבדור הקדום לעכב עשיית העירוב ושם נאמר מי שמחמיר גבי עירוב מכשיל הרבים בחילול שבת, ועי' בשו"ת אבני נזר המתעקש ומונע מלהעמיד עירוב הוא מחטיא את הרבים ועתיד ליתן את הדין, וזה שיטת רוב הגאונים מדור הקודם ומדורינו עיי"ש.

וכן נפסק בשו"ע או"ח הלכות עירוב, דפסק המחבר מצוה לעשות עירוב, והיתכן דשום אחד מהנושאי כלים על הש"ע לא כתב על הלכה זו דמה שמצוה לעשות עירוב זה דוקא אם לא יצא מכשול מהעירוב, כמו שהאברכים חוששין שמא יצאו הרבה נשים בשוק וכדומה, או שמא יעשה משא ומתן בשבת. ומדלא כתבו על הלכה זו כלום, מוכח דאין יכולים לבדות מלבם איזה סברות כרסיות מה שלא חששו שום אחד מגדולי הפוסקים עד היום. ומאין לקחו העזה מורי הוראות חדשים אברכים בסברתם החדשים לבוא לחלוק על כל הגדולים הקודמים שלא נזכר בעשיית העירוב שום חשש כזה, ולחלוק על הראשונים והאחרונים בלי ראי' כלל וכלל ולבטל כל ההלכות ומסכתת עירובין משום גזירות חדשות שברו מלבם בסברות כרסיות.

ועי' בספר צפנת פענח מהגאון מראגאטשאוו ז"ל שהוא היה מברר כל השאלות מדברי ראשונים, מ"מ כתב בתשובה (עמוד י"ב) לגדול אחד שרצה בסברתו לפסוק נגד הרמ"א, האיך רוצה לעקור הלכה קבועה בשו"ע. ועי' בירושלמי (פ"א דיגיטין ושבעות פ"ו) דתלמיד שהורה שלא ברשות אף כהלכה, אינה הוראה גם בדיעבד וכו'. ומסיים דעכ"פ ח"ו לפסוק היפך מדברי הרמ"א, אף דיש לנו כח להכריע בראיות ברורות ודוקא לרב גוברי עי"ש. ובנידון דין היכי יש כח לאברכים שבימינו לבטל מצות עירוב במקום שכתבו הרא"ש ושאר ראשונים והשו"ע דמצוה גדולה לעשות עירוב, היתכן בסברתם לחלוק ולבטל מצוה זו אף להחמיר, הרי זה קולא שגורמים עי"ז לחילול שבת, שזה איסור ברור והגזירות שלהם הם רק בגדר ספק, בפרט שלא הוזכרו בשו"ע ונו"כ.

ועי' בשו"ת באר משה (ח"ב סימן ע') שכתב וז"ל, ואני אינני מסכים לאיסור מטעם גזירות חדשות והלואי שנשמור את אשר נזכרו בשו"ע ונו"כ, ועי' בשו"ת הרדב"ז החדשות (סי' קס"ג) דאין לחדש חומרות על ישראל, עי' בס' תורת האשם פ"ת יו"ד סי' קי"ו הרוצה להחמיר לנהוג איסור בדבר שלא מצינו שהחמירו חז"ל הוי כמו אפיקורסות ויצא שזכרו בהפסדו, עי' שד"ח כלל פ"ח, ועי' בס' שלחן מלכים הל' ציצית דהחושש לדעת יחיד הנזכר בש"ס, יש בו דעת מינות, וכ"ש בדבר שלא נזכר בשום מקום לחוש להאי גזירה ודו"ק, ועי' בכ"מ שלא לגזור גזירות וחומרות אם לא נזכר בדברי רבותינו ז"ל, ועי' ביד מלאכי בכ"מ דאין להחמיר בדבר שכתוב בפירוש בשו"ע להתיר ההלואי שישמרו מה שמוטל עליהם, בפרט נגד השו"ע וכל הפוסקים לעשות עירוב להציל את ישראל מחילול שבת, ועי' בגמ' ביצה (דף ט"ז ע"ב) דמי שאינו מתקן עירוב, לקלקל הוא בא כמ"ש רש"י שם.

ועי' עירובין (דף ס"ח) איכא רבנן ואין עירוב בתמי', ועי' תשב"ץ (ח"ב סי' ל"ז) זכות גדול למתקן עירוב, לכן אין לזוז מהשו"ע (סימן שצ"ה וסימן שס"ו סעיף י"ג) דמצוה לחזור אחר עירוב, וידוע מ"ש בשם הבעש"ט זי"ע דעשיית עירוב מקרב הגאולה, וזה לא נוחא להס"ם וכת דילי' ורימו בקרא בזע"ם תצע"ד אר"ץ בזביחה עירוב מקוה, ויש עוד

להאריך שהאוסרים ישובו בתשובה שלימה ולא יחפשו לבטל דברי הראשונים ח"ו. ואם רוצים לעשות נח"ר לרבינו זצ"ל יש כמה חומרות אשר החמיר רבינו זצ"ל בפירוש כמו בענין בגדי נשים וכדומה, שלזה אינם חוששים, רק לבטל השו"ע בסברות כרסיות שלא נזכר בדברי הצדיקים, ובעל הוראה צריך מאוד להתבונן בהוראתו שלא יעשה שום דבר נגד הפוסקים ודו"ק היטב, ויש עוד להאריך בזה, אבל די למורי הוראה יראי שמים לעורר על האמת.

כ"ד זקנין המסיים בקצירת האומר

חק' שלום קרויז

אבד"ק אודווארי

לאחר כתבי זאת, שלח לי רב גדול אחד מן המתירים, מכתב מרב גאון ישיש צדיק אמיתי שליט"א שנכתב ע"י בנו הרב שליט"א לאיסור, ונפלאתי מאוד, כי בשנת תשמ"א היה אסיפה בהתאחדות, וחרעיש הגה"צ מפאפא זצ"ל לעשות עירוב, וכל הרבנים שהיו שם יותר משרים רבנים גדולים, ואף אחד מהם לא יצא נגד עשיית העירוב, רק חרע"ג ר' משה ביק זצ"ל שצעק בקול ואמר כי ר' משה פיינשטיין זצ"ל פסק נגד העירוב, ואמר שאם יעשו עירוב אזי הוא יצא מן ההתאחדות, ומחמת שלא רצו לעשות פירוד בהתאחדות פסקו מלדבר מענין עשיית העירוב.

מכתב עוז

מאת הג"מ רבי חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אבד"ק ור"מ סערדאהעלי

בענין הפיקוח ונחיצות העירוב בשכונתינו

בעזרת השם יתברך

הנני לחודיע בשער בת רבים לכל שכנינו, שהעירוב הנעשה פה סביבות משכנותינו, נעשה בפיקוחינו והשגחתנו יחד עם כ"ד רבנים גאונים וצדיקים בעלי הוראה מובהקים שליט"א (אשר מחמת סיבה ידועה א"א לפרט שמותם לעת עתה) ובהסכמת שאר רבני תושבי מקום העירוב, והרבה רבנים תושבי עירנו יצ"ו — וכן נתמנה מאתנו משגיח תמיד שפיקח על העירוב תמידים כסדרן.

והגם שתלי"ת מעולם לא נדקקתי לשום השגחה וחתימה והסכמה והמלצה (חוץ מההכרח של רב על בני קהלתו), עכ"ז לגדול יקר ערך חשיבות מצוה רבה דעירובין שמסרו נפשם עלה כל רבותינו נוחי נפש ז"ל זיעוכ"י, ועשו כל מיני טצדקי והשתדלות שיהי' עירוב בכל עיר ועיר גדול וקטן בכל תפוצות ישראל ולא חששו לשום טעם וסיבה למנעו, ושמחו בה כמוצא שלל רב, וכמו שאנו אומרים שמחים לשמרו ולערב עירובו, ועי' בס' אגרות לחם שלמה לזקני הגה"ק משאמלוי ז"ל הי"ד מכתב ע"ט (משנת תרצ"ב, לאחר שכבר הי' שם אב"ד ל"ג שנים) וז"ל, עלתה בידנו בעז"ה לתקן עירוב פה בקהילתנו בהוצאה רבה ובקישוי מאד, ועלה ברעיוני כי הכוונה בעירוב כתב האריז"ל שהוא להמתיק הדין ע"ב רי"ו כו' ועם העירוב נשפע מי"ג מדות של רחמים עכל"ה].

כי הוא מצוה מדבריי סופרים כמ"ש רבינו החת"ס סי' צ"ט, וגדר וסייג ושמירה שלא להכשל בחילול ש"ק ביודעים ובלא יודעים אלפי פעמים בשנה, (ויש דברים הנפוצים אצל כללות בנ"א ואין היתרם מבורר בשו"ע, כגון כלי שמיעה באזנים ובתי עינים, מוך ותכשיטי נשים ותכשיטי מפתחות, ומטפחת אף וטלית קטן מהשיעור, כפתורים מיותרים ושאר נטפלין לבגדים, שירי מאכל כפה, יציאה לחוץ עם מים בשערות אחר הטבילה וכיו"ב, וכ"ש ענינים הכרחיים הבאים מזמן לזמן באנשים מיוחדים, כמו לצורך הצלת חולים, ואנשים נכים ומקלותיהם או בכסא גלגלים, ותרופות שנושאים החולים, ולצורך חולים השוכבים בביה"ח ומשמשיהם ומאכליהם, ולצורך ברית מילה בשב"ק, וכן הנצרכים לשאלת חכם וכיו"ב).

ומבואר בסה"ק גודל כח השפעת מצוה זו לקדש המקום שבו נעשה (כמ"ש רח"ו בשם הארי"ה) בשער המצוות פ' בשלה, ובהקדמת פתחא זוטא בשם פני ארי, ובסו"ס בית אהרן בליקוטים ד"ה מבנו הרה"ק, בשם הבעש"ט הק' פירוש הפסוק "בזעם תצעד ארץ" [חבקוק ג'] 'וע"ם' ר"ת זביחה עירובין מקוואות, שע"י דברים אלו תצעד ותתיסד הארץ, עכ"ל. ועי'

בהסכמת זקני הגה"ק הנ"ל על ס' גרולת רבינו ישראל בעש"ט, שמביא מאמר זה מהבעש"ט שג' רברים אלו הם ראשיים ונחוצים מאד שצריכין לישראל, רהיינו שחיטה כשרה משו"ב יר"ש, ושיהי' עירובין בעיר, ומקוה כשרה, ועי"ז יצער ויקומם הארץ, ויש לרמז בפ' שופטים ונגש הכהן וריבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל כו' וכתב רש"י ז"ל אפי' אין בכם זכות אלא ק"ש בלבד כראי אתם שיושיע אתכם, ע"י בסוטה מ"ב ע"א לשון חז"ל בשם רשב"י, ורש"י שינה בלשון אחר, וי"ל נרמזו בלשונו הק' אפי' אין בכם אלא זכות קריאת 'שמ"ע' — נוטריקון שחיטה מקוה עירובין כראי אתם שיושיע אתכם עכ"ל"ה).

ובצירוף גודל המכשלה שיש בעו"ה ע"י שנפוץ לעשות צוה"פ כל יחיד בינו לבין שכניו בלי הוראת חכם, שהרבה מהם פסולים לגמרי — ע"כ יצאתי חוץ לגררי ונענית להפצרת העסקנים החשובים בני תורה ויראי אלקים הי"ו העוסקים במצוה זו בפזיזור הונם ומאדם וזמנם, לחזקם ולסעדם כראוי וכנכון לכבוד שמו ית'.

ובכלל ענין תיקון עירובין פה, ידוע לכל שהי' בזה קצת חילוקי דיעות, שהרבה רבנים גאו"צ הסכימו לעשות עירוב בכל העיר, ובתוכם כ"ק אאמו"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זלה"ה שהי' בעל הוראה מובהק מדור הישן, ואף אמנם שהי' רבנים גאו"צ מאותם שאנו סמוכים על הוראתם, שלא רצו לעשות עירוב, (מטעם הירוע להם שלא גילו לנו בכתב), וראינו ושמענו דיעות חלוקות הנראים כסותרים, וכ"א אומר בזה הסבר כרצונו זה בכה וזה בכה, ונראה פשוט שלא מחמת שהחזיקו בה לאיסור מצד הדין, אלא שלפי המקום והזמן והמצב באותן השנים עדיין לא הי' שעת הכושר לכך לעשותו כתיקונו - אמנם כהיום שנתחברו בעלי הוראה יחד עם עסקנים מסורים וסדרנו עירוב מתוקן כהוגן (וממילא כבר יש פה עשרות עירובין בכל פינה ופינה וכל רב וחבורה לעצמה) יכול כל נפש היפה לסמוך עלה כעין כל העירובין שנעשו לפנינו מקדמת דנא בכל ערי ישראל. (והנהוגים ע"פ הוראת ועצת חכמים להחמיר שלא לטלטל בעירוב הנהוג בעיירות גדולות או קטנות כמעונות הקיץ וכיו"ב, ימשיכו לנהוג כמנהגם ותבא עליהם ברכת טוב).

ועתה אחי ורעי שמחו בר' ועננו את השבת קודש בלי שום מניעה ומכשול, מנוחת שלום ושלוח והשקט ובטח, אין פריץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותינו, כי חרות ד' היא מעוכם, ויכולה היא שתרחם שננצל מכל עקתין בישינ, ואל תוך בתיכם לחניח ברכת, ונוכה בזכותה להגאל בגאולה שלימה בב"א.

הכ"ד זעירא דמן חבריא הבעה"ח היום יום עש"ק לסדר למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ד', י"ט מרחשון שנת השב"ת מאח"ד לפ"ק.

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ דק"ק ערת סערדאהעלי

מכתב גלוי

בעוהשי"ת

לשאלת רבים על אמיתות דברים,

הגני להודיע שהייתי ביום ד' פ' חיי העעל"ט

אצל כ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א במעמד רבנים וחשובים,

ונשאו ונתנו בענין העירוב.

ושאלתי, היות שיש באן בבארא פארק מכשולות בעירובין קטנים שעושין כנ"א בעצמם, ואנו עשינו עירוב כראוי וכנכון בצירוף רבנים חשובים ומשגיח תמיד, אי יש לו איזה התנגדות לזה, וגם דמטו כשם כ"ק רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע שלא החזיק מעירוב.

וענה לנו בפה מלא ובמאור פנים, בודאי אין לי התנגדות כלל, וראוי לעשות עירוב בכל עיר, כמו שנחנו בכל הדורות עד כעת, וכן כסינעט שהי' עיר גדולה עשה זקיני ז"ל עירוב, והגם שכמה פעמים נפסק הצורת הפתח באמצע השבת ובפרט לאחרונה ע"י האנשעסעמיטן, עכ"ז הדרו לעשותו, וכן ראוי לעשות.

ושאלו, הלא דודו מרן הגה"ק ז"ל לא הסכים וכו', וכן חרבי בעצמו חתם לאיסור כמה פעמים.

והשיב, אני לא שמעתי מדודי שאסור, אלא שבעיר גדולה קשה מאד לעשותו כהוגן ולא ידע איך תהי' השגחתו, אבל כשעושין כהוגן בהשגחת רבנים, איני יודע למה לא יעשו, ומצוה רבה לזכות את כנ"י ציבור גדול כזה בעירוב כשר ומהודר, וסיים בכרכה.

[מהנ"ל ברור שחתימת כ"ק אדמו"ר שליט"א איזה פעמים שלא לעשות עירוב, זה רק בשביל שלא הי' דעת קדשו נוחה מאופן עשיית העירוב ההוא, או אופן השגחתו, וזה פשוט].

כעה"ח ה' פ' חיי שרה כ"ה מרחשון שנת תש"ס לפ"ק

חק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ דק"ק עדת סערדאהעלי

יוחנן בהגרמ"מ זצ"ל סופר

אב"ד ור"מ דק"ק ערלוי יצ"ו

ראש ישיבת אהל שמעון

בעיה"ק ירושלים תובב"א

בס"ד ירושלים ת"ז יום ה' ויגש תש"ס

לבני יקירי הרב הגאון המפורסם

מו"ה זלמן דוד ישעי' סופר שליט"א

רב דקהילת כתב סופר בורו פארק — ברוקלין יע"א

אחדשת"ה — אודות שאלתך בשמך ובשם התלמידים היקרים שבעירכם מה דעתי
העני' אודות העירוב שבעירכם.

הנה כבר הורה זקן ק"ז מרן החת"ס זצ"ל בשו"ת חת"ס חאו"ח סי' צ"ט שמוטל
עלינו החיוב לדאוג להציל ולשמור על נשים וקטנים וכו' שלא יכשלו ח"ו בחילול ש"ק
בהוצאת דברים קטנים כגון מטפחת, מפתח דירתם וכו', לכן ראוי וחיוב לתקן עירוב
המתיר הטלטול ובסיום תשובתו צויה על השואל שישתדל בכל עוז לתקן עירוב לבני
קהילתו, ועיי"ש בדברות קדשו.

והיות וכפי הודעתך הגה"צ מו"ה פישל הערשקאוויטש שליט"א אב"ד האליין
והגה"צ מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד סערדאהעל שהם גדולי תורה מפורסמים
ומורי הוראה מובהקים, עומדים על משמרת הקודש בתיקון העירוב על צד היותר טוב
בכל פרטיה וקדווקיה, בודאי יש לסמוך עליהם בלי שום פקפוק כנלע"ד.

כ"ז כתבתי כנ"ל עבור התלמידים היקרים הסרים למשמעתי.

כ"ד איך הנאמן דושת"ה באהבה

חק' יוחנן בהגרמ"מ זצ"ל סופר

יעקב יצחק ניימאן

רב דביהמדר"ר חסידי בעלזא ומחזיקי הדת מאנטריא-ל יע"א, קנדה

בס"ד כ' טבת תש"ס לפ"ק

שוכט"ס אל כבוד ידידי הרה"ג המפורסם וכו'

קבלתי את מכתב של כ"ת, והגם שאין אני מהרבנים אשר מכתבי יכריע את הענין, הלא ידוע שכבוד ידידי הרב הנאון החסיד שבכחונה מו"ה חיים לייב כ"ץ שליט"א אבדק"ק סערדאהעלי הוא אחד מהמורי הוראות המובהקים אשר רבים סומכים עליו בשאלות גדולות ונחוצות ותוראותו בקדושה, וגם כ"ק מו"ר בעל ויחי יוסף מפאפא זצ"ל שהי' אחד מן גדולי הדור סמך עליו ידיו, והרבה יראים ושלמים פונים אליו בשאלות גדולות.

הנה מתשובותיו של כ"ק מו"ר בעל ויען יוסף זצ"ל רואים שהלך בשיטת הח"ס ועודד את הפונים אליו בעשיית העירובין גם במדינתנו, והוסיף שיהא בית דין קבוע שמקבל על עצמו את השגחת העירוב שח"ו לא יבאו לידי מכשול.

ועוד בזכרוננו כאשר זכיתי ללמוד אצל כ"ק מו"ר ויגד יעקב זי"ע שראינו שנסע בעגלה בסביבות העיר לראות האם הכל בסדר ולפעמים נסע הדיין או הרב מקהילה אחרת וכן הרבה פעמים שלח את חתנו שהי' מורה הוראה מובהק.

ואודות מה שחוששים שקלי דעת יעשו דברים שהם זילותא לקדושת הש"ק, הלא בלא"ה במדינות אלו צריכין הרבנים לדרוש ולהוכיח הרבה מפירות שונות ואז יכללו בדבריהם להגיד גודל קדושת ש"ק ושאר ענינים ובעה"י ולמוכיחם ינעם ועליהם תבא ברכת טוב.

לפענ"ד הי' דבר טוב להודיע שמי שרוצה להחמיר על עצמו רשאי ואינו נקרא ח"ו אינו מורה בעירוב, וכן ראיתי את כ"ק מו"ר בעל ויגד יעקב זי"ע שאף שהוא בעצמו השגיח עליו נתן את חפציו ליד בחור המשמש (מטפחת אף, טאביק פישקא ושעון), וכן שמעתי מתלמידי האדמו"ר בעל קרן לדרד זצ"ל כאשר עשה העירוב בסאטמאר בשבת הראשונה נשא בעצמו חומש לבית המדרש ושוב לא הוציא בשבת, ואני מקוה שמודעה כזאת ישקוט הרוחות והקולות יחדלון.

ויעזור השי"ת שיקוים תלמידי חכמים מרבים שלום ולא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום.

ידידו דושה"ט, בברכת טוב כל הימים

יעקב יצחק ניימאן

נא למסור פר"ש וברכת הדיוט מעומקא דליבא לכבוד ידידי הנאמן הרב הגאון מסערדאהעלי שליט"א והקב"ה יעזור שיזכה ויצליח במעשיו מתוך נחת והרחבה דקדושה.

מנחם מענדל רובין

באאמו"ר הצה"ק וצלל"ה הי"ד
בעה"מ שו"ת חבצלת ישורין על ד' חלקי שו"ע
אבד"ק מוזשאי

שיל"ת

יום ד' לסדר ויקרא בהם שמי תש"ס לפ"ק ברוקלין יצ"ו

כיהודה ועוד הננו מצטרף בתם לב אל פסק הלכה של הרה"ג והאדמו"רים שליט"א שהמצוה לתקן עירוב בעיר חלה גם על שכונת ברוקלין יצ"ו, כ"ז שנעשה באחריות, ע"ד אנ"ש, וע"י רבנים בעלי סמכא..

עוד בתשמ"ה בפ' "זאת עשו וחיו" כתבתי לחזק עושי עירוב בשכונת וויליאמסבורג יצ"ו — והעתקתי המקורות לכ"ז במאמר מיוחד בפרטות. — כמובן ביד כל אחד לקבל העתקה מהמאמר.

תמצית הדברים:

א. הלכה קבועה בש"ס ושו"ע שמוטל על הת"ח והרבנים לתקן עירוב בעיר — מסורת רבוה"ק ומנהג אבוה"ק להתאמץ לעשות למעשה עירובין בעיירות קטנות וגדולות בכל כחם, כ"ז שאין שם רה"ר דאורייתא.

ב. בהמאמר נתברר בראיות מיוסדים שאין לברוקלין רק דין כרמלית כמו העיירות הגדולות באייראפע, ירושלים עיה"ק, וכו'. כן פסק מרן דודי הגה"ק מסאטמאר וצלל"ה, והסכים לזה באחרונה הגאון רמ"פ בעל אגר"מ וצ"ל.

ג. מפורש בש"ס ופוסקים שע"י העירוב מצילין בש"ק רבבות ממכשולים ותקלות, וכן עושים גמילת חסד רב הערך עבור זקנים, חולאים ר"ל טפלא ונשיא — והצבור בכלל. כמבואר ממקורות נאמנים במאמר הנ"ל.

ד. שיטת מרן דודי הגה"ק וצלל"ה הי' תמיד להשתדל לעשות עירוב המקובל מהייט"ל וכשיטתו המוחלטת של החת"ס ותלמידיו. לא נודע לי הטעם למה אמר באחרונה להרה"ג שליט"א שלא יעשו עירוב כאן, ובהמאמר הנ"ל ביררתי ששיטתו אינה ברורה, ובטוח אני דלא נייה ליה בג"ע מרומים שישתמשו עם שמו הגדול לבטל עירובין כאן.

ה. שיטת האר"י והרח"ו, שיטת הבעש"ט ותלמידיו להתאמץ בכל תוקף לתקן

עירובין — וכתבו שיש בזה גם צד סגולה, לעורר רחמים ולבטל דינים, עירו"ב ע"ב גימ' חסד, רי"ו גימ' גבורה, עירוב אותיות עיבור — ואפשר להוסיף היות ועירוב גימטריא רפ"ח — רופא חולי עמו ישראל, כיה"ר.

ו. הננו פונה בכל לשון של בקשה ליזהר על כבוד הרבנות וכבוד הרבנים בעיני הקהל נא ונא האספו! יוציאו שני הצדדים ביחד קול קורא לכתוב כ"א את שיטתו ולחתום ביחד ותתקיים עי"ז העשה דכבוד התורה!

ז. שמעתי מאמ"ו הגה"ק זצל"ה הי"ד לדייק בהא דאיתא בירושלמי המתחיל במצוה אומרים לו גמור, ומהו פי' ל' אומרים לו? ובתנחומא איתא יגמור. ופירש שעפ"י הלכה יש רשות לתבוע מן המתחיל שיגמור, ואולי נכלל בלשון זה שחייבין לסייע לו לגמור — ובמכתב זה אני מקיים בע"ה תרווייהו.

ומעומק לב את המסייעים למצות עירוב ישלם ה' פעלם ותהא משכורתם שלימה, ה' יברך את עמו בשלום.

למען האמת בהלכה

הק' מנחם מענדל רובין

באמ"ו הגה"ק זי"ע הי"ד

עוד מכתב

מהג"מ אבד"ק מוזשאי שליט"א

יום ב' לס' למען אשר יצו"ה את בניו ואת ביתו אחריו, שנת תש"ס לפ"ק, ברוקלין
יצ"ו

החזה"ש וכט"ס למעלת כבוד ידיד בית ה' וידידי החשוב והנכבד מיקירי הרבנים
ה"ה הרה"ג המפורסם ביקרא דאורייתא, ענף עץ אבות לרישי גלותא ולרישי מתיבתא
כש"ת הרב חיים לייב ב"ץ מיחוסי כהונה, אב"ד סערדאהעל שליט"א.

אחד"ש תור"ה בברכ"ה;

הנני בזה בנוגע תיקון עירובין בברוקלין, יצ"ו —

אן הנני בזה להצטרף להרה"ג שליט"א אשר נוקטים שעפ"י הלכת צדיכין לעשות
עירובין בברוקלין. — מהטעמים הנלענ"ד דלהלן:

(א) לפי פסק הש"ע והנוש"כ, ולפי קבלת רבוה"ק ואבוה"ק אין דין רה"ר כ"ז
שאין ס"ר בוקעין, ואפילו יש שם רחובות ברוחב ט"ז אמה —

כן נהגו למעשה הבתי רינים בפולין, בגליציה, באונגארן, בירושלים
עית"ק, וכו' וכו', כן נהג הנו"כ בפראג, החי' הרי"ם כגור, השו"מ
בלעמבערג, ווקיני כבעלזא, צאנז, וכו', החת"ם כפרעשכארג, הו"ק
בראפשיץ, האב"ד כסאכטשאוו, והארמורי"ם בפוילין — ושמעתי שאפילו
בעיר קארלין הי' תיקון עירוב בעיר — ועיין להלן אות ד' בזה.

(ב) ברש"י בראשונים, בשו"ת חת"ס, וכו' וכו' מפורש שיש חיוב על הבי"ד
לתקן עירוב בעיר כדי להציל רבים ממכשול — ובימינו אלה ניתוסף גדר של
חסד לחול איש לטפלא ונשיא, ועל יסוד זה אני דורש תמיד הלואי שיתקנו עירוב
— ומי יתן והיה...

בן תבוא עליהם ברכה על הבנים שמקיימים במס"נ המצוה הגדולה של כיבוד אב
ומכבדו במותו, ומשתדלים לקיים פסק אבותם שלא לתקן עירובין —

תבוא עליהם ברכה לתלמידי ראשי ישיבה שמתאמצים לקיים פסק רבותם לקבל
פסק בעל המשכנות יעקב שיש תורת רה"ר אם הרחוב רחובה יותר מט"ז אמה, וכשיטת
הרבה מהראשונים ודלא כפסק הבית אפרים, כן ירבו ויעלו מעלה מעלה —

אבל תבוא עליהם ברכה על הרבנים והדיינים שמשתדלים בכל כחם לקיים פסק

הלכה בש"ע, להתנהג לפי המסורה מדור דור והקבלה מהאבות שמצוה לתקן עירוב בעיר, וכאמור בכלל זה עירנו ברוקלין יצ"ו — ואין כדאי לסגור אחור משום שסובלין מזה, ועל מצב כזה כתב המג"ע שעירוב ר"ת עירב י"לין ביכי, [אבל] ולבקר ר"נה —

גם כ' בספה"ק שעירוב"ב אותיות עיבור ויש בזה צד פגולה —

ג) ומעתה מה ששמעתי מהאדמו"ר גאב"ד פאפא זצ"ה —

זה כמה שנים הפיצו מודעות שיש לברוקלין דין רה"ר דאורייתא, ובין החתימות ה' שמו של גאב"ד פאפא זצ"ה —

ובחייתי עמו, להבה"ה, שאלתי ע"י, והשיב בפני קהל, בתוכם הגבאי מוהר"י הלפרט נ"י

וא"ד; הלא אני כתבתי תשובה להרב ר' מיכאל בער (ווייסמאנרעל זצ"ה) שיש לעשות עירוב אפילו במאנהעטין לפי פסק הש"ע שאפילו ס"ר בוקעין צריך שתהי' הרחוב משער לשער ואין רחוב כזה, ומצוה לעשות עירוב עכ"ד.

ד) הייתי באיזה מקום ושמעתי מדרשן ששמע מכ"ק האדמו"ר מסוליצא (ה"ה אאמ"ו הגה"ק הי"ר, זי"ע) לפרש מאמר חז"ל התורה חוגרת שק עשאוני בני כניור, דעם כינור אפשר לשמח השומעים ואפשר להיפך ותלוי ברצון המנגן — ואם אין מכניעין עצמן להאמת שבתוה"ק אלא מטים את הדין לפי נטיית הרעת או התוה"ק חוגרת שק ומקוננת עשאוני בני כניור ע"כ —

וההלכה שבאין ס"ר בוקעין אין שם דין רה"ר היתה פשוטה כ"כ הלכה למעשה בתפוצות ישראל שמי שלא סמך על היתר זה הביטו עליו בחסר דעה, כמש"כ הערוה"ש (סי' שמ"ה, יח.) וז"ל; העירובין נתפשטו ברוב ערי ישראל הרבה מאות שנים ורק על סמך היתר זה (שאין שם ס"ר בוקעין) וכאלו ב"ק יצא הלכה כשיטה זו, ואם באנו לעכב לא לברד שלא יצייתו אלא שנראה כמשתגעים כי דבר זה נתפשט בכל ישראל ובהפוסקים וכו' עכ"ל.

הרי שגם במדינת ליטא נתקבל פסק הש"ע הוזה הלכה למעשה בלי יוצא מהכלל.

ה) ובנוגע לרחוב אושן פארקוויי יש סטאטיסטיק בהעיריה (פארט אוטאריטי) אשר מעולם לא עברו בה ע"י המכוונות (קארס) יותר משני מאות אלף איש ביום אחד וביד כל אחד לברר זאת שהוא מציאות הגלוי לכל.

למעשה אין בכל ברוקלין מקום או רחוב שעוברין שם ס"ר בכל יום, ולהאמור הרי יש לברוקלין דין כרמלית — וכן מתנהג הציבור, רבנים ות"ח חסידים ואנשי מעשה,

בכל הענינים כבמקום שהוא כרמלית — כי עושים בשב"ק כמה דברים שאסורים ברה"ר דאורייתא —

כמובן כתבתי כ"ז בדעת לפרסם כי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות לפי מה שנתקבלה תפילתי של חננו מאתך השכל ודעת, אבל בתנאי מוחלט שאם תפרסמו ותפרסם כל המכתב כולו ולא קטעים או חלקים הגהות ושינויים אלא כולו כמות שהוא — כי חיים אנו בזמן שמוסרים האמת למחצה לשליש ולרביע ואפילו ללא שמענו בעוה"ר, וכמ"פ אפילו בалиמות וזיוף וכו' —

כתבתי הנלענ"ד למען האמת במסורת אבוה"ק ופסק הש"ע,

ידידו עוז המברכו בברכת התורה ומאווה לתשובה בברכת פנים,

מנחם מענדל רובין באאמ"ו הגה"ק זי"ע הי"ד

עוד מכתב

מהג"מ אבד"ק מוזשאי שליט"א

ב"ה

יום ג' כסליו, יום היא"צ של הגאון בעל משכנות יעקב אב"ד קארלין זצ"ל, ושל הרה"ג ר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל ראש ישיבה בנייטרא יצ"ו, שנת בכ"ף אמת בהלכ"ה בהמנהגי"ם (תש"ס) לפ"ק, פה פלעטבוש ברוקלין, יצ"ו.

מאמר דעת יחיד — תיקון עירובין בברוקלין

הל' עירוב"ב כולל אנכי אערבנ'ו לפסוק בערכות ובאחריות, מידי תקבלנו לעשות מעשים ע"ד כבוד התורה, וערכה לה' — ולא מל' ריב ומצה היפך מדת השלום, ולא מל' ערבוביא שהיחיד והצבור יהי' דעתן מעורבת מי אוסר היום ומי מתיר מחר, מצוה או עבירה, וכבוד הרבנות מתחלל בעווה"ר.

איתא בביצה (טז:) חד אמר רבי מתיר וחכמים אוסרים וחד אמר רבי אוסר וחכמים מתירים, והי' כי ישאלך בנך איך יתכן כזאת — ואמרת אליו צא וראה מעשה העירוב — עיין להלן בזה שיטת סאטמאר ושיטת בעל האגרות משה.

ויהי רצון שיקויים פי' לשון עירוב כמש"כ במשנה ברורה (שס"ו, ל"ד) מרש"י: עירוב שמו שיהיו כולן מריצין ומעורבין בו, ביה"ר מהר והבא ברכה.

אין אני מעורב בעניני העירוב, אבל היות ונתגדלתי בעזרת ה' בבית אב בגדלות בפסקי ואמת בהוראה אמרתי למלאות בקשת רבנים לחוות דעתי הקלושה כפי אשר נתקבלה תפלתי באתה חונן הרעת.

א] החלכה, ומעם העירוב

הלכה קבועה בש"ס בבלי וירושלמי, רמב"ם וש"ע (שצ"ה, שס"ו וסמ"ג) שמצוה לחזור ולתקן עירוב בעיר, הפרמ"ג, הגר"א, המ"ב, והנש"כ, מקיימים הלכה זו בפשטות.

החוב על זה מוטל על הרבנים והת"ח, כמו שביאר החת"ס בתשובה המפורסמת לתקן עירוב (סי' צ"ט), וכמש"כ באג"מ או"ח (ח"א, סי' קלט) וא"ד; משמע בעירובין שיש לעשות עירוב ומוטל זה על חכמי העיר, עיקר טעם עשיית עירוב כ' רש"י, רא"ש, וכו', כדי להציל הציבור ממכשול בהוצאה, וז"ל המדרכי (פ' הדר סי' תקט"ו) מצוה לערב וטעמא רבא איכא דלא ליתי לידי איסורא.

וכאשר זקני הייטב לב הזהיר את הראש הקהל בסיגוט שיעשה עירוב, אמר לו כדי

שלא יכשלו רבים באיסור הוצאה — ולשון זה שכיח בדברי הראשונים — והחת"ס מסיים את התשובה הנ"ל; יה"ר שיקבל רשות לעשות עירוב: כדי להסיר מכשול ותקלה וכו' עכ"ל.

הפרישה בשצ"ה מוסיף בטעמא, וכתב; מש"כ הטור מצוה לחזור אחר עירוב, פירושו מצות וקראת לשבת עונג, כדי לטייל וצרכי אכילה — ומקורו ברמ"א סי' תט"ו שכ'; לטייל בגן ביו"ט או בשבת מצוה, והגר"א ציין מקורו לתוספות ביצה.

ואצלינו יש גם טובת החולאים ויונקי שדים וכו' שיש בזה זכות הרבים — כל זמן שנעשה עפ"י הלכה באחריות הרבנים ובהשגחה.

[ב] רה"ר דאורייתא

הש"ע וספרי השו"ת כותבים הלכה למעשה שאין לנו רה"ר בזה"ז (סי' ש"ג, שכ"ח, וכו') וז"ל המחבר שם; כל רשות הרבים שלנו כרמלית.

והיות וההכחשות והויופים והמלת רעת הקהל שביח בינינו בעוה"ר, כדאי לצלם קטעים מלשון הבית אפרים [כבר הובאו הדברים לעיל בפנים הספר], מש"כ בזה לבעל המשכנות יעקב, (ועיין שם בפנים התשובה) — ובנוגע להשאלה אם ברוקלין שאני מחמת שהוא עיר גדולה, עיין להלן סימן ג' מש"כ בזה.

מכ"ז מבואר שה"י פסק פשוט ומקובל שבכל העירות אין לנו דין רה"ר דאורייתא.

וכידוע ה' בעל המנחת אלעזר לוחם בעד עשיית עירובין ומעתיק את לשון התשב"ץ (סי' ל"ז) וז"ל; מי שלבו נוקפו בתיקון עירובין הדיוטות גמורה הוא, (נימוקי אור"ח שצ"ה) ובתשב"ץ שם מסיים; ומינות נזרקה בו.

[ג] שימת הג' ר"מ פיינשמיין וצל"ה [בעל האגרות משה]

כידוע כ' באגר"מ תשובה לפלעטבוש שיש לברוקלין דין רה"ר דאורייתא, (אור"ח סי' פ"ח) יסודו בפסק זה הוא מש"כ (אור"ח סי' קל"ט) נראה לו לחדש שם רבוא בוקעים פירושו מצויין תמיד ברחובות שבעיר — וכיון שיש בעיר יותר משלשה מיליאן (חומש מס"ר) ס"ר הם תמיד בחוץ, ועל יסוד זה פסק הגרמ"פ להרפ"ש נ"י בקווינס שיעשה עירוב, וכן עשו למעשה משום שאין דרים שם ג' מיליאן נפשות — וכן במיאמי ביטש ובשאר עירות נעשו עירובין עפ"י פסקו של הגרמ"פ וצל"ה שהתייעץ עמו הרה"ג ר' משה שמעון עדר שליט"א ועשה עפ"י עצתו ופסקו —

אמנם לאמיתן של הדברים לא דרו בברוקלין מעולם שלשה מיליאן אנשים, וכידוע היוצאין בכל יום למסחר הם יותר מהנכנסין לברוקלין.

והי לכם צילום מהממשלה בזה

[=צילום הממשלה]

והנה רב גובריה של פוסק הרור לחדש פסק בהלכה, אעפ"י שבעבר לא למדו כן אבל היוצא מהמספרים של הממשלה מבואר שלא דרו כ"כ אנשים בברוקלין — וכפי הנראה באחרונה נודע כן להגרמ"פ זצ"ל ובתשובה לענין עירוב ברעטראוט (ארי"ח סי' כט) כתב כן [ראה לעיל בפנים הספר].

נמצא שאפילו לשיטת האגר"מ אין דין רה"ר דאורייתא בברוקלין והוא אוסר עירוב משום דאתי לתקלה ועיין בזה להלן אות ו'

ד] שיטת סאטמאר

(א) שיטתו, ובית דינו, של מרן דורי הגה"ק בעל דברי זצלה"ה הי' בהחלט שאין לברוקלין דין רה"ר מה"ת וכן נוקטים בעלי הפסק הרבנים הגאונים בוויילאמסבורג — וכן הונהג הציבור שם למעשה להתנהג כדין כרמלית ולא כדין רה"ר, הברית בביה"מ, תכשיטין, שיעור הט"ז, העירוב בכערפארד גארדענס, בשבת חוה"מ סוכות וכו' וכו'.

(ב) שיטתו בכל מושבות ימי חייו הק' היה להתאמץ ולתקן עירובין, כשיטת החת"ס ותלמידיו בארשיווע, בקראלי, בסאטמאר, במאנרא, במוזשאי, בכולם עשו עירוב, וכן באוהעל, וסיגוט, וסיפר שהיית"ל הבטיח עוה"ב להרה"ק בסיגוט אם יאסוף ההוצאות וישתדל לעשות שם עירוב, וכך היה.

(ג) איני מקבל את היריעה שבוויילאמסבורג עשו עירוב שלא בהסכמתו, שהרי תמכו בהוצאות ועשו בפניו שם עירוב, והרה"ג מראצפערט ז"ל הרפ"ס זאת והפיצו בהאיד, בהמאור וכו', אלא שמתנגד, ושונאי "עירוב" בכלל קרעו והפסידו את העירוב זאח"ז ע"ד שנתבטל — ולא יאומן, שירדשו ברכים שמרן זצלה"ה הסכים לעירוב ויאמרו כן להרבנים בשמו וכו', ולא יהיה אמת, ומרהוי שתקו ש"מ שכן היה.

(ד) הארמו"ר נאכ"ד פאפא זצלה"ה חיזק ועידר הרבה עשיית העירוב בוויילאמסבורג בשעתו, ולפנינו עדים נאמנים ששמעו ממנו שהתיועץ בזה עם הרבי מסאטמאר והסכים לזה — ובשעת עשיית עירוב בפלעטבוש שאלתי להבריל בין חיים לחיים את הגה"צ אב"ד פאפא זצ"ל היות ומפיצים מודעות שברוקלין הוא רה"ר ושמו חתום שם, אם ס"ל כן, והשיב; אני, הלא כתבתי בכתב תשובה להרח"ד ווייסמאנדל (זצ"ל) שיעשה עירוב במאנהעטן משום שאין רחוב משער לשער, ובנוגע לחתימה באו אלי שני ת"ח, ולא הייתי בקו וחתמתי לכבודם בלי לעיין, עכ"ד.

(ה) לפנינו עדותן של כמה רבנים המובהקים שהם [אח"כ] שמעו מפ"ק של מרן דורי

וצל"ה שאמר שאין לעשות עירוב בויליאמסבורג — ומה שצריך הסבר הוא למה לא כתבו ידידי הרה"ג שליט"א הסבר המציאות שעשו עירוב ונתבטל, ולמה לא כתבו את הטעם עפ"י הלכה או חששות, ששמעו מכ"ק וצל"ה — ואילו הי' לו טעם עפ"י הלכה בוודאי והי' אומר להם, וארשה לי לצרף לכאן לשון התוספתא (זבים פ"א, ה"א) אין משתבח אלא הנותן טעם, — ובכ"י חו"מ (סי' מ"ד) הביא לי' הרשב"א; נחלקו עלי קצת מחכמי הדור בדברים ובלי נתינת טעם וראיה — ועיין לקמן אות ה' בנוגע לעיירות גדולות שבאירופה ולמה שינו כאן מהשיטה ונטו משיטת החת"ס, עכ"פ לדידי ברי לי שאין נייח לפניו זי"ע להשתמש עם שמו כדי ללחום נגד עירוב, וכ"ש לבטל עירוב, וכל הדרך להשתמש עם שמו הגדול זה בכה וזה בכה אינו לפי כבודו הרם, וצר לי על זה, ומדין מכבדו לאחר מותו אבקש להפסיק מלצרף עוד את שמו בכל הוויכוח הזה, חי"ע.

ה) דין אושן פארקוויי

איתא בכתובות (נד.) רהיטא כשמואל, וכל מעיינת בה הלכה כרב, ופרש"י; מרוצת פתאום כשמואל אבל כי מעיינת בה כרב.

מימרא זו מתאמת למספר העוברים ושבים מידי יום ביומו באושן פארקוויי — הלא הוא הרחוב היותר רחבה כמעט במדינה, העבה עו"ש שם בתמידית, ולפום רהיטא וראות העין נדמה כאילו עוברים שם מאות אלפים אנשים ביום — אמנם הלא העיריה מונים את המכוניות העוברים שם ע"י קו עלעקטרי"ק שמתחין לרחבה של הרחוב, ויש להם חשבון כמה אנשים לכל מכונית, ולפי מה שאמרו לי מעולם לא עברו ביום אחד ב' מאות אלף איש — וענין זה גלוי לכל לברר בירור על בוריה — עכ"פ לענ"ד טעות הוא לומר שבאושן פרקוויי עוברים ובוקעים ס"ר תדיר —

ו) דין עיירות גדולות

במ"ב (סי' שס"ד, ח) כתב; אף שאין למחות להנהיגין להקל "כי כן נהגו מעולם" וכו' ובעל נפש יחמיר ולא כתב חילוק של עיר גדולה.

ובשו"ת דבר"י (או"ח סי' כ"ב) מבאר לי' הכלבו בהא דמבואות הסמיכות לרה"ר צריכין ב' לחיין ואע"ג שאין לנו רה"ר בזה"ז מ"מ "מיחלף ברה"ר", וכו', ע"כ — ועד"ז כ' האג"מ (מובא לעיל אות ג') שלא לעשות עירוב בברוקלין כדי דלא ליתי לידי תקלה —

אמנם עלינו להתבונן בספרי השו"ת כאשר דנו בנוגע לעירוב בעיירות גדולות וזכרו רק דין ס"ר ודין רוחב ט"ז אמה ולא אמרו שיש שם חשש טעות ברה"ר או חששות אחרות — ורשימת הפוסקים הגדולים שדנו בדין עירוב במנהטן הוא ארוכה, ולא נגעו בה

מחשש עיר גדולה — ואזכיר שנים מהם האב"ד סטרי בעל הרי בשמים אשר שמעתי אודותיו מאמ"ו הגה"ק זצל"ה שנשמך ע"י להוראה — וכן מהמהרש"ם, וכל אלו לא כתבו שיש חשש עיר גדולה וכ' בשו"ת ויען יוסף (פאפא) (סי' קצ"ה) וא"ד; אנחנו ראינו לרבתינו שמשתדלים לתקן עירובין כדי להציל ממכשול, וכמו שכתב החת"ס (הנ"ל) וכ' — ולא הי' חוששין שיצאו מזה איסור הוצאה, וכ', וע"כ לא הבנתי את הרבנים שרוצים למנוע עירוב בעיר נ"י, מטעם שומרים קלוקל חלא ראינו לרבתינו שלא חששו על זה וכ' עכ"ד האמיתים —

וכ"כ הרה"ג מהר"י שטייף זצ"ל לעשות עירוב בוויילאמסבורג, בארא פארק, כדי להציל אלפים מחילול שבת ובוויען עשו עירוב בשכונת החרדים הרה"ג ר' ישעי' פירסט זצ"ל ובית דינו ולא חששו שהוא עיר גדולה — ובירושלים עיה"ק יש כעת יותר מששים רבוא אנשים ותיקנו עירוב בהסכם כולם — וחרת"ג י"ש אלישיב שליט"א הסכים זה איזה זמן לעשות עירוב בעיר הבירה לונדון ולא הזכיר חשש עיר גדולה.

מש"כ החזו"א (עירובין, מ"ג) לצרף היתר מחיצת הבתים שמצדדי הרחוב, כתבו שפרט זאת לעיר מאנהעטן, נ"י, וכזה כמה.

ול' המהרש"ם להרה"ג ר"י סיגל ז"ל אב"ד מאנהעטן הוא; ההיתר ברור וגם בעל נפש יוכל לסמוך, והנני כותב זאת ביום היא"צ של איש צדיק הר' מיכאל דוב ווייסמאנדל זצ"ל וגלוי וידוע כמה טרח בזיעה לתקן עירוב במאנהעטן, וככתוב בשו"ת אג"מ, ולא הזכיר חששות עיר גדולה — רק עצם הלכה במנטריאל, פרעשבורג, ווארשא, ואדעסא. תש"ס גימ' ואמ"ת במסור"ה — ואנו לומדים מכל זה שתחויב של עשיית עירוב חל כבדוקל'ן כמו כסאטמאר ומונקאטש ואין לבטל מצות עירוב מסברות הנ"ל — והראב"ד ווארשא כתב בספרו; כאשר הודיע להרב יצחק מאיר (בעל חי' הרי"ם) שעושה עירוב בווארשא שמח מאוד ע"כ, זהו הנלענ"ד.

ז] המנהג והמסורה

הלשון נקטינן נזכר איזה פעמים בש"ס, ודוקא ברין עירובין מפרשו רש"י (דף ה', ע"א) וכתב; נקטינן מנהג מרבתינו ומסורת מאבותינו.

ובכן אפריון נמטיה לבני ידירי, לבה"ח, הגה"צ האב"ד סאמבאטהעלי זצ"ל שמקיימין פסק אביהם ממסורות אביהם, שפסקו לעשות עירוב בורבורג ושאר שכונות — וכן מסורת זקנים מגאוני ולוחמי זיבענבורג גאב"ד שאמלוי זצ"ה שדרך בשיטת רבו הנח"ק בעל מנחת אלעזר לתקן עירובין בעיירות — וחזן מתיקון העירוב, ודין תורה של מכבדו במותו, יש בזה ג"כ נחת רוח לטוהר נשמתם שהדורות נמשכים לפי כבודם כ"י וזכין לאדם שלא בפניו כשכבר בעולם הנשמות.

אני מקבל מוסר ברואי את הבנים העוסקים במס"נ לקיים צוואת אביהם הגדול שאסר את העירוב כאן — ואמרתם כה לחי — מהם ילמדו וכן יעשו.

אבל בנוגע לאנשים כמוני וכערכי אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות אצל רבוה"ק ואבוה"ק שהלכו בהחלט בשיטת החת"ס ותלמידיו להלכה, לתקן עירוב בכל עיר ועיר וכן נהגו תלמידי הבעש"ט זי"ע שהתאמצו לתקן עירוב בכל מקום שמותר עפ"י הלכה, ויש שם השגחה מוסמכת — ולא רק בחוגי החת"ס אלא בפולין כתב הסוכטשובר (אבנ"ז ס"ו) המתעקש ומונע מלהעמיד עירוב הוא מחטיא רבים וכו' -

ובבאר מים חיים (יתרו) כ' מהאר"י עירו"ב פי' יר"ו גימ' גבור"ה, המסובב באותיות ע"ב גימ' חס"ד שיש צד סגולה בקיום מצות עירוב, עירו"ב אותיות סגולת עיבור, ובפע"ח כ' שהאר"י הקפיד לטלטל בעצמו בשבת הטלית והחומש.

ובכן על יסוד כל האמור הנני מצטרף בלשון ברור אל פסקו של ידידי החשוב הרה"ג אב"ד סערדאהעלי שליט"א לעשות עירוב בשכונה וכל ישראל ערבי"ן זה לזה כן יהי רצון, ומה שאמרו איזה רבנים, שמשמטים משום חרחור העירו"ב ומחלוקת, לענ"ד ודרכה של תורה להשמיע חוות דעת בתמימות ובדרך השלום — אב"ד ר"ת ב'צמא א"ת ד'בריה"ם וס"ת אמ"ת, ואני קורא ומכריז להתאסף ולמצוא דרך פשרה ושלום דשויא לתרווייהו!

ח] פלעטבוש

בשכונת פלעטבוש ישנם שני נקודות שצריכין להתחשב עמהן בוודאי.

ישיבות ליטא היותר מפורסמות נמצאות כאן ראשי ישיבה מפורסמים, לומדים, חברי כולל, יראי ה' מרבים, והם חלק חשוב וניכר בשכונה כן ירבו — נוקטים חומרת המשכנות יעקב וכו', ובווילנא ה' עירוב ומ"מ כ' הגר"א במעשה רב סי' ק"מ שלא יטלטלו, והנשים לא יצאו בתכשיטין, ולכן העירוב הוא דלא רצונם של חלק החשוב וזהו בשכונה.

עדה הספרדית החרדים לשמירת תו"מ, רבנים וראשי ישיבות שהם חלק ניכר ונכבד בשכונה הנוקטים כשיטת הרמב"ם והמחבר שאין צוה"פ בפרוץ יותר מעשר אמות, ולכן העירוב נגד רצונם, א"א לכוף שאר הציבור ע"ז, אבל יש כאן גדר של אתרים.

ואסיים בדברי המג"ע שכי' עירו"ב ר"ת בע"ר ב'כי ו'לבקר ר'נה כיה"ר.

הכותב בתקוה של ה' יברך את עמו בשלום למען האמת בהלכה.

הק' מנחם מענדל רובין, באאמ"ז הגה"ק זי"ע הי"ד

חיים ישעי' קעניג

אב"ד ור"מ דקהל חשק שלמה ד'יאקע

בעמח"ס שו"ת חקי חיים ה"ח

ב"ה לכבוד הרב הגאון הגדול, מרביץ תורה לעדרי צאן קדשים, מוכתר בנימוסין
בנש"ק מו"ה חיים יהודה כ"ץ שליט"א אב"ד דק"ק סערדהעלי יע"א

במענה לבקשתו הנני בכתב יושר דברי אמת איך שהיה לי שיחה נעימה עם כ"ק
ש"ב אדמו"ר הגה"ק אב"ד מפא"צ זצ"ל בערך איזה חדשים לפני פטירתו לחיי העולם
הבא, בתוך הדברים שאלתי דעתו בענין תיקון עירובין בברוקלין, ענה לי, בודאי
עלינו מוטל לתקן העיר בעירוב המתיר הוצאה בשבתות, דודי הקרן לדוד בשבתו על
כס הרבנות בעיר סאטמאר, ראשית עבודתו היה לתקן העיר בעירוב, וכך המשיך השיחה
— בעבר נכנסתי לכ"ק מרן הגה"ק מסאטמאר זצוק"ל, הצעתי לפניו תיקון עירובין
בוויליאמסבורג, וענה בחיוב ונתן הסכמתו המלאה, אלא ששאל שמי יהיה אחראי בעד
תיקונו שיהיה באופן המועיל, והשבתי שהעיר ימנה רבנים שישגיחו שיהיה הכל על
מכונו וכדינו ויפקחו על הכשירו, והמשיך האדמו"ר מפא"צ זצ"ל, בשבוע זו שלחתי בני
הגדול מו"ה יעקב יחזקי' נ"י שסייר בעירנו כל המקומות הפירצות שצריכין תיקון,
בכדי לכוון העירוב על מכונו.

בזה יצאתי יד"ח לברר מקחו של צדיקים מרן זצ"ל זי"ע.

בעה"ח י"א חשון תש"ס לפ"ק

חיים ישעי' קעניג, אב"ד הנ"ל

עוד מכתב

מהג"מ אבד"ק יאקע שליט"א

(קמע מתוך תשובה שנכתב ללאנדאן)

בנידן תיקון עירובין בבורו פארק ע"י צורת הפתח להתיר הטלטול אשר היתרו הוא מורוח כמו שנהוג כבר מדורות הקדמונים ואנן שליחותיהו דקדמאי עבדינן, — בירתי כבר צירי ההיתר עוד לפני י"ט שנים ושמוטל על חכמי דמתא לתקן עירובין כמבואר בארוכה בשו"ת חתם סופר חאו"ח סימן צ"ט עיי"ש, ומי לא יפחד מלשונו הק' שהקולר תלוי בצווארי חכמי העיר ע"י שא"א שמישהו לא יכשל באיסור הוצאה בשבת. תשובתי נרפסה בספרי חקי חיים חאו"ח ח"א סימן נ"ד — ותררשו משם שקשה עלי לכפלו, וגם בלתי זה כבר נתפרסם כעת בראש כל חוצות יסודות חזקים ע"י רבנים מובהקים גדולי הוראה להתיר הטלטול בעירנו בלי שום חשש ופקפוק — אלא שבספרי בתשובה הנ"ל הסקתי, כי למעשה חושש אני משום שתיקון עירובין עלול הוא שיוצמח מזה מחלוקת, ושוא"ת עדיף.

אכן כיון שנשתנה המצב ע"י המגרים עצמן, שהתחילו לעשות לצורך עצמן צוה"פ סביב בתיהם במבואותיהם — והעם נמשכו אחריהם — ונעשו פה בבורו פארק וכן בשאר שכונות צוה"פ לעשרות, ע"כ אין עת לחשות ולעבור ע"ז בשתיקה — כי הרבה נעשו בפסול גמור מחמת חסרון ידיעה — וגם הרבה נכשלו בהוצאה חוץ לעירוב כי לא ידעו איה כלות העירוב — לכן פשיטא שעדיף יותר לעשות תיקון ציבורי ע"י בית דין חכמי תורה ובהשגחתם להסיר מכשול מדרך עמי — ולקיים ולחזק תקנת שלמה המלך ע"ה להתיר הטלטול בכל העיר ע"י צוה"פ —

וכעת נתעוררתי, כי צוה"פ הוא תיקון גדול גם "עבור יו"ט" — כי העם רובא דרובם אינם מבחינין בין הוצאה שיש בו צורך ובין הוצאה שלא לצורך, כי פשוט אצלם שלגבי יו"ט לא שייך איסור הוצאה — ועיני ראו ולא זר, ואף האברכים שלנו נושאים שלא לצורך כלל — בלי להשים על לבם שנכשלים באיסור הוצאה —

איתא במועד קטן דף ה' ע"א, אמר ר' שמעון בן פזי רמז לציון קברות מן התורה מנין וכו', אביי אמר מהכא ולפני עור לא תתן מכשול — פירש"י כלומר עשו דבר על הטומאה שלא יהיו נכשלים בה נושאי תרומה וטהרות — כלומר שמוטל על הבי"ד לציין הקברות ובאם לאו, דהיינו שהם בשוא"ת, הרי הם נותנים מכשול על נושאי התרומה — והרברים תמוהים, אי המקום בכל התורה כולה שבשוא"ת יהיו עוברים על לפני עור לא תתן מכשול — ועכ"ח דציבור שאני, דמכשול רבים הוא חמירי — ודן ק"ו, מה התם שאין הכל נושאי תרומה, אמרו שאי תיקון של בי"ד הוא בכלל לפני עור,

וגם המכשול הוא באיסור שימור שהוא לאו שהרי לא יאכלנו בטומאתו, כדמשמע התם בש"ס שחששו רק שלא נטמא התרומה עיי"ש — ק"ו הכא שאיסור טלטול נוגע לכל ישראל, אנשים נשים וטף, וגם הוא שגגת כרת וסקילה שמוטל על חכמי התורה לעשות תיקון ולפענח המכשול ודו"ק —

ואין לנו להתחכם על חכמת שלמה, אלא לילך בעקבי הצאן כאשר נהגו דורות הראשונים, ואף בעיירות ובכרכים הכי גדולים — עיין גליוני הש"ס יבמות ק"ב ע"א ד"ה אם יבא אלי' ויאמר וכו' — כי מנהג העם הוא כרבים לגבי יחיד, ע"כ אם יבא אלי' ויאמר אין חולצין בסנדל, אין שומעין לו, שכבר נהגו העם וכו' וכתוב אחרי רבים להטות, והולכין אחרי שנהגו העם — לשון ספר יושר לבב בית שני חדר שני פרק ה' — ואין זו אומרת שאנו גוזרין לטלטל בחוץ בהיקף העירוב, אלא החדול יחדל ויקבל שכר על הפרישה, ואנו נקבל שכר על הדרישה — אלו ואלו יזכו לקבל שכר שבת מגבהי מרומים בנחלה בלי מצרים.

כ"ג חשון תש"ס לפ"ק

חיים ישעי' קעניג

ישראל מנחם גרינוואלד

אברק"ק קהלת יוסף פאמא ב"פ

בס"ד

שלום וכט"ס אל מע"כ ידידי הרב הגה"צ מוה"ר חיים יהודה ב"ץ שליט"א אברק"ק ור"מ סערדאהעלי

אחדשכ"ת, הנני בזה למלאות בקשתו לבוא בכתובים ע"ד העירוב שנתקן פה בשכונתנו ב"פ יצ"ו.

האמת, מה לי לכתוב בדבר שב"ק אבא מארי זצ"ל כבר האריך בתשו' ויען יוסף סי' קצ"ה לחוק ענין תיקון עירובין, וכתב דאף שהיו מן הגדולים שלא היו מהדרין לעשותו כדי שלא להכניס עצמם בין מחלוקת הפוסקים, עכ"ז אנחנו ראינו לרבותינו זצ"ל שהיו משתדלין לעשות תיקון עירובין כדי להציל ההמון ממכשול כיון שראו רבותינו שנכשלין באיסור הוצאה בשבת, ועיין שם מש"כ על כן לא הבנתי טעם הרבנים שרוצין למנוע דבר זה בעיר ניו יארק מטעם שיוכל לגרום קלקול וזלזול וקלות, הלא ראינו לרבותינו זצ"ל שלא היו חוששין לזה.

וממשיך אבא מארי זצ"ל שם בתשו', ע"ד החילוק שיש בין עיירות שבאייראפא לעיר זה, דשם הי' בכל עיר רב או בי"ד קבוע וכו', אבל כאן בניו יארק דאין כאן בי"ד קבוע, אם יארע איזה שינוי יש לחוש דאיכא דשמע בהא ולא שמע בהא, אבל אם יכולין להמציא ג' רבנים יראים ומובהקים הבקאים בהל' עירובין ומקבלין על עצמם ההשגחה וההכרזה בכל בתי כנסיות של מחוז זה אם יצטרך, איננו רואה טעם למנוע מלעשות העירובין וכו', ואנשי מעשה ממילה יבינו דיש מקום להחמיר למי שאינו נחוץ לכך, כיון שאין ההיתר אליבא דכו"ע. [זה כתב על מאנהעטן שהי' מבוסס על כמה וכמה קולות.]

ועיי"ש ובעוד כמה תשו' שאמו"ר זצ"ל מאריך לבאר דאין לנו כאן רשות הרבים דאורייתא כלל. [ובפרט כאן בשכונתנו, לאחר שנתברר דאיכא ג' מחיצות שנעשו בידי אדם.]

ומ"ש שם, שדבריו להלכה ולא למעשה, הדבר פשוט שכתב כן מרוב ענוותנותו, כי לא רצה לסמוך רק ע"ע לחוד בענין העירוב במאנהעטען, אבל מעולם לא זו מלחוק ולעודר את הפונים אליו בענין עשיית ותיקון עירובין גם כאן במדינתנו.

ומידי דברי בו, זכור אזכור כמה השתוקק אמו"ר זצוק"ל ע"ד תיקון עירוב, ומרגלא בפומי' שדודו ורבו הגה"ק בעל קרן לדוד זצוק"ל מיד בשכתו על כסא הרבנות בק"ק

סאטמאר, דבר ראשון שעסק בו היה תיקון העירוב, וע"כ חיזק אאמו"ר זצ"ל עשיית העירוב בשכונות החרדיות בברוקלין, ובסוף ימיו השתדל בעצמו בעשיית העירוב בוויילאמסבורג, ושלח את אחי הגדול שליט"א לסוכב לברוק את העירוב, יחד עם הגה"צ מהאליין שליט"א ועוד רבנים חשובים, ועכשיו שנתקן צורת הפתחים סביב שכונתנו ע"י הדר"ג שליט"א יחד עם עוד רבנים מובהקים, כודאי שזה הי' רצונו של כ"ק אבא מארי זצ"ל.

וע"כ הנני מצטרף בצירופי דרבנן לחזק ידי עושי מצוה דרבים להציל רבים ממכשולי איסור הוצאה בשוגג, ובזכות שמירת שבת קודש נזכה לגאולה קרובה בב"א.

וע"ז באתי עה"ח יום ד' לסדר שמות כ' טבת תש"ס לפ"ק

חק' ישראל מנחם גרינוואלד

קהל מחויקי הדת דחסידי בעלזא בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בארא פארק יע"א

בס"ד, ח' טבת תש"ס לפ"ק

באנו בשורות אלו להבהיר דעתינו לכל אנ"ש בענין העירוב בעירנו בארא פארק יע"א.

הנה גודל מצות ותיקון עירובין ידוע ומפורסם לכל, איך הפליגו כל גדולי הפוסקים, וגדולי ומאורי ישראל שבכל דור ודור, ורבותינו הקדושים צדיקי הדורות הבעש"ט הק' ותלמידיו זי"ע.

וז"ל החת"ס באו"ח סי' צ"ט "והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות, ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו" וכי' עכ"ל.

וגם כאן במדינתנו בדור שלפנינו, השתוקקו מאוד הרבה רבנים גאונים וצדיקים, לתקן עירובין, אלא שהיה התנגדות מכמה גדולים משני טעמים, הן מחשש רה"ר דאורייתא של סי' רבוא בוקעין בה בעיירות גדולות, שנחלקו בה גדולי הדורות, ושנית מחשש שלא יהיה מי שישא בעול ובאחריות העירוב לפקח עליו כדבעי.

אמנם כעת נתעוררו כמה מזקני הרבנים גדולים בתורה ומובהקים בהוראה, לתקן עירוב בעירנו בארא פארק יע"א, ובצירוף כמה קהילות חשובות, ואנו נשאלים מאנ"ש כדת מה לעשות, ומה דין העירוב.

ולאחר חקירה ודרישה בשורש הדין ובכמה טירחות לברר מציאות הדברים, נתברר לנו שכעת עירנו בארא פארק יע"א כבר מוקפת בג' מחיצות חזקות שנעשו בידי אדם, שאין עוד החשש של רה"ר דאורייתא, ובר מן דין יש עוד כמה טעמים להקל אשר אין כאן המקום להאריך, ובאופן זה הדבר ברור דאפשר להתיר המלמול ע"י תיקון צורות הפתח.

ולכן הדבר פשוט שהעירוב הוא מהודר ומוכתר מאוד יותר משאר עיירות ישראל אשר עשו בהם עירובין בלי פוצה פה.

אמנם בתנאי שיקימו "ועד העיר" קבוע מרבנים ובעלי בתים חשובים, כמו שהיה נהוג בכל קהילות ישראל, אשר הרבנים יהיו ממונים לפקח על כשרות העירוב בתמידות, ולמנות משגיחים קבועים שיבדקוהו כל ערב שבת, והבעלי בתים החשובים ישאו בעול הכספי וייסדו קופה מיוחדת להחזקת כל צרכיה בריוח.

כ"ד הכו"ח לכבוד תיקון ומצות עירוב

נאום שלמה הכהן גראם

נאום שלום פסח לאנגסאם

נאום אשר אנשיל עקשמיין

צבי היילפערן

דומ"ץ דקה"י וויען ב"פ

בס"ד

על דבר העירוב הנעשה פה בארא פארק, אקדמות מילין, לבי עלי דוי איך מענין של מצוה נתגלגל ל"ע מחלוקת הכוללת גם בזיון וזלזול תלמידי חכמים [וכבר אמרו חז"ל (שבת קי"ט) המבזה ת"ח אין רפואה למכתו] ואיסורים הללו של אונאת דברים ולשה"ר וכו' לכו"ע הם מן העבירות החמורות מן התורה ואין שום דבר שיצדיק לעבור עוונות פליליות האלו, אף לא גודל מצות עשיית עירוב ואף לא גודל מצות מחאה נגד העירוב. ולמזהיר ולנזהר שלומים תן.

ובעיקר היתר טלטול ע"י העירוב הנעשה פה, הנה מתחילה התנגדו כמה רבנים לעשייתו, אבל עכשיו שכבר נעשה, הדבר פשוט לענ"ד שיש לסמוך עליו, ובתנאי שיהיה בפקוח מורה הוראה מובהק, דלא גרע משאר עירובין הנהוגין בישראל מקדמת דנא, ואדרבה בכמה דברים עדיפא מינייהו, וכבר כתב הגאון בית מאיר (סי' שס"ד סו"ס ב') בענין עירוב דאסור להורות שום איסור לאחרים כמה שנהגו ע"פ דעת הרבה מהראשונים והאחרונים, עכ"ד.

והמפקקים בעירוב הנעשה פה מצד רה"ר דאורייתא, חוץ משאר הצדדים שיש להקל בזה, הלא הוגד לנו שכבר נתברר שבארא פארק מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשה ביד אדם בעומד מרובה על הפרוץ, ובכה"ג גם מן המחמירים מודים להקל כמ"ש בשו"ת אחיעזר ח"ד.

ומה שמפקקים מצד שיש אנשים שאינם מסכימים להעירוב וצווחין ואומרים שהם אינם רוצים בזכות פת העירוב ובזה אוסרים הם על שאר בנ"א, הנה לא ידוע לן אם באמת ישנם אנשים כזה, ואם אמנם נמצאים כאלה, אין אנו יורדים לסוף דעתם מאיזה מדה באו לידי כך להכשיל (לפי דעתם) כל המטלילים ע"י העירוב, ועכ"פ לדינא כבר דנו קדמאי בכעין זה בדיון מי שאינו מודה בעירוב, ואחרון אחרון חביב ראינו תשובה בנידון דידן מהרה"ג אב"ד קארלסבורג שליט"א אשר הניף ידו בעים רוחו בכוחא דהיתירא.

ומה שמפקקים מצד שכבר יצא קול קורא מגאונים בדור שלפנינו לאסור העירוב, נראה שהם לא דנו על עירוב כזה כמו הנעשה היום עם כל דקדוקי וחומרי הלכה, נמצא שלא על חתיכה זו דנו הם, ובכה"ג פשיטא שיכולים המורים לפסוק היום מה שנראה

להו (כמ"ש רשב"א חולין נ"ד ע"ב ולהלכה ברמ"א יו"ד רמ"ר סעי' ל"א), ומה עוד שעכשיו נתברר שהמקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשות ע"י אדם, בכה"ג אמרינן אי הוה שמיע להו הוה הדרו בהו (עי' רמ"א חו"מ סי' כה ס"ס ד').

תבנא לדינא רמותר למלטל ע"י העירוב הנעשה עכשיו, והחוששים לדעת רבם, ואומרים שאסרו הדבר למגדר מילתא, יחושו ויחמירו לעצמם.

הנה ידוע דעת המשנ"ב (סי' שס"ב סק"ח) לגבי עירוב הנעשה ע"י צורת הפתח, דכל בעל נפש יחמיר לעצמו, אמנם יש לספק ברעתו כשיש עוד סניף להקל כגון בנידן דידן שמוקף מחיצות, אולי בכה"ג גם בעל נפש אין צריך להחמיר, אמנם ידוע שקשה מאד בעירוב לצאת כל הדיעות והחומרות של כל הפוסקים, (ונזכיר קצתם — אולי אינו מועיל ההיקף של ג' צדדים מה"ת, עי' ביאור"ל ריש סימן שס"ג וכ"ש כשיש בתוכו פירצה של י" אמות לדעת המשכנ"י אוסרות מה"ת, וגם לדעת משכנ"י אזיל ל"י ההיתר של החו"א רמחיצה של עומד מרובה מועלת לרה"ר, וגם דעת הרה"ג בעל דברי יציב שאותם שאינם מסכימים אוסרים לאחרים). ולכן נ"ל דבעל נפש דרוצה להחמיר יש מקום לחומרתו וטוב לו שיתנה בפירוש שאינו מקבל עליו החומרה רק בלי נדר כדי שאם יצטרך בעתיד להקל לא יהא בהנהגתו חשש נדר.

וזהו מה שנראה לענ"ד. והרינו מוסר מודעה שכתבתי רק כדי להרבות כבוד שמים בקיום מצות השי"ת, ולכן כל מי שיהיה להדפיס בענין העירוב דברים שיש בתוכם איזה זלזול אפילו קל נגד כל בן ישראל, הרינו אוסר לו להצטרף דברי אצל דבריו, כי כתבתי רק לכבוד שמים ולא להיפוך ח"ו. והאמת והשלום אהבו.

אור ליום ד' לסדר ויחי תש"ס

צבי חיילמערן

דומ"ץ דקהע"י וויען ב"פ

בן ציון הכהן שמראססער

דומ"ץ דק"ק נייטרא ב.פ.

בעזחי"ת

למען אחי ודעי ארברה נא.

התמהמהתי ולא חשתי לבוא על החתום בענין העירוב שבשכונתנו, בארא פארק יצ"ו, כי מזרע אהרן קאתינא, ומחובתנו להיות אוהב שלום ורודף שלום, על כן רדפתי ודפקתי על דלתי הרבנים הגאונים שליט"א העוסקים בענין העירוב, האוסרים והמתירים, שיבואו לידי איזה פשרה, לא פשרה כיצד לחוות דעתם בהלכה, כי בזה לא שייך פשרה, אלא באופנים אחרים, שאין כאן המקום לפרטם. אמנם לצערי, לעת עתה לא עלתה בידי, מ"מ לא אומר נואש, ועת לכל חפץ בעזחי"י.

ועל של עתה באתי, כי אם אמנם אני איני מהמפקחים על העירוב, וגם לא מוועד הרבנים על העירוב, מ"מ באתי בשורות אלו להודיע לכל מאן דבעי למידע הרברים דלהלן:

הנה נידון העירוב דפה, מתחלק לשלשה סעיפים.

א' האם כשיש לשכונתנו צורת פתחים סביב סביב האם מותר לטלטל בתוכה בשב"ק. — לענדר"ג שמותר לטלטל בה, והארכתי בביאור השיטות בעזחי"י בשיעורי בהל' שבת בש"ק פ' וירא ופ' חיי שרה דהאי שתא, ולא עת האסף פה שורשי ההלכה מש"ס ופוסקים. עכ"פ נראה שמותר לטלטל בת, וגם מצות להיות אחיעזר ולאחיסמך לתרבים החשובים העוסקים בה.

ב' האם יש השגחה מעולה על העירוב. — חקרתי ודרשתי היטב, והנה אמת נכון הדבר כי העירוב מבוסס על סדר השגחה מעולה מרבנים מובהקים שליט"א, והשגחה על זה עומד בדרגת ההשגחה שיש על שאר דברים קלים וחמורים שבעירנו.

ג' האם יש לחוש שע"י העירוב יתרבו ברחובות העיר נשים וילדיהם ושיתהווה בזה פירצה בחומות הצניעות. — אמנם בהשקפה ראשונה היה נראה כי הטענה נכונה, אבל נתבונן נא, למה לנו להתחכם יותר מחכמי הש"ס והשו"ע ורבתינו הקרושים אשר הם המורים לנו דרך החיים מה לקרב ומה לרחק והם הם שחזרו ושנו שמצות לעשות עירוב, כרי למנוע מחשש חילול שבת החמורה ולחרכות בעונג שבת, ואין זכר ואין רמז ברבדיהם למנוע ממצות זו מחמת חששות כאלו. ופוק חזי מש"כ קדוש זקני רשכבה"ג מרן חתם סופר זי"ע (בשורת חאו"ח סי' צ"ט) וז"ל ראוי ונכון לכל קהל עם

ישראל בכל מקומות מושבותיהם לתקן מבואותיהם בתיקונים צורת הפתח או שארי תיקונים כיוצא בו וכו' והוא מן השכל ומן המבואר להדיא בדברי חז"ל עכ"ל והאריך שם בדברים חוצבים בגודל המצוה ע"ש. ויש לנו לבטל דעתינו והרגשתנו לדעת רבותינו הקדושים אפי' במקום שמחמת כוונה לשם שמים נראה לנו אחרת. ובודאי שמצוה הזאת לא תגרום שום מכשול, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע.

ברם להוי ידוע, כי ישנם רבנים גאונים שליט"א אשר דעתם כי אסור לטלטל בעירוב זה, מטעמים וטעמים שונים, על כן דברי הנ"ל, בהיתר ומצות עירוב, לא נאמר כלל וכלל לעדתיהם החשובות, ולכל הרגיל לשואלם בדבר ה' בכל עת ועונה, כי עליהם לשמוע לדעת תורה של רבם ומורם, ואין להם לטלטל כלל ע"י עירוב זה, ולא יזוזו ח"ו מדבריהם זיז כל שהוא. — וגם אותם המטלטלים כהוראת רבם, יזהרו מאוד בכבוד הרבנים האוסרים, כגון שלא להכנס לבתי מדרשם כשהוא נושא דבר בפרהסיא וכן כל כיוצא בו. ולכן אבקש שלא ידפיסו שום דבר בשמי בענין העירוב אלא אם ידפיסו מכתב זה בשלימותו כי כבוד הרבנים הגאונים האוסרים יקר מאוד בעיני.

והנני כופל שכל מה שכתבתי לעיל בדבר היתר ומצות עירוב הוא רק לאותם החוסים בצלם של הרבנים הגאונים שליט"א הסוברים כן, ודברי הם רק בבחינת איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק. וה' עוז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום.

וע"ז באתי עה"ח ביום ה' לסדר וירא מנוחה כי טוב שנת תש"ס לפ"ק

בן ציון הכהן שמראססער

גבריאֵל ציננער

רב דק"ק ומח"ס "נמעי גבריאֵל"

ברוקלין, נ"י

בס"ד יום שנכפל בו כי טוב לסדר וזה זכרי לדר ודר (שמות) תש"ס לפ"ק

כיהודה ועוד לקרא הנני מצטרף בצירופא דרבנן לחוק ירי עושי מצוה לעשות תיקון עירובין בעידנו עיר ואם בישראל בארא פארק לקיים שליחותיהו דרבנן קמאי ששקדו על תקנת עירובין בכל עיר ועיר לתועלת הרבים.

וכן לימננו כ"ק מו"ר מפאפא זצ"ל שיטת הח"ס ותלמידיו מאורי ישראל בכמה הזדמנויות להשתרל ולסייע לעשות עירובין גם פה באמעריקע, כאשר נדפס בספרו כמה תשובות ומכתבים בענין זה, וכן שמעתי ממנו גם בע"פ כמה פעמים, והדבר ידוע בין תלמידיו ובאי ביתו.

וראינו שהיה אצלו עסק גדול וחשיבות עצומה בעשיית עירובין, גם במחנות הקיץ (קעמפ) בשנים הקודמות היה עוסק בה בכבודו ובעצמו, והיה מטפס ועולה מטפס ויורד ע"ג סולם ואילנות לעשותן כדת וכדין, וכן בשנותיו האחרונות היה בודק העירוב בכל ער"ש, וכשלא היה שם איזה שבועות וחזר לקעמפ, בין השאלות הראשונות ששאל, האם העירוב כתיקונו ומי האחראי.

והנה בחלק ההלכה אין כאן המקום להאריך, ותלי"ת יש תח"י חיבור גדול על הלכות עירובין בכל פרטיה ודקדוקיה, ושם מבואר באר היטב חיתר המלמול לכתחלה ע"י העירוב דירן כבארא פארק.

אמנם בחלק ההשקפה, ראינו גודל החסרון הנרגש בזמננו, שדור הצעיר לא ידעו ולא יבינו גודל החשיבות והענין של תורת עירובין, שראו גדולי הדורות טובה גדולה לכלל ישראל ולזכותם בשמירת עונג שבת, ודלא כמו שחושבים כעת ההמון שעיקר העירוב הוא לענג חיי גשמיות והרווחה והערמה להיתר טלטול בשבת, אשר באמת אינו כן, כי העירוב נעשה להצלת ישראל מחילול שבת ולזכותם במצות עונג שבת בין לגדולים ובין לקטנים.

ומה שישנם כאלו החוששים שהעירוב יביא ח"ו לידי פריצות והוללות, דבר זו אין לו שחר ויסוד, והמעין בספרי הפוסקים הדנים באריכות בתיקוני עירובין וגם בעשרות קונטרסים שיצאו לאור במשך הדורות העוסקים בעניני עירובין לא נזכרו כלל חששות כאלו. ומה גם שמבואר בהאריז"ל ובעש"ט ותלמידיו הק' זי"ע שע"י מצות עירוב נתקדש המקום ומגרש הסט"א, ולא שמענו מגדולי ישראל חששות כאלו.

ואכתוב איזה ענינים ממה שראיתי מן הנסיון במשך הזמנים איך שתיקון עירובין הוא לתועלת הרבים, ואלו דוגמאות בלבד:

(א) מצוי שתינוק נחלה (או בחוס גדול) וצריכין להביאו לרופא, ובמדינה זו שאין יכולין למצוא רופא שיבוא להבית, קורין מיד לחברה הצלה, לנסוע לביה"ח הקרוב, וצריך לחלל שבת בהליכתו ובחזירתו שא"א להשאר בביה"ח, וע"י עירוב יכולין להוליך התינוק בעגלה לקבל עזרה (שבכ"פ יש ביה"ח מאימאנעדיס בגבולינו) ואח"כ לחזור הביתה.

(ב) תינוק או חולה ההולך לביה"ח קודם השבת לקבל עזרה רפואית, ובאמצע השבת שולחים אותו בחזרה ואין נותנים לו מקום להשאר שם ומוכרח לחזור לביתו וא"א לילך ברגליו מחמת חליו, וצריך להוליכו עם כסא גלגלים.

(ג) ביולדת שמוכרחת ליסע בשבת לביה"ח ונוטלת חפציה, כי בביה"ח אין להם בגדים הראוי משום צניעות, ויש בזה איסור הוצאה או עכ"פ ריבוי בשיעורין.

(ד) לפני וצדדי הבתים הרבה בע"ב עושים צוה"פ כדי לטלטל שם ואין יודעים לעשותן כדין ונכשלין בכל שבת באיסור הוצאה. וכן יש הרבה שאינן בקיאות בהל' עירובי חצרות ובפרט באפארטמענט בילדינגס.

(ה) שכיח הרבה פעמים כשעושין שמחה בבית ואין המקום מספיק, שמניחים חפצים במקרר (פרידזשידער) של שכניו, ומביאים המאכלים ע"י עכו"ם, ויש בזה שאלה אי מותר (עי בס' ש"ז ס"ה ובנו"כ שם).

(ו) בפסח שחל בשבת וכדומה שנהוג שהולכים לבית ההורים ללילי הסדרים עם כל המשפחה, ומוכרחים ללין שם, ויש בזה צער וביטול שמחת יו"ט כי אין להם מקום מנוחה, והדבר מפריע מאוד לההורים והזקנים, ואילו הי' יכולים להחזיר לבתיהם אחר הסדר היה בודאי לכל אחד ואחד שמחת יו"ט בשלימות.

(ז) חולים ההולכים עם תרופות בכיסם.

(ח) זקנים עם מקלות.

(ט) בריללן קריאה שאינו עוזר להליכה.

(י) שכיח הרבה שנשים מוציאות מפתחות שאינם תכשיט גמור.

(יא) הוצאה ביו"ט שלא לצורך, ולכמה פוסקים הוא איסור דאורייתא.

(יב) שאילת שאלות נחוצות ממורי הוראה.

(יג) הבאת תרופה מבית מרקחת (דראג סטא"ר).

יג) מאות מישראל שומרי שבת אך אין יודעין חומר איסור הוצאה בשבת (כגון יוצאי רוסיא וכדו'), וכל ישראל ערבין זה לזה.

הנה סימנא מילתא שבאותו תאריך שנגמר למוכה העירוב פה עירנו, ביום זה י"ב טבת כותב רבן של ישראל הח"ס בתשו' או"ח סי' צ"ט גודל החשיבות ותועלת בתיקון עירובין.

ויה"ר שבני הדרים בעיר הזאת יהיו שמחים לשמרו ולערב ערובו, ובזכות שמירת שבתות כהלכתו נזכה כלנו "יחד" במהרה לגאולת עולם, וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם בב"א.

החותם למען כבוד השבת קודש

גבריאל ציננער

בן ציון יעקב הלוי ואזנר

רב דבר"ץ ובית הוראה "שבט הלוי"

דארה"ב, מאנסי נ.י.

תחת נשיאות הגאון מהר"ש הלוי ואזנר שליט"א אב"ד דו"מ כ"ב

בעזה"י ד' לס' "וירא מנוחה כי טוב" י"ג טבת תש"ס לפ"ק

שלו' וכט"ס ורב ישע למע"כ הרה"ג המפר' כש"ת כמתו"ד חיים לייב בן אברק"ק
סערדאחעלי שליט"א, ואתו עמו חבר ועד הרבנים הגאוני' שליט"א, מקימי ומכשירי
העירוב דבארא פארק

הגני בזה כיהודה ועוד לקרא, לחזק חני ברכי ררבנן, העוסקים בחקמת העירוב
המהודר שבשכונתכם, ושמחתי באומרים לי שהוא נעשה בהיקף רוב מחיצות, במתכונת
העירובין שהקמנו בשיקאגו — ודענווער וכו', ואשר פרטותיהן ומעלותיהן, כבר נדפסו
בשני תשובות, בשבט הלוי (חלק ח' סי' צ"ז — קע"ז) לא"א מו"ר הגאון מהר"ש הלוי
ואזנר שליט"א, ואם כי לא רצה להתערב בנעשה בחו"ל, אבל הביע שמחתו הגדולה
ושביעת נפשו ורצונו ביתר שאת, מהקמת עירוב מוכשר ומהודר כזה, אשר מעטים
כמותו.

ועל דבר ההסכמה ועידוד שבקשתם, תמה תמה אקרא, היתכן שנצטרך להסכמה,
במצוה זו, שאנו מצווים ועומדים עליה, כשאר מצוות התורה ודרבנן, ולא עוד אלא
שהטילו חובתה על חכמי העיר ומנהיגיה ביתר שאת, שהם יקימו עירוב בכל אתר ואתר,
וכמפורש בש"ס (עירובין ס"ח ע"א) המה ראו ברוח קדשם וקבעו, שאך רק עי"ז ימנע
חשש חילול שבת, בטלטול והוצאה מכלל הציבור, ולא בלתו, וכעדות מרן הח"ס זי"ע
(או"ח סי' צ"ט).

ולכם מקימי העירוב היקרים נ"י יאמר, חזקו ואמצו, אל תיראו, ואל ירך לבבכם,
ולא תגורו מפני איש, ואם יקומו איזה מעוררים כנגדה, הנה אם יעוררו אתכם, בדברים
הנוגעים לכשרותה, הטו אזניכם כאפרכסת, כי עירוב עיר, שעניי הציבור נשואות אליו,
צריך להיות מוכשר ומהודר באופן הנעלה ביותר, וכן מנהל ע"י ועד רבנים ועסקנים
מוכשרים, ולא כקדירה דבי שותפי וכו' ח"ו.

אולם אם יבואו לערער מכח שאר ענינים וגזירות חדשות אשר לא שערום אבותינו,
האיך יתכן שיקומו מתנגדים למצוה שבתורה, ובפרט למצוה כזו, שאבותינו ורבנותינו
מסרי נפשם עליה, מאז ימות עולם עד היום הזה, וכדברים כדרכונות חוצבים להבות אש

שיצאו בזה, מפי הרא"ש, והתשב"ץ, ומרן הח"ס זי"ע, ואתם עמם אלפי רכבות גדולי ישראל ז"ל, שבכל הדורות, ובכל מקומות, וכמבואר בתשובתינו המצורפת.

למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, יתן ה' שיזכו כל המתעסקים בבנינה, להרבות שלום בעולם, אל תיקרי בנייך אלא "בונייך", יהי שלום בחילך — שלווה בשכונתייך, וכראיתה בירושלמי, והובא ברבינו חננאל (עירובין פ"א ע"א) שתיקוני העירובין — מרבים שלום בעולם.

בן ציון יעקב הלוי בלא"א מו"ר הנאון מהר"ש ואזנר שליט"א

יעקב זיידה

דומ"ץ לק"ק וויזניץ ב"ב
וראש כולל הוראה למצויינים

בס"ד, יום כ"א טבת תש"ס לפ"ק

מאלוקי המערכה ישא ברכה וכל טוב ככה, ה"ה הרב הגאון הגדול מופת הדור והדרו כמותר"ר חיים ליב ב"ץ אבדק"ק סערדאהעלי שליט"א.

אחרי הברכה כראוי אבוא בשורותי אלו ברבר העירוב המחורשת הנעשית בבורד פארק ואף גם כי ידעתי שאין מכתב זה מעלה ומוריד לעירוב הנעשית כבר, וקבלוהו בתשואות חן, מ"מ לא יגרע מעד שלישי שאף שאינו מוסיף בהערות כלל, נענש כשתי העדין האחרים כי נטפל לעוברי עבירה, ק"ו להנטפל לעושי מצוה אף כי לא יוסיף תת כוחה, מ"מ נטפלת לעושי מצוה ובפרט מצוה גדולה כזו אשר חסד גדול הוא לרביבות בנ"י שלא יהי' יריהם אסורים כמו"ש הרמב"ם (בפ"א מה' יו"ט ה"ו) וז"ל ומזה הטעם עצמו (בשמחת יו"ט) לא אסרו ההוצאה ביו"ט, ואע"פ שכל ההוצאה הוא מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט ולמה לא אסרוה, כדי להרבות בשמחת יו"ט ויוליד ויביא כל מה שירצה וישלים חפציו ולא יהי' כמי שידיו אסורות עכ"ל הרי חסד גדול הוא להתיר אסורים שיוכלו להוליד ולהביא.

ולבר מן דין כבר נכתב הרבה במכתבי הרבנים שליט"א המכשולות אשר יוצא מבלי עשיית העירוב ואין צורך לחזור על הדברים אשר כבר נאמרו, רק אוסיף דבר השכיח שישבח א' בכיסו ויוציאנו מבלי להזכר שיש אתו משהוא, ואף שהוא מתעסק בהוצאה דרבנן דכרמלית אי לאו רה"ר דאורייתא אתנו, מ"מ הנזכר ברחוב שיש אצלו משהוא ואינו יודע ההלכות קל לבא לידי שוגג באיסור הוצאה.

ועל כשרות העירוב איני רוצה להכנס בזה כי כבר הלכו בו נמושות, ובפרט אשר נודע כי מוקף הוא בשלשה מחיצות העשויות בידי אדם ולכל הפוסקים אפשר בעשיית עירוב, ועל דבר החששות אשר יוכל להיעשות במשך הזמן, ברוך שנמסר הדבר לגדולי הדור וועד רבנים בראשות מעכ"ת אשר יעמדו בפרץ לבלתי יצא מכשול ח"ו ויכולים לסמוך על זה בלי פקפוק, וכל הסומכים על ההכשרים הנעשים במזון ובשאר דברים אף כי אינם יודעים שהרב סמך עצמו על פוסק א' או התיר בהפסד מרובה, כ"ש וכ"ש שיכולים לסמוך בזה שנעשה בהידור רב וגם הוא דבר הנראה ונגלה לכל.

ברם דא עקא מכשול שיכול לצאת מזה שיטיילו אנשים ונשים ברחובות עיר ויכולים לבא לידי עבירה, ואין ראי' מדורות הקודמים כי אין ראי' לדור פרץ, ובכל דור ודור

חייבים היושבים על מדין לתקן שלא יצא מכשול בעירם, אמנם לזה, אמינא שצריך לעמוד על המשמר ולא לתקן שלא לעשות עירוב אשר המכשול כבר ישנו תיכף, והא לנו לשון הרמב"ם ז"ל (פ"ו מה' יר"ט הלכה כ"א) חייבים ב"ד להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבים ומחפשים בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבאו לידי איסור וכו' עכ"ל, הרי דבריו ברור מללו שאין מחמת זה לאסור ההוצאה ביו"ט כשאר מלאכות שאפשר לעשותן מאתמול ושוב לא יהי' חשש התקבצות אנשים ונשים, אלא ודאי שאין מחמת זה לעשות שיהי' ידם אסורות, אלא לתקן בדרך אחר לעמוד על המשמר שלא יבא מכשול ח"ו, וכמו בכל מקומות אשר יש שם עירוב, ושומר מצוה לא ידע דבר רע ולא יצא ח"ו מכשול.

והיה זה שלום אחרי הקידה והשתחוי'

הצעיר יעקב זיידה

ישיבה וכולל "אהלי יעקב"

ע"ש הגה"ק מהר"י ג"ל אב"ד חוסט ובאיאם

ב"ה. מוצאי שבת-קודש סדר ויגש אליו יהודה, תש"ס

על-דבר העירוב שהתקינו פה בארא-פארק, על-ידי רבנים גאונים שליט"א, המפורסמים ביראתם ובתורתם, וכל הוראתם בקדושה בכל עת ובכל שעה ונושאים בעול צרכי הצבור באמונת-ודאי שהוא נתקן בתכלית הדקדוק ששייך להיות בעירוב של עיר גדולה, מיוסד ומבוסס על-פי פוסקים ראשונים ואחרונים שמפיהם אנו חיים. וגדול כחם של הרבנים שליט"א שהתקיננוהו פה, לסמוך עליהם באמונה, כמו שאנו מומכים עליהם בכל דבר הקשה שמביאים לפניהם.

ומה שבאים לערער על עירוב זה מפני שהיו מחכמי הדור ז"ל שאמרו שלא לעשות עירוב בנוא-יארק רבתי-לע"ד אין ספק כי כל דברי קדשם לא היה אלא בענין אם רצוי לעשות לכתחילה או שלא לעשות, ומטעמים אשר עמהם, אבל כהיום שרבנים מדריכי העם רואים נחיצות לתקן עירוב, והוא בשלימות האפשרית ובפקוח גדול, יש לנו לומר כי אדעתא דהכי לא מנעו כלל וכלל.

ואמנם המדקדקים בכל מקום שיש בו אפילו צדי-צדדים לאיסור לפרוש ממנו, גם כאן נאה להם לנהוג סלסול בעצמם שלא לשאת משא בשבת. אבל ח"ו להתריע ולזלזל בעירוב הנעשה ע"פ חכמים מוסמכים בעיר. ועל כגון דא ייאמר ע"ד מאחז"ל בסוף מסכת מגילה שני ת"ח היושבים בעיר אחת ונוחים זה לזה בהלכה, נתקיים משפטי ה' צדקו יחדיו, משפטים וחוקים טובים אשר יחיו בהם.

וזה מיפיה של אומתינו בתורתה שהללו אוסרים והללו מתירים, וניתן מקום לבעלי הנפש שיחמירו ולכל שאר העם שיקילו. ונתקיים במתקני העירוב שמע הבת-קול "אם חכם בני ישמח לבי גם אנו", בינה זאת.

ואם כי כבר המליצו חכמי המדרש ז"ל " אחד באחד יגשו ורוח לא יבא ביניהם, מלכים מדריינים אלו עם אלו, אני מה איכפת לנו" — ובפרט כי טעם יש בלבי שבעיר של גוים לא יהיה היתר פשוט לשאת, משום שאין עיניהם יפות ברבוי אמהות וילדיהן וכו', מה שלא היה שייך כל כך לפנים, וד"ל. נעתרתי לבקשת חברי וועד העירוב הרה"ג המופלגים הי"ו, לתת ידי הכהה בתמיכת תורת חסד ולחון את פני העיר בתיקונה העשויים כדת של תורה.

יעקב קאפיל שווארץ

יחיאל יעקב הכהן מיללער
נר"נ להנה"ק בעל פנים מאירות וצלח"ה
אב"ד אייזנשטאט
ראש הכוללים נועם אלימלך, ובית הנדב

בעזהש"ת

"העירוב" בשכונת בארא פארק, שהוא עפ"י עדות הרבנים הגאונים המובהקים מקום מוקף מג' צדדים במחיצה הנעשית ע"י אדם, ועומד תחת פיקוח של הגה"צ מסערדאהעל שליט"א, הוא דבר נחוץ ותועלת רבה לתושבי שכונתינו להצילם מהרבה מכשולות בחילול שבת קודש "אשר ממש אי אפשר להזהר ממנו" וכלשון שכי' בתשור' חת"ס או"ח צ"ט.

אך כידוע, שבכל העירובין שנהגו ישראל מאז ומעולם, קשה מאוד לצאת כל השיטות של גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים ובפרט חומרות גאוני בתראי, ע"כ עדיין יש מקום לבעל נפש המחמיר בדי' חלקי שו"ע לצאת כל שיטות המחמירים, להחמיר על עצמו בהוצאה שלא לצורך.

ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה ליום שכולו שבת בב"א.

יום די' לסדר האספו ואגידה לכם, תש"ס לפ"ק

הק' יחיאל יעקב הכהן מיללער

הרב אברהם רייך

אבד"ק מנחם ציון רימינוב (ליוצאי רוסיא)

מח"ס ברית דוד על יו"ד סדר המהרה ועוד

ברוקלין, ניו יארק

ג' שבט תש"ס

לכבוד מורנו ורבנו עמוד ההוראה פטיש החזק כ"ק הגה"צ אבדק"ק סערדאהעלי

שליט"א

מי אנכי הקטן עפר ואפר תחת כפות רגליו ורגלי שאר מאורי הדור עמודי ההוראה אשר מפיהם אנו שותים דבר ה' זו הלכה, מי אנכי להתערב בין האריות לחוות דעתי השפל בענין העירוב בשכונותינו. ובכל זאת חיובי להגיש קרבן תודה שמקבלים מכל דל ואביון.

אשר ידוע לכ"ת אודות קהלתנו הק' יוצאי רוסיא, יותר ממאתים משפחות כ"י אנשים נשים וטף שבע"ה התקדשו לתורת ה'. והרי אמר שלמה המלך ע"ה "חנוך לנער על פי דרכו" ואם יכולים לחנך דור הצעיר, אבל דור הישן אפילו אם מדקדקים הם לאכול כשר ושמירת שבת קודש, הכי אמרו חז"ל שהוצאה מלאכה גרועה היא בעיני אדם. ואני הקטן התחננתי בכל נימי נפשי לפניהם הרבה הרבה שנים על מלאכה זה וקשה לחנכם בזה המלאכה.

ובפרט שמרנן ורבנן שליט"א הלא הם כ"ת ואבדק"ק קארלסבורג ואבדק"ק אודווארי, שקהלתנו הק' מודרך ע"י פסקיהם של ג' הרועים האלו, וידועים בשער בת רבים כעובדי ה' צדיקים בעלי הוראה, בבחינת האורים ותומים בדורנו, ושכל מטרתם היא להדריך בני ישראל שמבקשים תורה מפיהם, ממש יום ולילה, מכל תפוצות העולם. והם עדות של המסורה מדור הקודם, והם מבינים דעת קדשו של קודש הקדשים בעל ויואל משה זיע"א.

ברוך שהחיינו וקימנו לזמן הזה שיכולים לענג השבת קודש כפי שמסורה לנו מאבותינו דור דור להתקין ערוב לתועלת הרבים. אשרי לו ואשרי חלקו שעל ידו התגלגל מצות גדולה זו.

בזכות שמירת שבת קודש יזכה מרן שליט"א וכלל ישראל לקבל משיח צדקנו במהרה בידן אכ"י

כה מדבר עבד לעבדי ה'

חק' אברהם רייך

מכתב להשלמת העירוב

מהג"מ רבי חיים יהודה כ"ץ שליט"א

אב"ד ור"מ סערדאהעלי

בעז"ה

ברוך שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה לראות אחרי הרבה עמל ויגיעה ורוב סייעתא דשמיא בהשלמת תיקון עירובין בשכונתנו ע"ת ב"פ יצ"ו, בצוה"פ כדת וכדין ובחומרות והידורים, ביחד עם וועד רבנים גדולי תורה ויראה ובהסכמת וחיוק גאונים וצדיקים מאורי ישראל ורוב רבנים מנהיגי ומנהלי בתי כנסיות ובתי מדרשות שבפה. הן אותם שחתמו בעצמם, והן אותן שחיוקוני בע"פ.

אילו פינו מלא שירה כים ולשונינו רינה כהמון גליו וכו' אין אנחנו מספיקים להורות ולהלל שמו ית' העוזר דלים וחונן שפלים על רוב רחמיו וחסדיו אתנו תמיד, ובפרט לזכ"י גדולה ועצומה כזו, בזכות אבוא"ק מוסדי דור ודור שמסרו נפשם להרבות תורה ולחזק בדקי היהדות בכל מקומות מושבותיהם, וצדקתם עומדת לעד לדרי דרין, כמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים. וגם בכח וזכות השתוקקות הרבנים הגה"צ מהדור הקדום זכרם לחיי עד מאותם שאנו סמוכים על הוראתם שדרו כאן (ובתוכם כ"ק אאמ"ר הגה"צ מסאמבאטהעלי זללה"ה) שהשתוקקו וכמהו שיתוקן עירוב בכאן. ואף שלא עלה בידם בפועל ממש עכ"ז עכ"פ עמדה כח השתוקקותם להועיל לדורות הבאים להוציא כן מכח אל הפועל.

י'שמחו ה'שמים ו'תגל ה'ארץ כידוע שכל מצוה ועובדא טבא הנעשית כאן למטה מעוררת שמחה ושפע בכל העולמות ובפרט מצוה רבה וחשובה כזו, (שמצינו בה להדיא לשון שמחה כמו שאחז"ל בעירובין כ"א ע"א בשעה שתיקן שלמה עירובין ונט"י יצתה בת קול ואמרה בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני וכו'), שהוא הצלת בני"י מאלפי איסורים חמורים של חילול ש"ק בשוגג אף לאנשים ומכ"ש נשים וקטנים וזקנים וחולים ואצ"ל להשוכחים עיקר שבת ח"ו. ומה גם יציבא מילתא לפי מה שגילה לנו האריה"ק זי"ע שע"י תיקון צורת הפתחים ועשיית רה"י מרה"ר מגרשין החיצונים מן המקום וימלא כבוד ד' את כל המקום, כי אין להם רשות לשוט במקום מוגדר, וכעין כל מילתא דצייר וחתום לית להון רשותא כשאחז"ל מסכת חולין ק"ה ע"ב, א"כ ענין זה הוא חיוק הדת בכללותה וסיוע לשמירת כל התורה בביטול כחות הרע מן המקום כמובן, ויתכן שגם זה נכלל בפ"י דברי הבעש"ט זי"ע (שהבאנו במכתב הקודם) על הפסוק בזעם תצער ארץ שהוא ר"ת זביחה עירובין מקוואות שע"י דברים אלו תצער ותתייסר הארץ עכדה"ק.

ו'תגל ה'ארץ ע"י קיום מצות עונג שבת כתיקונה בלי שום מניעה ומכשול, ונח"ר כללות אלפי אחינו בני"י שביקשוני ועוררוני וזרזוני ע"ז, והשבת לב אבות על בנים ובני בנים ולב בנים על אבותם שיוכלו להסב יחד בסעודת ש"ק ולשוחח בד"ת ומוסר להכניס יראת שמים בלב כל המשפחה, שכעת לפי צוק העתים בני"א מוטרדים מאד במשך כל השבוע בהקפת כל הראש ואין פנאי ולב ומוח לשום דבר, ומה גם לקבל שמן משחת קודש אי בעית אימא דברי תורה ומוסר ואי בעית אימא סיפורי צדיקים והנהגת הזקנים ודור הקדום וכיו"ב, אלא ביום הש"ק ביום הניח לך ה' מעצבך ומרגוץ כמובן לכל.

ובכן בקשתינו שטוחה בזה לכולנו ליקח יכולת זו שנודמן לירינו לעבודתו ית"ש, להוסיף ליקח חבל בשירות ותשבחות ושיעורי תורה בלילי שבתות ולאחר הצהריים, (כי אין מניעה כ"כ מפאת שמירת הילדים בבית). וכמבואר בטור ושו"ע סימן ר"צ ובלשונו הוז של שו"ע הרב שם לא ניתן שבתות ויו"ט לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה שכל ימות החול הם טרודים במלאכתם ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות ובשבת הם פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי, לפיכך פועלים ובעלי בתים שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע לא ימשיכו הרבה בעונג אכילה ושת' בשבת ודי להם בעונג קצת שצריכים לעסוק בתורה הרבה וכו' שהרי נאמר שבת לה' אליך עכ"ל וכן ליקח הנכדים לשמוע לקח טוב ודיבורי חן וחסד מפי הזקנים, שלפעמים דיבור א' בתורה ובהנהגה טובה ששומעים מהם הנכדים עושה רושם לטובה וחרישה עמוקה בלבם למשך כל ימי חייהם יותר מהרבה דיבורים של אחרים.

וכן יש לעורר הנשים והבתולות שיזהרו בעת הליכתן לצורך ברחובות קרי' שיהי' בדרך צניעות בשתיקה ובלחישת הצדה כשאנשים עוברים, שיכירו הכל שהן זרע בירך ה' שהבושת והצניעות הוא מוטבע בעצם הווייתם, וכן לא ללבוש בגדי פאר היקרים בעת הליכתן חוצה (או בגדי שפלות וקלות המיוחדים רק ללבישה בבית הנקרא בלע"ז לאנגראוב דאסטער) כי מכשילים בזה בני אדם ח"ו והקולר תלוי בצווארן ועיני ה' משוטטות בכל הארץ לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו, וכן מעוררות קנאת אשה מחבירתה, וכן קנאה מאו"ה שאנו כעת בגלות ביניהם ועיניהם צרה ברבוי צאצאי בני"י ומלבושיהם, כמו שהי' ענין זה בעוכרינו במשך ימי גלותינו כמ"ש הקדמונים ז"ל, והדברים מובנים לכל ודי בהערה זו.

והנה בענין בירור הלכה באופני היתר תיקון עירובין לעירנו כבר ביררנו מלפנים זה רבות בשנים בעת שעלה התעוררות עשיית עירוב בברוקלין ואכ"מ וגם הוא משנה שא"צ לאחר הסכמת וחתימת הגה"צ מאורי ישראל שליט"א. ובוודאי ידוע לכל שיש מרבנים גאו"צ ובעלי הוראה שליט"א הררים פה המתנגדים או עכ"פ אין דעתם נוחה בעשיית עירוב פה מטעמים שונים זה מזה, וכך הוא דרכה של תורה הללו אוסרין והללו מתירין ולא עלתה על דעת אדם מעולם שיש בזה זלזול מצד אחד על השני, ואין אחד יכול

לכוף דעתו על האחר וכ"ש לביטול מצוה רבה לדעת הסוברים כן, וכ"א יחזיק כפי דעת רבותיו שיורוהו, אך לא להרחיב פה בשום אופן שיהי' על דיעה האחרת.

ועוד כדאי להודיע שהוצע כמה הצעות טובות כעין פשרה בין ב' הדיעות ולא עלתה בידינו לעת עתה להשוותם.

ופה מקום ליתן תודה לכל הרבנים שעמדו לימינינו וסעדוני במעשה ודעת וחכמה והביעו דעתם ברבים לבוא לעזרת ה' בגבורים, וכן להנדבנים ועסקנים החשובים שנרבו חלבם ודמם דמים תרתי משמע לתיקון העירוב, שבלעדם ל"ה לנו אפשרות להגיע לתיקונו, וא"א לפורטס כי רבים המה ואצל השי"ת כולם נזכרים בוודאי לטובה ולברכה כל אחד כפי מהללו, ואזכיר למזכרת עולם אותן שעסקו בהקמת העירוב בפועל ממש ברוב עוז ותעצומות ויגיעה כבידה, ה"ה הרה"ח הנגיד המפואר ר' אפרים יעקב בלומענבערג נ"י והאברך החו"ב בנש"ק מו"ה משה יוסף אונסדארפער נ"י והרה"ח ר' אברהם ווייס נ"י והאברך החו"ב מו"ה חיים מאיר נוסענצווייג נ"י, יתברכו כולם מאלקי המערכה אלף פעמים ככה ותהא משכורתם שלימה להתברך בכל מילי דמיטב בבני חיי ומזוני רויחא וכט"ס.

ועינינו נשואות לשמים לק' גומר עלינו שלא יצא מכשול מתח"י מעתה וע"ע ונזכה להרחיב גבולי הקדושה נחלה בלי מצרים ולזכות לכל השפעות טובות ברוחניות וגשמיות הכלולות בקדושת מצות שב"ק עד שנזכה ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

הכ"ד זעירא דמן חברייא יום ערב ש"ק לסדר למען עשה כיום הזה להחיות עם רב ט"ו טבת שנת ח"ן שב"ת לפ"ק

הק' חיים יהודה כ"ץ

אב"ד ור"מ קהל עדת סערדאהעלי

מתוך מכתב שכתב

הג"מ רבי מנשה קליין שליט"א

אבר"ק אונגוואר

[בספרו אום אני חומה עמוד ל']

למען האמת והשלום ולמען אחי ורעי אדרבה נא שלום בך

היות כי שוב שנית נתהווה מחלוקת לש"ש בענין תיקון עירוב בבארא פארק, והיות כי עיקר סמיכת האוסרין הוא סמכתן על מרן הגר"מ בעל אגרות משה זצוקללה"ה שהוא האוסר, משום דס"ל כמחמירין שאין לתקן עירובין, משום דלא קיי"ל כרש"י דבעינן ששים רבוא ועוברין בכל יום ומפולש משער לשער ומכוון זה כנגד זה, ובפרט תשובה שנכתבה לפי מאמרן לסעד ולסייע שיטת האוסרין בשנת תשמ"א, והיות כי ידעתי דעת הגאון ז"ל שאמר לי בפירוש שאוכל לתקן עירוב בבארא פארק ושאינן דעתו נגד, רק שבעצמו אינו רוצה ליכנס בזה, והיות כי הרבה מפקפקין בזה ולכן הנני מציג פה קטע מתשובה שלמה מה שכתב מרן בנידון שיטת רש"י ובנידון תיקון עירובין בברוקלין שאדרבה קיי"ל כרש"י בין לקולא ובין לחומרא, ושמצוה לסייע לתקן עירובין בעיר לרבים אפילו לחכמים שקבלו כשיטת המחמירין ע"ע, והיות כי תשובה זו נכתבה בשנת תשמ"ג לנכדו היקר הרה"ג רמ"ט הנ"ל שליט"א הרי התשובה זו מבררת את מקחו של אותו צדיק וכל הדיבורים והמכתבים הקודמין.

וז"ל מרן הגר"מ זצוקללה"ה באגרות משה אורח חיים (ח"ח סי' כ"ד) תשובה שנערכה בשנת תשמ"ג לנכדו הרה"ג ר' מרדכי טענדלער שליט"א (דף פ"ו מדפי הספר) ד"ה אבל לפ"ז וכו' שיצא לדון מה שהנשים נוהגות היתר בלבישת בתי ידיים ברחובות וגם בתכשיטים שבמדינתנו, מאחר דרחבות שלנו רחבים ט"ז אמה והלא יש ס"ל דאפי' ליכא ששים ריבוא הו"ל רה"ר דאורייתא והביא מחלוקת רש"י ותוס' וכתב וז"ל, שא"כ אצלינו איכא היתר זה משום דבמקומותינו נהגו בהחלט כרש"י (עירובין דף ר' ע"א ד"ה רה"ר) שליכא דין ר"ה כשאין בוקעין ס' ריבוא שהרי נוהגין להתיר לטלטל בצוה"פ והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש"י בדין וודאי, ורק שאיכא יחידים מת"ח שמחמירין לעצמן ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל צה"פ שהיו בכל העיירות כדי להתיר המלטול משום שהי' הכרח גדול ונעשה בן בכל העירות אף שהיו הרחובות רחבות הרבה יותר מט"ז אמה, הרי שנוהגין כרש"י בהחלט אף לקולא, ומטעם זה שסוברים במדינתנו לגמרי כרש"י, נוהגות הנשים שיוצאות בתכשיטיהן בזמנינו וכו' משום שלדינא גם בשביל שליכא ס"ר בוקעין, נמי נוהגין כרש"י שאינו רה"ר עכ"ל.

והנה תשובה זו נערכה לנכדו שנת תשמ"ג לערך שנה קודם הסתלקותו, וכתב מפורש דאנן קיי"ל כרש"י בכל המקומות בהחלט ובוודאי ולא מספק בין לקולא ובין לחומרא, ובעינין ס"ר בוקעין בו וכדעת הבית אפרים וכל ההיתר של תכשיטין הוא על סמך זה לפי דעתו ז"ל וכיון שכתב הלכה זו על נוא יארק א"כ ס"ל דגם בנוא יארק ליכא רה"ד דאורייתא וזה פשוט מאד וע"כ צ"ל דמודה ג"כ דהששים ריבוא לרש"י צריך להיות בוקעין בו ברגל ולכן ליכא ס"ר שאם נחשוב גם מהנוסעים בקארס הרי לסברתו בשאר תשובות יש ששים ריבוא בוקעין ע"י קארס וכ"ש בצירוף גם מהבתים אלא ע"כ הדר ביה וס"ל עכ"פ דליכא רה"ר לא בנוא יארק ולא בכרוקלין וכיון דתשובה זו נכתבה בשנת תשמ"ג ממש קודם פטירתו ושאר תשובות נכתבו בשנתיים קודם ועוד יותר נמצא דהדר ב"י דהלכה כתשובה זו ומותר לכ"ע לתקן צה"פ בכרוקלין, ולתקן עירובין עם צה"פ שהם לצורך הצבור, ות"ח הרוצים להחמיר על עצמן יחמירו לעצמן ואעפ"כ יעסקו ויסייעו לתקן צה"פ בכל מקום כמצוה מפי הגאון רבי משה רבש"י באג"מ לנכדו היקר הרה"ג ר' מרדכי ושלום על ישראל.

גם יש הטוענים שכ"ק אדמו"ר מסאטמאר צוקל"ה אסר העירוב בכל מקום, גם זה לפענ"ד אינו אמת מפני כמה טעמים, חדא שהרי יש לו ירושה מאבותיו היטב לב וגם בעצמו תקן עירובין בסאטמאר, וגם יש לן עדות הגאונים שליט"א הדב הגאון מאדווארי שליט"א שהעיד במכתבו שאמר לו לעשות עירוב בווייליאמסבורג, והמשב"ק הרב ד' יוסף אשכנזי שליט"א שהעיד לכל וגם אני הקטן שמעתי ממנו בכירור שהי' שם בשעת השיחה שאמר לעשות עירוב, וגם הגאון מיאקא שליט"א במכתבו מה שמעיד ששמע מפיו קדשו של כ"ק אדמו"ר מפאפא וצ"ל שאמר לו שאם יש מי שישגיח על העירוב יש לעשות עירוב, והנה לן עדים כשרים גדולי התורה חיים וקיימים ואיך החי יכול להכחיש את החי, ואין לך בזיון גדולי התורה גדול מזה, וראיתי כתוב בשם האב"נ שפעם עשה רב אחד עירוב שהי' מרגנים עליו ובאו להאב"נ שיכתוב להרב מכתב והאב"נ לא כתב ושאל אותו למה והשיב הנה בדין עירוב הוא ספק עשה כהוגן וספק לא עשה והו"ל ספ"ד ובעירובין אזלינן בתר המיקל ואם אכתוב מכתב ויהי' בזיון ודאי בזיון התורה וחילול השם להרב, כן הכי נמי הרי לכל היותר יש כאן עדות מוכחשת וממילא לא נברר הענין וא"כ נסמוך על החיים ולא וגו', ואנחנו נברך י' מעתה ועד עולם הללו'.

שאלה: למה דוקא עכשיו צריכין עירוב, יותר משנים שלפנינו.

והנה נשאלתי ע"י שליח מכ"ק אדמו"ר ... שליט"א מה טעם שהעירוב עכשיו הוא יותר נחוץ ממלפני ארבעים שנה, קושיא גדולה הוא למה התרשלנו עד היום מלעשות עירובין אבל קושיא זו קושיית דקמאי הוא, וכבר הקשו קושיא זו לרב האי גאון ז"ל

בתשו' הגאונים, והובא בסמ"ג מצוה מד"ס א' ובטור ש"ע א"ח. ונעתיק חלק מהתשובה ח"ל.

תש' הגאונים שערי תשובה (לייפציג תרי"ח) סי' מ"ד לרב האי גאון

וששאלתם לענין עירובין וידים שלמה המלך תקן עירובין וידים בשלמא יהושע תקן עלינו לשבח וכו' אבל עירובין וידים שלמה המלך תקנם בשלמא נטילת ידים תקן משום סרך תרומה, אלא עירובין היאך תקן שלמה וכי לא היו נוהגין ישראל בהם קודם שלמה תינח עלינו לשבח תקנת יהושע שהיו קודם בחו"ל ועכשיו נכנסו לארץ מקום מכון לנגד כסא הכבוד והוצרך לתקנו ודאי כך הוא והענין מורה לכך אבל עירובין היאך לא היו נוהגין קודם.

והשיב הגאון רבינו האיי ז"ל כי ודאי כך הם הדברים אבל כל אותם השנים שהיו ישראל טרודין במלחמות ובאויבים ובכמה מיני צרות לא הי' להם פנאי למרוד בין עיר לעיר ולתקן פתחי מבואות ולהניח עירובין שהיה להם במחנות ולא נהגו בעירוב כי במחנה הם פטורים, במחנה מביא עצים מ"מ ופטורים מנט"י ומדמאי ומלערב וכשעמד שלמה שנאמר בימיו יהודה וישראל כחול וכו' תקן להם ידים ועירובין שלא נהגו ישראל מקודם עד אותו זמן ע"ש.

והארכנו בבירור הדברים באר היטיב למעלה סימן ו' עיי"ש.

והנה ככל החזיון הזה קרה עמנו שעלינו זכור אזכור שלפני כארבעים וחמישים שנה שבאנו לאמעריקא שבאו לאחר החורבן הנורא בעו"ה, ונתלקטו לכאן אחד אחד אורים מוצלים מאש רווקים בחורים או בתולות בלי בנים ובלי הורים ומשפחות רק קצתם היו להם משפחות שכבר נשאו אחר החורבן, ולא הי' להם מקום ללכת בשבת לא הורים ולא הורי הורים וכיו"ב וכן בלי מוסדות התורה חדרים בתי מדרשים מקוואות ישיבות בנות יעקב וכל אחד פנה בעצמו לבנות את הנהרס ולחזור ולהעמיד הדת על תילה כל אחד לפי דרכו ויכלתו הרבנים והארמוריים וראשי ישיבות היו טרודים עד למדי בבנין והעמדת הדור החדש, וחפץ הי' בידינו להצליח. וב"ה במשך החמישים שנה נשאו נשים והולידו בנים ובני בנים ובני בנים, ילדים ונכדים, וקצת בא מנוחה, ועתה בש"ק הבת רוצה לראות את אמה מה שהאם שלה לא זכתה לכבד את הסבתא שנהרגה עקה"ש, והבן רוצה לראות את הוריו והסבא הזקנים רוצים לראות את בני בניהם או לאכול יחד או סתם ליכנס לההורים או לילדיהם כי בכל השבוע עסוקים בעול הפרנסה ושאר דברים ויום השבת הם סגורים בבית שאסור להוציא התינוק או שאר דברים והם ח"ו כאסורים בבית הסוהר, עוד צריך לנשים שיוצאות ברחוב והם צריכים לעד הבדיקה להוציא, או חיתולים להילד וכיוצא בו בקיצור כמה וכמה טעמים שצריך העירוב.

שנית שהרבה בני אדם זקנה קפצה עליהם וצריכים לעזרה מהבנים שיבאו אליהם

ויביאו להם מה שצריכים ואין יכולים, ולכן משתמשים בקטנים שיביאו שהוא ספק גדול אם מותר להשתמש ובפרט להסוכרים שיש רה"ר דאורייתא ולפעמים בא עד לירי סכנה, וגם לצאת לביה"מ לזקן עם מקל או כסא גלגלים (וזהיל טשער בלע"ז) וכיוצא בו, או מי שיש לו חולה בבית החולים ואינו רוצה לאכול ממאכלי הביה"ח וצריך להביא לו בשבת מה שהוא חמין להחיות את נפשו, גם יש שבאים מארץ ישראל ושם יש בכל מקומות עירוב ומותר להכניס ולהוציא והם באים לכאן ומחללין שבת כמו שבעיני ראיתי לאחד שנטל הכובע שלו ואחד השטריימיל בשבת שהי' חם ונשאו ביד והדבר ידוע, אנשי הצלה אשר ממש מוסרים נפשם להציל נפשות מישראל ואמנם משתמשים בהתירים קשים מאד ולפעמים מכניסים ומוציאים והולכין לאנשים שלא היו באמת חולה שיש בו סכנה שהי' אסור לחלל שבת וגם לחזור מבית חולים שיש בזה עקולין ופשוטין אי מותר לצאת כן ואם יעשו עירוב יוכלו ללכת בהיתר ולחזור.

ג' במשך הזמן שב"ה הציבור נתרבה אבל כמו כן נתרבו אנשים חולאים שצריכים לכמה תרופות וכיוצא בו ואין מי שיביאם להם וכמה פעמים מגיע לפק"נ ממש, בנות ישראל הכשרות שמוסרים נפשם להגדיל את כרם ישראל ויש להם ב"ה חמש עשרה ילדים ואינם יכולים לצאת מבית ואין מקום בבית ובחול יוצאין ובאין לרחוב העיר או לאיזה פארק וכיוצא ובשבת כולם אסורים בבית, וכבר כתב הכוזרי דהיינו מעמא שתקנו עירוב שלא ישבו בנ"י כאבלים או כאסור בבית האסורין מבית ביום שבת קודש שמצוה להתענג ואפי' במיילים יש מצוה, וידוע מכמה נשים שאמרו אם כן לא יפרו יותר כי בלתי אפשרי להם לעמוד כל היום בבית בלי לצאת ולצאת צריך להשאיר הילד, גם הרבה מהאברכים לא יכולים ללכת ללמוד בביה"מ שהנשים רוצים לצאת ומי שהוא צריך להיות עם הילד שא"א להוציאו, גם בעיקר הוצאה בימות הגשמים שיש מפקקים בכל הכיסוי של פלאסטיק ומצעים עצמם והבגדים מתקלקלין כידוע.

עוד יש דבר גדול מה שכתב מרן הח"ס א"ח סי' צ"ט דמבואר בש"ע א"ח סי' שמ"ג ס"ג דאנו מצווים על הקטנים שלא להרגילם בחילולי שבת ומועד אפי' בדברים שהם משום שבות, ומבואר שם דמיירי בקטן שלא הגיע לחינוך שהוא כבן ד' וה' שנים, אבל כשהוא בן שש כבר הגיע לחינוך כמבואר בש"ע סי' תי"ד ובמג"א שם, וא"כ כל בר דעת ישפוט שא"א בשום אופן לקהל ישראל לשמור את בני ביתם הקטנים כאלו וגם לא נשותיהם וחלושי דעת, לשמורם בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, וקטנים ופתם בידם, וכמה צער ודוחק יסבלו הגדולים הנזהרים וכו' א"כ השכל הפשוט גוזר, שראוי ומחויב לתקן החצרים והמבואות בעירוב המתיר טלטול וכו' והדבר מוטל על הרב הת"ח שבעיר לתקן המבואות ואם לאו מכשול וקולר העם על צווארו וכו' ואם הי' זה בזמנו כ"ש בזמנינו והבן.

ומה מתקו דברי מרן ז"ל שסיים וברוך ה' אלקי ישראל אשר נתן בלב מלכים וסגנים

ושרים אשר עם ה' חוסים בצילים שנותנים רשות לשמור דתינו בכלל ובפרט לקבוע עירובין במבואותיהם אפי' במבואות שגדולי מלכות דרים בהם אם צריכים להתיר טלטול לישראל נותנים רשות לתקן, ואוי לאותה בושא שנמצאים בינינו בעוה"ר אנשים שבכל כחם מעכבים ואין רוצים לתקן עירובין ואפי' ליתן רשות לתקן עירובין ואדרבה שוכרין ומתריסין את הלחיים והצוה"פ, וחושבין שמתחסרים וגורמים לחלל שבת ולמכשולים גדולים, ועל מתחסדים כאלו כתב מרן הח"ס להגרי"ש נאטאנזאן זצ"ל (הובא אוצרות הסופר ח"י לונדון), וז"ל כה הראוני מן השמים, "החסיד מימין מחלל, והאפיקורס משמאל זורק ומולל, והת"ח בתווך ידום ויחולל" עכ"ל (הגרש"ס זצ"ל מקראקא).

ורביעי בקודש נראה הנה אמר שלמה המלך עת לרחק ועת לקרב רחוקים, ולפני כארבעים שנה הי' פה באמעריקא אוכלסיא של חרדים קטנה מאד ולא היו רגילין לשמוע מעירוב ואיסורי דרבנן בכלל לרוב אינשי לא הי' איכפת להו ואפילו איסורי דאורייתא, רובא דרובא של הנשים הלכו בפרוע ראש ממש, אפילו נשיהם של המכובדים ביותר, הרבנים וראשי ישיבות היו מגולחי פאות זקן, השוחטים מחללי שבת ר"ל, לא היה חתונה אפילו של חרדים ביותר שיהי' שם מחיצה בין אנשים לנשים, וע"פ רוב שעירים ירקרו שם נשים ואנשים, והראשי ישיבות והרבנים ישבו שם ולא מיחו בדבר, (ועדיין ישנם שעושים שבע ברכות בתערובות נשים ואנשים בחורים וגם בתולות, וגם בחורים יוצאים עם בתולות "לשם מצוה", שמונה פעמים ועשר פעמים אין מספר הפך בה והפך בה, בערב הוא בא לבית ההורים ומוציאה בחוץ ברחובות העיר או וכו', ויש לדאבונינו מספיק על מה לצעוק איה הצניעות כבודה בת מלך פנימה, ולא על העירוב), ככל וויליאמסבורג הי' רק מקוה אחר, התתי"ם היו מעורבים, והיו צריכין לבנות הכל מחדש, והי' עת לרחק ולפרד ולא לערב.

ואעפ"כ כבר בזמנם הציעו הגאונים הגר"י שטייף והגרמ"ד ווייסמאנדל והגר"צ אייזענשטאט לתקן עירוב ועסקו בזה ומחמת סיבות הידועות נתבטל הדבר וכיון שהציבור הי' עור במספר קטן מעטים ויכלו לסבול, ושוב לאחר כמה שנים התחילו לתקן ושוב נתערב השטן ובטל, ולפני כמה שנים עוד פעלו בדבר ושוב מעשה שטן הצליח וחרי גם עתה מיר שחתחילו לרבר כבר מתנהגים במעדרא נגר הרבנים המתירים לקיים מצות עירובין, ואני תמה איה הטעראר על הידורים של שיטות בשאר המצות כגון שיטת רבינו תם בצאת השבת וכיסוי על הפאה לנשים שיש סוכרין שהוא דאז, ועניני מאכל וחלב עכו"ם וכו'.

וחמישיתו יוסיף עליו והאמת צריך לדעת דעירוב בנוא יארק לאו דבר חדש הוא וכבר בימי המהרש"ם והרי בשמים תקנו פה עירוב במאנהעטן הי' כבר עירוב לפני כשבעים שנה כידוע, וגם הרב הראשי מוה"ר יעקב יוסף עסק בתיקון עירובין פה ויש

ושרים אשר עם ה' חוסים בצילם שנותנים רשות לשמור דתנו בכלל ובפרט לקבוע עירובין במבואותיהם אפי' במבואות שגדולי מלכות דרים בהם אם צריכים להתיר טלטול לישראל נותנים רשות לתקן, ואוי לאותה בושא שנמצאים בינינו בעוה"ד אנשים שבכל כחם מעכבים ואין רוצים לתקן עירובין ואפי' ליתן רשות לתקן עירובין ואדרבה שוכרין ומתחסין את הלחיים והצוה"פ, וחושבין שמתחסדים וגורמים לחלל שבת ולמכשולים גדולים, ועל מתחסדים כאלו כתב מרן הח"ס להגרי"ש נאטאנזאן זצ"ל (הובא אוצרות הסופר ז"י לונדון), וז"ל כה הראוני מן השמים, "החסיד מימין מחלל, והאפיקורס משמאל זורק ומולל, והת"ח בתווך ידום ויחולל" עכ"ל (הגרש"ט זצ"ל מקראקא).

ורביעי בקודש נראה הנה אמר שלמה המלך עת לרחק ועת לקרב רחוקים, ולפני כארבעים שנה הי' פה באמערקא אוכלסיא של חרדים קטנה מאד ולא היו רגילין לשמוע מעירוב ואיסורי דרבנן בכלל לרוב אינשי לא הי' איכפת להו ואפילו איסורי דאורייתא, רובא דרובא של הנשים הלכו בפרוע ראש ממש, אפילו נשיהם של המכובדים ביותר, הרבנים וראשי ישיבות היו מגולחי פאות זקן, השוחטים מחללי שבת ר"ל, לא היה חתונה אפילו של חרדים ביותר שיהי' שם מחיצה בין אנשים לנשים, וע"פ רוב שעירים ירקדו שם נשים ואנשים, והראשי ישיבות והרבנים ישבו שם ולא מיחו בדבר, (ועדיין ישנם שעושים שבע כרכות בתערוכות נשים ואנשים כחורים וגם בתולות, וגם כחורים יוצאים עם בתולות "לשם מצוה", שמונה פעמים ועשר פעמים אין מספר הפך כה והפך בה, בערב הוא בא לבית ההורים ומוציאה כחוץ ברחובות העיר או וכו', ויש לדאבונינו מטפיק על מה לצעוק איה הצניעות כבודה בת מלך פנימה, ולא על העירוב, בכל וויליאמסבורג הי' רק מקוה אחד, התתי"ם היו מעורבים, והיו צריכין לבנות הכל מחדש, והי' עת לרחק ולפרד ולא לערב.

ואעפ"כ כבר בזמנם הציעו הגאונים הגר"י שטייף והגרמ"ד ווייסמאנדל והגר"צ אייזענשטאט לתקן עירוב ועסקו בזה ומחמת סיבות הידועות נתבטל הדבר וכיון שהציבור הי' עוד במספר קטן מעטים ויכלו לסבול, ושוב לאחר כמה שנים התחילו לתקן ושוב נתערב השטן ובטל, ולפני כמה שנים עוד פעלו בדבר ושוב מעשה שטן הצליח וחרו גם עתה מיר שחתחילו לרבר כבר מתנהגים במעראר נגר הרבנים המתירים לקיים מצות עירובין, ואני תמה איה הטעראר על הידורים של שיטות בשאר המצות כגון שיטת רבינו תם בצאת השבת וכיסוי על הפאה לנשים שיש סוברין שהוא דא'ו, ועניני מאכל וחלב עכו"ם וכו'.

וחמישיתו יוסיף עליו דהאמת צריך לדעת דעירוב בנוא יארק לאו דבר חדש הוא וכבר בימי המהרש"ם והרי בשמים תקנו פה עירוב במאנהעטן הי' כבר עירוב לפני כשבעים שנה כידוע, וגם הרב הראשי מוה"ר יעקב יוסף עסק בתיקון עירובין פה ויש

כמה חיבורים מאז שחברו גדולי הרבנים בזמנם, ושוב לסיבות נתבטל העירוב ושוב רצו לסדרו והיו אוסרים ומתירין ולאחר המלחמה באו הגר"א קאטלער זצ"ל והגר"מ פיינשטיין ואסרו לערב בזמנם הגם שמלפניהם היו מערבין וגם בזמנם ידוע שהגר"א העניקין והגרצ"פ פראנק רב הראשי מירושלים ועוד הרבה היו מתירין וא"כ אין זה דבר חדש אלא שמכתב קרשו של הגר"מ פיינשטיין ז"ל מט' ניסן להרב שטיינבערג מקיו גארדענס שדעת הגר"א קאטלער וגם דעתו לא הי' לאסור רק מאנהעטן ולא שאר מקומות בעולם וגם לא ברוקלין בכלל וכמו שהעידו גם בשמו הובא באום אני חומה וביניהם הגר"ט גאלדשטיין שליט"א.

וגדולה מזו כתב הגרמ"פ להרב יונג במאנהעטן דאפי' במאנהעטן אם יעשו עירוב אינו מוחה בהם כי יש להם על מה שיסמוכו ונרפס בתשובות אגרות משה א"ח סי' פ"ט, והרי גם בירושלים עיה"ק היו מערבין וכמ"ש התוס' ב"מ ושוב כשפרצו פרצות היונים ולא הניחו לערב נשארה ירושלים שלא מעורב ושוב חזרו וערכו כל שהי' אפשר ובחיות ב"ה יש עירוב בירושלים עיה"ק ובכל ערי ישראל ומעולם לא חששו מה יבא מאוחר ולאחר זמן, ואין לך להקדש אלא מקומו ושעתו, וה"ה לכל מצוה, ומבאר פארק אין רא' שהרי מצער היא ולפני כחמשים שנה עוד לא היו פה בבאר פארק חדרים רק כמה משפחות וכשהתחילו להתיישב פה התחילו לדבר ולתקן עירובין אבל צריך מי שיתגרב לזה כל זמנו וכחו ונראה שגם בכל העיירות לקח זמן הרבה עד שעשו, והבעל ייטב לב בשעת פטירתו הבטיח עזה"ב למי שיתקן עירוב מה שבחיו לא הניחו לו, וכן הרבה עירות שלא הניחו להם לתקן שהסט"א לא מניח לתקן עירובין עד שריחם ה'.

ולכן מה שטוענים שלאחר כמה שנים לא יהי' מי שישגיח על העירוב וח"ו יהיה מכשול, הנה מפורש בש"ע שאנן אהשתא דואגין שיהי' עירוב ולא יהי' חילול שבת, ואטו אנן רוצים להשאר בגלות הלא מקוים אם ישמרו שתי שבתות מיד נגאלים וממילא לא יהי' מכשול, וכבר צוח השל"ה ככרוכי'א על הני אינשי שבנו בתים ברניות ושאל אותו למה כל כך חזק והשיב לו כי רוצה שיכלו גם בניו ונכדיו לגור פה וצעק השל"ה וי וי הוא כבר בונה דירה שיוכל לחיות בגלות עוד ג' דורות או יותר מזה אנחנו מאמינים בביאת המשיח שבכל יום שיבא, והעירוב צריכין לכל שבת ואסור לשהות אפי' שבת אחד בלי עירוב היכא שאפשר לעשותו וכמ"ש בגמ' שאפי' מי שהחשיך לו בדרך צריך לעשות עירוב בבקעה וכ"ש בעיר שלא יהי' אפי' שבת אחד בלי עירוב וכמו שאמרו בגמ' ביצה י"ז ועיין רש"י תחילת הוראה דהאי צ"מ לקלקולא שאסר לעשות עירוב ויבואו בנ"י שישכחו ולא ידעו ויבואו לידי חילול שבת [ר"ל].

(אום אני חומה עמוד ל'–ל"ז)

מתוך "מכתב לאנ"ש" שכתב כ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א

בס"ד. כ"א טבת תש"ס לפ"ק.

לאחי ורעי אנ"ש שיחיו.

זה כמה שבועות שנשאלתי בדבר ד' זו הלכה, אם מותר לטלטל בשכונתנו מעת שנעשה בה עירוב בצורת הפתח ע"י הרה"ג חו"פ אב"ד סערדעהעלי שליט"א ועומדת תחת פיקוחו, ועוד שאלו אם על הצד שמותר, האם הוא היתר אשר הוא לכל הדעות, והנה תשובתי נתעכבה עד כה, ובמשך הזמן נודע שאין דעת הרבנים ומורי הוראה שוה בזה, יש מתירים ויש אוסרים, ע"כ באתי בשורות אלו לחוות דעתי בזה לאנ"ש שיחיו, ואני תפלתי שיהיו דברי לרצון לפני אדון כל.

א. הנה השאלה אם העירוב כשר לכל הדעות, לכן ראוי להקדים...

אמנם, למעשה, כתבו הפוסקים שמנהג ישראל בכל תפוצות העולם לתקן צורת הפתח גם בעיירות שרחובותיהם רחבים ט"ז ומפולשים משער לשער, ובטעם הדבר כתבו, כי העולם סומכים על שיטת היש אומרים שבשו"ע שבענין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדי להיחשב רה"ר, ורבתינו עמודי ההוראה המגן אברהם (סימן שמ"ה סק"ז) והט"ז (שם סק"ז) כתבו שהמחבר והרמ"א סתמו (במקומות אחרים) כדעת היש אומרים, והוסיפו לומר שכן היא דעת רוב הראשונים, ועל כך סומכים בכל תפוצות ישראל להלכה ולמעשה מאז ומקדם...

ועיין בדברי אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע (נמוקי או"ח סימן שצ"א סק"ב) אודות מה שכתב רב אחי שאין הרבה ערים שתיקנו בהן עירובין לכל העיר כולה כו', "שוה ללא אמת וצדק, כי נודע בכל עיירות הגדולות הישנות בפולין וגאליצען, וכמו קראקא ולבוב, אשר ישבו בה כמאות למשפט רבותינו הקדושים בעלי השולחן ערוך ונושאי כליו אשר מפיחם אנו חיים, ואחריהם גאוני הרוד רבניהם ומוריהם עד הרוד הוה, והיה בהם מעולם עירובין ומלמול בתוך העיר"...

והנה מנהג הגר"א ז"ל היה להחמיר לעצמו ולא טלטל כלל במקום שהותר ע"י עירוב (ספר שערי רחמים הלכות שבת אות צ"ג), וגדולי ישראל מברסק ז"ל החמירו לעצמן כדעת הרמב"ם להחשיב רחוב שהוא ט"ז אמה כרשות הרבים מה"ת לכל דבר, גם לענין שלא ישאו ב"ב תכשיטין בשבת, ואפילו לענין שלא לישא טלית קטן ברחוב בשבת החזיקו לעצמן להחמיר שלא לצאת בו לרחוב.

לעומת זה, אנן יו"ח וההולכים בעקבותיו של אא"ז אדמו"ר בעל בני יששכר זי"ע, הנה מסורה בידינו על ידי אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע (בנמוקי או"ח סי' שצ"ט סוף סק"א), שהקפיד נגד מי שהחמיר בזה אף לעצמו, כי ס"ל שכיון שעירוב הוא

מהדברים שלא היו הצדוקים מודים בו, חייבין אנן שלא להחמיר בכל מקום המותר להילכתא ע"י עירוב (וכעין גר כמה דברים שעשו להוציא מלבן, וכדי להראות שאנן מודים בעירוב כו'). ועיי"ש שמביא אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע מקור להדברים מהתשב"ץ (ח"ב סימן לו, הובא בברכי יוסף סימן שסג סק"ב) ובכתבי האריז"ל (שעה"כ ענין רחיצת פניו ידיו ורגליו בד"ה ענין העירוב). וגם ידוע ששמע אא"ז בעל מנחת אלעזר זי"ע דברים ברוח זו מרבו הגה"ק משינאווא זי"ע, ומקובל אצלנו ואצל אנ"ש כמה עובדות והוראות בענין זה, ואין כאן המקום להאריך יותר.

ב. והנה כל זה בעיירות שלא דרים בהם ס' רבוא, אבל בעיירות גדולות שס' רבוא דרים בהם, היתה הדעת נותנת, שכיון שלכל הראשונים היא רשות הרבים מה"ת שאינה ניתרת אלא בדלתות, בודאי לא יתקנו בהם צוה"פ, אמנם למעשה נהגו ישראל לתקן צורת הפתח גם בכמה עיירות גדולות אשר ס' רבוא דרים בהם, ועיר ווארשע תוכיח, וגם עוד היום נוהגים בעירוב זה בירושלם עיה"ק (אשר כהיום יום היא עיר שדרים בה למעלה מס' רבוא) והוא בהסכמת הבד"ץ וגדולי ישראל שמה, וכן בני ברק (שעם עיירות המחוברות לה יש בה ס' רבוא). וכבר בשעתו כתב הגאון בעל בית אפרים ז"ל שהיה מצוי כמה עיירות גדולות במדינות אשכנז וצרפת וענגלאנד שהיה בהם ס' רבוא, כגון עיר גדולה פאריז, ולונדון, ווינא, ופראנקפורט ד"מ, ועוד רבים כהנה כרכים גדולים אשר המה רוכלי העמים ומרובה באוכלסין מאוד, והיו גם ישראל הרבה דרים שם, ומ"מ קיים הכלל אשר הוזכר בתוס' ובהרבה פוסקים שבזמן הזה לא שכיחא רשות הרבים שהיא מן התורה, ולדעת הבית אפרים היינו משום שהרחובות של עיירות הגדולות הנזכרים אינם רחבות ט"ז אמה, או משום שרחובותיהם אינם מכוונים משער לשער, וא"כ אפשר לתקנם בעירוב בצוה"פ, כיון שאינם רה"ר מה"ת, וכן התירו הגאון רבי חיים עוזר ז"ל אב"ד ווילנא, ואתו עמו הגאון בעל חזון איש ז"ל (בשור"ת אחיעזר חלק ד' סימן ח') לתקן פאריז אף בלי דלתות, והנה במקומות הנ"ל התירו את העיר כולה, אך אין ההיתרים שווים, והדברים מפורסמים בין ת"ח ואין צורך להאריך בהם.

והנה יש לדון עוד בענין הס' רבוא גופא, אם בעינין שיהיו הס' רבוא עוברים ברחוב אחד, ורק אותו הרחוב הוא שנחשב עי"ז לרשות הרבים, או די שידורו בעיר ס' רבוא ותעשה כל רחוב ורחוב הרחבה ט"ז אמה בכל העיר כולה לרשות הרבים.

והנה בשור"ת מנחת אלעזר (חלק ג' סימן ד' בתו"ד) מבואר דעת כ"ק אא"ז זי"ע שרק רחובות הגדולים מקום המסחר ביותר דבודאי ס' רבוא בוקעין בו כיום היא שנעשים לרשות הרבים. וכן מורה להדיא לשון המחבר בשור"ע (סימן שמה סעיף ז) הוא "שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים". הרי שלא קבע כלל להלכה בשור"ע ששיעור ס' רבוא תלוי בעיר, ושכל העיר נעשית רה"ר, אלא דבעינין שיעברו ס' רבוא ברחוב, וזו שתחשב לרשות הרבים...

עכ"פּ בנוגע להלכה למעשה, לרעת אא"ז אדמו"ר בעל מנחת אלעזר זי"ע, שהעיקר להלכה הוא כפשוטו לשון המחבר שרק רחוב אשר בה דורכין חס' רבוא היא שנעשית רה"ר, א"כ בארא פארק, שאין ס' רבוא עוברים בשום רחוב שבה, בודאי לא נחשב לרה"ר, ושפיר מועיל בה צוה"פ, ואין נפק"מ אם ימצא בברוקלין רחובות גדולים במקומות המסחר ביותר שיהיו ס' רבוא בוקעין בו בכל יום, כי רק שם הוא שתעשה הרה"ר, ועל כן פשוט שדין בארא פארק הוא להקל יותר משאר עיירות, שהרי שם כשמתירים בעירוב את כל העיר, למעשה מתירים גם אותם הרחובות הגדולים (אם ישנם), וכאן לא שייך זה...

מכל הנ"ל יוצא להלכה, שאיני רואה חיוב לדרון בארא פארק חומרות יתירות על מה שנהוג בשאר עיירות שיש בהן ס' רבוא, כגון ירושלים עיה"ק שיש בה ס' רבוא ועשו בה צוה"פ, והיא עיר אשר גדולי התורה דרים בה, ולא שמעתי מעולם שיש אוסרים לאחרים, וכדינם כן דיננו...

ד. וזאת לרעת, שכל מה שבררנו בעה"ת עד כה, הוא רק בעיקר הדברים, היינו בשורש השאלה מתחילתה, אם הרחובות של בארא פארק, אשר בהם ניתן העירוב, נחשבים כרה"ר מה"ת, ונשארו עוד הרבה ענינים נוספים הנוגעים בזה, אשר יש לבררם עד מקום שידנו מגעת, והזירוז אינו מועיל, והלואי שלא יקלקל ח"ו, אך, כיון שהצר השהו שבהם הוא שהמה דיונים בהיתרים, הן מצד דינים ותנאים נוספים ברשות הרבים, כגון מה דבעינן מפולשים או מכוונים משער לשער, והן מצד שאפילו אם מתקיימים כל תנאי רה"ר, אם יש כאן מחיצות, או מחמת הבתים או מחמת מחיצות אחרות, וגם בעיני רה"ר דבעי דלתות כו', על כן קובעים דברים הללו ברכה בפני עצמה, כי הם נכללים בעצם השאלה, ובעה"ת אשתדל להוסיף על הראשונים כפי כחי בס"ד.

ולסיום הדברים, באתי לעורר על מה ששמעתי שיש אנשים שמנבאים שעתיד העירוב לפרוץ את חומות הצניעות ח"ו, לדעתי הם דברים שאסור לשומעם וכל שכן לאומרים, כי הם דברים נגד תקנת חז"ל, ואינו דומה למי שדעתו לאיסור הן מצד שדן כאן דין רה"ר מה"ת, הן משאר חומרא הנראית לו עפ"י דין. וא"כ א"א להאמין כלל שיצאו דברים בנוסח זה מפה קדוש שמסר נפשו להעמיד דברי חז"ל, ולא לסותרם ח"ו. ורב א' טען ואמר לי שחז"ל שתקנו לעשות עירוב לא הכירו את אמריקה, ואמרתיו לו שהם דברי כפירה ר"ל, ושכך אומרים הרפורמים מעולם, ובודאי שאם היה מי שחשש לתקלות או מכשולות, לא היתה כוונתו על פירצה בחומות הצניעות אלא לפירצה בעירוב ומהלכות עירובין, שלזה ודאי צריך זהירות יתירה, כי הוא דבר החמור ככל שאר ענינים החמורים של ההשגחה על המקואות והשחיטה כו' הצריכים זהירות גדולה, ופשוט ואצ"ל, שמחוייבים לחשוש שמא יתקלקל העירוב במשך הזמן, וזה מחייב לתקן מתחילה עירוב הנעשה באופן הטוב ביותר, ולהקים ועד לזה שיסייעו בכל הדרכים והאופנים

המצויים בידנו, ואין עניות בציבור, אבל לחשוש שאר חששות שיצאו מן העירוב, אין להם מקום כלל. ואולי לכן אמרו חז"ל (שבת יד. ב) שבשעה שתיקן שלמה עירובין יצתה בת קול ואמרה (משלי כג, טו) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני, כי רק החכם רואה את הנולד, ולא אחר. ואנן נאמנים עלינו דברי אבותינו ורבותינו הקדושים, שלא יצא שום מכשול ח"ו ע"י האמונה בדברי חז"ל ובדרכי הצדיקים מוסדי דוד ודודר, ועל כן פשוט שהדיון צריך להיות רק בדברי תורה ולא בדברים אחרים.

זאת ועוד, דבר פשוט הוא, שמה שכותב רבן של ישראל החתם סופר ז"ל (או"ח סי' צ"ט) שאי אפשר בשום אופן לקהל ישראל לשמור שבת כהלכתו ולשמור ב"ב בכל יום השבת מבלי להוציא מפתח ביתו החוצה דברים קטנים ומטפחת, הנה הוא שקול כנגד כל החששות כולם. ואיך נחשוש על העתיד בחששות הברורים מן הלב, במקום שהחתם סופר מעיד, ומוכיח כן מהש"ס, שבלי עירוב אי אפשר לשמור שבת כבר עכשיו בהוה, מדי שבת בשבתו, ולדעת החוששים לרה"ר מה"ת, כל שכן שצריכים להזהר בשמירת שבת אלף פעמים ככה.

וכאן המקום להבהיר, שלנו יוצאי פולין וגאליציע, קבלה בידנו מאבותינו כמסורה וכתורה שבעל פה, שאנו סומכין בהלכות עירובין על הוראת שר התורה הבית אפרים ז"ל, שלחם מלחמתה של תורה להצדיק רבותינו הקדושים בעלי השוש"ע ונושאי כליו אשר מפיהם אנו חיים, ואין זה רק בדיעבד (לומר ח"ו שהמנהג קיימת רק משום שאין לאחרים הכח למחות בנו), אלא אף לכתחילה, ואף למצוה לדעת אבוה"ק זי"ע, וכדאי להעתיק מה שנשאל זקני הקדוש רבן של ישראל הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע (ליקוטים והשטות מח"ב סימן ג) מהרב המאה"ג אבר"ק חיראב יע"א, לאשר בזמן הזה רשות נתונה לכל אחד לעבור בכל עיר בלי מוחה, אם מחמת זה הוי כרה"ר שס' רבוא בוקעין בו, ולא מהני בהו צוה"פ, והשיב לו בלשון קדשו: "אינני אוכל להאריך בפלפול כי תש כחי ואור עיני גם המה אין אתי כבראשונה, ורק זאת הנני לשאול, מה הרעש הזה ממה שמצא בספר חידושי הר"ן, הלוא גם באו"ח במקומו (סי' שמה) בטו"ז מביאו, אע"פ כן, כל הפוסקים ראשונים ואחרונים וגם הרמ"א והברכי יוסף ובאלי" רבה והפרי מגדים והשע"ת, כולם מביאים להתיר, ואין רצוני לחדש דבר שהוא נגד כל הפוסקים ראשונים ואחרונים בו", ואין בכחי להאריך בפלפול, וקצתי, ור"ל, עכ"ל.

ויהי רצון שנזכה להרבות כבוד שמים, ולא להיתפש לרגשי נצחונות ח"ו, ובודאי שלא יהי' חלק ח"ו לאף אחד מאנ"ש בשום מחלוקת או ויכוחים של הבל, בלתי בדברי תורה, וטוב לנו ולבנינו עד עולם.

משה יהודא ליב ראבינאוויטש

מתוך דרשת שבת-הגדול שנת תש"ס לפ"ק מהג"מ אב"ד ור"מ סערדאהעלי שליט"א

זאת תהי' תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן: וצ"ב כוונת הכ' מה שאמר כאן והובא אל הכהן שהוא מיותר, דתיכף אחר זה כ' ויצא הכהן וגו'.

ובמדרש (רבה פרשה טז, ב) הה"ד (תהלים לג) מי האיש החפץ חיים, מעשה ברוכל א' שהי' מחזיר בעיירות שהיו סמוכות לציפורי, והי' מכריז ואומר מאן בעי למזבן סם חיים אודקין עלי, ר' ינאי הוה יתיב ופשט בטרקליניה, שמעי' דמכריז מאן בעי סם חיים, א"ל תא סק להכא זבין לי, א"ל לאו אנת צריך לי' ולא דכוותך, אטרח עלי, סליק לגבי' הוציא לו ספר תהלים הראה לו פסוק מי האיש החפץ חיים מה כתיב בתרי' נצור לשונך מרע סור מרע ועשה טוב, א"ר ינאי כל ימי הייתי קורא הפסוק הזה, ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעו מי האיש החפץ חיים, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם זאת תהי' תורת המצורע תורת המוציא רע, עכ"ל המדרש, וצ"ב מה חידש הרוכל בהכ' מה שלא נראה בו, ממילא לשאר המון עם חידש שיתנו לב להתבונן מה שהכ' אומר, אבל מה חידש לר' ינאי, ויותר מזה שאמר כל ימי הייתי קורא פ' זה ולא הייתי יודע היכן הוא פשוט מה לא היה יודע ומה נפשט לו ע"י הרוכל, והלא לא אמר רק כפשוטו מה שכ' בהפסוק.

ויש איזה גירסא הוציא לו ספר תהלים מכורך, וצ"ב מה הכוונה בזה, ושמעתי ממין אדמו"ר מסאטמאר זי"ע שאמר הכוונה בזאת, דהנה ישנם כמה אנשים שרואים האיסור של לשה"ר נצור לשונך מרע וכו', אבל אינו מבחין בכך שיש עוד פסוק בתהילים שנאמר הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממין אתקוטט תכלית שנאה שנאתים, שישנם רשעים שאדרבה צריכין לדבר עליהם ולהתקוטט עמהם, וצריכין לידע ב' כתובים ביודר שעל יהודי כשר יש איסור לדבר לשה"ר ועל רשעים מותר ומחויב לדבר, וזה הי' הכוונה במה שהביא הרוכל ספר תהלים מכורך להורות שבאותו ספר תהלים שכ' נצור לשונך מרע כ' ג"כ משנאיך ה' אשנא, וכורכם ביחד כי צריכין לקיים גם שניהם עכד"ק. ...

לגופו של ענין עירובין, הרי באמת אין חשש על העירוב בב"פ יותר מעל שאר העירובין הנהוגים בכל תפוצות ישראל, ואף בערים הגדולות, כגון ירושלים, בני-ברק, אנטווערפן, פאריז, ושאר מקומות, וגם כאן באמערדיקע בהרבה מקומות, וכל מה שמערערים על העירוב כאן שייך בכל המקומות הנ"ל שדרים שם כהיום הרבה יותר מששים רבוא אנשים, והרחובות רחבים יותר מט"ז אמה ולית מאן דחש להחמיר, ופשט להיתר בכל ישראל, והעירוב כאן נעשה בכל ההידורים כמו שהגיד לי אחד מהרבנים דארץ ישראל שידוע היטב העירוב דשם, הלוואי יהי' העירוב דא"י כשר ומהודר כמו

העירוב כאן בב"פ, ונמנו וגמרו כאן להיתר רבנים גדולי התורה אשר קטנט עבה ממנתי עשרה אחרים, נמצא דאף אילו היה ח"ו כלפי שמיא גליא דפסק הרבנים מכאן ומא"י ומכל המקומות הנ"ל אינו נכון מ"מ אסור לומר שע"י שבנ"י שומעין לקול רבניהם בעלי הוראה אמיתיים נמשך חרון אף וקטרוג ח"ו, אדרבה עי"ז נשפע רחמים וחסדים עליהם, (כדחזינן ממקומו של הר"א הנ"ל שהיו מאריכין ימים וכו') וכ"ש כאשר פסק דינם אמת הוא עפ"י שורת ההלכה, ואין כאן המקום להאריך לבאר פרטי ההלכה והשקלא וטריא שיש בזה, ואינו רק היתר לערב, אלא שמכיון דלהלכה נקטינן שיכולין לעשות עירוב אף בעיר גדולה הרי הוא מצוה וחיוב לעשותו, כאשר כבר פסק רבינו שבגולה מרן החת"ס זי"ע.

וכן פשוט בכל ישראל לבד מיחידי סגולה ממש שמחמירים על עצמם, וגם המשנ"ב לא החמיר אלא לבעל נפש, ואם צריכין אנו לצרף להיתר גם מהליטווישע גדוליז, הלא יש לנו החזון איש (וגם האחייעזר ועוד גדולים) שמטעמם ונימוקם סוברים גם הם שמותר לתתחילה וכדאי הם לסמוך עליהם אף שלא בשעת הדחק, ואף אם נחשוש למיעוטי דמיעוטי הפוסקים נגד פשטות השלחן ערוך הרי נתברר עכשיו שיש ג' מחיצות הסובבים את שכונתנו ובכגון דא מותר גם לשיטתם.

ומה שחתמו גדולי ישראל מדור הקודם לאיסור בב"פ ידוע שלא היה על עירוב מהודר כזה, וגם לא כתבו טעמם ונימוקם ויתכן שהטעמים נשתנו, ומאן יימר דכיון שראו אז לטובה להיות בשב ואל תעשה כן יהיה המצב תמיד לכל הדורות עו' ביאת המשיח, (וא' מהרבנים החותמים גופא החי אתנו לאורך ימים וש"ט מעיד כן להדיא כידוע לכל).

ומה שאומרים בשם מרן אדמו"ר מסאטמאר זי"ע שהיה נגד תיקון עירובין דפה, נאמנים עלי דברי האודווארי רב שליט"א שמרן החזיק מהעירוב, וכ"ש שאדמו"ר ז"ל, ופאפא רב ז"ל, ושארמאשער רב ז"ל, (ושאר הרבה רבנים) שלא עשו מעשה בהוראה נגד דעת מרן ז"ל הסכימו לעשות עירוב בויליאמסבורג, וגם אני בעצמי שמעתי מפורש מכ"ק אדמו"ר מסאטמאר שליט"א שדודו לא היה בעצם נגד תיקון עירובין פה, ויכולין לעשות עירוב, ואמר זאת במעמד רבנים וחשובים, ואף ביקשו להניעו לאסור גוטעמים שונים שאין כאן רב מיוחד בעיר וכיו"ב ולא הסכים עמהם, (ולא יועיל להם אף אם ידפיסו באופן שונה, כי האיך יכול החי להכחיש את החי ועוד יתגלה האמת לעין כל ברצ"ה), וכן שמעתי מחתנו שליט"א אבד"ק סאטמאר ב"פ שחתנו שליט"א אמר לו עוד בשנים הקודמות שראוי בעצם לעשות עירוב בב"פ, ושכחונו דקדקו בלשון הקו"ק של בארא פארק (אחר שנת תשל"ט בשנת תשמ"א) שלא לכתוב לשון איסור אלא שאין לסמוך על העירוב הנ"ל. וכן מחו' הקארלסבורגער רב שליט"א שהוא תלמיד מרן כותב במכתבו שעירוב כגון דא אינו נגד דעת מרן זי"ע.

וגם חזינן מרבנים גדולי ישראל הנ"ל (ושאר הרבה רבנים גדולים שעמדו לצד עשיית העירוב בויליאמסבורג), שלא זזו בשום דבר זיו כלשהו מדרכי המסורה ואעפ"כ השתוללו לעשיית עירוב בכאן, שאין בזה שום סטיה ממסורת אבות, ואדרבה זהו דרכי אבות שעשו עירובין בכל מקומות מושבותיהם אלא שבכאן לא היה העת מוכשר לזה בתחילת הישוב מכמה סיבות, (ולבר זה יש עוד טעמים לסתור טענת המערערים).

והנה מאותם מורי הוראות שחתמו נגד העירוב כעת, ישנם רק מיעוטא שסובייס בעצם לאיסורא, ורובא דרובא חתמו מסיבות וטעמים שונים, וקצתן אמרו לי טעמם שחתמו ואין עוד הזמן כעת לגלותם.

ובאמת לפסוק פסק בתורה להורות הוראה מותר, אסור, כשר, שייך לכל אחזי ואחזר שהגיע להוראה, אבל לגזור גזירות מסבא על הציבור לא שייך לכל רעועל ומורה הוראה רק לגדולי הדור, ומה גם שיש מהם שכמדומה זהו ההוראה הראשונה שהורו לרבים וגדר הראשון שגדרו בחייהם.

ובענין גזירת פריצות שחידשו איזה מורי הוראה, מלבד שאין בכוחינו לגזור נעת גזירות חדשות, גם הרי אפשר למצוא עצות האיק למנוע זאת כאשר הצענו בס"ד, והאונגווארער רב שליט"א כתב כעת מכתב והציע ג"כ עצה בזה, אך באמת לדעתנו אין כאן בית מיחוש כלל, כמו ביו"ט שכולם מטלטלים ואין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו, ובוודאי יש נשים ברחוב (וואס אויף דעם קען מען זיך נישט העלפן) וצריכין לשמור העינים עלי דרך, וזונטיג ודינסטיג יש יותר פירצות ברחובות ואין פוצה פה ומצפץ, ויש בלבי מהלך לומר שע"י העירוב אדרבה יתמעט הפרצות גם בשאר הימים ואין כאן המקום לבאר זאת.

והאומרים שיש להחמיר משום שכן ראוי לבעל נפש, (מלבד שצריך הגדרה נכונה איזה מעלות צריך האדם לקנות לעצמו לפני שנכנס לכלל תואר זה ולא כל הרצה ליטול את השם יבוא ויטול, וגם אי בשאר כל הדברים ככשרות וטהרה וכו' מחמיר כבע"נ), הנה מעולם לא שמענו כאן שמורה הוראה יפסוק באיזה שאלה שמכשיר או מטהר שעל בעל נפש להחמיר והכל כשר וטוב וישר לכולם בשוה.

ובאמת בכל עירוב אף בקאנטרי קטן יש מקום לבעל נפש להחמיר, לא משום גזירות חדשות אלא עפ"י פוסקים גדולים כש"ע הרב וכו', ולא שמענו בשום פעם להעלות על השפה שיש למנוע מלטלטל ע"י עירוב.

ואף בחמורות במריפות חלב ודם וכ"ש מראות וכיוצ"ב שנוגעין לאיסור כות' נזמש מקילים לכאז"א מה שהרבה פוסקים ואלפי מורי הוראות לפני המלחמה היו מחמירים בהם הלכה למעשה, ואצ"ל שלא נשמע לחוש לקצת שיטות פוסקים אמיתיים קדמונים

כמהרש"ל ושלח"ק וכיו"ב, שהיו גדולי עולם שלפי דעתם אין מראה כשר חרץ מלבן, ואעפ"כ פוסקים לכולם בשוה להקל, ואין זכר מענין בעל נפש, ורק דבר אחד נשאר כהיום שיש לפסוק להחמיר לבעל נפש... העירוב בב"פ!

וגם בשאלות שהן חמורות שבחמורות שתלוי בהם המשך דורות בנ"י, הרבה מקילין בלי שום סיג ומניעה בתואנה שהנשים חלושות, ואילו היו הרבנים מדור הישן [פריערדיגע רבנים] עומדין מקברם ורואים זה ה' ממש תסמר שערות ראשם, וזכרתי אצל אאמו"ר ז"ל שה' מורה הוראה חמשים שנה ושימש בהוראה לפני המלחמה, והשבא לפניו שאלה כזו האט אים אנגעכאפט אן אַנגסט, והיו ידיו מרתתין מפחד הבורא.

וסיפר לי איש חסיד אחד שבידי' היה עובדא, שה' ל"ע חשוך בנים והרופאים הציצו לו אופן להוושע, ושאל להחזו"א והתיר לו, וה' בעלזער חסיד, והלך לשואל דעת רבו מרן אדמו"ר מוהר"א מבעלז זי"ע והציע לו הענין ושהחזו"א התיר, ענה מרן בתימה מיט'ן בעלזן קרעכץ; אוי וויי איז מיר, מיינע יונגעלייט זאלען פרעגען אזעלכע שאלות, ואף שהאיש רק שאל השאלה ורצה לעשות כפי שיוורו אעפ"כ היצר לו עד מאוד על אשר יש לו אף הו"א כזו - ואעפ"כ אומרים שצריכים להקל כהיום באותו שאלה (ובהרבה יותר חמורות) בשביל חולשת הנשים.

אך להחמיר בענין העירוב מפאת חששות או לבעל נפש אומרים נישט געפערליך... הנשים הן ב"ה געזונט ויכולות לעמוד בזאת, ומה בכך שתהיינה סגורות בביתוה האשה וילדיה כל היום בימות החמה הארוכות, כדאי היא השבת שיצער א"ע עליה ויכולים להכביד עליהם אף שלא מן הדין, ובעליהן צריכים לשלם ע"ז טבין ותקילין כי אומרים שסובלין בשביל שהיו סגורין כל השבת וצריכין זיך אויס לופטערן די נערווען וילקחן במוצש"ק וביום א' מי יודע להיכן...., ובכל השבוע אין די לשלם [אפצאלען] לה עבור זה.

ואותן הנשים שיראות שיזיק לחיי בניהם אבל האייגענע האר שמתגלה לעתים ועכ"פ בביתן ודאי, וכ"ש הב"י האר שבוודאי מביא קללה בהבית כמפורש בזה"ק ויובא בתשובות חת"ס ובשאר פוסקים - והשייטל אפי' הפשוטע והקורצע שהרבה פוסקים ורבתינו שבגולה והחת"ס והדברי חיים אוסרים אותו בהחלט, ומה שלובשים דורכזיכטיגע זאקען, ומה שמפטמין ילדיהן משחר טל ילדותם בכל מיני מאכלים ומתיקות מכל שאפשר להשיג, ודי לה שיש על זה איזה יודישע אותיות, וכי חידוש הוא אחר כל זה שאין התורה נכנס בלב הילדים?! ואבותיהם תמהים למה אין לו חשק [ט'ציט אים נישט] לעבודת השם?! והאם הצייטונגען והמאנעזיגען הטמאים שלוקחים לביתם ואף גם כלים הטמאים ראדיא וויריא וואצ"ל אינטערנעט שהוא אבי אבות הטומאה רח"ל, והפערפעקטן ענגליש שמדברים זו לזו ועם בניהם האם כל זה לא זיזק?! ותמיהני איך אינן יראות כלל.

למה לכם להפחיר אחרים או לקרוטם ברברי בוז כמחלל שבת, (מה שאין אום עושים לשום שאר עבירה שאתם רואים באחרים וכן כשרואים טלטול בש"ק במקום שאין עירוב ע"י אחב"י יוצאי רוסיא שא"א להבינם שגם הוצאה מלאכה הוא כידוע להמתעסקים בזה) כל עור שאתם שומעים לרברי רבותיכם אין עליכם חיוב תוכחה ולא שום ערבות על העושין כרעת רבנים גרולי הוראה.

ואותן שהרפסו פקפוקים בכשרות הצוה"פ, מעולם לא בא א' מהם לעוררני שנמצא פסול באיזה לחי וכרומה, לפני שהרפסו צעטלן ובמכ"ע, כמו שהוא משורת הדין ואצ"ל מן היושר והנימוס לדבר מקורם עם הרב המכשיר להוריעו אולי יתקן מה שמעוות לפי רעתם, ומזה גופא יכולין לראות כוונתם בזה... וטעמם בזה פשוט שרק לאנשים שאינם יורעים אופן עשיית צוה"פ יכולין למכור שקרים, אך מי שיש בו ריח תורה יורע שאין ברבריהם שום ממשות, וא' מהטעמים שאין אדם מעיז פנים לפני בעל חובו והוא משום שהוא מכיר בשקרו, וכן הוא בענינינו שכיון שמכירין בשקדם ע"כ לא באו, ואיני יורע בריק מי הם המפקפקים הנ"ל, ואי למרו אף פעם א' הלכות עירובין, אך אחר אני יורע שהם סתם יונגעלייט ולא מורי הוראות, ואין להשגיח על רבריהם.

תאמינו לי שקשה עלי לרבר ריבורים כאלה, ובכל החורף לא רברתי אף פעם לצינוור בענין זה, אך ההכרח לא יגונה איינמאל ארויסצוברענגן הווייטאג על סילוף התורה, וגם כרי שלא יאמרו מדרשתקו רבנן ש"מ רניחא להו, וע"ז נאמר באמת בהווירוי ררבינו נטים גאון את אשר הקלת החמרתי ואת אשר החמרת הקלתי.

מורי ורבותי! תדעו נאמנה שהעירוב כשר לכתחילה שבלכתחילה ובהשגחה מעולה על כל צורת פתח, ועמרנו שעות על כל לחי וצורת הפתח לעצמו ורננו בכובד ראש ובמתינות האיך לעשותו עצהיו"ט, ומנינו גם משגיח תמירי ע"ז, וכן אני הולך מזמן לזמן לראותו, ומעולם לא היה שום פקפוק על העירוב, מלבד פעם אחת והוא כשקראו והרסו העירוב — איני יורע אם היה סמוך לבין השמשות או בשבת ממש — ער זמן קצר שהגוי תיקנם אבל חוץ מזה לא היה מעולם שום חשש, ועפ"י הלכה א"צ לחוש לזה שיקראו, ונוסף לזה הרי כל ישראל בחזקת כשרות ומסתמא כבר עשו תשובה ולא יפלו עוד לנידריגע מעשים כאלו, וגם עשינו פעולות שבעזה"ש"ת לא יארע כן עוה"פ, — כך שיכולין לטלטל רואיג בלי שום שאלה (ואותן בעלי נפש המחמירין שלא לטלטל בשום עירוב גם בקאנטרי וכיו"ב, כבר ירעו מעצמם האיך להתנהג)...

יעזור השי"ת שנוכל להכין א"ע לקראת החג הק' הבא לקראתינו לשלום ונזכה ליהזר ממשוהו חמץ וכל הרמוז בזה ולקיים כל המצות התלויות בה כתיקונם בלי שום מכשול, והשי"ת יתעטר במצותינו כמות שהוא שיעלה לריח ניחוח לה', לעשות עטרה לראש צריק חי עלמין, ואף שיכולין לקיימם בררגא גבוהה יותר מאשר בהשגותינו אבל הרי

אנו כעת בעיקבתא דמשיחא בשפל המצב, והשי"ת יאיר בלבנו אור של תשובה יראת ה' ואהבת ה', ונבין האמת ולעשות תשובה על העבר וקבלה טובה על להבא, וימהר גאולתינו ופדות נפשינו, דהרי בגאולת מצרים תלוי כל הגאולות, ונזכה לראות בישועתן של ישראל ובשמחתן, ועוד בשנה זו נזכה לקיים כפשוטו שה תמים זכר בן שנה וגר' להקריב הקרבן פסח'ל בחיים חיותינו, בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, והן גאלתי אתכם אחרית כראשית, ויגאלינו גאולת עולם בביאת משיח צדקינו שיבוא ויגאלינו בב"א.

תם ונשלם שבח לא-ל בורא עולם